

ศาลรัฐธรรมนูญ

รายงานประจำปี ๒๕๕๐

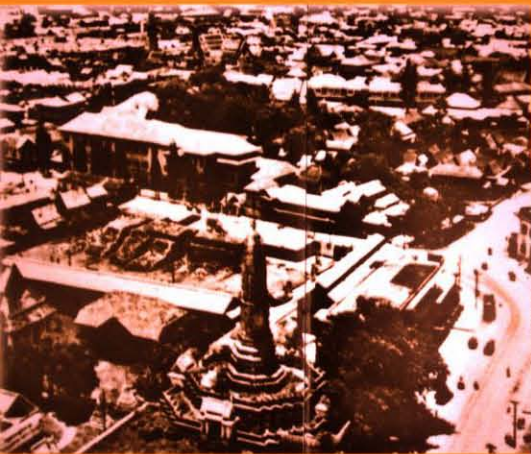
จาก...

บ้านเจ้าพระยารัตนธิเบศร์

กว่า ๑๐ ปี ที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้อาคารบ้านเจ้าพระยารัตนธิเบศร์ ซึ่งเป็นอาคารอนุรักษ์อายุกว่า ๑๐๐ ปี อันเต็มไปด้วยความเข้มแข็ง มั่นคงและน่าเกรงขามเป็นสถานที่ทำการ แม้เป็นช่วงเวลาไม่นานนัก แต่เหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมัล้วนถูกบันทึกอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์ การเมืองไทยตราบนานเท่านาน

บ้านเจ้าพระยารัตนธิเบศร์ (พุ่ม ศรีไชยันต์) แห่งนี้ เป็นบ้านเรือน ที่นำแบบอย่างสถาปัตยกรรมแบบเรอเนซองส์ของอิตาลี โดยใช้สถาปนิก ต่างชาติมาทำการออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง เป็นการประยุกต์ การสร้างบ้านเรือนขุนนางในสมัยรัชการที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่นิยม เป็นอันมากในสมัยนั้น สถาปนิกวางตำแหน่งด้านหน้าของบ้านให้หัน ไปทางคลองโอ่งอ่าง ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมในยุคนั้น

แรกสร้างนั้นเป็นบ้านของเจ้าพระยารัตนธิเบศร์ (พุ่ม ศรีไชยันต์) ต่อมามีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต่อเติมจากบ้านพักอาศัย มาเป็นที่ทำการ ของส่วนราชการต่างๆ เช่น เป็นบ้านพักรับรองของกระทรวงมหาดไทย

สู่.....

ศาลรัฐธรรมนูญ

เป็นที่ทำการของกระทรวงธรรมการ ซึ่งต่อมาก็คือกระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบัน เป็นที่ทำการกรมเกษตรและการประมง ซึ่งปัจจุบันคือ กรมวิชาการเกษตรและกรมประมง ต่อมากลายเป็นสำนักงานเกษตร กรุงเทพมหานคร กรมส่งเสริมเสริมการเกษตร ตามลำดับ สุดท้ายจึงได้ บุรณะเป็นที่ทำการของศาลรัฐธรรมนูญ ในการปรับปรุงอาคาร แต่ละครั้ง ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการของรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่แตกต่างกันออกไป

อาคารอนุรักษ์แห่งนี้ ได้รับการบูรณะจากช่างผู้เชี่ยวชาญ และ ต่อเติมเพิ่มพื้นที่ใช้สอยโดยยังคงยึดแนวทางการออกแบบและโครงสร้างเดิม เพื่อให้อาคารอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์แบบเอกเข่งในอดีต แม้ว่า จะผ่านการใช้งานเป็นที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญมากกว่า ๑๐ ปีแล้วก็ตาม

บ้านเจ้าพระยารัตนาธิเบศร์ จึงนับเป็นมรดกทางสถาปัตยกรรม แห่งยุคสมัยที่สมควรอนุรักษ์เพื่อลูกหลานไทยสืบไป

หน้า ๗

เล่ม ๑๒๓ ตอนที่ ๑๑๓ ก

ราชกิจจานุเบกษา

๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

ประกาศ

เรื่อง รายชื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ตามบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙

โดยที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ หรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธาน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา โดยวิธีลงคะแนนลับจำนวนห้าคน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ และตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด โดยวิธีลงคะแนนลับจำนวนสองคน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

บัดนี้ ที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดได้ประชุมใหญ่เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙ โดยได้ดำเนินการเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว ซึ่งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญชุดนี้ประกอบด้วย

๑. นายปัญญา ถนอมรอด ประธานศาลฎีกา	เป็นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
๒. นายอักษราทร จุฬารัตน ประธานศาลปกครองสูงสุด	เป็นรองประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
๓. หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
๔. นายสมชาย พงษ์ชา ผู้พิพากษาในศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
๕. นายกิตติศักดิ์ กิติคุณไพโรจน์ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
๖. นายธานีศ เกศวพิทักษ์ ผู้พิพากษาในศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

หน้า ๘

เล่ม ๑๒๓ ตอนที่ ๑๑๓ ก

ราชกิจจานุเบกษา

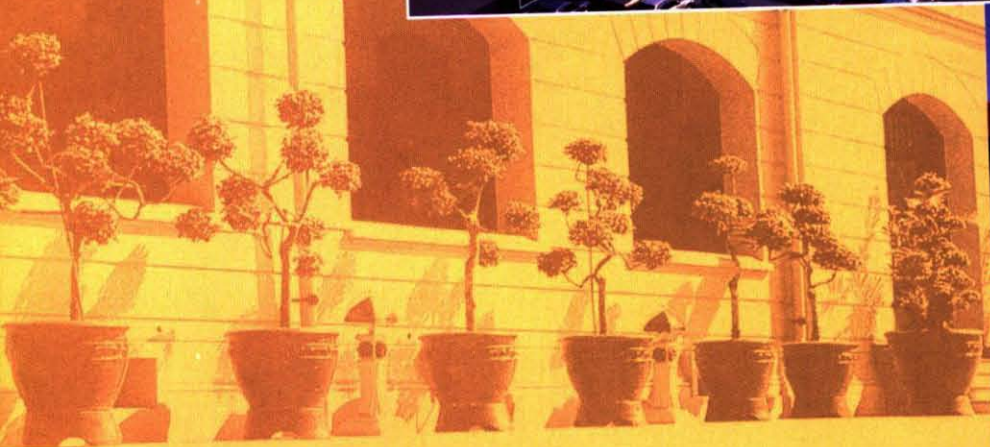
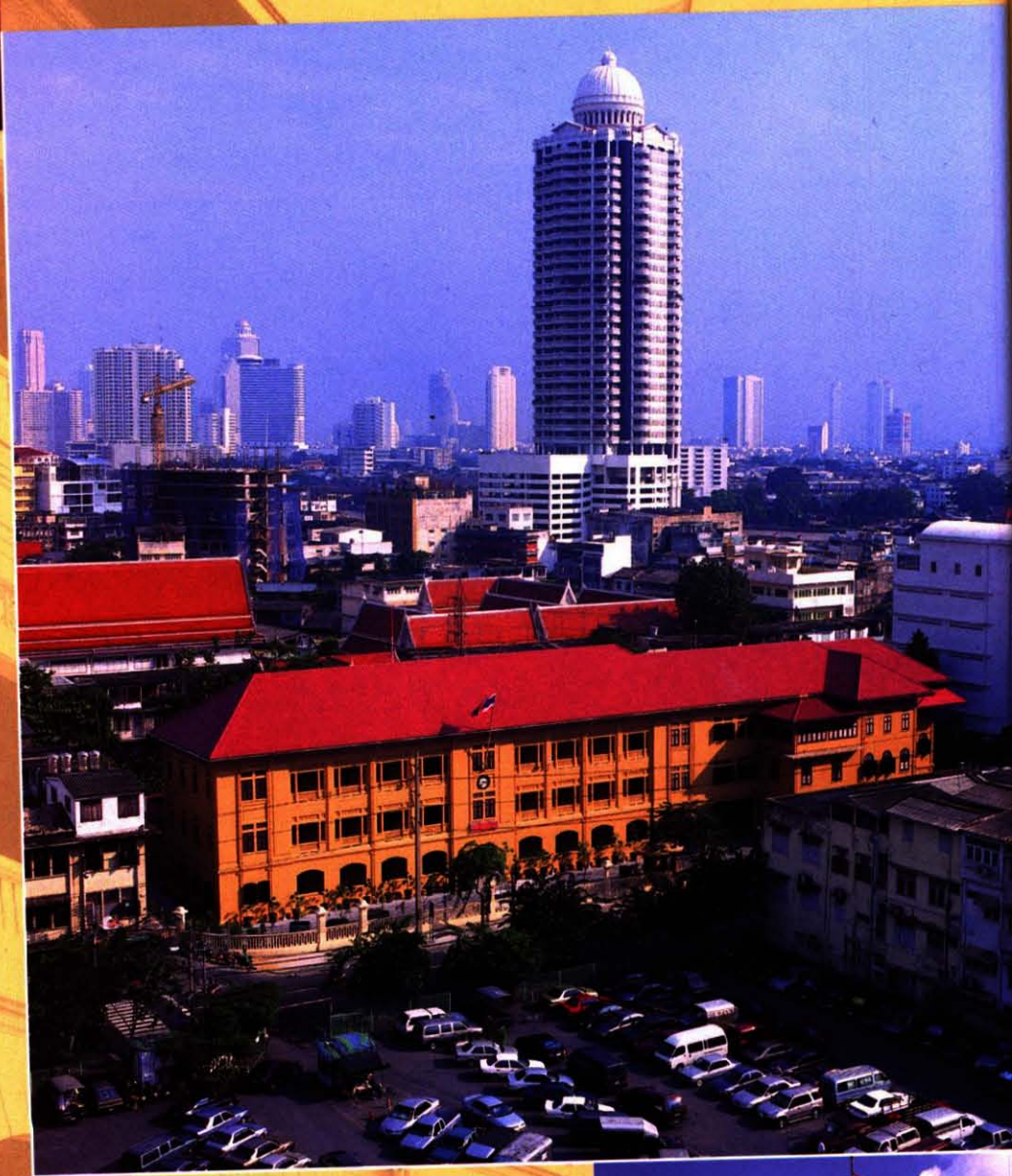
๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

๓. นายนุรักษ์ มาประณีต ผู้พิพากษาในศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
๔. นายเจริญ หัตถกรรม ผู้พิพากษาในศาลปกครองสูงสุด	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
๕. นายวิชัย ชื่นชมพูนุท ผู้พิพากษาในศาลปกครองสูงสุด	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
- จึงประกาศให้ทราบทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙

ปัญญา ถนอมรอด

ประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นครั้งแรก และได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙ ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙ กำหนดให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อทำหน้าที่ในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยเฉพาะ และได้สิ้นสุดลงเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นองค์กรวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

การปฏิบัติงานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในรอบปี ๒๕๕๐ ได้ดำเนินการเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งฉบับชั่วคราว พุทธศักราช ๒๕๕๙ และพุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยวินิจฉัยคดีด้วยความยุติธรรม และรวดเร็ว พร้อมทั้งมอบหมายให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญสนับสนุนกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดี พัฒนาองค์ความรู้ในการกิจของศาลรัฐธรรมนูญในการศึกษาวิจัยวิชาการทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเผยแพร่คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการกับศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศและองค์กรยุติธรรมระหว่างประเทศ ตลอดจนการเสริมสร้างขีดสมรรถนะทางการบริหารจัดการ ทางด้านกฎหมาย และวิชาการ

รายงานประจำปี ๒๕๕๐ ศาลรัฐธรรมนูญนี้ได้รวบรวมและประมวลผลการดำเนินงานของ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อรายงานต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานทางด้านวิชาการและด้านอื่นๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ และนำไปใช้ ประโยชน์ต่อไป

ศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

๑

จาก...บ้านเจ้าพระยาธิบดีนาธิเบศร์
สู่...ศาลรัฐธรรมนูญ

๑๐ - ๑๕

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ /
คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๑๖ - ๓๑

คณะผู้บริหาร

๓๒ - ๕๓

คณะข้าราชการ
คณะผู้ปฏิบัติงาน
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๕๖ - ๗๗

ส่วนที่ ๑
โครงสร้าง
และอำนาจหน้าที่

๙๐ - ๑๒๙

ส่วนที่ ๒
สรุปผลการปฏิบัติราชการ
ปีงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๓
รายงานของฟู้ดสอบบัณฑิต
และจบการเงิน

๑๕๘ - ๒๑๑

๑๓๒ - ๑๕๕
ส่วนที่ ๔
คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ /
คณะกรรมการรัฐธรรมนูญ
ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐

ส่วนที่ ๕
สรุปย่อรายงานผลการวิจัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ
ตั้งแต่ปี ๒๕๔๒-๒๕๕๐

๓๒๑ - ๓๒๔

๒๑๔ - ๓๒๐
ทำเนียบผู้บริหาร

คณะตุลาการ
คณะผู้บริหาร
คณะข้าราชการและลูกปฏิบัติงาน
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คณ:ตุลลการคาลรัฐธรรมนุญ

นายป้ญญา กนอมรอด อดีตประธานคณ:ตุลลการรัฐธรรมนุญ
และอดีตประธานคาลรัฐธรรมนุญ
ประธานคาลฎีกา

นายวิรัช ลิ้มวิชัย เป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ
ประธานศาลฎีกา

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอักษรากร จุฬารัตน
ประธานศาลปกครองสูงสุด
เป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ

หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์
ผู้พิพากษาศาลฎีกา
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสมชาย พงษรา
ผู้พิพากษาศาลฎีกา
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายกิตติศักดิ์ กิตติคุณไพโรจน์
ผู้พิพากษาศาลฎีกา
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายธานีศ เกศวพิทักษ์
ผู้พิพากษาศาลฎีกา
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายนุรักษ์ มาประณีต
ผู้พิพากษาศาลฎีกา
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายจรัญ หัตถการรม
ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายวิชัย ชื่นชมพูนุก
ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด
เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

นายไพฑูลย์ วราห์ไพฑูรย์
เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

นายสมิท จรอนันต์
รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

นายนพดล ช.สรพงษ์
รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

นายชวนะ ไตรมาศ
ผู้ช่วยชาวยุติธรรมคดีและวิชาการ

นายพินล ธรรมพิทักษ์พงษ์
ผู้ช่วยชาวยุติธรรมคดีและวิชาการ

นางนิตยา โตโพธิ์ไทย
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

นายสาริน โชติพันธ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

นายบัญชา อุดชาชน
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

นางพรทิศา ไสวสุรณวงศ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

นางวิภาวรรณ หะวานนท์
ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นางสาวอรารณ อมราพิทักษ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและกฎหมาย

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

นายสุกรีรักษ์ ทรงคีวไล
ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ

นายธีรพงษ์ ธิติธางกูร
ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาบุคลากรและระเบียบ

นางจรียา อัครรักษ์
ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ

นายเตภภัทร โพธิ์เดช
ผู้อำนวยการส่วนบริหารและพัฒนาบุคคล

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

นางอังกรียา อนันตพงศ์
ผู้อำนวยการส่วนการคลังและศิลป

นายชวลิต ศรีโถมงาม
ผู้อำนวยการส่วนประชาสัมพันธ์

นายชาญณรงค์ วีระขจร
ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบและข้อมูลสารสนเทศ

นายรัชวิทย์ เตมโนไพบุลย์
ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

นางนันทน์กมล ภิรมย์วานิช
ผู้อำนวยการส่วนสารนิเทศ

นายสมฤทธิ์ ไชยวงศ์
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 1

นางฉัตรแก้ว เลิศไพฑูรย์
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 2

พินิต ภาคภูมิ ศีลารัตน์
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 3

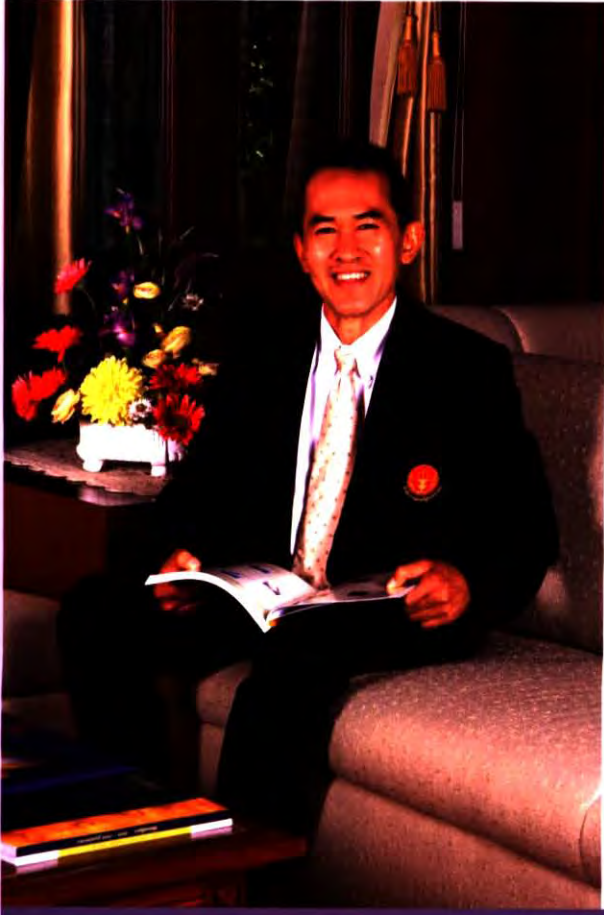
รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

นายทมล โสตกโกศา
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 4

นายสิทธพร เคากายน
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 6

พินิต นิตพนธ์ สุขยิ่ง
รทน. ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 7

นายทาจณัน วรกุล
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี 8

รายชื่อข้าราชการระดับผู้บริหาร

นายบุญเสริม นาคสาร
รทท. ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ

นายมนตรี กนกชาติ
ผู้อำนวยการกลุ่มงานประสานงานศาลรัฐธรรมนูญ
ระหว่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์

นางจันทนาพร คองธรง
เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน

นายสำราญ มานูตร
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ 8ว

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๒๖๕๓๔

กลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

๑. นายชวนะ ไตรมาศ	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (ไม่ปรากฏในภาพ)
๒. นายพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
๓. นางชนิษฐา โตโพธิ์ไทย	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
๔. นายสาโรช โขติพันธ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
๕. นายนิพนธ์ อุดชาชน	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
๖. นางพรทิพา ไสวสุวรรณวงศ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

สำนัก ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นางวิภาวรรณ หะวานนท์
ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนงาน ตุลาการและพิธีการ

๑. นายคณินนิตย์ ทาณจนารักษ์
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๒. นายสมพงษ์ กสิบสวัสดิ์
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คณะข้าราชการและปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

นางสาววราภรณ์ อมราพิทักษ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและกฎหมาย

ส่วนงาน นโยบายและกฎหมาย

๑. นางสาวสาวิตรี อมรตานนท์
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๒. นางสาวปิยดา บุณเรืองขาว
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

สถาบัน รัฐธรรมนูญศึกษา

นายชวนะ ไตรมาศ

ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา

กลุ่มงาน สัมมนาและเผยแพร่กฎหมายรัฐธรรมนูญ

- ๑. นายสำราญ นนุตร
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
- ๒. นางสาววิไลกา ทิพพะพากย์
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
- ๓. นายภาณุมาศ พฤกษ์อุดม
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่มงาน วิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ

๑. นายบุญเสริม นาคสาร	รท. ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ
๒. นายวรศักดิ์ สุทธิรักษ์วานิช	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นายเวกสิน รัตนพันธ์ุ	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๔. นางสาวสุมาภรณ์ ศรีม่วง	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๕. นายอรรถวุฒิ รัตนสุภา	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนัก อำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุภรัทม์ ทรงศรีวิไล

ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ

นายธีรพงษ์ ธิติธางกูร

ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาบุคลากรและระเบียบ

ส่วน ประชาสัมพันธ์

๑. นายเฉลียว ศรีธัญญา
ผู้อำนวยการส่วนประชาสัมพันธ์
๒. นายพาดินทร์ วิธราชัย
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๓. นางสาวนฤมล รัตนากุล
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๔. นางสาวกนกวรรณ ชมระโชติ
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

๗ ๘ ๕ ๑ ๘ ๓ ๒ ๖

ส่วน บริหารและพัฒนบุคคล

๑. นายเตชภัทร โพธิ์เดช
๒. นายธนวัฒน์ ณ เชียงใหม่
๓. นางอรรณพร เลาสุริโยธิน
๔. นางสาววรรธณี ศรีสียวรรณ
๕. นางวรรณภา แก้วปิ่นทอง
๖. นายวิชรพงษ์ ใจสุกฤษี
๗. นายมงคล ตันนิตี
๘. นางสาวสาวิตา มินทรานนท์

- ผู้อำนวยการส่วนบริหารและพัฒนบุคคล
- เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
  - เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
  - เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
  - เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
  - เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
  - เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
  - เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
  - เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คณะผู้บริหารและปฏิบัติงานในสำนักงานศาสตร์ธุรกิจ

ส่วน การคลังและพัสดุ

- ๑. นางอัจฉริยา อนันตพงศ์
- ๒. นางสาวสิริยา หอมสุวรรณ
- ๓. นางสาวพนพร ทวนทอง
- ๔. นายอาทินนท สนิศการ
- ๕. นางกัญญาจณ์ เข่งวา
- ๖. นางสาวสุพิชฌาย์ เรืองแจ้ง
- ๗. นางสาวบุศรา เกียนดี

- ผู้อำนวยการส่วนการคลังและพัสดุ
- เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (ไม่ปรากฏในภาพ)
- เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
- เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
- เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (ไม่ปรากฏในภาพ)
- เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
- เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

ศูนย์ เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ

นางจริญญา อัครรักษ์

ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ

นางสาวกฤติยา อัครการ

รณ. ผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศและข้อมูลสารสนเทศ (ไม่ปรากฏในภาพ)

ส่วน พัฒนาระบบและข้อมูลสารสนเทศ

๑. นายชาญณรงค์ วีระขจร

ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบและข้อมูลสารสนเทศ

๒. นายอดิศักดิ์ ธรรมการุณย์

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

๓. นางพจกานต์ สวัสดิวงศ์

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คณะข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๔ ๒ ๓

ส่วน นโยบายและแผน

๑. นายชัยวิทย์ เดชมโนไพฑูลย์
๒. นายเฉลิมวุฒิ รัตนารังสรรค์
๓. นางสาวณัฐชนก สิกะไชย
๔. นางสาวมากรณ บัวเงิน

ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน (ไม่ปรากฏในภาพ)
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

ส่วน สารนิเทศ

๑. นางนันทน์กสิ ปัญจวานันท์	ผู้อำนวยการส่วนสารนิเทศ
๒. นางสาวดวงธีวัน ตันตระกูล	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

คณะข้าราชการและปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่ม งานคดี ๑

๑. นายสมฤทธิ์ ไชยวงศ์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๑
๒. นางสาววรรณฯ สุพรรณธะริตา	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นายกาสพงษ์ เรณูมาศ	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

๒๓ ๑

กลุ่ม งานคดี ๒

๑. นางฉัตรแก้ว เลิศไพฑูรย์
๒. นายธรรมรงค์ จันทรดำ

ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๒
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

คณะข้าราชการและปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่ม งานคดี ๓

๑. พันโท ภาคภูมิ ศิลารัตน์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๓
๒. นางสาวร่มปรางค์ สวมประคำ	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นางสาวธาริณี มณีรอด	เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่ม งานคดี ๔

๑. นายกมล โสตกโกคา
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๔
๒. นายเกรียงศักดิ์ แจ่งสว่าง
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๓. นางสุวัณรี กรรเจียกพงษ์
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่ม งานคดี ๕

๑. นายดิเรก สุขสว่าง
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
๒. นายกล้า สมภูวนิช
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ (ลาศึกษาต่อต่างประเทศ) (ไม่ปรากฏในภาพ)

กลุ่ม งานคดี ๖

๑. นายสิทธิพร เคากายน

๒. นายภาณุมาศ ชัดประเสริฐ

๓. นางนิชากา ภูมินายก

ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๖

เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

๓ ๑ ๒

กลุ่ม งานคดี ๗

- ๑. พันโท ณัฐพนธ์ สุขยิ่ง
- ๒. นายอดิเทพ อูยยะพัฒน์
- ๓. นายบท นามบุตร

รทน. พู่อำนวยการกลุ่มงานคดี ๗
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

คณะข้าราชการและปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่ม งานคดี ๘

- ๑. นายกาญจน์ วรกุล
- ๒. นางสาวอนิตา ไชยเนตรดี
- ๓. นางสาวพรพินี ปลูกเจริญ

ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๘ (ไม่ปรากฏในภาพ)
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ
เจ้าหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญ

๑ ๘ ๒ ๕ ๙ ๖ ๑๑ ๔ ๓ ๑๐

งาน ช่วยอำนวยความสะดวกสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๑. นายทวีชัย โพธิ์คัง	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๒. นางสาวปัทมา กสิณแก้ว	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๓. นางสาววสิษฐพร สุขศรี	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๔. นางสาวอังคณา ศิลปชัย	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๕. นางสาวจินตนา สิมมาลา	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๖. นางสาวนนทกมล หงส์ร้อน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๗. นายธงไชย คงมงคล	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (ไม่ปรากฏในภาพ)
๘. นางสาวสิรินดา บุญหล้า	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๙. นายวีรพงษ์ พิภพทรัพย์	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๑๐. นายจตุพร ปราดเปื้องเวทย์	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
๑๑. นางสาวพุดดี มณีรอด	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

เจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานภาครัฐธรรมนูญ

กลุ่ม ๑

๑. นายจุนเกียรติ แสงประทุม
๒. นายไพรัช รอดนิยม
๓. นายสุรชาติ ภูเดชศิริ
๔. นายลาสิกา เข้มทอง
๕. นายวิเชียร กาโนมัย
๖. นางสาวศุภรา บุรุษชาติ

๗. นายอสงกต แพรรัตน์
๘. นายมณู แสงสว่าง
๙. นายเชุศักดิ์ โพธิ์คัง
๑๐. นายสมพร ทองปานดี
๑๑. นางสาวชุติมา คนขยิบ
๑๒. นางน้อมชนก ดาแก้ว

เจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

กลุ่ม ๒

๑. นางสาวศิริประภาพร บุญเพ็ญ	๓. นางสาวพาติรัตน์ คงธนศ
๒. นางสาวรุจิรา เหล่าเลิศฤกษ์	๔. นางสาวสายรุ้ง กันทวิ
๓. นางสาวพัชรินทร์ กาญจนชัย	๕. นางสาวนิตยา เลอวงศ์รัตน์
๔. นางสาวนวิฐพร เอี่ยมสะอาด	๑๐. นายกนก ไสวจันทร์
๕. นางสาวรุ่งอรุณ ทับทิมหิน	๑๑. นางสาวกนิษฐิมา พุดดำ
๖. นางสาวบุศิมา แสนสินรังสี	

ส่วนที่ ๑
โครงสร้าง
และอำนาจหน้าที่

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่

ภาล รัฐธรรมนุญ

๑. ความเป็นมา

การปกครองระบอบประชาธิปไตย ภายใต้สภาพบ้านเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยได้นำมาซึ่งเหตุการณ์อันเป็นที่มาของ "รัฐธรรมนูญ" ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทสูงสุดในการปกครองประเทศหลายฉบับในโอกาสต่าง ๆ กัน แม้กระนั้นรัฐธรรมนูญทุกฉบับก็ยังคงมีหลักการที่ต้องตรงกันอยู่ คือความยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นของปวงชนชาวไทยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

การบังคับใช้รัฐธรรมนูญย่อมจะต้องมีปัญหาอยู่บ้างเพื่อป้องกันมิให้องค์กรใดหรือบุคคลใดกระทำการอันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุด รัฐธรรมนูญเกือบทุกฉบับจึงได้บัญญัติให้มีองค์กรวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือองค์กรวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ โดยเริ่มต้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้บัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่ตีความรัฐธรรมนูญ แต่ต่อมาได้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาลฎีกาและสภาผู้แทนราษฎรขึ้นสืบเนื่องจากในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลงรัฐสภาได้เสนอให้สภาผู้แทนราษฎรตราพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๘ เพื่อลงโทษแก่บุคคลผู้กระทำการตามที่กฎหมายฉบับนี้ถือว่าเป็นอาชญากรรมสงครามไม่ว่าจะกระทำก่อนหรือหลังกฎหมายใช้บังคับก็ตาม แต่ในขั้นการบังคับใช้กฎหมายเมื่อมีการจับกุมบุคคลมาดำเนินคดี ศาลฎีกาได้ตัดสินว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม เฉพาะส่วนที่ได้ลงโทษกระทำก่อนวันใช้บังคับกฎหมายเป็นการใช้กฎหมายย้อนหลังจึงขัดกับรัฐธรรมนูญ และเป็นโมฆะ ผลคำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสภาผู้แทนราษฎรกับศาลฎีกาที่ล่อล้าหน้าที่ในการตีความรัฐธรรมนูญ เมื่อมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๔๘๙ แม้จะยังคงให้รัฐสภาทรงไว้ซึ่งสิทธิในการตีความรัฐธรรมนูญ แต่ก็ได้บัญญัติให้มีองค์กรขึ้นทำหน้าที่วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ องค์กรดังกล่าวได้แก่ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับต่อๆ มาก็ยังคงให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยมีอำนาจหน้าที่บางประการ

เพิ่มขึ้น จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการขึ้นทำหน้าที่เป็นองค์กรวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญเป็นครั้งแรก และได้สิ้นสุดลงตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙

๒. คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๙ (ฉบับชั่วคราว)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙ ได้บัญญัติให้มีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นองค์กรวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญแทนศาลรัฐธรรมนูญ และมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒.๑ องค์ประกอบ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙ ประกอบด้วย ตุลาการรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ได้แก่

- (๑) ประธานศาลฎีกาเป็นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
- (๒) ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
- (๓) ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวน ๕ คน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
- (๔) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวน ๒ คน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

ซึ่งที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดได้ประชุมใหญ่เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙ โดยได้ดำเนินการเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว ซึ่งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญชุดนี้ประกอบด้วย

- (๑) นายปัญญา ธนอมรอด เป็นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ประธานศาลฎีกา

(๒) นายอักษราทร จุฬารัตน ประธานศาลปกครองสูงสุด	เป็นรองประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
(๓) หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
(๔) นายสมชาย พงษ์ชา ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
(๕) นายกิติศักดิ์ กิตติคุณไพโรจน์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
(๖) นายธานีศ เกศวิทักษ์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
(๗) นายนุรักษ์ มาประณีต ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
(๘) นายจรัญ ทัดถกรรม ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
(๙) นายวิชัย ชื่นชมพูนุท ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด	เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า

"มาตรา ๓๕ บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกาเป็นประธาน ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธาน ผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวนห้าคน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ และตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวนสองคน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ

ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่ธุรการและ
การอื่นใดตามที่ประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมอบหมาย

องค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย ให้เป็นไปตามที่คณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน
พุทธศักราช ๒๕๔๙ ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ"

๒.๒ อำนาจหน้าที่

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๒.๒.๑ อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕
วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า "บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ... ให้เป็นอำนาจของ
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ..." ซึ่งอำนาจส่วนนี้มีปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จำนวน
๓ ฉบับดังนี้

(๑) อำนาจหน้าที่ในการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตาม
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๖
และมาตรา ๑๗

(๒) อำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยมาตรการยื่นบัญชีแสดง
รายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๔

(๓) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มีดังนี้

(ก) การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดทะเบียนการจัดตั้ง
พรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๗

(ข) การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง ที่ไม่รับจดทะเบียน การเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง หรือรายการที่ต้องจดแจ้งกับนายทะเบียน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓

(ค) การสั่งให้พรรคการเมืองระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำอันอาจเป็นอันตราย ต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหาร พรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคน ออกจากตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย พรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๗

(ง) การวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐาน แห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือไม่ ตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๘

(จ) การสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรค การเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๕ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗

๒.๒.๒ อำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้อำนาจส่วนนี้ไว้อย่างเป็นทางการทั่วไปว่า "... เมื่อมีปัญหว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ..." โดยที่ไม่มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดโดย ชัดแจ้งว่า องค์หรือบุคคลใดบ้างมีสิทธิยื่นคำร้องให้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบ ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย

๒.๓.๓ อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีที่โอนมาจากคดีที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของ ศาลรัฐธรรมนูญ

อำนาจหน้าที่ส่วนนี้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคสี่ กำหนดว่า "บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการ

ของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ"

๒.๓ วิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

หลักประกันขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคสาม บัญญัติว่า "องค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย ให้เป็นไปตามที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา" โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ออกข้อกำหนด คณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๙ แบ่งเป็น ๔ หมวด รวม ๔๕ ข้อ โดยมีหลักประกันขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

- (๑) การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย
- (๒) การให้โอกาสคู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี
- (๓) การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน
- (๔) การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการรัฐธรรมนูญ
- (๕) การให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

สำหรับสาระสำคัญตามข้อกำหนดดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้

หมวด ๑ บททั่วไป

ว่าด้วยการทำคำร้อง การคัดค้านตุลาการรัฐธรรมนูญ การรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีและบุคคลที่จะเข้ามาในที่ทำการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

หมวด ๒ องค์คณะในการพิจารณาพิพากษา และวิธีพิจารณา

องค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีต้องประกอบด้วย ตุลาการรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า ๕ คน โดยคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก นอกจากนั้นประธานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จะแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า ๓ คน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดี มีอำนาจพิจารณา

รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยและออกคำสั่งใดๆ ที่มีได้เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดี เช่น กรณีมีคำร้องที่ให้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดีจะตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณา วินิจฉัย ๑๐ วันนับแต่วันที่รับคำร้อง คำสั่งของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดีให้ถือตามเสียงข้างมาก แต่ถ้าตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดีเห็นควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยต้องเสนอให้คณะตุลาการ รัฐธรรมนูญพิจารณาภายใน ๗ วันนับแต่วันที่มีความเห็นนั้น หากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นพ้องด้วย ให้จัดทำเป็นคำสั่งของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ หากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็น ของตุลาการรัฐธรรมนูญประจำคดีที่มีความเห็นไม่รับไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ดำเนินการตามความเห็นของ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ จะใช้การไต่สวนเป็นหลักและกระทำโดยเปิดเผย สำหรับ คู่กรณีสามารถอ้างตนเองรวมทั้งบุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานนั้น ณ ที่ทำการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในเวลาทำการได้ตามที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

การอ้างพยาน ให้คู่กรณีที่ยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมคำแถลงแสดงเหตุผลความจำเป็นในการอ้าง พยาน และวิธีการได้มาซึ่งพยานดังกล่าว นอกจากนั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้มีการตรวจ พยานหลักฐานก่อนทำการไต่สวนก็ได้ โดยต้องแจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วันก่อนวันนัดตรวจ พยานหลักฐาน ทั้งนี้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

หมวด ๓ การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

การพิจารณาพิพากษาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ทำเป็นคำวินิจฉัย โดยคำวินิจฉัยต้องประกอบด้วย ความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง ทั้งนี้ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่ง

เป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเข้าใจในการวินิจฉัยคดีส่วนตนเป็นหนังสือพร้อมแถลงด้วยวาจาจากก่อนลงมติ เมื่อการลงมติเสร็จสิ้นให้ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะจัดทำคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับเมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้อ่านให้คู่กรณีฟัง ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดทราบนัดโดยชอบแล้วแต่ไม่มาฟังคำวินิจฉัยให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญบันทึกไว้ และให้ถือว่า คำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยคดี ส่วนตนให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา นอกจากนั้นคำสั่งของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ส่งไม่รับคำร้องไว้ วินิจฉัยก็ต้องประกอบด้วยความเป็นมาโดยย่อของคำร้อง ความเห็นประกอบ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เมื่อทำคำสั่งเสร็จแล้วจะต้องแจ้งไปยังผู้ร้องให้ได้รับทราบพร้อมติดประกาศไว้ ณ ที่ทำการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

หมวด ๔ บทสุดท้าย

ว่าด้วยบทกำหนดให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญดำเนินกระบวนการพิจารณาบรรดาอรรถคดีหรือ การใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ ซึ่งโอนมาอยู่ใน อำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามข้อกำหนดนี้ต่อไป เว้นแต่คณะตุลาการ รัฐธรรมนูญจะเห็นสมควรกำหนดเป็นอย่างอื่น

๓. ศาลรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทยที่ ผ่านการออกเสียงประชามติ และมีความสำคัญต่อประเทศและปวงชนชาวไทยหลายประการ ได้แก่ การให้ ความคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่เป็นรูปธรรมมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น การเปิด โอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การกำหนดกลไกสถาบัน ทหารการเมืองทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้มีดุลยภาพเป็นไปตามวิถีทางการปกครองในรูปแบบของ รัฐสภา รวมทั้งการเสริมสร้างสถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นให้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักนิติธรรม โดยเน้นถึง คุณค่าและความสำคัญทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล

๓.๑ องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก ๔ คน รวมเป็น ๕ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๓ คน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๒ คน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์อย่างแท้จริง จำนวน ๒ คน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสถาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริง จำนวน ๒ คน

โดยผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์ตาม (๓) และสาขาวิชาอื่นตาม (๔) ต้องผ่านการสรรหาจากคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วย

- (ก) ประธานศาลฎีกา
- (ข) ประธานศาลปกครองสูงสุด
- (ค) ประธานสภาผู้แทนราษฎร
- (ง) ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
- (จ) ประธานองค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง มติในการคัดเลือกให้ใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยเปิดเผยและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีคุณสมบัติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเสนอต่อประธานวุฒิสภา โดยต้องเสนอพร้อมความยินยอมของผู้ได้รับการเสนอชื่อนั้น ทั้งนี้ มติ

ในการเสนอชื่อดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด
เท่าที่มีอยู่

ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป
แต่กรณีวุฒิสภาไม่เห็นชอบ (ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน) ให้ส่งชื่อ ฯ กลับไปยังคณะกรรมการสรรหา

- หากคณะกรรมการสรรหาเห็นด้วยกับวุฒิสภา ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่
- หากคณะกรรมการสรรหา ไม่เห็นชอบกับมติของวุฒิสภาและมีมติยืนยันด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์

ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป

ในปัจจุบันเนื่องจากยังไม่มีกรสรรหาคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แต่ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดตั้ง
ขึ้นใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงดำเนินการตามบทเฉพาะกาล ให้
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๔ เป็น
ศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกา เป็นประธานศาล
รัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุด เป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ และให้ผู้พิพากษา
ในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ได้รับเลือกเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ คงดำรงตำแหน่งเป็น
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติแห่ง
รัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการแต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำ
ฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรก
ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญชุดนี้ประกอบด้วย

(๑) นายวิรัช ลิ้มวิชัย ^๑ ประธานศาลฎีกา	เป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(๒) นายอักษราทร จุฬารัตน ประธานศาลปกครองสูงสุด	เป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ
(๓) หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

^๑ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้นายวิรัช ลิ้มวิชัย ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกา แทน นายปัญญา ถนอมรอด
ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ พร้อมทั้งดำรงตำแหน่งประธานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) นายสมชาย พงษ์ษา ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(๕) นายกิตติศักดิ์ กิติคุนไพโรจน์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(๖) นายธานีศ เกศวพิทักษ์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(๗) นายนุรักษ์ มาประณีต ผู้พิพากษาศาลฎีกา	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(๘) นายจรัญ หัตถกรรม ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
(๙) นายวิชัย ชื่นชมพูนุท ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๒ อำนาจหน้าที่

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๓.๒.๑ อำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีมีดังต่อไปนี้

๑) พิจารณาวินิจฉัยว่า มติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒) พิจารณาวินิจฉัยว่า บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการโดยใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองเลิกกระทำการดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว

๓) พิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

๔) พิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกพรรคการเมืองที่ขอให้วินิจฉัยเพราะเหตุว่าพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น มีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง

๕) พิจารณาความขบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย โดยต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

๖) พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลฎีกาและประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเสนอมิหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้

๗) พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยัน ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระมหากษัตริย์เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

๘) พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา แล้วแต่กรณี ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมีได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

๙) พิจารณาวินิจฉัยว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมการ มีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือ กรรมการธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย

๑๐) พิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

๑๑) พิจารณาวินิจฉัยว่า การตราพระราชกำหนดของคณะรัฐมนตรีเป็นไปเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ และตราพระราชกำหนดขึ้นเนื่องจากเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

๑๒) พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดว่า หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

๑๓) พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๑๔) พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้

๑๕) พิจารณาวินิจฉัย กรณีที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่มีใช้ศาลตั้งแต่สององค์กรขึ้นไป

๑๖) พิจารณาวินิจฉัยว่า กรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือกระทำการอันต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

๑๗) พิจารณาสั่งยุบพรรคการเมืองและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถือว่ากระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากปรากฏหลักฐาน

อันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อย
ปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการ
อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้
การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดย
สุจริตและเที่ยงธรรม

๑๘) พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วย
รัฐธรรมนูญตามคำร้องของผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑๙) พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหา
เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามคำร้องของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒๐) พิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
พรรคการเมืองและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ
การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

อนึ่ง บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ให้ศาลรัฐธรรมนูญตามบทเฉพาะกาลนี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตาม
รัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้ออนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ
ที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ แต่ข้อยกเว้นการพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญ กรณีร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเฉพาะที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการจัดให้มีการ
เลือกตั้งตามมาตรา ๒๙๕ ได้แก่

- ๑) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ....
- ๒) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ....
- ๓) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ

การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ....

นอกจากนี้ ข้อยกเว้นการวินิจฉัยชี้ขาดหนังสือสัญญากรณีที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหรือดำเนินการตามหนังสือสัญญาที่ได้ดำเนินการไปก่อนแล้ว ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้เป็นอันใช้ได้

๓.๒.๒ อำนาจหน้าที่อื่น

๑) อำนาจหน้าที่ของประธานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) เป็นกรรมการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา

(๒) เป็นกรรมการในคณะกรรมการสรรหาบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งต่างๆ ในองค์กรตาม

รัฐธรรมนูญ

- เป็นกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง

- เป็นกรรมการสรรหาผู้ตรวจการแผ่นดิน

- เป็นกรรมการสรรหากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

- เป็นกรรมการสรรหากรรมการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

- เป็นกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒) การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้รักษาการ

๓) การเสนอคำแปรญัตติต่อคณะกรรมการในการพิจารณางบประมาณรายจ่ายของรัฐสภา

๓.๒.๓ เปรียบเทียบกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ต่างจากอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ได้สิ้นสุดลงไปแล้ว ดังต่อไปนี้

๑) อำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น

ก. พิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยซึ่งต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

ข. พิจารณาวินิจฉัยว่า การตราพระราชกำหนดของคณะรัฐมนตรี เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ค. พิจารณาวินิจฉัยว่า หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ง. พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ และเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว

จ. พิจารณาสัญญพรรคการเมืองและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถือว่ากระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ฉ. พิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามคำร้องของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒) อำนาจหน้าที่ที่แก้ไขให้เป็นขององค์กรอื่น

การพิจารณาวินิจฉัยว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบหรือจงใจยื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้ง

ให้ทราบ รัฐธรรมนูญฯ บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมือง

๓.๓ องค์คณะและวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๓.๑ องค์คณะในการวินิจฉัยคดี

องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย
ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่าห้าคน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียง
ข้างมาก เว้นแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้ซึ่งมีเพียงกรณีเดียวคือการวินิจฉัยว่า
การตราพระราชกำหนดไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวน
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของ
ตนพร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
ทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุป
ข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติ
ของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และ
องค์กรอื่นของรัฐ

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธี
พิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๓.๒ การพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

วิธีพิจารณาตามที่กำหนดใน "ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำ
คำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐" ให้ใช้ระบบได้ส่วน วิธีพิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้มีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำ

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้และไม่ขัดต่อ
ข้อกำหนดนี้ (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๖)

๑) การรับคำร้อง

คำร้องที่จะยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำที่สุภาพ และอย่างน้อย
ต้องมีรายการเกี่ยวกับ (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง (๒) ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
กับเหตุในคำร้อง (๓) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง
(๔) คำจ้อที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง และ
(๕) ลงลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่นต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการ
ดังกล่าวมาด้วย

เมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ประธานศาลรัฐธรรมนูญจะแต่งตั้งตุลาการ
ศาลรัฐธรรมนูญประจำคดีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนเป็นเจ้าของสำนวน เว้นแต่กรณีการยื่นคำร้องขอให้
พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความ
เห็นชอบแล้วตามข้อกำหนด ๖ ข้อ ๑๗ (๕) หรือกรณีการยื่นคำร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราช
บัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่าง
พระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย ของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือของคณะกรรมการ
มีการเสนอการแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา
หรือกรรมการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามข้อกำหนด ๖
ข้อ ๑๗ (๗) หรือกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ประธานศาลรัฐธรรมนูญอาจไม่แต่งตั้งตุลาการประจำคดีก็ได้
(ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๒๕) ในกรณีดังกล่าวข้างต้นนี้ ศาลรัฐธรรมนูญต้องตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณา
วินิจฉัยภายในสามวันนับแต่วันที่รับคำร้อง

๒) การพิจารณาคำร้อง

เมื่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประจำคดีได้ตรวจคำร้องแล้ว มีความเห็นได้ ๒ กรณี ดังนี้

- กรณีมีความเห็นว่ารับคำร้อง จะต้องทำเป็นคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายใน สิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๗ วรรคแรก)

- กรณีที่มีความเห็นว่าควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ตุลาการประจำคดีเสนอ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาภายในเจ็ดวันนับแต่วันมีความเห็น และหากศาลรัฐธรรมนูญเห็นพ้องด้วย ก็ให้ จัดทำเป็นคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๗ วรรคสอง) แต่ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่เห็น พ้องด้วยกับความเห็นของตุลาการประจำคดี ก็ให้ดำเนินการตามความเห็นของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๗ วรรคสาม)

๓) การแจ้งผู้ร้องและส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้อง

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการประจำคดี แล้วแต่กรณี มีคำสั่งรับคำร้องที่มีคู่กรณี ไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง หรือมีคำสั่งแจ้งผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องภายใน ระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องแล้ว ให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด และในกรณีที่ ผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด หรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๙)

๔) การพิจารณาคดี

"การพิจารณาคดี" ตามคำนิยามในข้อกำหนด ฯ ข้อ ๔ หมายถึง การไต่สวน หรือการ ประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

(๑) การไต่สวน หมายความว่า การตรวจพยานหลักฐาน การนั่งพิจารณา หรือการ สืบพยาน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๔) โดยมีหลักการที่สำคัญดังนี้

ก. การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย กล่าวคือ การไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญต้องกระทำ โดยเปิดเผย เว้นแต่เมื่อศาลรัฐธรรมนูญเห็นเป็นการสมควรเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล

หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ และให้ปิดประกาศวันเวลาได้ส่วนทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับประกาศกำหนดวันนัด ได้ส่วนครั้งแรก ให้ส่งสำเนาประกาศแก่คู่กรณี ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัด (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๒)

ข. การให้โอกาสคู่กรณีแสดงพยานหลักฐาน

- คู่กรณีมีสิทธิอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด โดยให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานพร้อมแสดงเหตุผล ความจำเป็นในการอ้างพยานหลักฐาน และวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าว คู่กรณีอาจยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมพร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นสมควร และพยานหลักฐานใดที่คู่กรณีไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้ คู่กรณีไม่อาจนำเข้าสู่การพิจารณาคดีได้ เว้นแต่ศาลรัฐธรรมนูญจะอนุญาตเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๓)

- เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนก็ได้ และต้องแจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้า ไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน และก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐานดังกล่าวไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลรัฐธรรมนูญ และหากคู่กรณีจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมต้องกระทำก่อนการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมภายหลังการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น จะกระทำได้อีกเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลรัฐธรรมนูญ โดยผู้ขอต้องแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๔)

- ในวันนัดตรวจพยานหลักฐานให้คู่กรณีนำพยานหลักฐานทั้งหมดยื่นต่อศาลเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสตรวจสอบพยานหลักฐานดังกล่าว โดยศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการประจำคดีหรือตุลาการคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายจะสอบถามคู่กรณีถึงความเกี่ยวข้องกับประเด็นและความจำเป็นที่ต้อง

สืบพยานหลักฐานที่อ้างอิงตลอดจนการยอมรับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วจัดบันทึกรายงานการพิจารณาคดีไว้ เมื่อเสร็จแล้วศาลรัฐธรรมนูญจะกำหนดวันนัดสืบพยาน และแจ้งให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๕)

- การไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญ ให้คู่กรณีซักถามเฉพาะประเด็นที่ศาลกำหนด และให้มีการสืบพยานหลักฐานที่คู่กรณีไม่รับกัน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๖) ในการไต่สวนของศาล หากศาลเห็นว่าคดีมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการไต่สวนก็ได้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๗) การไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลกำหนดและกระทำเท่าที่จำเป็น และให้ศาลสอบถามพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเอง โดยก่อนทำการไต่สวนให้ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามของศาล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้คู่กรณีซักถามพยานเพิ่มเติมตามประเด็นและข้อเท็จจริงที่ศาลกำหนดไว้ก็ได้ โดยให้ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ซักถามก่อน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๘)

ค. การให้โอกาสคู่กรณีสืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาล กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญอาจอนุญาตให้สืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาลตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอโดยระบบการประชุมทางวิดีโอทัศน์ได้ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๙)

ง. การให้โอกาสคู่กรณีร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดี คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีสิทธิร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดี โดยให้กระทำได้ตามที่ศาลเห็นสมควร การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีของคู่กรณีต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ศาลเห็นสมควรให้กระทำด้วยวาจา การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจา ให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อนและให้ผู้ถูกร้องแถลงในลำดับถัดไป การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ศาลจะซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลง หรือภายหลังการแถลงก็ได้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๔๓)

(๒) การประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

- ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้อง จะให้ข้อเท็จจริงหรือความเห็นแล้วแต่กรณีเป็นหนังสือก็ได้ โดยต้องได้รับอนุญาตจากศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๔๔)

- องค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาคดีและการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๒๔ วรรคแรก)

๕) การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

(๑) องค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาคดีและการทำ คำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน ตุลาการซึ่งไม่ได้ร่วมในการพิจารณาคดีได้ ย่อมไม่มีอำนาจในการทำคำวินิจฉัยคดีนั้น และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่มีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๒๔)

(๒) ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเข้าใจในส่วนของตนเป็นหนังสือ พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ เมื่อการลงมติเสร็จสิ้น ให้ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๕๔ วรรคแรก) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๕๓ วรรคแรก) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๕๔ วรรคสาม)

(๓) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้มีผลในวันอ่าน (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๕๕ วรรคสอง) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายแล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่า คำวินิจฉัยนั้นได้อ่าน โดยชอบแล้ว (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๕๕ วรรคสาม) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้

ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแก่ผู้ร้องและให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๕๕ วรรคสี่)

(๔) คำสั่งจำหน่ายคำร้อง และคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา ต้องประกอบด้วยความเป็นมาโดยย่อของคำร้อง ความเห็นประกอบ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง (ข้อกำหนด ๖ ข้อ ๕๖ วรรคแรก)

ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ แต่ทั้งนี้ ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ประกอบกับมาตรา ๓๕ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ กล่าวคือ ให้ใช้ข้อกำหนด ๖ เดิมไปพลางก่อน และให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นหน่วยธุรการต่อไป

๔. แผนยุทธศาสตร์ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๘

๔.๑ วิสัยทัศน์ (Vision)

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันหลักในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีรัฐธรรมนูญ เพื่อรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ แก้ไขเยียวยาปัญหาในการใช้รัฐธรรมนูญและสร้างความก้าวหน้าในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งให้เกิดบรรทัดฐานการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน การสร้างความถูกต้องเป็นธรรมของระบบนิติรัฐและรักษาความชอบธรรมของการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๔.๒ พันธกิจ (Mission)

(๑) การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายทั้งก่อนที่กฎหมายจะใช้บังคับและภายหลังที่กฎหมายใช้บังคับ

(๒) วางหลักกฎหมายในคดีรัฐธรรมนูญให้เป็นบรรทัดฐานและให้ความกระจ่างชัดเกี่ยวกับบทบัญญัติ

ในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ

(๓) การควบคุมความชอบธรรมและความโปร่งใสของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๔) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน

(๕) การแก้ไขและเยียวยาปัญหาที่เกิดจากการใช้รัฐธรรมนูญ

(๖) การรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะ

๔.๓ เป้าประสงค์ (Goals)

เพื่อให้บรรลุพันธกิจดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดเป้าประสงค์ของการดำเนินงานไว้ ดังนี้

(๑) เพื่อให้การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ

เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

(๒) เพื่อพัฒนากระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ

ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(๓) เพื่อพัฒนาขีดสมรรถนะขององค์กรศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และบุคลากร

ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานในระดับเดียวกับองค์กรศาลรัฐธรรมนูญนานาชาติ

๔.๔ ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การดำเนินงาน (Strategies)

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์หลักที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุก

ในการดำเนินงาน ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่หนึ่ง : การพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีและยกระดับมาตรฐานการพิจารณาคดี

สู่ระดับสากล

ขอบเขต : เป็นยุทธศาสตร์หลักของศาลรัฐธรรมนูญ เน้นการสร้างความร่วมมือและเสริมสร้าง

ความเข้มแข็งของศาลรัฐธรรมนูญทั้งการพัฒนาศักยภาพ บุคลากรและระบบการนั่งพิจารณาคดีเพื่อให้คู่กรณี

ได้รับการอำนวยความสะดวกจากศาลรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาในศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินการ ดังนี้

- (๑) พัฒนาระบบงานการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๒) พัฒนาขีดสมรรถนะองค์กรและบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๓) พัฒนางานวิจัยในการสนับสนุนกระบวนการวินิจฉัยคดีและกิจการของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ยุทธศาสตร์ที่สอง : การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การพัฒนาประชาธิปไตยและการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญ

ขอบเขต : การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาประชาธิปไตยถือเป็นภารกิจหลักเช่นเดียวกัน มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจในด้านสิทธิและวิธีรักษาสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถปกป้องและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนตามที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครอง ขณะเดียวกันประชาชนต้องทราบถึงภารกิจ หน้าที่ของศาลและช่องทาง วิธีการที่จะเข้ามาใช้บริการด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งมีการดำเนินงานในการพัฒนาประชาธิปไตย โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

- (๑) เผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชน
- (๒) สร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ และการพัฒนาประชาธิปไตย
- (๓) พัฒนาการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการพัฒนาประชาธิปไตย

ยุทธศาสตร์ที่สาม : การพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล

ขอบเขต : พัฒนาระบบสนับสนุนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการแนวใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยในการดำเนินการ และพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานขององค์กร โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เสริมสร้างวัฒนธรรมและสร้างค่านิยมร่วมขององค์กร โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization : LO)

(๒) พัฒนาระบบงานให้มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับจากคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและหน่วยงานภายนอก

(๓) พัฒนาระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนกระบวนการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการบริหารจัดการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) พัฒนาบุคลากรสู่ความเป็นเลิศ

(๕) พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่สี่ : การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขอบเขต : พัฒนาทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านการปฏิบัติการ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการและการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ศาลและหน่วยงานอื่น รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ

(๒) ริเริ่มให้มีการจัดตั้งองค์กรความร่วมมือกับภาคี หรือสมาคมระหว่างประเทศในรูปแบบต่างๆ

๕. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๗ บัญญัติว่า "ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ต้องมาจากการเสนอของประธานศาลรัฐธรรมนูญ และได้รับความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่นทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๔ ดังนี้

"มาตรา ๔ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๒) ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานของ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

- (๓) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ
- (๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย"

๕.๑ พันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) ศึกษา วิเคราะห์ด้านคดีและกฎหมายเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ดำเนินงานอำนวยความสะดวกงานศาลรัฐธรรมนูญตามกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนด้านการศึกษาวิจัยทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) พัฒนาระบบบริหารจัดการสำนักงานและบุคลากร เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

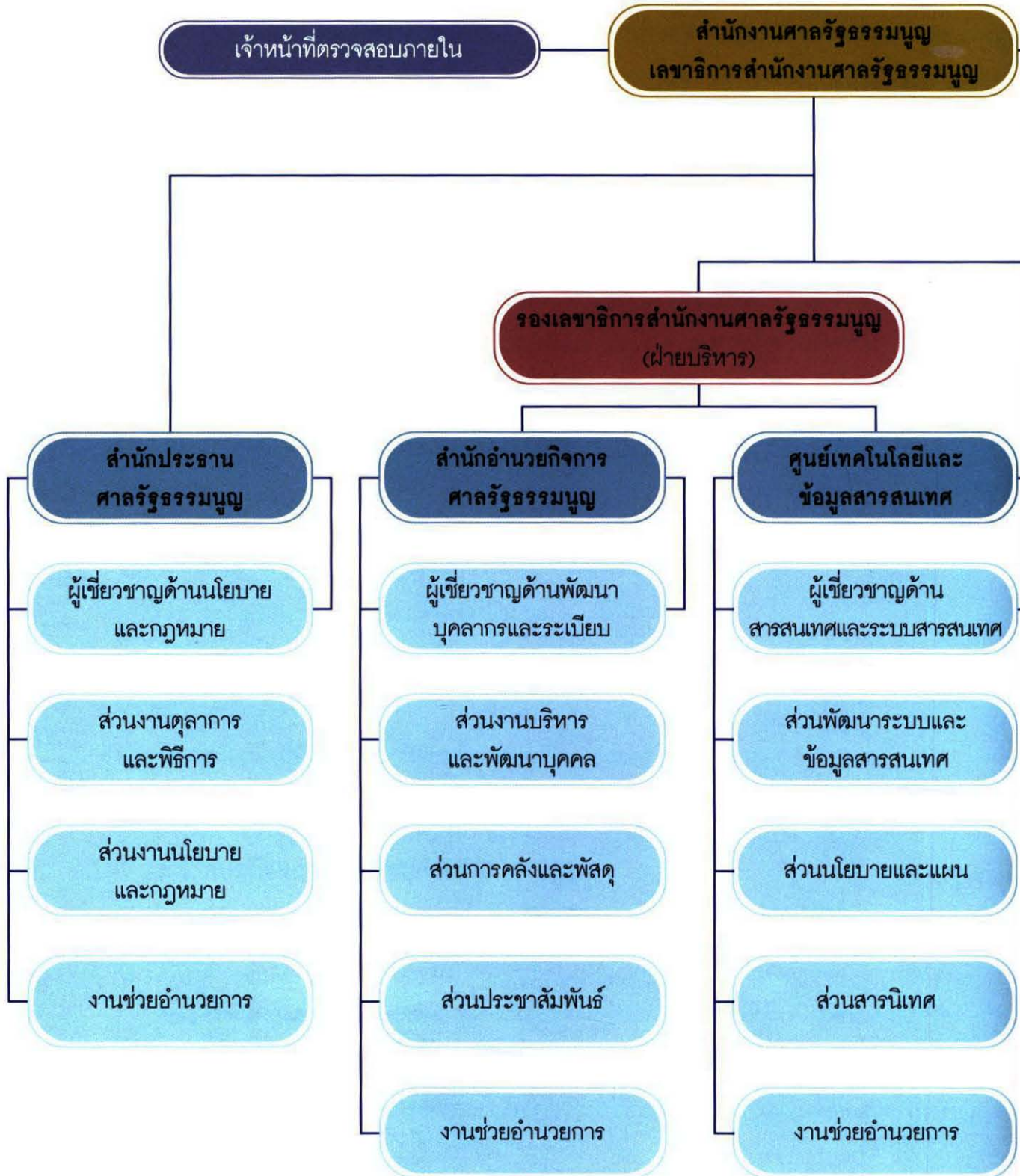
(๕) เผยแพร่ ให้บริการข้อมูล ข่าวสาร องค์กรความรู้ การศึกษาต่อสาธารณะเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ งานศาลรัฐธรรมนูญ และการดำเนินกิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

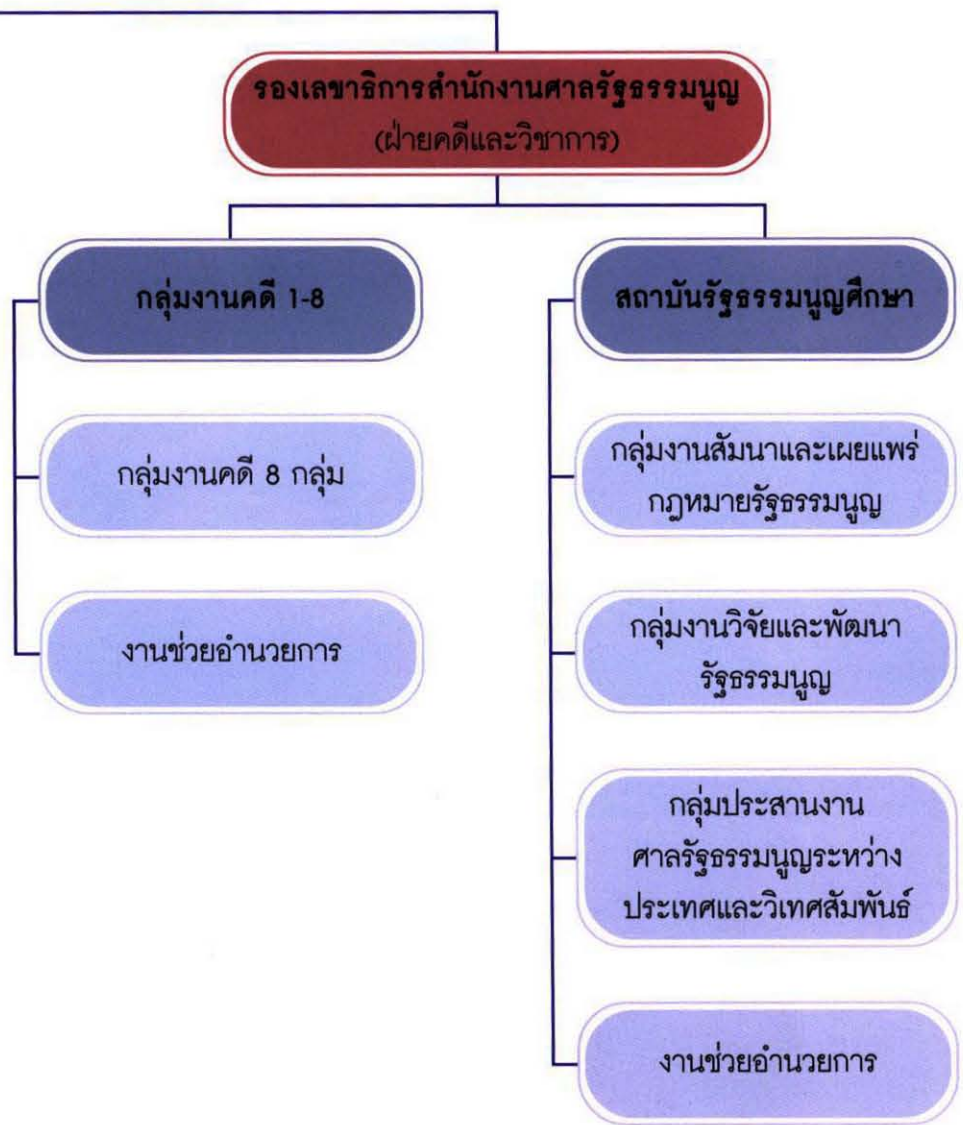
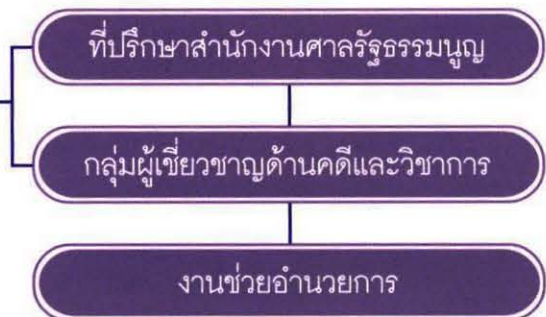
๕.๒ โครงสร้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๗ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๒๔ ก ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๗) ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ สำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มงานคดี ๑ - ๘ สำนักอำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ตามประกาศศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๓

๕.๓ อัตรากำลังของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดกรอบอัตรากำลังของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามโครงสร้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญปัจจุบันไว้ ๙๙ อัตรา ผู้ครองตำแหน่งจริง จำนวน ๙๔ คน นอกจากนี้ยังมีลูกจ้างประจำ ๑๗ คน และลูกจ้างชั่วคราว ๑๑ คน ในส่วนอัตรากำลังข้าราชการ จำนวน ๙๔ คน จำแนกตามระดับได้ดังนี้ ระดับ ๑๑ จำนวน ๑ คน ระดับ ๑๐ จำนวน ๓ คน ระดับ ๙ จำนวน ๑๑ คน ระดับ ๘ จำนวน ๑๓ ระดับ ๗ จำนวน ๑๖ คน ระดับ ๖ จำนวน ๑๔ คน ระดับ ๕ จำนวน ๒๐ คน ระดับ ๔ จำนวน ๑๐ คน และ ระดับ ๓ จำนวน ๖ คน

ส่วนที่ ๓
สรุปผลการปฏิบัติราชการ
ปีงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐

ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการบริหารราชการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญระยะ ๕ ปี สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำแผนปฏิบัติการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยความเห็นชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ สรุปได้ดังนี้

๑. การพิจารณาวินิจฉัยคดี

๑.๑ การพิจารณาวินิจฉัยคดีโดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

คำร้องที่เข้าสู่การพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย เรื่องที่ค้างมาจากศาลรัฐธรรมนูญ (ถึงวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙) จำนวน ๓๑ เรื่อง เรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาใน พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๑๒ เรื่อง เรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาใน พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๒๐ เรื่อง (ถึงวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๐) มีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง จำนวน ๓ เรื่อง ในส่วนของเรื่องที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญรับไว้และมีคำวินิจฉัยแล้ว คือ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จำนวน ๒ เรื่อง คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๕ เรื่อง และคำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๒ เรื่อง รวม ๙ เรื่อง จำแนกคำวินิจฉัยได้ดังนี้

คำร้องที่เสนอเข้าสู่การพิจารณา

ประเภท	จำนวน
๑. เรื่องที่ค้างจากศาลรัฐธรรมนูญ (ถึงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๙)	๓๑ เรื่อง
๒. เรื่องที่เข้ามาสู่การพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙	๑๒ เรื่อง
๓. เรื่องที่เข้ามาสู่การพิจารณาคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ (๑ กันยายน ๒๕๕๐ - ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐)	๒๐ เรื่อง
รวม	๖๓ เรื่อง

ผลการพิจารณา

ประเภท	จำนวน
๑. เรื่องที่มีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง	๓ เรื่อง
๒. ผลการวินิจฉัยคำร้อง	
๒.๑ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๕๘	๒ เรื่อง
๒.๒ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๕๙	๕ เรื่อง
๒.๓ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๕๐	๒ เรื่อง
รวม	๙ เรื่อง

๑.๑.๑ เรื่องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองโดยอัยการสูงสุด จำนวน ๕ เรื่อง ประกอบด้วย

(๑) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์ก้าวหน้า และพรรคประชาธิปัตย์ (คำวินิจฉัยที่ ๑-๒/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยยุบพรรคประชาธิปัตย์ก้าวหน้า และตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรค มีกำหนด ๕ ปี และให้ยกคำร้องในส่วนที่ขอให้ยุบพรรคประชาธิปัตย์

(๒) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย (คำวินิจฉัยที่ ๓-๕/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย และตัดสิทธิทางการเมืองของกรรมการบริหารพรรคที่ถูกยุบมีกำหนด ๕ ปี

๑.๑.๒ เรื่องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีจิงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสุรพล พูลเกษ จิงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายสุรพล พูลเกษ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

๒) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายเรนทร์ ธรรมกฤษดา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายเรนทร์ ธรรมกฤษดา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

๑.๑.๓ เรื่องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือไม่ โดยศาลฎีกา จำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) ศาลฎีกาส่งคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๖๔ หรือไม่ (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๖๔

๒) ศาลฎีกาส่งคำร้องของผู้ร้องซึ่งเป็นจำเลยในคดีแพ่งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๑๙ และมาตรา ๒๑๙ ตีร ิษัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๓๐ มาตรา ๒๓๓ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่ (คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๑๙ และมาตรา ๒๑๙ ตีร ิษัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๓๐ มาตรา ๒๓๓ และมาตรา ๒๗๒

๑.๒ การพิจารณาวินิจฉัยคดีโดยศาลรัฐธรรมนูญ

หลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีผลใช้บังคับ มีคำร้องที่เข้าสู่ การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย เรื่องที่ค้างมาจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (ถึงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐) จำนวน ๔๗ เรื่อง และเรื่อง que เข้าสู่การพิจารณาในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ (หลังวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐) จำนวน ๖ เรื่อง เรื่องที่มีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง จำนวน ๒ เรื่อง ในส่วนของเรื่อง ที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญรับไว้และมีคำวินิจฉัยแล้ว คือ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จำนวน ๒ เรื่อง คำร้องร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๖ เรื่อง และคำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๙ เรื่อง รวม ๑๗ เรื่อง จำแนกคำวินิจฉัยได้ดังนี้

คำร้องที่เสนอเข้าสู่การพิจารณา

ประเภท	จำนวน
๑. เรื่องที่ค้างจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (ถึงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐)	๓๗ เรื่อง
๒. เรื่องที่เข้ามาสู่การพิจารณาคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ (๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๐)	๖ เรื่อง
รวม	๕๐ เรื่อง

ผลการพิจารณา

ประเภท	จำนวน
๑. เรื่องที่มีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง	๒ เรื่อง
๒. ผลการวินิจฉัยคำร้อง	
๒.๑ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๘	๒ เรื่อง
๒.๒ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๔๙	๖ เรื่อง
๒.๓ คำร้องในปี พ.ศ. ๒๕๕๐	๙ เรื่อง
รวม	๑๗ เรื่อง

๑.๒.๑ เรื่องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง โดยนายทะเบียนพรรคการเมือง จำนวน ๗ เรื่อง ประกอบด้วย

(๑) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพไทย (คำวินิจฉัยที่ ๑๕/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรคสันติภาพไทย

(๒) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรครวมพลังไทย (คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรครวมพลังไทย

(๓) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทย (คำวินิจฉัยที่ ๑๗/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทย

(๔) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคธัมมาธิปไตย (คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรคธัมมาธิปไตย

(๕) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพลังธรรม (คำวินิจฉัยที่ ๑๙/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรคยุบพรรคพลังธรรม

(๖) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคธรรมชาติไทย (คำวินิจฉัยที่ ๒๒/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรคธรรมชาติไทย

(๗) คำร้องขอให้มีคำสั่งยุบพรรคไทยช่วยไทย (คำวินิจฉัยที่ ๒๓/๒๕๕๐) ผลของคำวินิจฉัย ยุบพรรคไทยช่วยไทย

๑.๒.๒ เรื่องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีจิตใจไม่เย็นบัญญัติแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ โดยคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จำนวน ๔ เรื่อง ประกอบด้วย

(๑) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพิรวัฒน์ เทพสุวรรณ จงใจไม่เย็นบัญญัติแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายพิรวัฒน์ เทพสุวรรณ จงใจไม่เย็นบัญญัติแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๒) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสันติ รุ่งเสรีชัย จงใจไม่เย็นบัญญัติแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายสันติ รุ่งเสรีชัย จงใจไม่เย็นบัญญัติแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๓) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสมบูรณ์ นุชพันธ์ จงใจไม่เย็นบัญญัติแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายสมบูรณ์ นุชพันธ์ จงใจไม่เย็นบัญญัติแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๔) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนางสาวอนงค์ มัชฌิมามาลัย มาศ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๒๐/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนางสาวอนงค์ มัชฌิมามาลัย จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๕) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายเฉลิม เหล่าสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายเฉลิม เหล่าสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๖) คำร้องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายภทรบท วรวรรณปรีชา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ (คำวินิจฉัยที่ ๒๔/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายภทรบท วรวรรณปรีชา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

(๗) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพรเทพ ศิลาแรง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี จงใจไม่ยื่นบัญชี

แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี (คำวินิจฉัยที่ ๒๕/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายพรเทพ ศิลาแรง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเท็จจริง

(๘) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี (คำวินิจฉัยที่ ๒๖/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยนายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบอันเป็นเท็จ

๑.๒.๓ เรื่องขอให้วินิจฉัยชี้ขาดว่า กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่ โดยศาลจังหวัดสงขลา และศาลปกครองสูงสุด จำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วย

(๑) ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายแก่น แซ่อ่อง) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ร.๑/๒๕๕๔ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ และมาตรา ๒๔๗ หรือไม่ (คำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๘ มิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลชั้นต้น (ศาลจังหวัดสงขลา) จะใช้บังคับแก่คดีนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง ให้ยกคำร้อง

(๒) ศาลปกครองสูงสุดส่งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๕ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ มาตรา ๘๘ และมาตรา ๒๗ หรือไม่ (คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๕๐)

ผลของคำวินิจฉัยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๕ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ มาตรา ๘๘ และมาตรา ๒๗

๓. การพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีและยกระดับมาตรการการพิจารณาคดีสู่ระดับสากล ประกอบด้วย

๓.๑ การศึกษาวิจัย

ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดให้มีการวิจัยและพัฒนางานวิชาการทางด้านวิชาการทางกฎหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้ในภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้ดำเนินการให้มีการวิจัย ๕ หัวข้อ ดังนี้

(๑) สภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยรองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และคณะเป็นผู้วิจัย

(๒) สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนตามรัฐธรรมนูญเน้นศึกษาสิทธิของบุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตาม มาตรา ๔๖, ๕๖ และมาตรา ๒๙๐ แห่งรัฐธรรมนูญ โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ ปรกติ เป็นผู้วิจัย

(๓) การเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยและผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ศึกษากรณีศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาและศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน โดยรองศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ เป็นผู้วิจัย

(๔) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเสนอโดยศาล หรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ เป็นผู้วิจัย

(๕) การใช้สิทธิทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๘ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว โดยรองศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ เป็นผู้วิจัย

การวิจัยตั้งแต่ (๑) - (๓) เสร็จสิ้นแล้ว ส่วนลำดับ (๔) - (๕) อยู่ระหว่างการดำเนินการ

๒.๒ การให้ทุนสนับสนุนการศึกษาวิจัยทางวิชาการ

ศาลรัฐธรรมนูญได้สนับสนุนเงินสมนาคุณผลงานทางวิชาการ เพื่อจ่ายเป็นเงินผลงานทางวิชาการ และบทความทางวิชาการที่ลงในจดหมายข่าวศาลรัฐธรรมนูญ และวารสารศาลรัฐธรรมนูญ โดยในรอบปีที่ผ่านมา มีผู้ส่งผลงานทางวิชาการและบทความทางวิชาการและได้รับการสนับสนุนเงินสมนาคุณจำนวน ๒๘ บทความ งบประมาณ ๑๐๓,๒๐๐ บาท ซึ่งได้นำลงตีพิมพ์ในจดหมายข่าวศาลรัฐธรรมนูญ และวารสารศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๓ การเผยแพร่รายงานการศึกษาวิจัยและบทความทางวิชาการ ได้พิมพ์รายงานการศึกษาวิจัยและบทความทางวิชาการดังนี้

(๑) กระบวนการกลั่นกรองคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖๔ (พิมพ์ครั้งที่ ๒) โดยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรรมานันท์ เป็นผู้วิจัย

- (๒) การยกสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาล (พิมพ์ครั้งที่ ๒) โดยรองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ เป็นผู้วิจัย
- (๓) การขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์ เป็นผู้วิจัย
- (๔) การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดและความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติจากรัฐสภา โดยศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์ เป็นผู้วิจัย
- (๕) สภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยรองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และคณะเป็นผู้วิจัย
- (๖) สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนตามรัฐธรรมนูญเน้นศึกษาสิทธิของบุคคล ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตาม มาตรา ๔๖, ๕๖ และมาตรา ๒๕๐ แห่งรัฐธรรมนูญ โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ ปรกติ เป็นผู้วิจัย
- (๗) ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง กระบวนการทางกฎหมายและบทบาทศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดย ดร.วุฒิชัย จิตตานุ เป็นผู้วิจัย

(๘) จัดพิมพ์รวมบทความกฎหมายมหาชนเว็บไซต์ www.pub-law.net เล่มที่ ๖

(๙) จัดพิมพ์หนังสือรวมบทความทางวิชาการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เล่ม ๖ "การคุ้มครอง

สิทธิเสรีภาพและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ"

๒.๔ การสนับสนุนงานศาลรัฐธรรมนูญ

เพื่อสนับสนุนการพิจารณาวินิจฉัยคดีและภารกิจด้านอื่น ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้พัฒนาระบบกลไกและคุณภาพงานวิเคราะห์คดีและสนับสนุนให้มีการจัดทำระบบสารสนเทศทางวิชาการและข้อมูลกฎหมายเพื่อสนับสนุนงานวิเคราะห์คดีและกฎหมายเป็นการเฉพาะ รวมทั้งได้จัดให้มีการสนับสนุนภารกิจอื่นของศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย

(๑) การวิเคราะห์กฎหมายและคดี จัดทำความเห็นและรายงานการพิจารณาคำร้อง ประมวลความเห็นเหตุผลข้อมูลของคณะตุลาการในทางคดี ยกร่างและเรียบเรียงคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ ตรวจสอบร่างคำวินิจฉัยส่วนตนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จัดทำสรุปย่อคำวินิจฉัย จัดทำสรุปสำนวนคำร้องคดีรัฐธรรมนูญ จัดทำเอกสารผลคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเผยแพร่ต่อสื่อมวลชน

(๒) การอำนวยความสะดวกพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ดำเนินการเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกตามกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และแนวทางการปฏิบัติงานของกลุ่มงานคดี

รวมถึงการอำนวยความสะดวกการกลางของกลุ่มงานคดีและสารบบคดีศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินงานสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการพิจารณาคำร้องอย่างต่อเนื่อง

๒.๕ การผลิตเอกสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) จัดพิมพ์บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ฉบับพกพา และจัดพิมพ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้กับหน่วยงาน ประชาชน และผู้ที่มีความสนใจ

(๒) การจัดเก็บงานฐานข้อมูลกฎหมายและสำนวนคดี ประกอบด้วย งานจัดเก็บสำนวนคำร้องที่วินิจฉัยแล้ว และงานจัดทำเพิ่มข้อมูลกฎหมาย เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและเป็นบรรทัดฐานในการจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) จัดหมายข่าวศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของศาลรัฐธรรมนูญเป็นการสื่อกลางระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชนปีละ ๖ ฉบับ โดยจัดพิมพ์ ๒ เดือน ต่อ ๑ ฉบับ

(๔) วารสารศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นสื่อทางวิชาการสำหรับเผยแพร่ผลงานวิชาการและคำวินิจฉัยที่น่าสนใจของศาลรัฐธรรมนูญกำหนดเผยแพร่ปีละ ๓ เล่ม หรือวารสารรายสี่เดือน

(๕) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๔๘ - ๒๕๔๙ พร้อมด้วย ซี.ดี. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี เพื่อรับทราบ

ผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ พร้อมด้วยกร ซี.ดี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๑ - ๒๕๔๙

- (๖) จัดพิมพ์หนังสือความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
- (๗) จัดพิมพ์หนังสือความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๖ การเผยแพร่ผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ได้ดำเนินการจัดพิมพ์และเผยแพร่ผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ

(๑) หนังสือรวมคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อรวบรวมคำวินิจฉัยของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นระบบ เป็นการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับคำวินิจฉัยและเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า

(๒) หนังสือสรุปบรรทัดฐานคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ได้มีการจัดพิมพ์คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเรื่องที่ ๑-๒/๒๕๕๐ และคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเรื่องที่ ๓-๕/๒๕๕๐ เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นและเป็นบรรทัดฐานแนวทางการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในคดีที่มีลักษณะเดียวกันอย่างเป็นระบบและเอกภาพรวมทั้งในการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง

(๓) การเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง ได้มีการจัดทำรายงาน "คุยกับสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ" ทางวิทยุรัฐสภา FM ๘๗.๕ MHz ทุกวันศุกร์เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ให้กับบุคคลทั่วไป

(๔) การเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ โดยข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทุกคำวินิจฉัยในเว็บไซต์ รวมทั้งบทความที่มีความสำคัญ เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถค้นคว้าหาความรู้และศึกษาอ้างอิงคำวินิจฉัยต่าง ๆ จากเว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญ ที่มีชื่อว่า www.concourt.or.th

(๕) การเผยแพร่โดยสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ได้มีการจัดทำสื่อเจ็คเก็ต, ปากกาโลหะ, ปากกาเลเซอร์, สมุดโน้ต, กระจาดโน้ต, สมุดฉีก, แผ่นพับ เป็นต้น

๓. การพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้เสริมสร้างขีดสมรรถนะการบริหารจัดการในด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนงานของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๓.๑ การพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านกฎหมาย จัดส่งบุคลากรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ การสัมมนาทางวิชาการ และการบรรยายพิเศษทั้งในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และสถาบันฝึกอบรมต่างๆ

๓.๑.๑ การฝึกอบรม ได้ส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรการเขียนบทความทางนิติศาสตร์ การบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่นที่ ๖ การวิจัยด้านนิติศาสตร์ ประกาศนียบัตรกฎหมายมหาชน รุ่นที่ ๒๓ - ๒๕ และผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง

๓.๑.๒ การสัมมนาทางวิชาการ ได้ส่งบุคลากรเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการดังนี้

- (๑) กฎหมายตราสามดวง : เว้นส่องสังคมไทย ครั้งที่ ๗
- (๒) การติดตามประเมินผลและพัฒนาารูปแบบและแนวทางการลดปริมาณคดีชั้นสู่ศาล
- (๓) การทำกฎหมายร่วมกัน
- (๔) การปฏิรูปรัฐธรรมนูญกฎหมายว่าด้วยการความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่
- (๕) การปรับปรุงระเบียบกฎหมายให้เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการยุติธรรม
- (๖) การพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการร่างกฎหมายภายในฝ่ายบริหาร
- (๗) การรับฟังความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
- (๘) ความรู้เกี่ยวกับหลักกฎหมายปกครอง
- (๙) เจาะลึกอะไรเป็นอะไรในกฎหมายเลือกตั้ง

๓.๒ การพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านวิจัยและวิชาการ จัดส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมหลักสูตรในด้านนี้ และการสัมมนาทางวิชาการ

๓.๒.๑ หลักสูตรฝึกทักษะการเขียนบทความวิชาการ การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย

สำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ ๑๑ และมาตรการในการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชัน

๓.๒.๒ การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง

- (๑) (ร่าง) รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ : มุมมองของพรรคการเมืองและผู้มีประสบการณ์ทางการเมือง
- (๒) การจัดทำนโยบาย แผนยุทธศาสตร์การวิจัยและการพัฒนากฎหมายและการศาลยุติธรรม
- (๓) การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ ปี ๒๕๕๐
- (๔) การปฏิรูปทางการเมือง : แนวโน้มรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
- (๕) การปฏิรูปรัฐธรรมนูญ : มุมมองเชิงเปรียบเทียบ
- (๖) การเมืองการปกครองไทย
- (๗) การลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ : มุมมองของพรรคการเมือง : อนาคตจะลูกผีหรือลูกคน
- (๘) การเลือกตั้งกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ : ทิศนะของผู้มีประสบการณ์และพรรคการเมือง
- (๙) การวิจัยกับการสนับสนุนการดำเนินงานของฝ่ายนิติบัญญัติ นายกรัฐมนตรีในรัฐธรรมนูญใหม่

(๑๐) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฝันของภาคประชาชน

(๑๑) ความเป็นอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

(๑๒) ทิศทางรัฐธรรมนูญใหม่

(๑๓) ทิศทางสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

(๑๔) นโยบายรัฐบาลกับการพัฒนาระบบงานตำรวจเพื่อประชาชนระดมความคิดเห็น

เกี่ยวกับทิศทางของรัฐธรรมนูญใหม่

(๑๕) บทบาทสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฐานะองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

กับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี

(๑๖) ประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของประชาชนและความรับผิดชอบ : มุมมองเชิงเปรียบเทียบ

(๑๗) ประเด็นพิจารณาสำหรับร่างรัฐธรรมนูญ : มุมมองทางวิชาการไทยและสหรัฐอเมริกา

(๑๘) ประสบการณ์ด้านรัฐธรรมนูญของประเทศไทยกับประเทศเยอรมัน

(๑๙) ปรับโครงสร้างตำรวจเพื่อประชาชนหรือเพื่อใคร

(๒๐) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพบประชาชนในภูมิภาค

(๒๑) ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

- (๒๒) พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒
- (๒๓) พระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย
- (๒๔) ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ระบบการเมืองก้าวต่อไปหรือ ถอยหลัง
- (๒๕) มาตรการในการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชัน
- (๒๖) มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม
- (๒๗) ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
- (๒๘) รัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยควรมีสาระสำคัญอย่างไร
- (๒๙) วิจารณ์ร่างรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐
- (๓๐) เศรษฐกิจที่เหมาะสมกับประเทศไทย
- (๓๑) สถานเสวนาเพื่อสร้างความสมานฉันท์แห่งชาติ
- (๓๒) เสรีภาพ อำนาจ จริยธรรมกับการเมืองไทย
- (๓๓) เสรีภาพทางวิชาการกับวิกฤตการณ์การเมืองไทย
- (๓๔) องค์กรอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

๓.๒.๓ การบรรยายพิเศษ เรื่อง ประเด็นทางเศรษฐกิจ จริยธรรมกับการปฏิรูประบบรัฐธรรมนูญ

๓.๓ การพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการ ได้มีการส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม

ในหลักสูตรต่างๆ ดังนี้

- (๑) การควบคุมกระบวนการโดยใช้เทคนิคด้านสถิติ
- (๒) การจัดการการใช้พลังงานสำหรับหน่วยราชการ
- (๓) การจัดการความรู้เพื่อบริหารความเสี่ยงจากการจัดซื้อจัดจ้างภายใต้พระราชกฤษฎีกาใหม่

รุ่นที่ ๑

- (๔) การจัดทำแผนส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ
- (๕) การใช้คู่มือมาตรฐานการจัดการงบประมาณ
- (๖) การตรวจวิเคราะห์การใช้พลังงาน
- (๗) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี : บรรทัดฐานจากคำวินิจฉัย
- (๘) การบริหารเชิงรุกแบบบูรณาการ รุ่นที่ ๔
- (๙) การบริหารงานรักษาความปลอดภัย รุ่นที่ ๙๒
- (๑๐) การบริหารจัดการภาครัฐร่วมเอกชน (บรอ.) รุ่นที่ ๑
- (๑๑) การบริหารภาครัฐและกฎหมายมหาชน

- (๑๒) การบริหารและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- (๑๓) การป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมกับเอกชน (ปรอ.) รุ่นที่ ๒๐
- (๑๔) การป้องกันและลดข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการ
- (๑๕) การป้องกันและลดข้อพิพาททางปกครองเกี่ยวกับการบริหารบุคคลภาครัฐ
- (๑๖) การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สำหรับนักบริหารระดับสูง
- (๑๗) การวางแผนและการบริหารโครงการ
- (๑๘) การส่งเรื่องไปประกาศราชกิจจานุเบกษา
- (๑๙) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าขององค์กร
- (๒๐) การสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ
- (๒๑) การเสริมสร้างวินัยพื้นฐานศาสนิกชน
- (๒๒) ความฉลาดทางอารมณ์กับการพัฒนาองค์กรอย่างสร้างสรรค์
- (๒๓) ทิศทางและแนวโน้มของการจัดการความรู้ในองค์กรภาครัฐ
- (๒๔) เทคนิคการเขียนหนังสือราชการ
- (๒๕) ธรรมเนียมปฏิบัติของผู้บริหารระดับกลาง รุ่นที่ ๕ และรุ่นที่ ๖

- (๒๖) นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มืออาชีพ : บทเรียนและความสำเร็จสู่การปฏิบัติ
- (๒๗) ประชาชนกับสิทธิผู้บริโภค
- (๒๘) ผู้ตรวจสอบภายในภาครัฐ
- (๒๙) มิติใหม่ความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔
- (๓๐) ยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
- (๓๑) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ
- (๓๒) เศรษฐกิจพอเพียง : จากปรัชญาสู่การปฏิบัติ
- (๓๓) สัมมนากองทุนบำเหน็จบำนาญลูกจ้าง

๓.๔ การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร จัดส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม

ในหลักสูตรและสัมมนาทางวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

- (๑) การเตรียมความพร้อมสำหรับการใช้งานระบบ IPV6 ของประเทศไทย
- (๒) การบรรยายพิเศษในหัวข้อ "The Ten ICT Trends and Predictions for 2007 and Beyond"

- (๓) การบริหารจัดการองค์การภาครัฐผ่านเครือข่ายไร้สาย
- (๔) การประชุมสัมมนาเรื่อง "ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูง (CIO) กับโครงการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒
- (๕) การพัฒนาเว็บไซต์ภาครัฐให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเข้าถึงสารสนเทศที่เท่าเทียมและทั่วถึง
- (๖) การสร้างงานนำเสนอแบบภาพเคลื่อนไหวโดยใช้โปรแกรม Micromedia Flash MX รุ่นที่ ๑
- (๗) การสร้างและออกแบบ Web ด้วยโปรแกรม Dream Weaver และ Flash
- (๘) การสร้างและออกแบบผังความคิดด้วยโปรแกรม Mind Manager Pro. 6.0 (รุ่นที่ ๑)
- (๙) การสัมมนาโครงการพัฒนาระบบสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานภาครัฐ
- (๑๐) การสัมมนารับฟังความคิดเห็นโครงการจัดทำฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาและการพัฒนากฎหมายอิเล็กทรอนิกส์
- (๑๑) การสัมมนาเรื่อง "ข้อกำหนดทางเทคนิคกับการจัดซื้อคอมพิวเตอร์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ"
- (๑๒) การอบรมหลักสูตร Multimedia for E-Learning Courseware
- (๑๓) การออกแบบและสร้างงานกราฟฟิกด้วยโปรแกรม Illustrator
- (๑๔) เทคนิควิธีการใช้โปรแกรมสำนักงานอัตโนมัติให้เต็มประสิทธิภาพ
- (๑๕) แนวทางการตั้งสภา CIO
- (๑๖) เรื่อง "The - GIF และ UDDI Registry for Government Data Integrations"
- (๑๗) สัมมนาระดมความคิดเห็นร่างพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ...

(๑๘) สัมมนาเรื่อง Thailand IPv6 Summit ๒๐๐๗

(๑๙) อบรมหลักสูตรคอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Access รุ่นที่ ๑ และ รุ่นที่ ๒

๓.๕ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและข้อมูลกฎหมาย สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานและพัฒนาระบบงาน ดังนี้

(๑) ระบบสารสนเทศงานบุคคล เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานบุคคลได้จัดรายงานทะเบียนประวัติ งานบัญชีถือจ่าย งานเงินเดือน งานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และงานการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ทั้งนี้ ได้เชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต และเทคนิคการสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา

(๒) ระบบการจัดเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับการจัดเก็บสำนวนคำร้อง / คำวินิจฉัย โดยจัดทำ CD สำนวนคดี ปี ๒๕๔๗ - ๒๕๔๙ และ CD คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเรื่องที่ ๑-๒/๒๕๕๐ และคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เรื่องที่ ๓-๕/๒๕๕๐

(๓) ระบบห้องสมุดอัตโนมัติและศูนย์สารนิเทศออนไลน์ ได้นำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาทดลองเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าเอกสารหนังสือต่าง ๆ

๔. การเสริมสร้างพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตรทั้งภายในและได้เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ ดังนี้

๔.๑ ความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ

(๑) การเข้าร่วมสัมมนาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเอเชีย ครั้งที่ ๔ ณ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ระหว่างวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน - ๑ ธันวาคม ๒๕๔๙

(๒) การเดินทางไปร่วมสัมมนาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเอเชีย ครั้งที่ ๕ ณ สาธารณรัฐเกาหลี ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐

(๓) สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระราชทานพระไตรปิฎกสากล แก่ประธานศาลรัฐธรรมนูญเพื่อนำไปประดิษฐาน ณ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

และการศึกษาดูงานของประธานศาลรัฐธรรมนูญและคณะ ณ ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๐

เนื่องในปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญ พระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ องค์ประธานกิตติมศักดิ์ การพระราชทานและประดิษฐานพระไตรปิฎกสากลอักษรโรมันในนานาประเทศ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อัญเชิญพระไตรปิฎกสากลอักษรโรมัน และหนังสือพระไตรปิฎกศึกษาอ้างอิงชุดพระราชทาน รวม ๘๐ เล่ม ไปมอบแก่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (The International Court of Justice at the Peace Palace) สำหรับประดิษฐาน ณ พระราชวังแห่งสันติภาพ กรุงเฮก ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในระดับนานาชาติ

เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๒.๓๐ น. นางสาวสุจิตรา ทิรัญพฤษ์ เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงเฮก ได้นำ นายวิรัช ลิ้มวิชัย ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าพบตุลาการรอสลิน ฮิกกินส์ ประธานศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ณ พระราชวังแห่งสันติภาพ เพื่อมอบพระไตรปิฎก และหนังสืออ้างอิงชุดพระราชทานดังกล่าว ซึ่งประธานศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้กล่าวในตอนหนึ่งว่า

"ข้าพเจ้าได้รับทราบที่ศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นสถาบันแห่งเดียวในประเทศไทยที่ได้รับพระราชทานพระไตรปิฎกสากลชุดนี้ วันนี้เรารู้สึกยินดีที่ได้พบท่านประธานวิรัช ลิ้มวิชัย และตุลาการในคณะของท่านจากศาลรัฐธรรมนูญและศาลฎีกาการติดต่อกับศาลยุติธรรมแห่งชาติระดับสูง

มีความสำคัญยิ่งแก่เรา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เรามีความยินดีที่ได้ต้อนรับผู้บริหาร ๖๐ ท่าน จากศาลปกครอง
กระทรวงยุติธรรม ซึ่งได้มาเยือนศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและสนทนาเกี่ยวกับงานของ ศาลยุติธรรม

ดังที่เราได้ทราบว่าพระไตรปิฎกสากลเป็นของพระราชทานเพื่อปัญญาและสันติสุข
จากประชาชนชาวไทย ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในฐานะที่เป็นองค์กรหลักด้านตุลาการขององค์การ
สหประชาชาติ ได้อุทิศการทำงานเพื่อเหตุแห่งสันติภาพ ความคิดในการก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ
ได้กำเนิดขึ้นเมื่อ ๑๐๐ ปี มาแล้ว จากการประชุมสันติภาพแห่งกรุงเฮก ความปรารถนาของนานาชาติคือ
ความต้องการนำข้อขัดแย้งให้ยุติอย่างสันติแทนการก่อสงครามระหว่างกัน ภายใต้กฎบัตรแห่งสหประชาชาติ
ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศมีอำนาจในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงโดยการยุติข้อขัดแย้งทางกฎหมาย
ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เราได้ยึดมั่นที่จะป้องกันในความเคารพในกฎหมายระหว่างประเทศและ
ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชาติในทางสันติสุข เราจึงมีความยินดีที่ได้รับพระราชทานสิ่งนี้แก่เราตามปณิธาน
ดังกล่าว...

พระไตรปิฎกสากลชุดนี้เป็นเครื่องระลึกถึงความสัมพันธ์ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ
กับประเทศไทยโดยเฉพาะ และกับภูมิภาคในเอเชียโดยทั่วไปด้วย...."

(๔) การเข้าร่วมสัมมนาสมาคมเนติบัณฑิตและศาลฎีกา ประเทศอินเดีย ระหว่างวันที่ ๒๒- ๒๖

พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๔.๒ ความร่วมมือกับองค์กรในประเทศ ได้ต้อนรับการศึกษาดูงานของสถาบันการศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การศึกษาดูงานของคณะอาจารย์ และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมจัดนิทรรศการและสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง "องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่" ร่วมกับคณะกรรมการองค์กรอิสระ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ณ สโมสรทหารบก

(๓) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นำคณะยุวชนประชาธิปไตยประจำปี ๒๕๕๐ พร้อมเจ้าหน้าที่เข้าศึกษาดูงาน ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมกับมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ประจำประเทศไทย จัดสัมมนา เรื่อง "รัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมือง (มุมมองภาคทฤษฎี)" ณ โรงแรม เซอราตัน

(๕) การศึกษาดูงานของคณะอาจารย์ และนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๖) การศึกษาดูงานของคณะอาจารย์ และนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๗) การศึกษาดูงานของคณะอาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนศึกษานารี ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๘) การศึกษาดูงานสำนักงานอัยการสูงสุด ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๕. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ

๕.๑ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ ลงนามถวายพระพรเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ ในพระบรมมหาราชวังเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๐

๕.๒ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันมาฆบูชา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๐

๕.๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ ในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๐

๕.๔ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรเนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๐

๕.๕ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันพระสิริมหากัจจกริบรมราชวงศ์ ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์
ในวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๐

๕.๖ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีถวายราชสักการะสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช
ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๐

๕.๗ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีสงกรานต์ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
พระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๐

๕.๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรเนื่องในวันราชาภิเษกสมรส ณ ศาลาดุสิดาลัย
สวนจิตรลดา ในวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๐

๕.๙ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธี เนื่องในวันฉัตรมงคล ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท
พระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๐ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีสวดมนต์เริ่มการพระราชพิธีพืชมงคล ณ พระอุโบสถ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๑ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ มณฑลพิธี
ท้องสนามหลวง ในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๒ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมวางพุ่มดอกไม้
งานวันปรีดี ประจำปี ๒๕๕๐ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ร่วมวางพวงมาลา เนื่องในวันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ หน้าอาคารรัฐสภา ในวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๔ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันวิสาขบูชา
ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐

๕.๑๕ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ร่วมวางพวงมาลา เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระ
พระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ณ วัดสุทัศนเทพวราราม ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๐

๕.๑๖ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ
สยามมกุฎราชกุมาร ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๕.๑๗ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล วันอาสาฬหบูชา ณ วัด
พระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๕.๑๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันเข้าพรรษา ณ วัด
พระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๐

๕.๑๙ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมวาง พวงมาลาเพื่อ
ถวายสักการะกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ณ บริเวณลานพระรูปหน้าอาคารศาลยุติธรรม ในวันที่ ๗ สิงหาคม
๒๕๕๐

๕.๒๐ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ
เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๐

๕.๒๑ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ
ลงนามถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่
๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๐

๕.๒๒ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญวางพวงมาลาถวายราชสักการะ
เนื่องในวันปิยมหาราช ณ พระบรมรูปทรงม้า ในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

๕.๒๓ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันปิยมหาราช ณ พระที่นั่ง
อมรินทรวินิจฉัย พระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐

๕.๒๔ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีพระกฐินหลวงประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ในวันที่ ๓ - ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๕.๒๕ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมวางพวงมาลา เนื่องในพิธีถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ สวนลุมพินี ในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๕.๒๖ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ร่วมเข้าเฝ้า ฯ เนื่องในพิธีสวนสนามและถวายสัตย์ปฏิญาณของเหล่าทหารรักษาพระองค์ ณ ลานพระราชวังดุสิต ในวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๒๗ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดา ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๒๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในวโรกาสเสด็จออกมหาสมาคมวันเฉลิม พระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๒๙ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าเฝ้า ฯ ในพระราชพิธีเจริญพระพุทธมนต์การพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๓๐ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ในงานสโมสรสันนิบาตเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ทำเนียบรัฐบาล ในวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๓๑ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันคล้ายวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ หน้าอาคารรัฐสภา ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๐

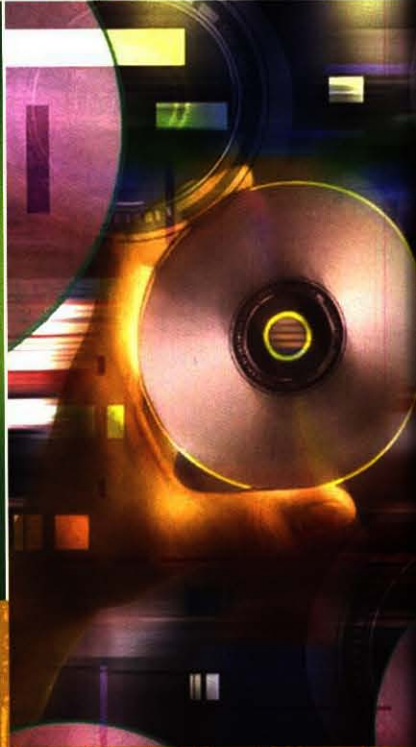
๕.๓๒ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ในพระราชพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๐

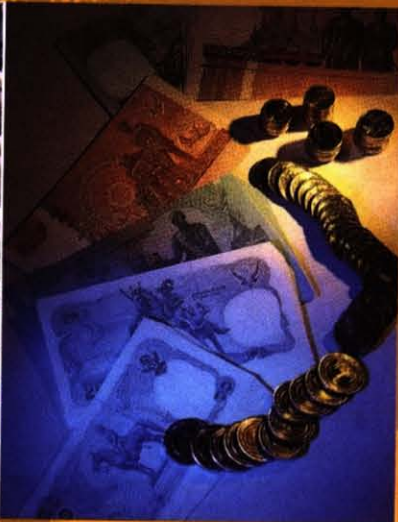
๕.๓๓ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมเข้าเฝ้า ฯ ในโอกาสที่พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เสด็จเป็นองค์ประธานเนื่องในการที่สถาบันศาลได้รับพระราชทานพระไตรปิฎกสากลฉบับพระราชทาน จากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

๕.๓๔ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ วังเรียนใหญ่ ในวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๐

ส่วนที่ ๓
รายงานของผู้สอบบัญชี
และงบการเงิน

รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548 งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงินและงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปีของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้บริหารของสำนักงานฯเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลในงบการเงินเหล่านี้ ส่วนสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวจากผลการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งกำหนดให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต้องวางแผนและปฏิบัติตามเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลว่างบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ การตรวจสอบรวมถึงการใช้วิธีการทดสอบหลักฐานประกอบรายการทั้งที่เป็นจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน การประเมินความเหมาะสมของหลักการบัญชีที่สำนักงานฯใช้และประมาณการเกี่ยวกับรายการทางการเงินที่เป็นสาระสำคัญซึ่งผู้บริหารของสำนักงานฯเป็นผู้จัดทำขึ้น ตลอดจนการประเมินถึงความเหมาะสมของการแสดงรายการที่นำเสนอในงบการเงินโดยรวม สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเชื่อว่าการตรวจสอบดังกล่าวให้ข้อสรุปที่เป็นเกณฑ์อย่างเหมาะสมในการแสดงความเห็นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548 ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปีของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และตามที่กระทรวงการคลังกำหนด

(นางสาวลักขณา นุญยมโนกุล)

ผู้อำนวยการสำนักงาน

(นางสาวศิริพร รอดศรีจันทร์)

ผู้อำนวยการกลุ่ม

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

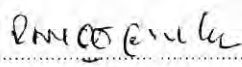
Office of the Auditor General

วันที่ 28 มีนาคม 2550

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548

	หมายเหตุ	2549 (บาท)	2548 (บาท)
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	3	76,819,455.35	42,922,936.14
ลูกหนี้เงินยืมที่ตรงราชการ		-	-
วัสดุสำนักงานคงเหลือ		383,800.84	294,239.54
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	4	912,110.00	582,500.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		<u>78,115,366.19</u>	<u>43,799,675.68</u>
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ	5	48,173,805.77	40,416,465.97
สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนสุทธิ	6	82,242.48	117,340.48
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		<u>48,256,048.25</u>	<u>40,533,806.45</u>
รวมสินทรัพย์		<u>126,371,414.44</u>	<u>84,333,482.13</u>
หนี้สิน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	8	1,653,910.47	452,068.73
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	9	709,056.69	348,299.61
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	10	330,705.80	462,624.90
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	11	248,734.40	113,364.50
รวมหนี้สินหมุนเวียน		<u>2,942,407.36</u>	<u>1,376,357.74</u>
รวมหนี้สิน		<u>2,942,407.36</u>	<u>1,376,357.74</u>
สินทรัพย์สุทธิ		<u>123,429,007.08</u>	<u>82,957,124.39</u>
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน			
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม	12	123,429,007.08	82,957,124.39
รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		<u>123,429,007.08</u>	<u>82,957,124.39</u>

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

 .....เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
 (นายไพบุลย์ วราหะไพฑูรย์)

 .....ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ
 (นายสุทธิรักษ์ ทรงศิริไล)

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบแสดงผลการดำเนินงาน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548

	หมายเหตุ	2549 (บาท)	2548 (บาท)
รายได้จากการดำเนินงาน			
รายได้จากรัฐบาล			
รายได้จากเงินงบประมาณ	13	159,979,133.02	157,237,690.41
รายได้จากแหล่งอื่น			
รายได้จากการรับบริจาค		-	271,430.00
รวมรายได้จากการดำเนินงาน		<u>159,979,133.02</u>	<u>157,509,120.41</u>
 ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน			
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	14	71,639,166.36	67,582,532.66
ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร	15	37,282,738.57	25,429,920.97
ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์และค่าตัดจำหน่าย	16	10,585,345.40	6,639,173.00
รวมค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน		<u>119,507,250.33</u>	<u>99,651,626.63</u>
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ		<u>40,471,882.69</u>	<u>57,857,493.78</u>

๗

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
หมายเหตุประกอบงบการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548

1. การจัดตั้งและลักษณะการดำเนินงาน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 270 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชา และให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติประกอบกับพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2542 มาตรา 4 กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่

1. รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่งและคำวินิจฉัยต่างๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
3. สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ
4. ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541 ในระยะเริ่มแรกก่อนที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการตามบทบัญญัติข้างต้น สำนักเลขาธิการวุฒิสภาได้ให้ความช่วยเหลือเบิกจ่ายและบริหารงบประมาณให้ และเมื่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจัดตั้งกฎหมายรองรับ จึงรับโอนงบประมาณและครุภัณฑ์จากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภามาบริหารเองเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2542

2. นโยบายทางการเงิน

- 2.1 การบันทึกบัญชีถือปฏิบัติตามเกณฑ์คงค้าง
- 2.2 รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม และสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป
- 2.3 รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นรายได้แผ่นดินและต้องมีการนำส่งคลังไม่บันทึกเป็นรายได้ของสำนักงาน (ตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการงบประมาณ พ.ศ.2542 ข้อ 5)

- 2.4 งบประมาณรายจ่ายจำแนกเป็น งบประจำ และ งบลงทุน ดังนี้

- 2.4.1 งบประจำ หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะเป็นค่าใช้จ่าย ดังนี้

- (ก) เงินเดือน และ ค่าจ้างประจำ
- (ข) ค่าจ้างชั่วคราว
- (ค) ค่าตอบแทน วัสดุและวัสดุ
- (ง) ค่าสาธารณูปโภค
- (จ) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการต่ำกว่า 30,000.- บาท

๑๓

- 2 -

2.4.2 งบลงทุน หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะการจ่าย ดังนี้

(ก) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการตั้งแต่ 30,000.- บาท

(ข) ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

2.5 อาคารและส่วนปรับปรุง ครุภัณฑ์และค่าเสื่อมราคา วัสดุสำนักงานคงเหลือ
ครุภัณฑ์บันทึกบัญชีราคาทุนนับแต่วันได้มาโดยมีวงเงินแต่ละรายการตั้งแต่

30,000.- บาท

ค่าเสื่อมราคาคำนวณโดยวิธีเส้นตรงตามอายุการใช้งานโดยประมาณ ดังนี้

- อาคารและส่วนปรับปรุง	อัตราร้อยละ 5
- ครุภัณฑ์สำนักงาน	อัตราร้อยละ 12.50
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะประจำตำแหน่ง	อัตราร้อยละ 16.67
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะสำนักงานและที่จัดหามาจากส่วนราชการ	อัตราร้อยละ 20.00
ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	

วัสดุสำนักงานบันทึกเป็นค่าใช้จ่าย ณ วันที่จัดหา จะตัดโอนเป็นวัสดุสำนักงาน
คงเหลือ ณ วันสิ้นปีงบประมาณ

3. เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2549	2548
เงินสด	17,379.11	41,205.00
เงินฝากธนาคารแห่งประเทศไทย	-	-
เงินฝากธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาสามยอด		
ประเภทกระแสรายวัน	41,539,519.00	13,785,102.16
ประเภทออมทรัพย์	35,262,557.24	29,096,628.98
รวม	<u>76,819,455.35</u>	<u>42,922,936.14</u>

4. สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2549	2548
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	847,500.00	582,500.00
ลูกหนี้อื่น	64,610.00	-
รวม	<u>912,110.00</u>	<u>582,500.00</u>

5. ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ ประกอบด้วย

	2549	หน่วย : บาท 2548
อาคารและส่วนปรับปรุง		
ส่วนปรับปรุงอาคาร	1,481,568.00	1,481,568.00
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>385,078.00</u>	<u>306,757.00</u>
ส่วนปรับปรุงอาคาร (สุทธิ)	<u>1,096,490.00</u>	<u>1,174,811.00</u>
อุปกรณ์		
ครุภัณฑ์	89,068,788.83	80,995,240.63
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>41,991,473.06</u>	<u>41,753,585.66</u>
ครุภัณฑ์ (สุทธิ)	<u>47,077,315.77</u>	<u>39,241,654.97</u>
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (สุทธิ)	<u>48,173,805.77</u>	<u>40,416,465.97</u>

6. สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนสุทธิ ประกอบด้วย

	2549	หน่วย : บาท 2548
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	186,997.48	186,997.48
หัก ค่าตัดจำหน่ายสะสม	<u>104,755.00</u>	<u>69,657.00</u>
ส่วนปรับปรุงอาคาร (สุทธิ)	<u>82,242.48</u>	<u>117,340.48</u>

7. กระทบยอดรายการเคลื่อนไหวสินทรัพย์ถาวรที่มีตัวตน

	อาคาร	อุปกรณ์	หน่วย : บาท รวม
ยอดยกมาเมื่อ 1 ต.ค. 2548	1,174,811.00	39,241,654.97	40,416,465.97
บวก ยอดที่เพิ่มขึ้น :			
จากการซื้อ	-	18,307,588.20	18,307,588.20
อื่น ๆ		10,234,039.00	10,234,039.00
หัก ยอดที่ลดลง :			
จากการจำหน่าย	-	10,234,040.00	10,234,040.00
ค่าเสื่อมราคา	78,321.00	10,471,926.40	10,550,247.40
ยอดยกไป ณ 30 ก.ย. 2549	<u>1,096,490.00</u>	<u>47,077,315.77</u>	<u>48,173,805.77</u>

๑๓

8. เจ้าหนี้ ประกอบด้วย

	2549	หน่วย : บาท 2548
เจ้าหนี้ค่าซื้อสินค้าและบริการ	1,469,291.92	416,065.85
เจ้าหนี้อื่น	<u>184,618.55</u>	<u>36,002.88</u>
รวม	<u>1,653,910.47</u>	<u>452,068.73</u>

9. ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย ประกอบด้วย

	2549	หน่วย : บาท 2548
ค่าสาธารณูปโภคค้างจ่าย	629,746.69	330,024.61
ค่าตอบแทนค้างจ่าย	<u>79,310.00</u>	18,275.00
รวม	<u>709,056.69</u>	<u>348,299.61</u>

10. ภาษีหัก ณ ที่จ่าย ประกอบด้วย

	2549	หน่วย : บาท 2548
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 53)	12,115.86	19,354.03
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 1)	316,842.00	438,760.00
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 3)	<u>1,747.94</u>	<u>4,510.87</u>
รวม	<u>330,705.80</u>	<u>462,624.90</u>

11. หนี้สินหมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

	2549	หน่วย : บาท 2548
เงินค้ำประกันสัญญา ไม่เกิน 1 ปี	151,910.40	50,357.50
เงินค้ำประกันสัญญา เกิน 1 ปี	37,500.00	37,500.00
เงินประกันผลงาน	56,750.00	23,500.00
เงินรับฝากประกันสังคม	<u>2,574.00</u>	<u>2,007.00</u>
รวม	<u>248,734.40</u>	<u>113,364.50</u>

12. รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2549	2548
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายยกมาต้นงวด	82,957,124.39	24,386,010.61
บวก รายการปรับปรุงเงินรับคืนปีก่อน	<u>-</u>	<u>713,620.00</u>
	82,957,124.39	25,099,630.61
บวก รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายงวดนี้	<u>40,471,882.69</u>	<u>57,857,493.78</u>
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสมปลายงวด	<u>123,429,007.08</u>	<u>82,957,124.39</u>

13. รายได้จากเงินงบประมาณ ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2549	2548
งบรายจ่ายอื่น		
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	86,990,000.00	77,876,000.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร	54,858,300.00	33,734,000.00
ค่าใช้จ่ายในลักษณะค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	14,004,000.00	43,094,000.00
งบกลาง	<u>4,126,833.02</u>	<u>2,533,690.41</u>
รวม	<u>159,979,133.02</u>	<u>157,237,690.41</u>

รายได้งบกลางรวมค่าใช้จ่ายในการปรับอัตราเงินเดือนและค่าจ้างให้แก่ข้าราชการและลูกจ้างรวมอยู่ด้วยจำนวน 1,040,400.00 บาท

14. ค่าใช้จ่ายในด้านบุคลากร ประกอบด้วย

	หน่วย : บาท	
	2549	2548
เงินเดือนตุลาการและข้าราชการ	29,574,840.72	27,919,681.52
เงินประจำตำแหน่ง	11,095,761.79	11,523,286.03
ค่าจ้างประจำ	1,383,650.00	1,083,640.36
เงินเพิ่มพิเศษ	8,744,070.97	8,153,442.33
ค่าตอบแทนเงินเต็มขั้น	-	3,488.73
บำเหน็จ	229,623.10	1,104,668.00
บำเหน็จดำรงชีพ	200,000.00	200,000.00
บำนาญ	573,977.87	438,824.40

	2549	2548
เงินชวยค่าครองชีพผู้รับเบี่ยหวัดบ้านาญ	24,912.00	-
ค่าจ้างชั่วคราว	17,571,404.26	17,155,501.29
ค่าใช้จ่ายสวัสดิการ	<u>2,240,925.65</u>	<u>1,851,423.01</u>
รวม	<u>71,639,166.36</u>	<u>69,433,955.67</u>

15. ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร ประกอบด้วย

	2549	2548
ค่าตอบแทน	1,070,415.64	988,932.89
ค่าใช้สอย	28,687,462.40	16,784,343.30
ค่าวัสดุ	2,609,566.09	1,872,039.39
ครุภัณฑ์ต่ำกว่าเกณฑ์	410,580.40	220,440.45
ค่าสาธารณูปโภค	3,704,713.04	3,012,740.93
ค่าใช้จ่ายงานวิจัย	800,000.00	700,000.00
ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	<u>1.00</u>	<u>1.00</u>
รวม	<u>37,282,738.57</u>	<u>23,578,497.96</u>

16. ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย ประกอบด้วย

	2549	2548
ค่าเสื่อมราคา		
อาคาร	78,321.00	78,321.00
อุปกรณ์	<u>10,471,926.40</u>	<u>6,523,452.00</u>
	<u>10,550,247.40</u>	<u>6,601,773.00</u>
ค่าตัดจำหน่าย		
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	<u>35,098.00</u>	<u>37,400.00</u>

๕๒

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รายงานงบการเงินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐

สิ้นสุด ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๐

(อยู่ระหว่างการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน)

รายงานงบการเงิน

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549

		2550	2549
หมายเหตุ		(บาท)	(บาท)
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	(3)	84,379,231.27	76,819,455.35
ลูกหนี้เงินยืมทรอกราชการ		10,500.00	
วัสดุสำนักงานคงเหลือ		386,717.86	383,800.84
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	(4)	360,000.00	912,110.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		85,136,449.13	78,115,366.19
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ	(5)	39,932,890.03	48,173,805.77
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	(6)	54,044.48	82,242.48
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		39,986,934.51	48,256,048.25
รวมสินทรัพย์		125,123,383.64	126,371,414.44
หนี้สิน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	(7)	1,376,077.44	1,653,910.47
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	(8)	571,332.82	709,056.69
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	(9)	325,910.83	330,705.80
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	(10)	172,955.00	248,734.40
รวมหนี้สินหมุนเวียน		2,446,276.09	2,942,407.36
รวมหนี้สิน		2,446,276.09	2,942,407.36
สินทรัพย์สุทธิ		122,677,107.55	123,429,007.08
สินทรัพย์สุทธิ / ส่วนทุน			
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสม	(11)	122,677,107.55	123,429,007.08
รวมสินทรัพย์สุทธิ / ส่วนทุน		122,677,107.55	123,429,007.08

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบแสดงผลการดำเนินงาน
สำหรับสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549

		2550	2549
	หมายเหตุ	(บาท)	(บาท)
รายได้จากการดำเนินงาน			
รายได้จากรัฐบาล			
รายได้จากเงินงบประมาณ	(12)	102,904,481.06	159,979,133.02
รายได้จากแหล่งอื่น			
รายได้จากการรับบริจาค			
รวมรายได้จากการดำเนินงาน		<u>102,904,481.06</u>	<u>159,979,133.02</u>
ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน			
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร			
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	(13)	64,530,173.76	71,639,166.36
ค่าใช้จ่ายด้านดำเนินงาน			
ค่าใช้จ่ายด้านดำเนินงาน	(14)	28,027,402.01	37,282,738.57
ค่าเสื่อมราคา และค่าตัดจำหน่าย			
ค่าเสื่อมราคา และค่าตัดจำหน่าย		11,224,732.15	10,585,345.40
รวมค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน		<u>103,782,307.92</u>	<u>119,507,250.33</u>
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ		(877,826.86)	40,471,882.69

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบกระแสเงินสด
สำหรับปีสิ้นสุด วันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549

	2550	2549
	(บาท)	(บาท)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่าย	(877,826.86)	40,471,882.69
ปรับกระทบยอดเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน		
ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์	11,196,534.15	10,550,247.40
ค่าตัดจำหน่าย	28,198.00	35,098.00
ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	164,618.44	1.00
(เพิ่ม)/ลด ลูกหนี้เงินยืมโดยตรงราชการ	(10,500.00)	
(เพิ่ม)/ลด วัสดุสำนักงานคงเหลือ	(2,917.02)	(89,561.30)
(เพิ่ม)/ลด สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	552,110.00	(329,610.00)
เพิ่ม/(ลด) ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	(137,723.87)	360,757.08
เพิ่ม/(ลด) เจ้าหนี้	(277,833.03)	1,201,841.74
เพิ่ม/(ลด) ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	(4,794.97)	(131,919.10)
เพิ่ม/(ลด) หนี้สินอื่น ๆ	(75,779.40)	135,369.90
เพิ่ม/(ลด) ปรับปรุงรายรับสูงกว่ารายจ่ายสะสม	125,927.33	
เงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน	10,680,012.77	52,204,107.41
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดจ่ายเพื่อซื้อที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	(3,120,236.85)	(18,307,588.20)
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมลงทุน	(3,120,236.85)	(18,307,588.20)
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด เพิ่มขึ้น/(ลดลง) สุทธิ	7,559,775.92	33,896,519.21
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันต้นงวด	76,819,455.35	42,922,936.14
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันสิ้นงวด	84,379,231.27	76,819,455.35

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
หมายเหตุประกอบงบการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2550

1. การจัดตั้งและลักษณะการดำเนินงาน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 270 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชา... และให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติประกอบกับพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่

- 1.1 รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ
- 1.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานของคณะ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

- 1.3 สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ
- 1.4 ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541 ในระยะเริ่มแรกก่อนที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการตามบทบัญญัติข้างต้น สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้ให้ความช่วยเหลือเบิกจ่ายและบริหารงบประมาณให้ และเมื่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจัดตั้งกฎหมายรองรับ จึงโอนงบประมาณและครุภัณฑ์จากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภามาบริหารเองเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2542

2. นโยบายทางการเงิน

- 2.1 การบันทึกบัญชีถือปฏิบัติตามเกณฑ์คงค้าง
- 2.2 รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม และสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป
- 2.3 รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นรายได้แผ่นดินและต้องมีการนำส่งคลัง ไม่บันทึกเป็นรายได้ของ

สำนักงาน (ตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการงบประมาณ พ.ศ. 2542 ข้อ 5)

- 2.4 งบประมาณรายจ่ายจำแนกเป็นงบประจำ และงบลงทุน ดังนี้

2.4.1 งบประมาณ หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะเป็นค่าใช้จ่าย ดังนี้

- (1) เงินเดือน และค่าจ้างประจำ
- (2) ค่าจ้างชั่วคราว
- (3) ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ
- (4) ค่าสาธารณูปโภค
- (5) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการต่ำกว่า 30,000 บาท

2.4.2 งบลงทุน หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะการจ่าย ดังนี้

- (1) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการตั้งแต่ 30,000 บาท
- (2) ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

2.5 อาคารและส่วนปรับปรุง ครุภัณฑ์และค่าเสื่อมราคา วัสดุสำนักงานคงเหลือ

ครุภัณฑ์บันทึกบัญชีราคาทุนนับแต่วันได้มาโดยมีวงเงินแต่ละรายการตั้งแต่ 30,000 บาท

ค่าเสื่อมราคาคำนวณโดยวิธีเส้นตรงตามอายุการใช้งานโดยประมาณ ดังนี้

- อาคารและส่วนปรับปรุง	อัตราร้อยละ 5
- ครุภัณฑ์สำนักงาน	อัตราร้อยละ 12.50
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะประจำตำแหน่ง	อัตราร้อยละ 16.67
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะสำนักงานและที่จัดหามา	อัตราร้อยละ 20

จากส่วนราชการ ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ

ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์

วัสดุสำนักงานบันทึกเป็นค่าใช้จ่าย ณ วันที่จัดหา จะตัดโอนเป็นวัสดุสำนักงานคงเหลือ ณ วันสิ้นปีงบประมาณ

ในปีงบประมาณ 2545 สำนักงานได้เปลี่ยนแปลงประมาณการอายุการใช้งานของครุภัณฑ์สำนักงานจาก 5 ปี เป็น 8 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐฉบับที่ 1 โดยวิธีเปลี่ยนทันที

3. เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
เงินสด	9,470.50	17,379.11
เงินฝากธนาคารกรุงไทย กระแสรายวัน - สามยอด	7,653,701.11	41,539,519.00
เงินฝากธนาคารกรุงไทย ออมทรัพย์ - สามยอด	76,716,059.66	35,262,557.24
รวม	84,379,231.27	76,819,455.35

4. สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	360,000.00	847,500.00
ลูกหนี้อื่น		64,610.00
รวม	360,000.00	912,110.00

5. ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

อาคารและส่วนปรับปรุง	2550	2549
ยอดคงเหลือต้นงวด	1,481,568.00	1,481,568.00
<u>หัก</u> ค่าเสื่อมราคาสะสมยกมา	385,078.00	306,757.00
ค่าเสื่อมราคาประจำปี	78,321.00	78,321.00
ยอดคงเหลือสิ้นงวด	1,018,169.00	1,096,490.00
ครุภัณฑ์	2550	2549
ยอดคงเหลือต้นงวด	89,068,788.83	80,995,240.63
<u>บวก</u> ครุภัณฑ์เพิ่มขึ้น	3,120,236.85	18,307,588.20
	92,189,025.68	99,302,828.83
<u>หัก</u> ครุภัณฑ์ลดลง	7,246,991.60	10,234,040.00
	84,942,034.08	89,068,788.83
<u>หัก</u> ค่าเสื่อมราคาสะสมยกมา	41,991,473.06	42,203,585.66
ค่าเสื่อมราคาประจำปี (เพิ่มขึ้น)	11,118,213.15	10,471,926.40
	31,832,347.87	36,393,276.77
<u>บวก</u> ค่าเสื่อมราคาประจำปี (ลดลง)	7,082,373.16	10,684,039.00
ยอดคงเหลือสิ้นงวด	38,914,721.03	47,077,315.77
ที่ดินอาคารและอุปกรณ์สุทธิ	39,932,890.03	48,173,805.77
ค่าเสื่อมราคาประจำปี	11,196,534.15	10,550,247.40

6. สินทรัพย์ไม่มีตัวตน ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

โปรแกรมคอมพิวเตอร์	2550	2549
ยอดคงเหลือต้นงวด	186,997.48	186,997.48
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสมยกมา	104,755.00	69,657.00
ค่าตัดจำหน่ายประจำปี	28,198.00	35,098.00
ยอดคงเหลือสิ้นงวด	54,044.48	82,242.48
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	54,044.48	82,242.48
ค่าตัดจำหน่ายประจำปี	28,198.00	35,098.00

7. เจ้าหนี้ ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
เจ้าหนี้ค่าสินค้า และบริการ	811,117.44	1,469,294.92
เจ้าหนี้ค่าสินค้า และบริการ หน่วยงานราชการ	564,960.00	
เจ้าหนี้ค่าบัตรเครดิต		184,618.55
รวม	1,376,077.44	1,653,913.47

8. ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
ค่าสาธารณูปโภค	553,642.82	629,746.69
ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายอื่น	17,690.00	79,310.00
รวม	571,332.82	709,056.69

9. ภาษีหัก ณ ที่จ่าย ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 53)	13,148.73	12,115.86
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 1)	311,159.00	316,842.00
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 3)	1,603.10	1,747.94
รวม	325,910.83	330,705.80

10. หนี้สินหมุนเวียนอื่น ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
เงินรับฝาก - ประกันสังคม	3,253.00	2,574.00
เงินค้ำประกันสัญญา เกิน 1 ปี	15,000.00	37,500.00
เงินค้ำประกันสัญญา ไม่เกิน 1 ปี	138,952.00	151,910.40
เงินค้ำประกันผลงาน	15,750.00	56,750.00
รวม	172,955.00	248,734.40

11. รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม

หน่วย : บาท

	2550	2549
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายยกมาต้นงวด	123,429,007.08	82,957,124.39
บวก/หัก รายการปรับปรุงปีก่อน	125,927.33	
	123,554,934.41	82,957,124.39
บวก รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายงวดปี	(877,826.86)	40,471,882.69
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสมปลายงวด	122,677,107.55	123,429,007.08

12. รายได้จากเงินงบประมาณ ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
งบรายจ่ายอื่น		
ค่าใช้จ่ายในด้านบุคลากร	52,664,200.00	86,990,000.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร	45,808,200.00	54,858,300.00
ค่าใช้จ่ายในลักษณะค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง	1,669,000.00	14,004,000.00
งบกลาง	2,763,081.06	4,126,833.02
รวม	102,904,481.06	159,979,133.02

15. ภาระผูกพันของหน่วยงาน

หน่วย : บาท

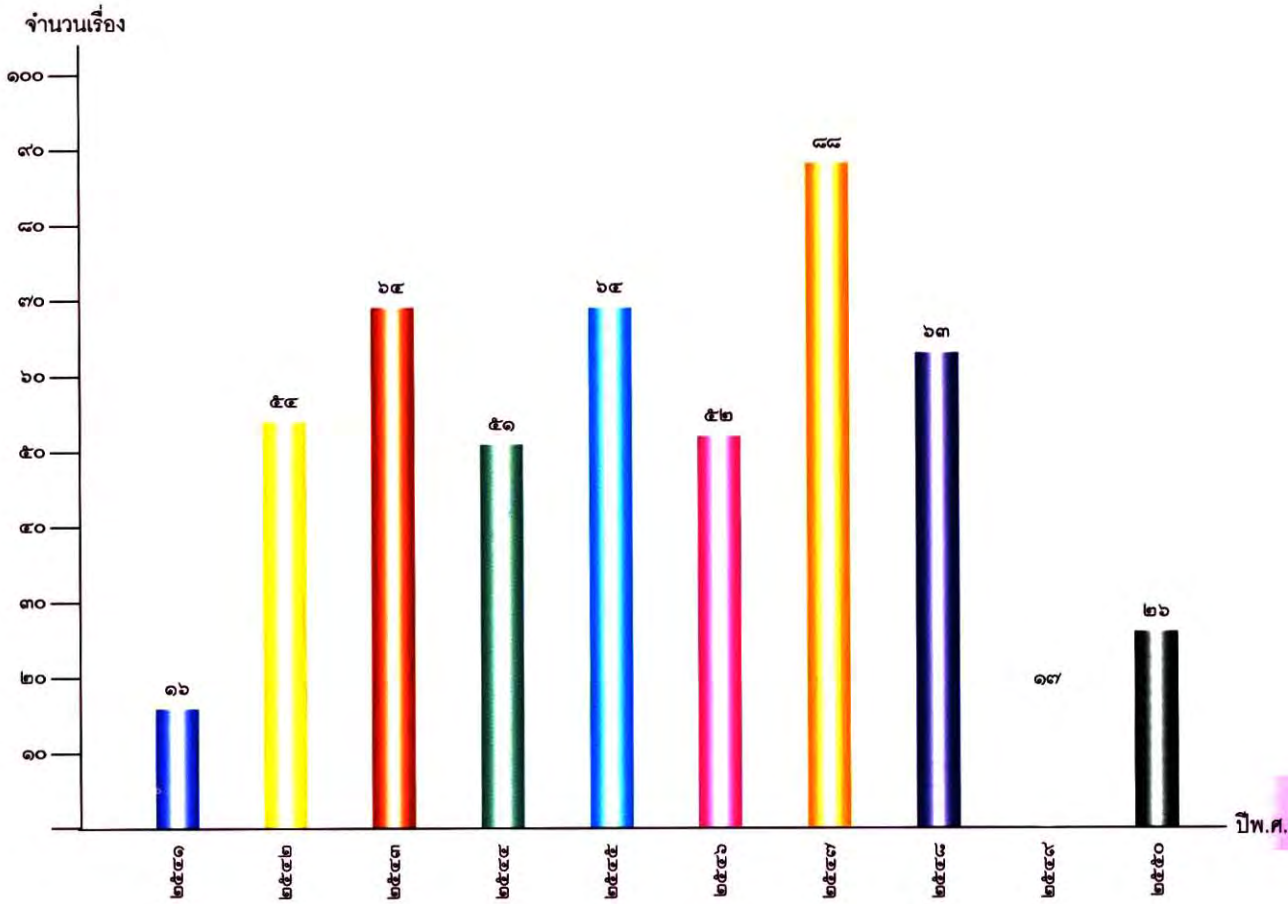
	2550	2549
ภาระผูกพันแบ่งตามประเภท		
ภาระผูกพันรายจ่ายประเภททุน อุปกรณ์		37,343.00
		<u>37,343.00</u>
ภาระผูกพันอื่น		
สัญญาจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการ	1,887,123.50	4,026,513.70
	<u>1,887,123.50</u>	<u>4,026,513.70</u>
	<u>1,887,123.50</u>	<u>4,063,856.70</u>
ภาระผูกพันแบ่งตามระยะเวลา		
ภาระผูกพันรายจ่ายประเภททุน ภายใน 1 ปี		37,343.00
		<u>37,343.00</u>
ภาระผูกพันอื่น		
ภายใน 1 ปี	1,887,123.50	4,026,513.70
	<u>1,887,123.50</u>	<u>4,026,513.70</u>
	<u>1,887,123.50</u>	<u>4,063,856.70</u>

ส่วนที่ ๔
คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ /
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ / คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐

จำนวนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ / คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๕๐

W.F. ๒๕๔๑

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ
๒	๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๑	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
๓	๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้วินิจฉัยเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
๔	๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาล
๕	๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ขอคำวินิจฉัยตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคสี่ และมาตรา ๒๖๔ ประกอบมาตรา ๖
๖	๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคมวลชน
๗	๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าการสั่งให้สมาชิกภาพของสมาชิกแห่งสภาเทศบาลสิ้นสุดด้วยการยุบสภาเทศบาลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และการแต่งตั้งคณะเทศมนตรีชั่วคราวของผู้ว่าราชการจังหวัดชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่
๘	๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ศาลจังหวัดสตูลส่งคำร้องของนายสรศักดิ์ วรรณันตกุล ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๙	๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีขอให้ส่งสำนวนคดีให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๑๐	๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	เทศบาลตำบลท่าข้ามขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาล

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๑	๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ศาลจังหวัดนนทบุรี ขอให้ส่งความเห็นกรณีคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๑๒	๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ศาลแพ่งส่งความเห็นของคู่ความ ซึ่งโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๑๓-๑๔	๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๑	ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติ แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๑๕	๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๑	คณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอคำวินิจฉัยในการเสียสิทธิของบุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้ง
๑๖	๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑	ศาลฎีกาส่งความเห็นของคู่ความ ซึ่งโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

W.F.I. ๒๕๕๓

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๒	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิบสองคนได้ยื่นคำร้องอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญคัดค้านว่ามติของพรรคประชากรไทยมีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ
๒	๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคปฏิรูป
๓	๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒	ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๔	๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒	ศาลจังหวัดสงขลาส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (นายเกรียงศักดิ์ แซ่เล่า) ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๔
๕	๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งความเห็นของจำเลย (บริษัท พาด้า อินเทอร์เน็ตพาร์ทเนอร์ส กรุ๊ป จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๖	๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
๗	๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
๘	๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๒	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดการบังคับใช้บทบัญญัติมาตรา ๓๑๕ ของรัฐธรรมนูญ
๙	๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒	ศาลจังหวัดหล่มสักส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (บริษัท หล่มสัก เมืองใหม่ จำกัด กับพวก) ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๔
๑๐	๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒	ศาลแพ่งส่งข้อโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ริเวอร์กรุ๊ป จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๔

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๑	๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าหนังสือแจ้งความจำนงขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศเป็นหนังสือสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๒๔ วรรคสองหรือไม่
๑๒-๓๕	๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลจังหวัดหล่มสักส่งข้อโต้แย้งของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔
๓๖	๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานสภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสถานการณ์ของการเป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๖ (๔)
๓๗	๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. .... มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๓๘-๔๐	๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งข้อโต้แย้งของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔
๔๑	๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำร้องของจำเลย (บริษัท วิสต้า แลนด์ จำกัด กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔
๔๒-๔๓	๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลจังหวัดสีกี้วส่งความเห็นของจำเลย เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๔	๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ศาลแขวงนครสวรรค์ส่งความเห็นของคู่ความซึ่งโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติสุขภาพภิบาล พ.ศ. ๒๕๔๕ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๔๕	๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคทหารราษฎร์ปัตย์
๔๖	๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชีวิตใหม่
๔๗	๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาตินิยม
๔๘	๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติควบคุมยาง พ.ศ. .... มีข้อความขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๔๙	๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพของนายชาญชัย อิสระเสนารักษ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก
๕๐	๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้ง หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย
๕๑-๕๒	๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานรัฐสภาส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา
๕๓	๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	วุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
๕๔	๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาการแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด

W.F. ๒๕๔๓

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลอาญากรุงเทพได้ส่งคำร้องของจำเลยในคดีอาญา หมายเลขดำที่ ๙๙๐/๒๕๓๖ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๒	๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลอาญาส่งคำร้องของโจทก์ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๗๑๐๙/๒๕๔๐ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๓	๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติสามัคคี
๔	๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๓	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยก้าวหน้า
๕	๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้ง วินิจฉัยลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก วุฒิสภา
๖	๒๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยขอบเขตการใช้บังคับตามมาตรา ๖๘ ของรัฐธรรมนูญ
๗	๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวเชียม แพมไธสง) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๘	๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายอนันต์ จันทรรัตน์ กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๙	๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลจังหวัดสงขลาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายฉลาด นำเอกภม) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๐	๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายอนันต์ ศวัสตนานนท์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๑	๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายชัชชัย สุมะโชติเมธา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๒	๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสุขุม เขิตขื่น สมาชิกวุฒิสภา จงใจไม่ยื่นเอกสารประกอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
๑๓	๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีอำนาจหน้าที่ระหว่างคณะกรรมการการเลือกตั้งกับศาลยุติธรรม
๑๔-๑๕	๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๑๖-๑๙	๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๒๐	๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา
๒๑	๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. .... มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๒	๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) ว่า ร่างพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๒๓	๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ กรณีนายจिरายู จรัสเสถียร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ
๒๔	๑๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ
๒๕	๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ศาลจังหวัดลำปางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายนิรันดร์ จิระสันติการ) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๙๖๒/๒๕๔๓ กรณีระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
๒๖	๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีในการออกพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ
๒๗	๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ กรณีนายโกศล ศรีสังข์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๒๘	๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ กรณีนายมะฮฺมุเต็น มะสุยี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๙	๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคธรรมรัฐ
๓๐	๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ผู้ขอจัดตั้งพรรคนำชัยขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของ นายทะเบียนพรรคการเมือง
๓๑	๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีพลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการ ทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ
๓๒	๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีคณะกรรมการวิสามัญ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณ พ.ศ. .... ของสภาผู้แทนราษฎร และกรรมาธิการ วิสามัญ ฯ มีอำนาจขอหรือเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนใน รายการของร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ฯ ได้ หรือไม่
๓๓	๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นหนังสือ สัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ ซึ่งต้อง ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง หรือไม่
๓๔-๕๓	๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่ (นายสาธิต นครินทร์สาธิต และผู้ร้องอื่น รวม ๒๐ คำร้อง)
๕๔-๕๕	๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มาตรา ๑๗ (เพิ่มมาตรา ๘๕/๑ และมาตรา ๘๕/๓ มาตรา ๘๕/๔ และมาตรา ๘๕/๙) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๕๖	๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มาตรา ๒๒ (เพิ่มมาตรา ๑๑๓/๑ วรรคสาม และวรรคสี่) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๕๗	๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (นายเนวิน ชิดชอบ) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่ามติของพรรคเอกภาพ มีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม
๕๘-๖๒	๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๓	พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๖๓	๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้วินิจฉัยอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติ ฯ และการกระทำของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ฯ
๖๔	๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครักษาชาติ

W.F.I.\๒๕๔๔

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชาสังคม
๒	๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยพัฒนา
๓	๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔	ศาลจังหวัดชลบุรีสั่งคำร้องของจำเลย (นายฮายาชิหรือโยชิมิ คาสึโนริ หรือคะสึโนริ หรือทะนะกะ) ในคดีอาญา ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย
๔	๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔	ประธานวุฒิสภาส่งร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีสิบคน สิ้นสุดลงเฉพาะตัว กรณีดำรงตำแหน่งในทางหุ้นส่วนและบริษัท หรือไม่
๕	๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสุเมธ อุพลเกียรติ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๖	๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชารัฐ
๗	๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคแนวร่วมเกษตรกร
๘	๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังสามัคคี
๙-๑๐	๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง ให้ความเห็นชอบโครงการรวมกิจการระหว่างธนาคารสหธนาคาร จำกัด (มหาชน) บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์กรุงไทยธนกิจ จำกัด (มหาชน) และบริษัทเงินทุน ๑๒ บริษัท ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๑	๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ หรือไม่
๑๒	๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๙๖ ขอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๑๓	๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	ประธานรัฐสภาเสนอคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีการสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใหม่ขอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๑๔	๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เป็น บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมี คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้วขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๑๕	๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เป็น บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมี คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว (กรณีนายไพบุลย์ รัตนเศรษฐ์ ผู้ร้อง) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๑๖	๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบ ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ ตริ และ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๖๗ ฉ และพระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๘ ตริ และมาตรา ๓๘ สัตต ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐ วรรคสอง หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๗	๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔	ศาลจังหวัดแพร่ส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านที่ ๑๕ นายวรยศ ไตติลกเวชช์ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๕
๑๘	๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔	องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
๑๙	๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายประยุทธ์ มหากิจศิริ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๒๐	๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๒๑	๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยสามัคคี
๒๒	๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติเกษตรกรไทย
๒๓	๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครักสามัคคี
๒๔	๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรครามสยาม
๒๕	๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมประชาชน
๒๖	๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพิทักษ์ไทย
๒๗	๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๔	ศาลจังหวัดสุพรรณบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท น้ำตาลรีไฟน์ซิงมณฑล จำกัด) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยว่า ระเบียบและประกาศของคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ซึ่งออกตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. ๒๕๒๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๘	๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคเสรีธรรม เพื่อรวมพรรคเสรีธรรมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก
๒๙	๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาวไร่ชาวนาไทย
๓๐	๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคศรัทธาประชาชน
๓๑	๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังเกษตรกร
๓๒	๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนิติมหาชน
๓๓	๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชกำหนดการบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๑๑ มาตรา ๕๘ วรรคสี่ และมาตรา ๗๒ วรรคสอง (๒) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๓๔	๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคประชาชน
๓๕-๓๖	๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่เพิ่มเติมหมวด ๓/๑ และพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ มาตรา ๙๐/๔๖ และมาตรา ๙๐/๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๘ มาตรา ๒๕๒ และมาตรา ๓๓๕ (๑) หรือไม่
๓๗-๓๙	๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ มาตรา ๙๐/๔๖ และมาตรา ๙๐/๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๔๘ หรือไม่
๔๐-๔๙	๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔	พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๕๐	๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔	ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (บริษัทไทยวิวัฒน์ เคหะ จำกัด ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๔๓/๒๕๔๒) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔)
๕๑	๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพัฒนาสังคม

W.F.I. ๒๕๔๕

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคถิ่นไทย
๒	๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเอกภาพ
๓-๔	๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕	วุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ และประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) (กรณีสภาผู้แทนราษฎรยื่นร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การห้ามอาวุธเคมี พ.ศ. .... โดยไม่รอผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเสร็จแล้วของวุฒิสภา)
๕	๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมนิยมไทย
๖	๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ หรือไม่
๗	๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗ วรรคสอง หรือไม่
๘	๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมนิยมใหม่
๙	๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	ประกาศกระทรวงการคลัง ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๑ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๖๗ ทวิ มาตรา ๖๗ ตริ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๘ ทวิ มาตรา ๓๘ ตริ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๐	๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังไทย
๑๑	๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชวานาพัฒนาประเทศ
๑๒	๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคความหวังใหม่เพื่อรวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก
๑๓	๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๔ และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๔ และมาตรา ๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ วรรคสอง มาตรา ๒๙ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๘๗ หรือไม่
๑๔	๑๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีนายสมบุรณ์ เนียมหอม จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๕	๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการพิจารณาถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
๑๖	๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ กรณีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๖ (๑๐) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๗	๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายเสวต ทองรัมย์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๘	๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายวิทยา ศิริพงษ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๙-๒๒	๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕	พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๓๐ ทวิ มาตรา ๓๐ ดตรี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๒๓	๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๕	พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่
๒๔	๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕	พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๑๖ (๓) มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๓๐ ทวิ มาตรา ๓๐ ดตรี มาตรา ๓๐ จัตวา ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๘ และ มาตรา ๕๐ หรือไม่
๒๕	๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีบทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๖-๓๔	๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลแพ่งสงฆ์คำโต้แย้งของจำเลย กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๓๕	๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีพันตำรวจโท สานิตย์ สุรังษี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๓๖	๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคพลังใหม่
๓๗	๑๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสมพงษ์ เกษตรภิบาล จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน เอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๓๘	๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหากรรมการการเลือกตั้ง
๓๙	๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนางสาวเพ็ญภา โปศาลศุภนิมิต จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๔๐	๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๘ และ มาตรา ๕๐ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๑	๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสุบิน พิพรพงษ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ และจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ฯ ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๔๒	๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคโบราณรักษ์
๔๓	๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคพัฒนาไทย
๔๔	๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของคู่ความ (ระหว่างนายศิริมิตร บุญมูล ผู้ฟ้องคดี กับคณะกรรมการอัยการ ผู้ถูกฟ้องคดี) ในคดีหมายเลขดำที่ ๔๑๑๙/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๓ (๑๑) มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๔๕	๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๘๗ หรือไม่
๔๖	๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ การธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๗ มาตรา ๙๒ และมาตรา ๒๑๘ หรือไม่
๔๗	๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๗ และมาตรา ๘๗ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๘	๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลภาษีอากรกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายราเชนทร์ เรืองทวีป) ในคดีหมายเลขดำที่ ๒๒๙/๒๕๔๒ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีประมวลรัษฎากร มาตรา ๕๗ ตี และมาตรา ๕๗ เบญจ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๘๐ หรือไม่)
๔๙	๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘ สัตก ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๖๗ ฉ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๕๐	๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสร้างสรรค์ไทย
๕๑	๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยรวมพลัง
๕๒	๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรควิถีไทย
๕๓	๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสมาน ง่วนสำอางค์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๕๔	๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีสั่งยุบพรรคเกษตรเสรี
๕๕	๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคนำไทย
๕๖	๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติประชาชน

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๕๗	๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๕ (นายอนันต์ งามวุฒิม่วงศ์) ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๓๒๗๒/๒๕๔๒ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ และ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ)
๕๘	๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายดาบตำรวจพินิจ เมืองโคตร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ฯ
๕๙	๒๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๕	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) กรณีร่างพระราชบัญญัติแร่ ฯ มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๖๐	๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคเสรีไท
๖๑	๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลแพ่งส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ (นายปิยะบุตร วสุธาร และนางสาววิวิกา ไชติรส หรือวสุธาร) ในคดีหมายเลขดำที่ ๙๙๑/๒๕๔๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ)
๖๒	๑๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	ศาลอาญาส่งคำร้องของจำเลย (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖
๖๓	๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยมหารัฐ
๖๔	๒๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยธรรมาธิปไตย

พ.ศ. ๒๕๕๖

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖	ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘ วรรคสอง มาตรา ๖๔ และมาตรา ๖๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๒	๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ
๓	๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖	ศาลแรงงานกลางส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นางจิรวรรณ ตีรภัทรรังษิกุล) ในคดีหมายเลขดำ ที่ ๘๗๙๔/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันสังคม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ หรือไม่
๔	๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๕	๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมประชาธิปไตย

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๖	๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖	ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสังจา สุริยกุล ณ อยุธยา) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ๑๗๗๕/๒๕๕๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๕ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ มาตรา ๗๘ มาตรา ๘๔ และมาตรา ๘๗ หรือไม่)
๗	๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๕ กรณีพันตำรวจโท สุรทิน พیمانเมฆินทร์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๘-๑๑	๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๖	พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่เพิ่มมาตรา ๖๗ ทวิ มาตรา ๖๗ ตริ และมาตรา ๖๗ จัตวา แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ ที่เพิ่มมาตรา ๓๘ ทวิ มาตรา ๓๘ ตริ มาตรา ๓๘ จัตวา มาตรา ๓๘ เบญจ มาตรา ๓๘ ฉ และมาตรา ๓๘ สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ หรือไม่
๑๒	๒๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๖	หัวหน้าพรรคพลังธรรมขอให้วินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมือง
๑๓	๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยมหาชน

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๔	๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๙ กรณีพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๑๕	๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคแก้ปัญหาชาติ
๑๖	๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ส่งคำโต้แย้งของจำเลย เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๓
๑๗	๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย ในคดีอาญาหมายเลขดำ ที่ ๒๔๙๓/๒๕๔๓ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๑ วรรคสาม
๑๘	๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๗ (๑)
๑๙	๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ (กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาว่าคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ (๑)) และตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ (กรณีการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ)

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๐	๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของบุคคลใด ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๗ (๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๒๑	๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐
๒๒	๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖	พระราชกำหนดการบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่
๒๓	๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสันติภาพ
๒๔	๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘ มาตรา ๑๙ วรรคสาม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๒๕	๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคพลังมหาชน
๒๖	๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ (เจ้าสิบเอก สรวุฒิ ชารารอง) ในคดีอาญาหมายเลขดำ ที่ อ. ๔๗/๑๗/๒๕๔๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๑๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๔ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๗	๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๒ (นายสมโพธิ หรือ สมโภชน์ ทศมงคล หรือทดมงคล) ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ๕๖๘๔/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ หรือไม่
๒๘	๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของผู้คัดค้านที่ ๑ และที่ ๒ (นางรัตนาภรณ์ ชมภูเลิศ กับพวก) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ ม. ๒๖/๒๕๓๙ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ หรือไม่
๒๙	๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายพิเชษฐ สติรชวาล จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๓๐	๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘ จัตุวา วรรคสอง และมาตรา ๓๘ เบญจ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
		๖๗ จัตวา วรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ และ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่งหรือไม่
๓๑	๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายรักเกียรติ สุขธนะ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๓๒	๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอความเห็นขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๑๗ เฉพาะกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในส่วนของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อพัฒนาด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวไทย มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๐ วรรคหก หรือไม่
๓๓	๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีการเปิดเผยบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบของกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติและกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๓๔	๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสุริยะ อุบัติศฤงศ์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ มาตรา ๙๐/๑๒ (๔) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่
๓๕	๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท ลีลาวิวโลหะกิจ จำกัด กับพวก) ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ มาตรา ๙๐/๑๒ (๔) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่
๓๖	๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายรอบรู้ วิริยะพันธุ์ กับพวก) ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ มาตรา ๙๐/๑๒ (๔) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม หรือไม่
๓๗	๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๙ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๓๘	๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคสังคมพัฒนา
๓๙	๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทยเสรี
๔๐-๔๑	๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องคัดค้านเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๖ มาตรา ๔๘ ถึงมาตรา ๕๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๒๓๕ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๒	๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคไทย
๔๓	๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีการใช้อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาในการพิจารณาญัตติตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำวุฒิสภา จำนวน ๒๑ คณะ ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๙ วรรคสี่ หรือไม่
๔๔	๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ (กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ)
๔๕	๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๒๐ (๑) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล(ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๙ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๔๖	๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	หัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่า (นายพจน์กรณ์ ตันติภิรมย์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓๓ ประกอบมาตรา ๑๔ และ มาตรา ๑๗ (กรณีหัวหน้าพรรคชีวิตที่ดีกว่าไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคชีวิตที่ดีกว่าของนายทะเบียนพรรคการเมือง)
๔๗	๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายอดุลย์ วงษ์พานิช จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๘	๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายมงคล ต้นสกุล จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๔๙	๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๖	ศาลจังหวัดอุบลราชธานีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีศาลเห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๕๐	๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอำนาจประชาชน
๕๑	๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเกษตรกร
๕๒	๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๖	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง (๓)

W.F. ๒๕๕๗

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑-๒๔	๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗	ศาลปกครอง ฯ ส่งคำโต้แย้งของคู่ความ รวม ๒๔ คำร้อง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๓ มาตรา ๙ และมาตรา ๔๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๖ หรือไม่
๒๕	๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๔ และ มาตรา ๒๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ และ มาตรา ๕๐ หรือไม่)
๒๖	๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรีธรรม
๒๗	๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายสารินทร์ สะอืดี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๒๘	๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๗	ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ ประกอบมาตรา ๕๐

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๙-๓๐	๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๗	ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกของแต่ละสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๓๑	๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญในการตราร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ....
๓๒-๓๔	๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลจังหวัดสงขลาส่งความเห็นและศาลจังหวัดปัตตานีส่งคำโต้แย้งของผู้ร้องในคดีเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๕๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗๖ หรือไม่
๓๕	๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนางสาวสายชล ภารดร หรือ นางชาลิสา เทพอาษา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๓๖	๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๓๗	๓๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัทเดอะ ซี.อี.ซี. คอนสตรัคชั่น จำกัด กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่าพระราชกำหนด บริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่
๓๘-๓๙	๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลล้มละลายกลางส่งคำโต้แย้งของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย หมายเลขดำที่ ๘๙๕/๒๕๔๔ และที่ ๑๔๒๒/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘ ตี ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๗
๔๐	๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลจังหวัดนครปฐม ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายวีระชัย เอื้อวิไลจิต) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๕๕๒/๒๕๔๓ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่าพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๓ มาตรา ๔ และมาตรา ๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่
๔๑	๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประสิทธิ์ กิจเสมอใจ) ในคดีหมายเลขดำที่ ๒๓๒๐๐/๒๕๔๐ หมายเลขแดงที่ ๕๐๔๑/๒๕๔๒ ของศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๒	๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยประชาธิปไตย
๔๓	๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายศุภเนตร กุศลลาไสยานนท์ กับพวก รวม ๓ ราย) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๒๐๖๕/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๘ จัตวา วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๖๗ จัตวา วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐
๔๔	๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการสรรหากรรมการ ป.ป.ช. ของคณะกรรมการสรรหากรรมการ ป.ป.ช.
๔๕-๔๖	๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗	พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๑ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๔๗	๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีการใช้อำนาจของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและวุฒิสภา

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๘	๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗	ศาลทหารกรุงเทพส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พลตรี ชัดติยะ สวัสดิผล) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๒ (๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖
๔๙	๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเกษตรก้าวหน้า
๕๐	๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายวิฑูรย์ ภัทรเลาหะ จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๕๑	๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายพูลผล อัสวเหม จงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ
๕๒-๕๓	๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗	ศาลแขวงอุบลราชธานีส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๙๓ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๒๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๓๒ มาตรา ๔๖ มาตรา ๔๘ มาตรา ๕๐ มาตรา ๘๓ และมาตรา ๘๗ หรือไม่
๕๔	๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังเสรีธรรม

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๕๕	๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคก้าวหน้า
๕๖	๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยพิทักษ์ไทย
๕๗	๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคชาติพัฒนาเพื่อรวมพรรคชาติพัฒนาเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมือง
๕๘	๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประเสริฐ จอวงวิริยะวงศ์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และ มาตรา ๒๓๓
๕๙	๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาวไทย
๖๐	๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาไทย
๖๑	๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแรงงานไทย
๖๒	๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ กรณีนายนายสิทธิพล จิตรภูมิศักดิ์ สมาชิกสภาเทศบาลนครนครราชสีมาจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๖๓	๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการออกกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนของประธานกรรมการและกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗
๖๔	๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๗	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๙๐/๑๗ วรรคสอง มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๖๕-๘๒	๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๗	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำร้องของผู้ฟ้องคดี รวมสิบแปดคำร้อง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๖๒
๘๓	๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๗	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรีประชาธิปไตย
๘๔	๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๗	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๘๗/๒๕๕๖ ของศาลปกครองเชียงใหม่ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๔๕ วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๓๐

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๘๕	๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗	สมาชิกพรรคไทยรักไทย ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติของพรรคไทยรักไทยมีลักษณะตามมาตรา ๔๗ วรรคสามของรัฐธรรมนูญ
๘๖	๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสหัส ตริทิพบุตร กับพวก) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๑๒๖๐๕/๒๕๔๔ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่าพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๓๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่
๘๗	๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ศาลจังหวัดราชบุรีส่งข้อโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ ถึงที่ ๔ ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๒๙๓/๒๕๔๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๓๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ และกรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๔ และ มาตรา ๒๐๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ และมาตรา ๓๐)
๘๘	๑๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	ผู้ขอจัดตั้งพรรคการเมือง (นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพ็ชร ผู้ได้รับเลือกเป็นหัวหน้าพรรค) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองให้รับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคมหาชน

W.F. ๒๕๕๘

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมไทย
๒	๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติประชาชน
๓	๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้สั่งยุบพรรคตันตระกุลไทยเพื่อรวมพรรคตันตระกุลไทยเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก
๔	๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘	ศาลปกครองส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๑ วรรคสอง มาตรา ๕๓ และกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๑) ข้อ ๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๕-๒๖	๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีรวมยี่สิบสองคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และ มาตรา ๔๘ หรือไม่
๒๗-๒๘	๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๘	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี รวมสองคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ มาตรา ๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๔๘ และ มาตรา ๗๕ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๙	๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘	คณะรัฐมนตรีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารกับวุฒิสภา และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
๓๐	๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘	ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) กรณีร่างพระราชบัญญัติการผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี พ.ศ. .... มาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๔๘
๓๑	๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๘	สภาผู้แทนราษฎรขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเสนอรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน "กรณีความรุนแรงอันเนื่องมาจากโครงการท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย"
๓๒	๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ ว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๒๗ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓ เฉพาะพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต ตอนที่ ๑๒ ว่าด้วยกิจการที่ได้รับอนุญาตหรือสัมปทานจากรัฐ ประเภทที่ ๑๒.๐๑ กิจการโทรคมนาคม มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๔๐ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๓๓๕ (๒) และมาตรา ๕๐ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๓๓	๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแรงงานกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท รอมบัส อินดัสทรีส์ (ประเทศไทย) จำกัด) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๒๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และ มาตรา ๓๐)
๓๔	๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแพ่งส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท วี.เอส.เอ การเกษตร จำกัด) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ มาตรา ๒๗๑ ถึงมาตรา ๒๙๐ และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๔ และมาตรา ๒๐๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ และมาตรา ๓๐)
๓๕	๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสิงห์ พลคำมาก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๔๒ และมาตรา ๘๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ และมาตรา ๘๔
๓๖	๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแขวงพระนครศรีอยุธยา ส่งคำร้องของจำเลย (นายสุชาติ พันธุ์เพ็ง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๑๗ ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๗ มาตรา ๖๐ มาตรา ๗๕ มาตรา ๗๖ มาตรา ๗๘ มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ และ มาตรา ๘๗

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๓๗	๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลอุทธรณ์ภาค ๓ ส่งคำร้องของจำเลย (นายใจ มุ่งพันธ์กลาง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุราพ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๓ และมาตรา ๘๗ และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๒๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่
๓๘	๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแขวงนครราชสีมาส่งคำร้องของจำเลย (นายกองสิน สอนโยธา) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๓ หรือไม่
๓๙	๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแขวงนครราชสีมาส่งคำร้องของจำเลย (นางสำรวม วาจาสิทธิ์) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๓ หรือไม่
๔๐	๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๓ มาตรา ๙๐/๒๗ วรรคสอง และมาตรา ๙๐/๖๐ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่
๔๑	๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลภาษีอากรกลางส่งคำร้องของจำเลย (นางสาวอุดมลักษณ์ ช้อยศิริณี ที่ ๒ และนายนิพนธ์ช้อยศิริณี ที่ ๓) ในคดีแพ่ง หมายเลขดำที่ ๒๕๔/๒๕๔๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน พุทธศักราช ๒๕๓๕ มาตรา ๔๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๒	๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชนธรรม
๔๓	๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองกลางส่งคำร้องของผู้ถูกฟ้องคดี ในคดีหมายเลขดำที่ ๗๗๒/๒๕๔๕ และ ๗๗๓/๒๕๔๕ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ)
๔๔	๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองกลางส่งคำร้องของคู่ความ ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๔๘๒/๒๕๔๒ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ มาตรา ๙ และมาตรา ๔๒ มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ)
๔๕	๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายชำนาญ รวีวรรณพงษ์) ในคดีอาญาของศาลอาญา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ (๑) และ (๒) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๙)
๔๖	๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาสังคมไทย
๔๗	๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคแรงงาน
๔๘	๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติพัฒนา

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๔๙-๕๐	๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ส่งคำร้องของจำเลย (นางทัศนีย์ ศิริชัย และนายดลธนะ ศิริชัย) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณี พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ และประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑ (๒) (๓) (๗) มาตรา ๕๕ และมาตรา ๒๗๑ ถึงมาตรา ๒๙๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๕๑	๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (ห้างหุ้นส่วน จำกัด สุสวาสจัดสรรที่ดินกับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณี พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ และมาตรา ๔๙ หรือไม่
๕๒	๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบ พรรคชาติประชาธิปไตย
๕๓	๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายธนิต จันทะ ยาศากร) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๒๓๙๖/๒๕๔๕ ขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ)
๕๔	๑๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลจังหวัดลำพูนส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสัจจา สุริยกุล ณ อยุธยา กรณีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๕ และมาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๔๒ และพระราชบัญญัติ สุรา พ.ศ. ๒๔๙๓ มาตรา ๓๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ มาตรา ๔๖ มาตรา ๕๐ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๕๕	๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองกลางส่งคำร้องของผู้ฟ้องคดี ในคดีหมายเลขดำที่ ๑๕๑๖/๒๕๔๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ สสร. ๓๙/๒๕๑๗ ลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๑๗ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
๕๖	๒๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท สาครเคเบิลทีวีเน็ทเวิร์ค จำกัด ที่ ๑ กับพวก) ในคดีอาญา หมายเลขดำที่ ๒๒/๒๕๔๗ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติ วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๕ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ พระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๐ มาตรา ๕ มาตรา ๖ และกฎกระทรวงฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๓๖) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๔๐ และ มาตรา ๓๓๕ (๒) หรือไม่
๕๗	๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคทางเลือกที่สาม
๕๘	๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายประมุข สุตະบุตร) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙
๕๙	๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชนไทย

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๖๐	๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘	กรณีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินในกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ภายหลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๔๗/๒๕๔๗
๖๑	๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (ห้างหุ้นส่วนจำกัด ตาลสุ่ม แก้วพรหม ที่ ๑ นางวรรณภา แก้วพรหม ที่ ๒ และ นายสมภาร แก้วพรหม ที่ ๓) ในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๖๑๔/๒๕๔๕ ของศาลจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่
๖๒	๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลปกครองสูงสุดส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายประมุข สุตะบุตร) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๒ วรรคสอง และมาตรา ๔๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๖๓	๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ศาลอุทธรณ์ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท บลิสเซอร์ อินเตอร์ กรุ๊ป จำกัด กับพวก) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗ มาตรา ๘ และ มาตรา ๑๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง)

W.F.I. ๒๕๔๙

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑	๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๙	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคเสรี
๒	๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๙	ประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสมาชิกภาพของ นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย
๓	๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครู้แจ้งเห็นจริง
๔	๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๙	ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาที่เข้าชื่อร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ
๕	๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีศาลปกครองกลางรับฟ้องคดีไว้พิจารณาและมีคำพิพากษา ขอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๖	๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ เกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการเลือกตั้งทั่วไป
๗	๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙	พระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พุทธศักราช ๒๕๓๔ มาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๒) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๑ มาตรา ๓ และ มาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ ประกอบมาตรา ๒๙ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๘	๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักชาติไทย
๙	๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙	ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณีการดำเนินการของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการทั่วไป ตั้งแต่วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๙ จนถึงปัจจุบัน มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
๑๐	๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางสาวหรือนางสายสมร โชคภิรมย์วงศ์) ในคดีแพ่งหมายเลขแดง ๒๒๑๔/๒๕๕๖ ของศาลแพ่งกรุงเทพใต้ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๓๖ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๒ ประกอบมาตรา ๓ มาตรา ๔ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๓๓ หรือไม่
๑๑	๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙	ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๒ วรรคหนึ่ง (๑) กรณีร่างพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มาตรา ๒๐ มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และ มาตรา ๔๔
๑๒	๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙	ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๒ และมาตรา ๒๖๖ กรณีสมาชิกวุฒิสภา จำนวน ๓๕ คน ยื่นคำร้องขอให้วินิจฉัยว่า กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๓	๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	ศาลทหารกรุงเทพส่งคำร้องของพันเอก จาตุภัทร รัตนวิจิตร จำเลย ในคดีดำที่ ๓๒/๒๕๔๙ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔๙ และมาตรา ๔๕ ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๖๒ (๑) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๑ (๓) และมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง)
๑๔	๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคประชาชนชาติไทย
๑๕	๒๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๙	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายชุมพล ดันธวิวัฒน์ กับพวก) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ธ. ๕๘๖๘/๒๕๔๑ หมายเลขแดงที่ ธ. ๙๑๑/๒๕๔๕ ของศาลแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๖ วรรคห้า ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ หรือไม่
๑๖-๑๗	๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙	ศาลอาญากฎหมายได้ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท แมเนเจอร์ มีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) โดยนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ กับพวกรวม ๒ คน) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๑ ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ กรณีพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๑

W.F. ๒๕๕๐

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑-๒	๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคประชาธิปัตย์โดยก้าวหน้าและพรรคประชาธิปัตย์
๓-๕	๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	อัยการสูงสุดขอให้มีคำสั่งยุบพรรคพัฒนาชาติไทย พรรคแผ่นดินไทย และพรรคไทยรักไทย
๖	๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสุรพล พูลเกษ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๗	๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด กรณีนายเรนทร์ ธรรมภักดา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๘	๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายสมศักดิ์ โรจนสถาพรกิจ) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๖๔ หรือไม่
๙	๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๑๙ และมาตรา ๒๑๙ ตี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๓๐ มาตรา ๒๓๓ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่
๑๐	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ และมาตรา ๒๔๗ หรือไม่

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๑	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๕ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ มาตรา ๘๘ และมาตรา ๒๗๖ หรือไม่
๑๒	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพีรวัฒน์ เทพสุวรรณ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๓	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด กรณี นายสันติ รุ่งเสรีชัย จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ ภายในระยะเวลากฎหมายกำหนด
๑๔	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายสมบุญรัตน์ นุชพันธ์ จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๑๕	๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคสันติภาพไทย
๑๖	๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครวมพลังไทย
๑๗	๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรครักษ์แผ่นดินไทย
๑๘	๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธัมมาธิปไตย

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๑๙	๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังธรรม
๒๐	๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๔ กรณี นางสาวอนงค์ มัชฌิมามาลย์มาศ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมพร จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๒๑	๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด กรณี นายเฉลิม เหล่าสุวรรณ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ
๒๒	๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคธรรมชาติไทย
๒๓	๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐	นายทะเบียนพรรคการเมืองขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคไทยช่วยไทย
๒๔	๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๔ กรณี นายภทรบท วรวรรณ ปรีชา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ

คำวินิจฉัยที่	ลงวันที่ / เดือน / ปี	เรื่อง
๒๕	๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีนายพรเทพ ศิลาแรง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระบุรี จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี
๒๖	๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด กรณีนายพงษ์ศักดิ์ มะลิแย้ม สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ จงใจไม่ยื่นบัญชี แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบ กรณีพ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี

ส่วนที่ ๕
สรุปย่อรายงานผลการวิจัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ
ตั้งแต่ปี ๒๕๔๓-๒๕๕๐

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑ (๒๕๔๒)

เรื่อง : เขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ และ ๒๖๖

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ และ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

๑. เขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๑ ทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

ตามหลักทั่วไปเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญนั้น ถือหลัก Enumerations-Prinzip หรือหลัก ที่ต้องมีการกำหนดอำนาจไว้เป็นการเฉพาะเจาะจงอย่างชัดแจ้งหลักดังกล่าวตรงข้ามกับหลักอำนาจศาลที่มีการกำหนดเป็นการทั่วไป เช่น กรณีของอำนาจศาลปกครอง

๑.๒ เขตอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ อาจแยกพิจารณาได้ ๔ กลุ่ม

๑.๒.๑ รัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีเขตอำนาจเพียงประการเดียว คือ การควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๔๘๙) และรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๔๙๕)

๑.๒.๒ รัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีเขตอำนาจ ๒ ประการ คือให้มีอำนาจ ในการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ และการพิจารณาสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ รัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๙๒) และรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๑๑)

๑.๒.๓ รัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีเขตอำนาจ ๖ ประการ ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๑๗) และรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๒๑)

๑.๒.๔ รัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีเขตอำนาจ ๙ ประการ ได้แก่ รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๔

๑.๓ เขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนอกจากจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและกระบวนการพิจารณาของตุลาการ รัฐธรรมนูญ ให้เป็นโครงสร้างและกระบวนการ แบบ "ศาล" แล้วรัฐธรรมนูญ ยังได้เปลี่ยนแปลงและ เพิ่มอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นอีกโดยให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ ทั้งสิ้น ๑๖ ประการ นับว่ามากที่สุดเท่าที่มีมา

๒. ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ

ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ แยกพิจารณาออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรก ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญทั่วไป และกลุ่มที่สอง ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ และมาตรา ๒๖๖

๒.๑ ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญทั่วไป

๒.๑.๑ เรื่องที่ศาลจะมีอำนาจพิจารณานั้นจะต้องเป็นกรณีที่มีข้อพิพาท

ความเป็นองค์การตุลาการนั้น มีสาระสำคัญ ๔ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง องค์การนั้นจะต้องเป็นองค์การที่วินิจฉัย "ข้อพิพาท" ระหว่างคู่กรณี ประการที่สอง ผลของการวินิจฉัยจะต้องเป็นที่สุด ประการที่สาม จะต้องมีการบวนพิจารณาที่ให้หลักประกันแก่คู่ความและ ประการที่สี่ จะต้องเป็นหลักประกันความเป็นอิสระแก่ผู้พิพากษา จากผลของความเป็นองค์การตุลาการดังกล่าวก่อให้เกิดผลดังนี้

ก. การวินิจฉัยข้อพิพาทขององค์การตุลาการ จะต้องเป็นไปตาม "หลักการยื่นคำร้อง" (Antragsprinzip) กล่าวคือ การเริ่มต้นพิจารณาคดีใดคดีหนึ่ง จะต้องริเริ่มจากบุคคลหรือองค์การภายนอกที่มีสิทธิเสนอเรื่องต่อศาล

ข. โดยหลักแล้ว องค์การตุลาการจะต้องผูกพันอยู่กับคำร้อง หรือคำขอของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี แต่อย่างไรก็ตามหลักดังกล่าวมีข้อยกเว้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะ

๒.๑.๒ เขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องทางการเมือง

โดยหลักทั่วไป การตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญนั้นจำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ กล่าวคือเป็นเรื่องที่อาศัยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัย หากเรื่องใดไม่อาศัยเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยได้ นั่นคือจุดสิ้นสุดของเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการตรวจสอบในเรื่องทางการเมืองนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกิดจากถ้อยคำที่ไม่มีความชัดเจนในตัวเอง เช่น "กรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ" ตามมาตรา ๒๑๔ ของรัฐธรรมนูญปัญหาคือ แค่นั้นเพียงใดจึงเป็นไปเพื่อการดังกล่าว ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญจะต้องประเมินบทบัญญัติของฝ่ายบริหาร กรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจเพียงใดในการ

ประเมินถ้อยคำที่ไม่มีความชัดเจน แต่โดยหลักทั่วไป ฝ่ายบริหารย่อมมีขอบเขตอิสระในการประเมินข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวได้

๒.๑.๓ ปัญหาเรื่องการควบคุมตรวจสอบกรณีที่เป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ตามมาตรา ๒๘ วรรคสอง ประกอบกับมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ ได้บัญญัติให้องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร และองค์กรตุลาการ ผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยตรง ในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย ประเด็นปัญหาสำคัญกรณีนี้ คือ หากองค์กรตุลาการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะ ศาลสูงสุด กล่าวคือศาลฎีกา หรือศาลปกครองสูงสุด องค์กรใดจะเป็นองค์กรในการตรวจสอบเรื่องดังกล่าว หากไม่มีการบัญญัติไว้ย่อมมีผลทำให้ศาลสูงสุดไม่ต้องผูกพันกับสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ เพราะการผูกพันนั้นย่อมหมายถึงความสามารถที่จะถูกตรวจสอบว่าองค์กรนั้นได้ใช้กฎหมาย หรือตีความกฎหมายในลักษณะที่ผูกพันกับสิทธิและเสรีภาพหรือไม่

๒.๑.๔ ปัญหากรณีที่กฎหมายอื่นกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญเกินกว่าที่ รัฐธรรมนูญกำหนด จะกระทำได้ หรือไม่

หลักการกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญนั้นเป็นไปตามหลัก Enumerationsprinzip กล่าวคือ อำนาจศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะอย่างชัดเจน ดังนั้นเมื่อรัฐธรรมนูญมิได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยเรื่องอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กรณีนี้ก็ต้องจำกัดอำนาจศาลรัฐธรรมนูญเท่าที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญเท่านั้น การตีความดังกล่าวจึงสอดคล้องกับหลัก Enumerationsprinzip หลักการตีความอย่างเป็นระบบ (die systematische Auslegung) และ หลักความสอดคล้องกันของกฎหมาย (Folgerichtigkeit)

๓. ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ และมาตรา ๒๖๖

๓.๑ ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖๔

ตามบทบัญญัติมาตรา ๒๖๔ อาจแยกประเด็นในการพิจารณาได้ ๕ ประเด็น ดังนี้

(๑) ความหมายของคำว่า "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย"

"บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ตามนัยของมาตรา ๒๖๔ หมายถึง กฎหมายในทางรูปแบบ (formelle Gesetze) หรือกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาจากฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการที่กำหนดไว้ใน

รัฐธรรมนูญ หากอาศัยเกณฑ์ดังกล่าวพิจารณา กฎหมายดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็น "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ตามนัยของมาตรา ๒๖๔

- ก. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
- ข. พระราชบัญญัติ
- ค. พระราชกำหนดที่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว

กฎหมายดังต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็น "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ตามนัยของมาตรา ๒๖๔

- ก. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
- ข. พระราชกำหนดก่อนที่จะได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา
- ค. พระราชกฤษฎีกา
- ง. กฎ ข้อบังคับ ประกาศ

สำหรับ "ประกาศคณะปฏิวัติ" เป็นกรณีข้อยกเว้น เพราะไม่อาจอาศัยหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นได้ แต่จะต้องถือเกณฑ์ในแง่ของการมีผลบังคับใช้ต่อประชาชน เป็นเกณฑ์ในการพิจารณานั้นย่อมหบายความว่า กฎหมายที่บังคับใช้กับประชาชนในระดับพระราชบัญญัติย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญได้เสมอ

(๒) ผู้มีสิทธิเสนอความเห็นว่าเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ

ผู้มีสิทธิเสนอความเห็น คือ "ศาล" และ "คู่ความ"

ก. "ศาล" หมายถึง องค์การศาลทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลสูงสุด และไม่ว่าจะเป็นศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลแพ่ง ศาลทรัพย์สินทางปัญญา ศาลแรงงาน ศาลภาษี หรือศาลอื่นๆ "ศาลเห็นเอง" นั้นหมายความว่า ศาลที่พิจารณาคดีเรื่องนั้นๆ เท่านั้น มิได้หมายถึงความเห็นของศาลที่สูงกว่า

ข. "คู่ความ" สำหรับคู่ความในคดีนั้น อาจจะเป็นทั้งคู่ความฝ่ายโจทก์ หรือ ฝ่ายจำเลยก็ได้ ทั้งกรณีของศาลและคู่ความ จะต้องเป็นกรณีที่มีความแน่ใจว่าบทบัญญัติ แห่งกฎหมายนั้น

ขัดกับรัฐธรรมนูญ กรณีเพียงแต่สงสัย หรือเพื่อต้องการประวิงคดีนั้น ไม่เพียงพอที่จะเสนอไปให้ศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

(๓) บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจะต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บังคับแก่คดีนั้นและยังไม่มีคำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้นดังกล่าว

บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจะต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่บังคับแก่คดีนั้น กรณีนี้หมายความว่า หากศาลรัฐธรรมนูญไม่วินิจฉัยปัญหาดังกล่าวก่อน การวินิจฉัยคดีของศาลนั้นไม่อาจจะดำเนินต่อไปได้ หรือถ้าหากบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องนั้นได้รับการวินิจฉัยว่าไม่อาจใช้อยู่บังคับได้จะมีผลทำให้คำวินิจฉัยของศาลเปลี่ยนแปลงไป

เมื่อกรณีเข้าเงื่อนไขทั้งสอง ศาลมีหน้าที่ต้องระงับคดีไว้เป็นการชั่วคราว แล้วส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญทำการวินิจฉัย หากไม่เข้าตามเงื่อนไขทั้งสอง ศาลย่อมมีอำนาจพิจารณาคดีต่อไปได้

(๔) ขอบเขตการตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ อาจแยกพิจารณาได้ ๒ ประเด็น คือ

ก. ขอบเขตในการตรวจสอบตามมาตรา ๒๖๔ เป็นการจำกัดเฉพาะการตรวจสอบในทางเนื้อหาเท่านั้น ไม่รวมถึงการตรวจสอบในทางรูปแบบ กล่าวคือ ไม่รวมถึงกระบวนการตราที่ไม่ชอบตามรัฐธรรมนูญ

ข. ความผูกพันของศาลรัฐธรรมนูญตามคำร้อง โดยหลักแล้วศาลรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องผูกพันตามเหตุผลที่ศาลหรือคู่ความได้ให้เหตุผลว่าบทกฎหมายนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ แต่ศาลรัฐธรรมนูญอาจอาศัยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญอื่น ๆ มาวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวได้

(๕) การปฏิเสธคำร้องในเบื้องต้นตามมาตรา ๒๖๔ วรรคสอง

สำหรับการปฏิเสธคำร้อง หากเรื่องดังกล่าวไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ จะไม่รับเรื่องไว้พิจารณาก็ได้ อาจแยกพิจารณาได้ ๒ กรณี

ก. กรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้อยู่บังคับแก่คดี

ข. เรื่องที่เสนอมายังศาลนั้น เป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่มีสาระอันควรวินิจฉัย เพราะได้มีการถอนฟ้องเรื่องนั้นไปแล้ว

๓.๒ ปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖

(๑) ความหมายของ "องค์กรตามรัฐธรรมนูญ"

"องค์กรตามรัฐธรรมนูญ" ในความหมายอย่างกว้าง อาจสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

(๑.๑) ข้อพิจารณาในทางรูปแบบ (formelle Kriterien)

ก. พิจารณาในแง่ของการก่อตั้ง องค์กรดังกล่าวจะต้องได้รับการก่อตั้ง โดยตรงจากรัฐธรรมนูญ

ข. พิจารณาในแง่ของการบัญญัติรับรองอำนาจหน้าที่ อำนาจหน้าที่ขององค์กรนั้นจะต้องได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ

(๑.๒) พิจารณาในทางเนื้อหา (substantielle Kriterien)

ก. พิจารณาในแง่บทบาทหน้าที่ องค์การนั้นต้องเป็นองค์การที่มีส่วนในการใช้อำนาจของรัฐในลักษณะของการควบคุม ตรวจสอบ ถ่วงดุลการใช้อำนาจของรัฐองค์การอื่น

ข. พิจารณาในแง่ความอิสระ องค์การนั้นจะต้องมีความอิสระในการดำเนินงานไม่อยู่ภายใต้อำนาจบังคับบัญชาขององค์การอื่น

ค. พิจารณาในแง่สถานะและความสัมพันธ์กับองค์การอื่น องค์การนั้นมีสถานะเท่าเทียมกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นๆ

(๒) วัตถุประสงค์ตามมาตรา ๒๖๖ มีข้อพิจารณา ๓ ประการ ดังนี้

(๒.๑) วัตถุประสงค์หรือข้อพิพาทแห่งคตินั้นจะต้องเป็นปัญหาเกี่ยวกับ "อำนาจหน้าที่" ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(๒.๒) ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่นั้น จะต้องเป็นกรณีที่เป็นอำนาจหน้าที่ของ "องค์กรตามรัฐธรรมนูญ" หมายถึง องค์กรทั้งสองจะต้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(๒.๓) อำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องเป็นอำนาจหน้าที่ตาม รัฐธรรมนูญ หากเป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่น กรณีนั้นจะต้องเกี่ยวพันกับรัฐธรรมนูญ

(๓) ผู้มีสิทธิเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตามมาตรา ๒๖๖ อาจแยกผู้อำนาจเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญได้ ๒ กรณี

(๓.๑) องค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นๆ เอง ในกรณีที่เป็้องค์กรกลุ่มหรือองค์กร ที่เป็นคณะบุคคล จะต้องได้รับความเห็นชอบจากองค์กรกลุ่มหรือองค์กรคณะบุคคลนั้นก่อน

(๓.๒) ประธานรัฐสภา อาจแยกออกได้ ๒ สถานะ

ก. ในฐานะที่เป็นตัวแทนของสภาผู้แทนราษฎร และของรัฐสภา

ข. ในฐานะที่เป็นผู้เสนอเรื่องแทนองค์การอื่น กรณีนี้ประธานรัฐสภาจะมีอำนาจเสนอเรื่องได้ก็ต่อเมื่อเข้าเงื่อนไขดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

๔. แนวทางในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญไทย ตามมาตรา ๒๖๔ และมาตรา ๒๖๖

๔.๑ แนวทางในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญตาม มาตรา ๒๖๔

๔.๑.๑ แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ มีข้อสังเกตดังนี้

(๑) ศาลรัฐธรรมนูญยืนยันว่า บทบัญญัติของมาตรา ๒๖๔ ให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้ส่งความเห็น

ตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยมิได้ ให้สิทธิผู้ร้องเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยตรง (คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๑)

(๒) ศาลรัฐธรรมนูญได้ชี้ให้เห็นว่า คำว่า "ศาล" หมายถึง ศาลใดก็ได้ ซึ่งอาจเป็นศาลจังหวัด (คำวินิจฉัย ๘/๒๕๕๑, ๙/๒๕๕๑, ๑๑/๒๕๕๑ ศาลแพ่ง (คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๑) และไม่ได้จำกัดเฉพาะ ศาลชั้นต้นเท่านั้น เพราะแม้แต่ศาลฎีกา (คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๕๑) ก็ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้

(๓) ศาลรัฐธรรมนูญตีความว่า "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ตามนัยมาตรา ๒๖๔ ในความหมายอย่างแคบ โดยหมายเฉพาะพระราชบัญญัติเท่านั้น ไม่หมายรวมถึง กฎ ข้อบังคับหรือประกาศ

(๔) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวคำวินิจฉัยไว้อย่างชัดเจนว่า "กฎหมาย" ที่ได้ตราขึ้นก่อน รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้ นั้น อาจได้รับการตรวจสอบจากศาลรัฐธรรมนูญได้

(๕) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า "การส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ" หมายถึง การที่ศาล ส่งให้ปลัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยธุรการเพื่อส่งต่อไปยังศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๑.๒ การแก้ไขปัญหาคาดที่อาจเกิดขึ้นและเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตาม มาตรา ๒๖๔

(๑) ความหมายของ "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" หมายถึง

- ก. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
- ข. พระราชบัญญัติ
- ค. พระราชกำหนดภายหลังจากที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้ว
- ง. ประกาศคณะปฏิวัติที่มีสถานะเทียบเท่าพระราชบัญญัติ

บทบัญญัติของกฎหมายต่อไป นี้ ไม่ถือว่าเป็น "บทบัญญัติแห่งกฎหมาย" ตามนัยของ มาตรา ๒๖๔

- ก. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ
- ข. พระราชกำหนดก่อนรัฐสภาให้ความเห็นชอบ
- ค. พระราชกฤษฎีกา ถึงแม้ว่าตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๓๐ วรรคท้าย จะบัญญัติให้

พระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๒๓๐ วรรค ๒ ที่มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติหรือ กฎหมายที่มีผลใช้บังคับได้ตั้งเช่นพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยก็ตาม แต่หากพิจารณาขอบเขตตาม

มาตรา ๒๓๐ วรรค ๒ นั้น ถือว่าเป็นขอบเขตของอำนาจในการดำเนินการของฝ่ายบริหารอยู่แล้ว แม้ว่าพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวจะมีผลเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติ ก็ตาม

ง. กฎ ข้อบังคับ และ ประกาศ

จ. ประกาศคณะปฏิวัติที่มีสถานะต่ำกว่าพระราชบัญญัติ

(๒) มาตรา ๒๖๔ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้เฉพาะ "เนื้อหา" ของกฎหมาย ไม่รวมถึง "รูปแบบ" หรือ "กระบวนการ"

(๓) กรณีที่ศาลหรือคู่ความจะส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณานั้นจะต้องเป็นกรณีที่ศาลหรือคู่ความ "แน่ใจ" ว่ากฎหมายฉบับนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ กรณีเพียงแต่ "สงสัย" ยังไม่เป็นการเพียงพอ

(๔) ประเด็นที่เสนอไปยังศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องเป็น "บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บังคับแก่คดี"

(๕) ความผูกพันต่อหลักเกณฑ์หรือเหตุผลที่เสนอมายังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญไม่ผูกพันต่อหลักเกณฑ์หรือเหตุผลที่เสนอมายังศาล ศาลอาจหยิบยกประเด็นอื่นๆ ขึ้นมาพิจารณาได้ เช่น ผู้ร้องเห็นว่ากฎหมายขัดต่อหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศาลรัฐธรรมนูญอาจจะวินิจฉัยว่ากฎหมายนั้นขัดต่อหลักความเสมอภาคโดยศาลรัฐธรรมนูญไม่ผูกพันที่จะพิจารณาเฉพาะกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

(๖) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยเรื่องนั้นๆ มาแล้ว ศาลยังมีอำนาจที่จะไม่ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้

๔.๒ แนวทางในการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖

๔.๒.๑ แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวคำวินิจฉัยไว้ดังนี้

(๑) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางหลักการที่สำคัญว่า "องค์กรตามรัฐธรรมนูญ" หมายถึง องค์กรที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

(๒) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การจะเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตามมาตรา ๒๖๖ จะต้องเป็นกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นกับองค์กรของตนเท่านั้น

(๓) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวทางไว้ว่า กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับเรื่องไว้พิจารณานั้น จะต้องเป็นกรณีที่มี "ข้อโต้แย้ง" เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญก็ได้ ไม่จำเป็นที่องค์กรทั้งสองจะต้องเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(๔) ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวไว้ว่า กรณีที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง และภายในองค์กรนั้นมีความขัดแย้งในเรื่องอำนาจหน้าที่กรณีนี้ไม่อาจเสนอเรื่องตามมาตรา ๒๖๖ ได้

(๕) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การตีความเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ที่ไม่ใช่เป็นการ ตีความบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนั้น มิใช่กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖

๔.๒.๒ การแก้ไขปัญหาในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นและเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาล รัฐธรรมนูญ

(๑) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าองค์กรใดเป็น "องค์กรตามรัฐธรรมนูญ" ได้แก่

(ก) เป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นโดยตรงตามรัฐธรรมนูญ

(ข) เป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญบัญญัติอำนาจหน้าที่ไว้

(ค) เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหารหรือตุลาการ หรืออำนาจในลักษณะเดียวกัน

(๒) องค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญในประเทศไทย

(ก) องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลยุติธรรม ศาลทหาร คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

(ข) องค์กรที่ไม่ใช่องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการจัดสรรคลื่นความถี่ ตามมาตรา ๕๐ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามมาตรา ๘๙ คณะกรรมการต่าง ๆ ของสภาตามมาตรา ๑๘๙ ราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรข้าราชการอำนาจศาลตามมาตรา ๒๕๘ พรรคการเมือง และองค์กรอื่นๆ เช่น คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา ๒๘๕ องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมตามมาตรา ๕๖ และองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคตามมาตรา ๕๗

(๓) ผู้มีสิทธิเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา

(ก) ประธานรัฐสภา แบ่งออกเป็น ๒ สถานะ คือ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐสภา และของสภาผู้แทนราษฎร และในฐานะที่ยื่นเรื่องแทนองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นๆ ในกรณีนี้ประธานรัฐสภาจะต้องพิจารณาเงื่อนไขการเสนอเรื่องตามมาตรา ๒๖๖ ด้วย

(ข) องค์กรตามรัฐธรรมนูญ

(๔) ข้อพิพาทแห่งคดีตามมาตรา ๒๖๖ จำกัดเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ หน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และเฉพาะกรณีที่เป็นปัญหาระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญ (องค์กรทั้งสองเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ)

(๕) ขอบเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๖ จะต้องเป็นการตีความรัฐธรรมนูญหรือเป็นการตีความกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญเท่านั้น

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๒ (๒๕๔๓)

เรื่อง : ศาลรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรใหม่ที่เกิดขึ้นโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ รัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้านี้นหลายฉบับได้กำหนดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายไว้โดยองค์กรดังกล่าวคือ "คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ" คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙ และจากนั้นเป็นต้นมา คณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ได้มีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ อีก ๖ ฉบับ คือ ฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๒๑ และฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๔

เมื่อพิจารณาโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในอดีตที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมิได้รับผิดชอบงานในตำแหน่งหน้าที่ดังกล่าวอย่างเป็นทางการ องค์กรประกอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ก็มาจากการแต่งตั้งซึ่งก่อให้เกิดผลตามมา คือ ความเป็นอิสระในการทำงานที่ค่อนข้างจำกัด ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การดำเนินงานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้น เมื่อมีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเสียใหม่ โดยจัดตั้งเป็น "ศาลรัฐธรรมนูญ" ทำหน้าที่ชี้ขาดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญและปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย รวมทั้งกำหนดให้มีอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่อีกด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่มีที่มาจากองค์กรประเภทเดียวกับที่มีอยู่ในต่างประเทศ โดยประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (civil law) มักจะจัดตั้งองค์กรดังกล่าวขึ้นมาเป็น ศาลชำนาญพิเศษที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบมิให้กฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การศึกษาถึงองค์กรของศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ จึงมีความจำเป็นเพื่อที่จะได้ทราบถึงระบบ ตลอดจนกระบวนการดำเนินงานรวมทั้งหลักการที่แต่ละประเทศนำไปใช้และปฏิบัติจนเป็นผลดี ประเทศที่สมควรนำมาทำการศึกษาเปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญของไทย มีอยู่ ๒ ประเทศ คือ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมัน

๑. ประเทศฝรั่งเศส มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญมา ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๗๙๙ (พ.ศ. ๒๓๔๒) แล้ว แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสเริ่มมีบทบาทอย่างจริงจังในปี ค.ศ. ๑๙๕๘

(พ.ศ. ๒๕๐๑) เมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. ๑๙๕๘ ที่ใช้ อยู่จนกระทั่งปัจจุบันได้บัญญัติถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่เอาไว้อย่างชัดเจน คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ประกอบด้วย ตุลาการที่มาจากการแต่งตั้งจำนวน ๙ คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๙ ปี แต่ให้มีการเปลี่ยนตุลาการจำนวน ๑ ใน ๓ ทุก ๓ ปี มีที่มาคือ ประธานาธิบดีเป็นผู้แต่งตั้ง ๓ คน ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แต่งตั้ง ๓ คน และประธานวุฒิสภาเป็นผู้แต่งตั้งอีก ๓ คน โดยรัฐธรรมนูญมิได้กำหนดคุณสมบัติไว้และปล่อยให้เป็นผู้พิณิจของผู้มีอำนาจแต่งตั้งที่จะเลือกแต่งตั้งบุคคลที่ตนเห็นว่าเหมาะสม และนอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้มีตุลาการตามกฎหมายซึ่งก็ได้แก่ อดีตประธานาธิบดีทุกคนซึ่งถือว่าเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่งอีกด้วย วาระการดำรงตำแหน่งของตุลาการตามกฎหมาย คือ ตลอดชีวิต คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสนอกจากจะมีอำนาจในการควบคุมมิให้บทบัญญัติและกฎหมายใดๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่อื่นอีกหลายประการ เช่น อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการให้ประชาชนออกเสียงประชามติ สำหรับการควบคุมมิให้บทบัญญัติและกฎหมายใดๆ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสมีอำนาจทำได้เฉพาะการควบคุมก่อนประกาศใช้กฎหมายและไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจที่จะควบคุมกฎหมายที่ประกาศใช้ไปแล้ว ส่วนการเสนอปัญหาว่ากฎหมายขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็จะถูกจำกัดเฉพาะแต่นักการเมืองระดับสูงและสมาชิกรัฐสภาเท่านั้น ส่วนวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสนั้นไม่มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ แต่มีบทบัญญัติของกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแทรกอยู่ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ กฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหาร และกฎเกณฑ์ภายในของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเอง สำหรับหน่วยธุรการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสนั้นจะเป็นหน่วยธุรการเล็กๆ ที่แม้จะมีหัวหน้าหน่วยธุรการคือ เลขานุการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ แต่ก็อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งนับได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานของสำนักงานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ส่วนบุคลากรของสำนักงานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นนักกฎหมายระดับสูงที่มาจากศาลปกครอง ศาลยุติธรรม บุคลากรของรัฐสภา รวมทั้งเลขานุการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งโดยปกติจะมาจากข้าราชการระดับสูงของสภาแห่งรัฐ สำนักงานคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสมีความเป็นอิสระในงบประมาณของตนเองโดยประธานาธิบดีเป็นผู้รับผิดชอบและไม่อยู่ภายใต้กระทรวงใด

๒. ประเทศเยอรมัน ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันเป็นศาลรัฐธรรมนูญที่มีความคล้ายคลึงกับศาลรัฐธรรมนูญของไทย และแตกต่างจากระบบคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ที่มีลักษณะเป็นคณะกรรมาธิการมากกว่าศาล ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเยอรมันฉบับปัจจุบัน คือฉบับปี ค.ศ. ๑๙๔๙ (พ.ศ. ๒๔๙๒) ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันแบ่งเป็นสององค์คณะ ๆ ละ ๘ คน แต่ละองค์คณะมีอำนาจหน้าที่ที่แน่นอนชัดเจน คือ องค์คณะแรกจะทำหน้าที่พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และองค์คณะที่สองจะพิจารณาเรื่องอื่นๆ เช่น การฟ้องประธานาธิบดี ผู้พิพากษา ข้าราชการเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ขององค์กร รวมทั้งคำร้องทุกข์ของประชาชนกรณีมีการฝ่าฝืนสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันมีที่มาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมาจากข้าราชการประจำที่เป็นนักกฎหมาย มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๑๒ ปี ส่วนวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันนั้นบัญญัติไว้เป็นกฎหมายโดยมีการแยกวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญออกเป็นวิธีพิจารณาทั่วไปซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้กับคดีทุกประเภทและวิธีพิจารณาเฉพาะคดีที่ใช้สำหรับคดีแต่ละประเภท สำหรับหน่วยตุลาการนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันมีหน่วยตุลาการซึ่งประกอบด้วยนักกฎหมาย ผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญ แต่ละคนจะมีผู้ช่วยเหลืองานในทางวิชาการ ๓ คน ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากผู้พิพากษาของศาลต่างๆ หรืออาจเป็นข้าราชการของสหพันธ์หรือของมลรัฐ หรืออาจารย์จากมหาวิทยาลัย ส่วนงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันก็เป็นเรื่องที่ประธานศาลรัฐธรรมนูญทำความเข้าใจกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

๓. ประเทศไทย ศาลรัฐธรรมนูญของไทยในปัจจุบันเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก ๑๔ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นนักนิติศาสตร์ ๑๒ คน และนักรัฐศาสตร์ ๓ คน ศาลรัฐธรรมนูญของไทยมีเพียงองค์คณะเดียว คือ ๑๕ คน มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายมิให้ขัดรัฐธรรมนูญทั้งก่อนประกาศใช้และหลังประกาศใช้แล้วกับอำนาจหน้าที่อื่นๆ อีกหลายประการ เช่น การวินิจฉัยชี้ขาดสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา อำนาจในการวินิจฉัยกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน รวมทั้งอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ส่วนวิธีพิจารณานั้น รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่จะออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้เอง สำหรับหน่วยตุลาการของศาลรัฐธรรมนูญไทยนั้น ศาลรัฐธรรมนูญมีสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยตุลาการโดยมี เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนงบประมาณของศาลรัฐธรรมนูญนั้น พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัติไว้ให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเสนองบประมาณรายจ่ายตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญไว้ในร่างกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายประจำปี

จากการศึกษาเปรียบเทียบระบบศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส เยอรมัน และของไทยที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า แต่ละประเทศต่างก็มีลักษณะเด่นในตัวของตัวเอง ดังนั้น หากจะมองศาลรัฐธรรมนูญของไทยเป็นพื้นฐานและมองศาลรัฐธรรมนูญของประเทศทั้งสองเป็นส่วนเสริม จะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบจะแสดงให้เห็นถึงกลไกและวิธีการบางอย่างที่ศาลรัฐธรรมนูญของไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเปรียบเทียบระบบศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะของงานวิจัย โดยผู้วิจัยได้เสนอแนะในสิ่งที่ไม่ได้มาจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายต่างๆ เพราะเป็นสิ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง ข้อเสนอแนะทั้ง ๓ ประการดังจะกล่าวต่อไปนี้ เป็นข้อเสนอแนะที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถนำมาปรับใช้ได้ในระยะเวลานี้ด้วยตัวเอง คือ

๑. การจัดองค์คณะ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันมีการแบ่งเป็น ๒ องค์คณะ แต่ละองค์คณะต่างก็มีอำนาจหน้าที่ที่แน่นอน เป็นสิ่งที่สมควรนำมาเป็นแบบอย่าง เพื่อให้ระบบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทยเป็นไปด้วยความรวดเร็วและยังเป็นการสร้างความชำนาญเฉพาะด้านให้กับทั้งตุลาการและเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์คณะอีกด้วย ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการแบ่งศาลรัฐธรรมนูญของไทยออกเป็นสององค์คณะ ๆ ละ ๙ คน โดยจะต้องมีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ๓ คนอยู่ในสององค์คณะ และให้ทั้งสององค์คณะมีอำนาจหน้าที่แยกจากกัน คือ องค์คณะแรกมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญ ส่วนองค์คณะที่สองมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากเรื่องการควบคุมกฎหมายไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น วินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองขัดรัฐธรรมนูญหรือปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น การแบ่งองค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญออกเป็นสององค์คณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น นอกจากจะทำให้การพิจารณาคำร้องต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างรวดเร็วแล้ว ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างความชำนาญเฉพาะด้านให้กับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและบุคลากรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละองค์คณะ อีกด้วย

๒. การแยกวิธีพิจารณา ผู้วิจัยเห็นว่า การแยกวิธีพิจารณาในระบบศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันเป็นสิ่งที่สมควรนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานและสอดคล้องกับประเภทของหน้าที่ของศาล

รัฐธรรมนูญ โดยแม้จะมีการแบ่งองค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญออกเป็น ๒ องค์คณะตามข้อเสนอแรกหรือไม่ก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสร้างวิธีพิจารณาขึ้นมาใหม่ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญได้ด้วยการแยกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญออกเป็นสองส่วน ในส่วนแรกจะเป็นวิธีพิจารณาทั่วไป อันเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้กับคดีทุกประเภท เช่น การยื่นและถอนคำร้อง การคัดค้านตุลาการพยาน ระยะเวลาในการพิจารณาคดี รวมทั้งการวินิจฉัยการอ่านและเปิดเผยคำวินิจฉัย สำหรับในส่วนที่สองจะเป็นวิธีพิจารณาเฉพาะคดีอันเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้เฉพาะกับแต่ละประเภทของคดี และมีได้เป็นเรื่องที่อยู่ในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาทั่วไป เช่น วิธีพิจารณาวินิจฉัยกรณีกฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หรือวิธีพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเนื้อหาสาระที่อยู่ในวิธีพิจารณาเฉพาะคดีจะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเฉพาะการพิจารณาคดีนั้น ๆ

๓. บุคลากร จากการศึกษาเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า ทั้งศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันและคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสต่างก็มีบุคลากรของสำนักงานที่เป็นนักกฎหมายระดับสูงจากศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรืออาจารย์สอนกฎหมายในมหาวิทยาลัย ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีความชำนาญและสันติจัดเจตนาทางด้านกฎหมายทั้งสิ้น โดยบุคลากรเหล่านี้จะเข้ามาทำหน้าที่ให้ ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการกับศาลรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญของไทยนั้น มีบุคลากรจำนวนน้อย และเป็นบุคลากรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญสร้างหน่วยสนับสนุนทางวิชาการใหม่ โดยที่มาของผู้สนับสนุนทางวิชาการควรใช้วิธีขอยืมตัวชั่วคราว เช่น สัปดาห์ละ ๒-๓ วันจากส่วนราชการอื่น เช่น จากศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือจากมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถมีผู้ร่วมงานที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถระดับสูงได้

ข้อเสนอแนะทั้ง ๓ ประการของผู้วิจัยนี้ เป็นผลอันเกิดมาจากการศึกษาเปรียบเทียบ ศาลรัฐธรรมนูญไทยกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสและของเยอรมันที่ผู้วิจัยมุ่งเสนอ แนวทางที่ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญของไทยสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองโดยมีต้องพึ่งกลไกอื่น

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๓ (๒๕๕๓)

เรื่อง : การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา ๒๘

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และคณะ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ปัญหาพื้นฐานของผู้ที่มีหน้าที่วินิจฉัยว่าผู้ใดถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ก็คือ การต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าสิ่งที่กล่าวอ้างนั้นตรงตามเจตนารมณ์ที่ได้มีการตั้งไว้เป็นวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือไม่ แม้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะเป็นสิ่งที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ถึงสามมาตรา คือ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ แต่ก็มีได้มีบทนิยามไว้ ณ ที่ใด การวินิจฉัยจึงเป็นพันธกรณีที่จะต้องมองหาเจตนารมณ์ที่แท้จริงซึ่งเรื่องหนึ่งของงานค้นคว้าฉบับนี้

จากการศึกษาวิจัยพบว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" เป็นมูลฐานหนึ่งของสิทธิมนุษยชน ดังมีนัย ๒ ประการ ดังนี้

(๑) "ธรรมชาติมนุษย์" กล่าวคือลักษณะที่แท้จริงของมนุษย์ที่เกี่ยวกับสภาพจิตใจและความต้องการจำเป็น (needs) ที่จูงใจให้มนุษย์ทำการใดๆ โดยทฤษฎี มนุษย์น่าจะเป็นอย่างเดียวกันไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด แต่ในทางปฏิบัติ พฤติกรรมของมนุษย์ย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมด้วย

(๒) "ศีลธรรม" อันได้แก่ หลักที่ว่าด้วยความผิชอบชั่วดีที่สังคมหนึ่งๆ กำหนดให้สมาชิกปฏิบัติ โดยไม่มีศีลธรรมสากลให้ยึดถือ นอกจากอนุমানเอาจากส่วนที่กำหนดไว้เหมือนกันในความประพฤติบางเรื่อง

การวินิจฉัยว่าพฤติกรรมใดเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสังคมไทยหรือไม่ ในเบื้องต้นอาจแยกพิจารณาในสามประเด็น คือ

ประเด็นแรก สิ่งนั้นๆ มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกันหรือไม่

ประเด็นที่สอง ความรู้สึกทางด้านจิตใจของสังคมไทยในขณะนั้นสนับสนุนหรือโต้แย้งอย่างไร

ประเด็นที่สาม แนวทางที่สังคมอื่นที่มีประสบการณ์มาก่อนเป็นข้อพิจารณาประกอบ

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ใช่สภาพที่ตายตัวแต่มีลักษณะพลวัต ดังนั้นในการวินิจฉัยแต่ละครั้งแต่ละเรื่องจึงต้องมีคำอธิบายที่ชัดเจนต่อสังคม

ในส่วนที่เกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของ "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" จากการศึกษพบว่า การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา ๔

มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘ ย่อมทำให้เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนที่จะให้การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยแยกออกจาก "สิทธิและเสรีภาพ" ถือได้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าในทางกฎหมายอย่างหนึ่งที่ได้รับควบคุมครองแยกต่างหากจากสิทธิและเสรีภาพ

นอกจากจะเป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญให้คุ้มครองในสถานะเดียวกับสิทธิและเสรีภาพแล้ว ในทางทฤษฎีกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบอบการปกครองเสรีประชาธิปไตย เช่น ประเทศเยอรมัน หรือประเทศฝรั่งเศส ยังถืออีกว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานซึ่งเป็นที่มาของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงเป็นแดนแห่งสิทธิที่รัฐไม่อาจใช้อำนาจล่วงละเมิดเข้าไปในขอบเขตดังกล่าวได้ หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมัน ซึ่งได้บัญญัติหลักในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา ๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญเยอรมันว่า "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้ อำนาจรัฐทั้งหลายผูกพันที่จะให้ความเคารพและให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" โดยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมันได้วินิจฉัยยอมรับว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งซึ่งถึงแม้ว่าจะมิได้บัญญัติเนื้อหาไว้อย่างชัดเจนเหมือนสิทธิขั้นพื้นฐานอื่น แต่อำนาจรัฐทั้งหมดก็ต้องผูกพันในฐานะที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ

จากการยอมรับสถานะดังกล่าวนี้เองทำให้เห็นว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญไทย มีพันธกิจ ๒ ประการ ประการแรก ในฐานะเป็นสิทธิโดยตัวของมันเอง จึงอยู่ในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งที่มีการใช้อำนาจรัฐจะล่วงละเมิดมิได้ ประการที่สอง เป็นมาตรฐานในการวินิจฉัยเชิงคุณค่าอันแสดงถึงทิศทางของการกระทำอื่น ๆ เพื่อให้สิทธิขั้นพื้นฐานที่มีการบัญญัติรับรองไว้แล้วนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อันเป็นการเพิ่มหลักประกันที่จะไม่ให้มีการล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน

สำหรับผู้มีสิทธิกล่าวอ้างถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ ได้บัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลเป็นการทั่วไปโดยมิได้จำกัดตัวบุคคล ทำให้หลักกฎหมายดังกล่าวย่อมมีผลคุ้มครองเป็นการทั่วไปไปด้วย นอกจากนี้ หากพิจารณาสารัตถะของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้วก็เป็นไปไม่ได้ที่จะมีการจำแนกกลุ่มบุคคลเพื่อให้ความคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แม้กระนั้นโดยที่มาตรา ๒๘ ซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ปรากฏอยู่ในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย โดยหลักการจึงต้องถือว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองจำกัดเฉพาะคนสัญชาติไทยเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้การใช้บทบัญญัติมาตรา ๒๘ สอดรับกับมาตรา ๔ ก็ทำให้ตีความได้ว่าบุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวย่อมที่จะอ้าง

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้ แต่เฉพาะสำหรับคนต่างด้าวอาจมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อจำกัดการอ้างสิทธิดังกล่าวได้ และตราบโดที่ไม่มีกฎหมายจำกัดการอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คนต่างด้าวก็อาจอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองจากรัฐได้เช่นเดียวกับคนไทย

ในส่วนของการนำหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญไปใช้บังคับแก่กรณีต่างๆ ให้ได้อย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่าจำเป็นที่จะต้องมีการแยกประเภทของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญออกเป็น "สิทธิมนุษยชน" และ "สิทธิพลเมือง"

"สิทธิมนุษยชน" ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกๆ คน โดยมีได้แบ่งแยกว่าบุคคลนั้นจะเป็นคนของชาติใด เชื้อชาติใด ภาษาใดหรือศาสนาใด หากบุคคลนั้นเข้ามาอยู่ในอำนาจทางพื้นที่ที่ใช้รัฐธรรมนูญ บุคคลนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นด้วย สิทธิมนุษยชนเป็นคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เป็นสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติที่เป็นของมนุษย์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์และด้วยเหตุผลแต่เพียงอย่างเดียวว่าเขาเกิดมาเป็นมนุษย์ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้อยู่แล้วตั้งแต่เกิด โดยไม่ขึ้นกับว่าเป็นคนที่สังกัดชาติใด สิทธิมนุษยชนจึงมีลักษณะคล้ายกับ "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" ที่มุ่งคุ้มครอง "มนุษย์"

"สิทธิพลเมือง" ได้แก่ สิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่เป็นพลเมืองของรัฐนั้นเท่านั้น ไม่ใช่สำหรับบุคคลที่เป็นคนต่างด้าว

อย่างไรก็ดี เราอาจแยกประเภทของสิทธิขั้นพื้นฐานโดยอาศัยแนวคิดของ Georg Jellinek ศาสตราจารย์กฎหมายชาวเยอรมันที่เสนอการจัดแบ่งสิทธิออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

(๑) status negativus หมายถึง สภาพการณ์ที่การใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลจะต้องปราศจากการเข้ามาละเมิดใดๆ ของรัฐ การใช้สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้เป็นเรื่องที่ปัจเจกบุคคลดำเนินการไปได้เอง โดยรัฐไม่ต้องเข้ามาดำเนินการใดๆ สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ปฏิเสธอำนาจรัฐ สิทธิประเภทนี้ปรากฏออกมาในรูปของสิทธิในการป้องกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ในกรณีที่มีการละเมิดหรือจะมีการละเมิดจากรัฐ จึงอาจใช้สิทธิเรียกร้องให้รัฐละเว้นจากการกระทำดังกล่าวได้ ตัวอย่างของสิทธิประเภทนี้ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา (มาตรา ๓๔) เสรีภาพในเคหสถาน (มาตรา ๓๕) เสรีภาพในการสื่อสาร (มาตรา ๓๖) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย (มาตรา ๓๑) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (มาตรา ๓๘) และเสรีภาพในทางวิชาการ (มาตรา ๔๒) เป็นต้น

(๒) status positivus หมายถึง สภาพการณ์ที่การใช้สิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลมีอาจจะบรรลุจุดมุ่งหมายได้หากปราศจากการเข้ามาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งจากทางฝ่ายรัฐ สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้ปรากฏออกมาในรูปของสิทธิเรียกร้องให้รัฐกระทำการเพื่อให้ราษฎรได้รับประโยชน์ในทางหนึ่งทางใด สิทธิประเภทนี้ได้แก่ สิทธิได้รับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (มาตรา ๔๓) สิทธิได้รับการบริการทางสาธารณสุข (มาตรา ๕๒) เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการอบรมจากรัฐ (มาตรา ๕๓) บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ (มาตรา ๕๕) บุคคลซึ่งพิการและทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลือจากรัฐ (มาตรา ๕๕) และสิทธิในทางศาล (มาตรา ๒๘) เป็นต้น

(๓) status activus หมายถึง สภาพการณ์ที่ปัจเจกบุคคลใช้สิทธิของตนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างเจตจำนงทางการเมืองที่ดี หรือเข้าไปมีส่วนร่วมสร้างเจตจำนงกับองค์กรของรัฐที่ดี สิทธิขั้นพื้นฐานประเภทนี้ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองในรูปของ "สิทธิพลเมือง" ได้แก่ สิทธิของผู้เลือกตั้ง สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการ สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง รวมทั้งสิทธิเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอื่นๆ สิทธิประเภทนี้มักจำกัดให้เฉพาะ พลเมืองของรัฐนั้นเท่านั้น

จากแนวในการพิจารณาสิทธิขั้นพื้นฐานข้างต้น ทำให้สามารถแบ่งแยกสิทธิและเสรีภาพระหว่าง "สิทธิมนุษยชน" กับ "สิทธิพลเมือง" ได้ดังนี้

สิทธิในกลุ่มของ "status activus" ถือว่าเป็นสิทธิประเภท "สิทธิพลเมือง" สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิซึ่งอาจแยกออกเป็นสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองทั่วไปกับสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองทั่วไป ได้แก่ เสรีภาพในการชุมนุม (มาตรา ๔๔) เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา ๔๗) เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม (มาตรา ๔๕) เป็นต้น ส่วนสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ได้แก่ สิทธิของผู้เลือกตั้ง (มาตรา ๑๐๔ และมาตรา ๑๐๕) สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง (มาตรา ๑๐๗ และมาตรา ๑๒๕) สิทธิจัดตั้งพรรคการเมือง (มาตรา ๔๗) สิทธิเข้าชื่อของประชาชนเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมาย (มาตรา ๑๗๐) สิทธิออกเสียงประชามติ (มาตรา ๒๑๔) สิทธิเข้าชื่อเพื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา ๓๐๔) สิทธิถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น (มาตรา ๒๘๖) และสิทธิเข้าชื่อเพื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น (มาตรา ๒๘๗)

สิทธิในกลุ่มของ "status negativus" เป็นสิทธิที่มีลักษณะไปในทาง "สิทธิมนุษยชน" เช่น สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามมาตรา ๒๓๗ - ๒๔๗ สิทธิและเสรีภาพตามหมวด ๓ ซึ่ง ได้แก่ สิทธิในความ

เสมอภาค (มาตรา ๓๐) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย (มาตรา ๓๑) เสรีภาพในการนับถือศาสนา (มาตรา ๓๔) เสรีภาพในเคหสถาน (มาตรา ๓๕) และสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน (มาตรา ๔๔) เป็นต้น

ส่วนสิทธิในกลุ่มของ "status positivus" หรือที่เรียกว่า "สิทธิขั้นพื้นฐานในทางสังคม" สิทธิประเภทหลังนี้ โดยหลักเป็นสิทธิที่ตกได้แก่ พลเมืองของรัฐนั้นๆ แต่การจะทำให้สิทธิเหล่านี้ มีผลเป็นจริงในทางปฏิบัติ รัฐสภาจะต้องออกกฎหมายเพื่อก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ และด้วยเหตุนี้รัฐสภาจึงมีดุลพินิจอิสระที่จะกำหนดขอบเขตของบุคคลที่จะได้รับประโยชน์จากสิทธิในเรื่องนั้น ๆ

โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นการทั่วไป โดยไม่ได้จำแนกแยกแยะว่าเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าว แต่เนื้อหาของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญบัญญัติไว้ในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย อันมุ่งหมายคุ้มครองแก่คนสัญชาติไทยเป็นการเฉพาะ ดังนั้น เพื่อให้การใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสอดคล้องกันจึงอาจตีความไปในทำนองเดียวกับการคุ้มครอง "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" กล่าวคือบุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าวย่อมอ้างสิทธิและเสรีภาพเฉพาะส่วนที่มีลักษณะเป็น "สิทธิมนุษยชน" ได้ แต่จะเห็นได้ว่าการเป็นผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของคนต่างด้าวเป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมายซึ่งหมายความว่า สิทธิและเสรีภาพของบุคคลต่างด้าวย่อมถูกจำกัดได้โดยกฎหมาย แต่ตราบใดที่ยังไม่มีกฎหมายมาจำกัดสิทธิของบุคคลต่างด้าว บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่กล่าวอ้างสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้ ถึงกระนั้นบุคคลต่างด้าวย่อมมีสิทธิที่จะกล่าวอ้างได้เฉพาะสิทธิที่เป็น "สิทธิมนุษยชน" เท่านั้น บุคคลต่างด้าวไม่อาจที่จะกล่าวอ้างสิทธิที่มีลักษณะเป็น "สิทธิพลเมือง" ได้

การใช้สิทธิเพื่อปกป้องการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ อาจกระทำได้ทั้งต่อองค์กรที่ไม่ใช่ศาล และองค์กรที่มีสถานะเป็นศาล

การใช้สิทธิร้องเรียนต่อองค์กรที่ไม่ใช่ศาลเพื่อให้มีการแก้ไขการใช้อำนาจที่ขัดต่อ รัฐธรรมนูญในกรณีนี้ ประกอบด้วยองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบที่สำคัญ ๒ องค์กร คือ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จัดตั้งขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๕ และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พุทธศักราช ๒๕๔๒ มีหน้าที่หลักในการให้ความคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อนจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยมิชอบ แต่อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๑๙๘ คือ

กรณี que เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลใด ตามมาตรา ๑๙๙(๑) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อ ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

การจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๙๙ และ พระราชบัญญัติ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และให้บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนมีสิทธิยื่น คำร้อง ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ หรือจะยื่นต่อกรรมการ คนใดคนหนึ่ง หรือองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อ ส่งต่อไปยังสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการร้องเรียนจากผู้ซึ่งถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อองค์กรด้านสิทธิมนุษยชน หรือในกรณีที่ปรากฏแก่องค์กรเอกชนดังกล่าวว่ามีการกระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิ มนุษยชน เมื่อองค์กรเอกชนดังกล่าวได้พิจารณาเบื้องต้นแล้วเห็นว่ากรณีนี้มีมูลก็อาจเสนอเรื่องให้คณะกรรมการ ดำเนินการต่อไป ก็ได้

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรให้มีการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือในกรณีที่คณะกรรมการ ได้รับคำร้องว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเห็นว่ากรณีดังกล่าวมีมูลและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแจ้งไปยังบุคคลหรือหน่วยงานที่ถูกอ้างว่าเป็นผู้ละเมิดสิทธิ มนุษยชน หรือบุคคลหรือหน่วยงานที่คณะกรรมการเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อให้ บุคคลหรือหน่วยงานนั้นชี้แจงข้อเท็จจริงภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนด ให้คณะกรรมการจัดทำ รายงานผลการตรวจสอบซึ่งต้องระบุรายละเอียด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์แห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมาตรการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าบุคคลหรือหน่วยงานใด มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องใดและด้วยวิธีการอย่างไร รวมทั้งระยะเวลาในการดำเนินการตาม มาตรการดังกล่าว ในกรณีที่บุคคลหรือหน่วยงานมิได้ดำเนินการตามมาตรการแก้ไขปัญหาการละเมิด สิทธิมนุษยชน หรือดำเนินการแล้วแต่ยังไม่แล้วเสร็จโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการรายงานต่อ นายกรัฐมนตรีเพื่อสั่งให้มีการดำเนินการตามมาตรการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิมนุษยชนภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน และในกรณีที่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการหรือสั่งการให้ดำเนินการตามมาตรการ แก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการไม่มีอำนาจสั่งการให้ผู้ที่ต้อง รับผิดชอบแก้ไขเยียวยาการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพด้วยตนเอง คงทำได้แต่เพียงรายงานให้รัฐสภาในฐานะ ที่ตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาลเป็นผู้พิจารณาดำเนินการต่อไป

ในส่วนของการใช้สิทธิทางศาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๘ วรรคสอง บัญญัติว่า "บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในศาลได้" หลักการให้ปัจเจกชนสามารถใช้สิทธิทางศาลได้นี้เป็นเสมือนการให้หลักประกันแก่การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้อีกชั้นหนึ่ง และโดยที่ "ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" มีสถานะเช่นเดียวกับ "สิทธิและเสรีภาพ" ซึ่งเท่ากับว่า บุคคลที่ถูกละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สามารถใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในคดีได้

นอกจากนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา ๒๗ ได้บัญญัติให้องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหารและองค์กรตุลาการผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยตรงในการตรากฎหมายการให้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายนั้น ย่อมหมายความว่า อำนาจอรรถแต่ละอำนาจอาจกระทำการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ในขอบเขตการใช้อำนาจของแต่ละอำนาจ กล่าวคือ หากฝ่ายนิติบัญญัติได้ออกกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งโดยละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนโดยไม่เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายดังกล่าว อาจดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลและใช้สิทธิตามมาตรา ๒๖๔ โดยโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติของมาตรา ๖ และให้ศาลนั้นเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

ส่วนการกระทำของฝ่ายบริหารที่เป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของปัจเจกชนที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของศาลเช่นกัน ส่วนจะอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของศาลปกครองหรือศาลยุติธรรมนั้นก็ต้องพิจารณาจากการกระทำของฝ่ายปกครองนั้นๆ ถ้าหากเป็นการกระทำในลักษณะที่เป็นคำสั่งทางปกครอง การออกกฎหมายลำดับรองหรือเป็นการกระทำในลักษณะเป็นการปฏิบัติการทางปกครองก็อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง แต่ถ้าหากว่า ไม่ใช่ก็อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม

สำหรับการละเมิดสิทธิเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า ศาลมีความผูกพัน ๒ ประการ ในการตรวจสอบเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพกล่าวคือ ประการแรกศาลต้องตรวจสอบว่า กรณีที่เป็นคดีมาสู่ศาลนั้นเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพหรือไม่ และประการที่สองศาลเองต้องไม่ใช้หรือตีความกฎหมายไปในทางที่จะเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้น การละเมิดสิทธิและเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการจึงอาจขึ้นได้ทั้งกรณีแรกและกรณีหลัง กรณีแรก หากมีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพแต่ศาลวินิจฉัยว่าไม่มีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ส่วนกรณีที่สองเป็นกรณีที่ศาลใช้หรือตีความกฎหมายขัดกับสิทธิและเสรีภาพ

การใช้สิทธิและเสรีภาพโดยผ่านองค์กรศาลนั้น ตามมาตรา ๒๔ วรรคสองของรัฐธรรมนูญไทยได้บัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยศาลไว้ โดยให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ ส่วนการเริ่มต้นจะใช้สิทธิทางศาลได้นั้นย่อมแล้วแต่กรณีของการกระทำที่ถูกต้องแย้งนั้นว่าเป็นการกระทำที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลใด กล่าวคือ อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง (มาตรา ๒๗๖) หรือศาลยุติธรรม (มาตรา ๒๗๑) แล้วแต่กรณี

หากเป็นกรณีที่พื้นฐานของคดีที่มีการโต้แย้งกันนั้นเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้คู่ความในคดีย่อมมีสิทธิโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายในเรื่องนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๖๔) เพื่อให้ศาลที่วินิจฉัยคดีนั้นส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ประชาชนไม่อาจใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

สำหรับองค์กรที่ประชาชนจะได้แย้งว่า ละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้น โดยหลักการแล้วมักจะเป็นการกระทำของฝ่ายบริหาร ส่วนการกระทำขององค์กรนิติบัญญัติหากเป็นการกระทำในการบัญญัติกฎหมายและกฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ ประชาชนอาจใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญได้ องค์กรตุลาการในกรณีที่เป็นศาลสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดก็ตาม หากวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแล้วเป็นที่สุด และไม่มีจุดเชื่อมต่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตรวจสอบได้ ย่อมก็ให้เกิดปัญหาว่าศาลดังกล่าวอาจไม่ได้ผูกพันตามบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพอย่างแท้จริง

ในประเด็นที่เกี่ยวกับการตรวจสอบการกระทำของรัฐในปัญหาการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่า ตามหลักวิชาการและแนวทางของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมันได้วางขั้นตอนการตรวจสอบการกระทำของรัฐที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพไว้ เห็นเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนดังนี้

ขั้นตอนแรก จะต้องตรวจสอบว่า การกระทำของบุคคลหรือสิ่งที่กฎหมายคุ้มครอง (Schutzgut) นั้นอยู่ภายใต้องค์ประกอบที่รัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองต่อสิทธิและเสรีภาพ (Tatbestand der Grundrechtsverbürgung) หรือไม่ การตรวจสอบในขั้นตอนแรกเพื่อต้องการทำให้องค์ประกอบของสิทธิและเสรีภาพแต่ละเรื่องมีความชัดเจนตามหลักการตีความรัฐธรรมนูญเสียก่อน และหลังจากนั้นจึงตรวจสอบว่าการกระทำที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งที่กฎหมายคุ้มครองนั้นอยู่ภายใต้คำนิยามดังกล่าวหรือไม่

ขั้นตอนที่สอง จะต้องตรวจสอบว่า องค์กรของรัฐที่ผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพ (Grundrechtsadressat) ได้ทำการละเมิดในองค์ประกอบของสิทธิและเสรีภาพหรือไม่ ทั้งนี้ เฉพาะกรณีของการละเมิดต่อขอบเขตของ

สิทธิและเสรีภาพเท่านั้นที่สิทธิและเสรีภาพนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงภารกิจในการป้องกัน (Abwehrfunktion) ได้ เมื่อเข้าเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว จึงต้องตรวจสอบตามเงื่อนไขอื่น ๆ ต่อไป

ขั้นตอนที่สาม การละเมิดในสิทธิและเสรีภาพนั้นอาจจะทำตามเงื่อนไขในทางกฎหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ (Gesetzesvorbehalt) กล่าวคือ พิจารณาว่ารัฐธรรมนูญได้กำหนดเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้หรือไม่ และหากมีเงื่อนไขก็จะต้องตรวจสอบว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่

ขั้นตอนที่สี่ กฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องอยู่ภายใต้หลักการต่างๆ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ด้วย เช่น หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องมีผลเป็นการทั่วไป หลักการระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิมิได้ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ห้า การละเมิดในสิทธิและเสรีภาพนั้นจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสิทธิและเสรีภาพแต่ละเรื่อง

ขั้นตอนที่หก การละเมิดสิทธิและเสรีภาพ นั้นต้องสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน (Verhältnismäßigkeitsprinzip)

ทางออกสำหรับปัญหาการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรศาลโดยเฉพาะศาลสูงสุดในแต่ละเขตอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิและเสรีภาพนั้น เป็นปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะตัว นอกเหนือจากการควบคุมเรื่องความประพฤติส่วนบุคคล อันเป็นมาตรฐานที่สร้างขึ้นสำหรับการควบคุมตัวบุคคลที่มีตำแหน่งระดับสูงทั้งในทางการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญรวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงในฝ่ายประจำด้วยการใช้กระบวนการที่รัฐธรรมนูญไทยสร้างขึ้นเพื่อไม่ให้มีการใช้อำนาจแสวงหาประโยชน์ไปในทางที่มีขอบ ไม่ว่าจะเป็นการถอดถอนออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๓๐๓ หรือการดำเนินการไต่สวนการใช้อำนาจโดยมิชอบภายใต้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติโดยอาศัย บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช ๒๕๔๒ กลไกในกระบวนการทำงานของรัฐเหล่านี้ย่อมทำหน้าที่ของผู้เฝ้าระวังการใช้อำนาจของฝ่ายตุลาการได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ดี ปัจจัยชี้ขาดที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรศาลต่างๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ ได้แก่ ระบบโครงสร้างของศาล ซึ่งประกอบไปด้วยระบบคัดสรรตุลาการที่จะเข้ามาทำหน้าที่ การกำหนดองค์คณะตุลาการ เครื่องมือ ตลอดจนวิธีพิจารณาความที่มุ่งหมายให้ศาลสามารถใช้อำนาจของตนเองได้

อย่างโปร่งใสและมีความรับผิดชอบมีจริยธรรมในเชิงวิชาชีพกฎหมาย และเหนือสิ่งอื่นใด คือ การทำงานขององค์กรตุลาการที่ควรอยู่ภายใต้กระบวนการตรวจสอบของสาธารณะ ทั้งจากกิจกรรมของสื่อสารมวลชน การวิเคราะห์ทวิจ้ยเนื้อหาเชิงวิชาการ และการวิพากษ์วิจารณ์คำวินิจฉัยของศาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยสถาบันการศึกษาชั้นสูง และท้ายที่สุดการสร้างบรรยากาศในเชิงการสนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนแนวความคิดของประชาชนในวงกว้างเพื่อสร้างทัศนคติให้กับผู้คนที่สนใจเรื่องการบริหารจัดการบ้านเมือง และการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เมื่อผู้คนในบ้านเมืองให้ความสนใจเรื่องเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น การยกลำดับมาตรฐานของคำวินิจฉัยตัดสินคดีของศาลในระดับต่างๆ ก็จะสามารถพลอยได้รับอานิสงส์จากกระแสความตื่นตัวของสังคมที่มีคุณภาพตามไปด้วย

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๔ (๒๕๕๓)

เรื่อง : ปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลตามมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่เพิ่งมีขึ้นในประเทศไทย มีอำนาจในการพิจารณาสอบสวนเรื่องที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรมไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม นอกจากอำนาจดังกล่าวแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายังมีอำนาจอีกประการหนึ่ง คือ ในการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา หากพบว่า กฎหมาย กฎ ข้อบังคับหรือการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่จะส่งเรื่องดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

เมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่าผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เมื่อประชาชนถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพรวมทั้งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงเป็นหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาที่จะต้องหาทางเยียวยาความเสียหายให้แก่ประชาชน

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรที่มีที่มาจากองค์กรประเภทเดียวกับที่มีอยู่ในต่างประเทศ โดยประเทศที่นับได้ว่าเป็น "ต้นแบบ" ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะได้แก่ ประเทศสวีเดน ซึ่งมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามาเป็นร้อยปี ส่วนประเทศฝรั่งเศสนั้นแม้จะมีระบบ "ศาลปกครอง" ที่ทำหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทเกี่ยวกับรัฐและเอกชนอันเป็นการเยียวยาทุกข์ให้กับประชาชนอยู่แล้ว แต่ก็ได้มีการนำระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มาใช้เพื่อเสริมกระบวนการเยียวยาทุกข์ให้กับประชาชนให้ดียิ่งขึ้น

๑. ระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศสวีเดน ประเทศสวีเดนจัดตั้งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๙๑๓ (พ.ศ. ๒๒๕๖) ในปัจจุบันสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาประกอบด้วย คณะกรรมการจำนวน ๔ คน โดยคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าและเป็นผู้รับผิดชอบประสานงาน

และจัดการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา แต่ละคนได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐสภาโดยการพิจารณาแยกกันเป็นรายบุคคล ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภานับได้ว่าเป็นผู้แทนของฝ่ายรัฐสภาในอันที่จะควบคุมการปฏิบัติงานของข้าราชการประจำหรือฝ่ายบริหารทั่วประเทศ กล่าวคือ มีอำนาจตรวจตราดูแลกิจกรรมของรัฐบาล ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ศาล ข้าราชการและลูกจ้างของหน่วยงานเหล่านั้น รวมถึงตลอดถึงเอกชน ซึ่งได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจมหาชนด้วย ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัยสั่งการหรือพิจารณาปัญหาด้วยตนเอง แต่จะตักเตือนเจ้าหน้าที่ที่กระทำผิดโดยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จะเข้าไปให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการหรือขอให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งการหรือปรับปรุงรูปแบบการปฏิบัติงานใหม่หรืออาจเสนอให้รัฐบาลออกกฎหมายใหม่ หากหน่วยงานของรัฐหรือฝ่ายปกครองไม่ปฏิบัติตาม ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาก็จะเสนอเรื่องดังกล่าวไว้ในรายงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาซึ่งโดยปกติผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะต้องเสนอรายงานการดำเนินการของตนต่อรัฐสภาเป็นประจำทุกปี

๒. ระบบผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐในประเทศฝรั่งเศส ประเทศฝรั่งเศสได้จัดตั้งสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐขึ้นมาในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ (พ.ศ. ๒๕๑๖) โดยเลียนแบบสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศสวีเดน ในปัจจุบันสถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐประกอบด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐจำนวน ๑ คน ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่ในการรับคำร้องเรียนของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการติดต่อกับฝ่ายปกครอง จากการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายปกครองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นจากรัฐวิสาหกิจและจากหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งมีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะ โดยประชาชนไม่สามารถที่จะร้องเรียนไปยังผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐได้โดยตรง แต่จะต้องเสนอคำร้องเรียนดังกล่าวไปยังสมาชิกรัฐสภาก่อนเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาช่วยกลั่นกรองคำร้องเรียนให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐว่า อยู่ในอำนาจการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐหรือไม่ เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐได้ทำการสอบสวนคำร้องเรียนดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว ก็จะทำข้อสังเกตเสนอไปยังหน่วยงานที่ถูกร้องเรียนมาเพื่อพิจารณาต่อไป โดยข้อเสนอนี้หรือข้อสังเกตของผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐไม่ใช่คำพิพากษาหรือคำสั่งที่หน่วยงานของรัฐจะต้องปฏิบัติตามเป็นเพียงคำแนะนำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปทำการแก้ไขปัญหากับประชาชน นอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐยังต้องจัดทำรายงานประจำปีเพื่อรายงานกิจกรรมและการดำเนินงานของตนต่อรัฐสภาและประธานาธิบดีโดยรายงานประจำปีนี้จะได้รับการเผยแพร่ต่อสาธารณชนเพื่อให้รับทราบถึงผลการปฏิบัติงานของผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐและการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐในการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนตามข้อเสนอของผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐ

๓. ระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศไทย ระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศไทยเริ่มต้นเป็นครั้งแรกเมื่อมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับ "ผู้ตรวจการรัฐสภา" เอาไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการดำเนินการใดๆ จนกระทั่งเมื่อมีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ก็ได้มีการบัญญัติเรื่องผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้ในส่วนที่ ๗ มาตรา ๑๙๖ ถึงมาตรา ๑๙๘ และนอกจากนี้ ยังมีการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาขึ้นอีกฉบับหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ เพื่อขยายความบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นองค์กรเสริมในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้รับการคัดเลือกจากรัฐสภาตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี อำนาจหน้าที่หลักของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙๗ และมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐) คือ มีอำนาจในการพิจารณาสอบสวนเรื่องที่มีการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรมไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม และหากในการดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพพบว่า กฎหมาย กฎ ข้อบังคับหรือการกระทำใดของเจ้าหน้าที่ของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่จะส่งเรื่องดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อดำเนินการต่อไปได้

เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ทำการพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงในเรื่องใดเสร็จแล้ว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจะไม่มีอำนาจที่จะวินิจฉัย แต่จะต้องส่งเรื่องดังกล่าวพร้อมความเห็นและข้อเสนอแนะไปยังส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป หากส่วนราชการดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามภายในเวลาอันควร ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจส่งเรื่องดังกล่าวไปยังนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีที่กำกับดูแลหน่วยงานนั้นเพื่อให้สั่งการตามควรแก่กรณีได้ และนอกจากนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสหายังมีหน้าที่จัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภาเพื่อรายงานผลการดำเนินการของตนปีละครั้งด้วย

จากการศึกษาเปรียบเทียบระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศสวีเดน ประเทศฝรั่งเศส และประเทศไทย พบว่ามีที่มิและมีรูปแบบของการทำงานที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันก็แต่เพียงอำนาจหน้าที่ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของไทยมีมากกว่าประเทศอื่นๆ

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเปรียบเทียบระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของทั้ง ๓ ประเทศ มาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะของงานวิจัยโดยมีสาระดังนี้ คือ

๑. การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการดำเนินการตามมาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญของงานวิจัยนี้อยู่ที่ประเด็นปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับหรือการกระทำของบุคคล ตามมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐) ซึ่งประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่ไม่มีปรากฏอยู่ในอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาของประเทศสวีเดนและของประเทศฝรั่งเศส แต่อย่างไรก็ตาม ในระบบผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐของฝรั่งเศสได้กำหนดให้ประชาชนจะต้องส่งคำร้องเรียนของตนผ่านสมาชิกรัฐสภาก่อนเพื่อช่วยถ่วงน้ำหนักเรื่องดังกล่าวอยู่ในอำนาจพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งสาธารณรัฐหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐) ไม่ได้บัญญัติโดยชัดแจ้งว่าศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครององค์กรใดเป็นองค์กรที่มีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหรือข้อบังคับที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอให้พิจารณาวินิจฉัย ดังนั้น เมื่อมีให้เกิดปัญหา ในเรื่องเขตอำนาจศาล จึงสมควรตั้งคณะกรรมการขึ้นมากลั่นกรองเรื่องดังกล่าวก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอรูปแบบของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลตามมาตรา ๒๕๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐) โดยเสนอให้ประกอบด้วยกรรมการซึ่งมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง ๓ คือ เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและเลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง โดยผู้วิจัยได้แนวความคิดมาจากศาลคดีขัดกันของประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นต้นแบบของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลของประเทศไทย การจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อการดำเนินการตามมาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะช่วยให้การดำเนินการตามมาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญเป็นไปด้วยดีและสามารถขจัดปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลไปได้

๒. หลักเกณฑ์ว่าด้วยการเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง ผู้วิจัยได้เสนอให้คณะกรรมการเพื่อการดำเนินการตามมาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้วข้างต้น ร่วมกันวางหลักเกณฑ์ว่าด้วยการเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองว่า สมควรเป็นไปในทางใด ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์และเป็นระบบที่สอดคล้องกันของทั้ง ๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓. การให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญพิจารณการกระทำของบุคคล ผู้วิจัยพบว่า มาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถพิจารณาวินิจฉัยการกระทำของ "บุคคล" ที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าเป็นอำนาจหน้าที่ใหม่ของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ไม่มีบทบัญญัติใดๆ รองรับถึงการพิจารณการกระทำของบุคคลเนื่องจากเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่และเป็นเรื่องใหญ่ ดังนั้น ผู้วิจัย

จึงเสนอขอให้มีการทำการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวให้ละเอียดต่อไปโดยสมควรศึกษาถึงระบบศาลรัฐธรรมนูญ
ของเยอรมัน ซึ่งสามารถพิจารณาตีการกระทำของบุคคลได้เป็นหลัก

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยทั้งหมดเป็นผลอันเกิดจากการศึกษาวิเคราะห์ระบบผู้ตรวจการแผ่นดินของ
ต่างประเทศและของไทย โดยผู้วิจัยมุ่งเสนอแนวทางป้องกันมิให้เกิดข้อบกพร่องในการดำเนินการ
ตามมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐)

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๕ (๒๕๔๓)

เรื่อง : วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ : ศึกษากรณีศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศกับ
 ศาลรัฐธรรมนูญไทย

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

จากการศึกษาวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทยเปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ ๓ ประเทศ คือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน สาธารณรัฐออสเตรีย และสาธารณรัฐฝรั่งเศส พบว่าในต่างประเทศ รัฐสภาจะเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้โดยตราเป็นกฎหมายระดับรัฐบัญญัติหรือรัฐบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วอาจแยกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่ปรากฏในรัฐบัญญัติออกเป็น ๒ ส่วนด้วยกัน คือ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาทั่วไปซึ่งใช้กับคดีรัฐธรรมนูญทุกประเภท และกฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาเฉพาะเรื่องซึ่งใช้บังคับกับคดีรัฐธรรมนูญแต่ละประเภท อย่างไรก็ตามรัฐบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญกำหนดเฉพาะหลักการสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น สำหรับรายละเอียดต่างๆ ที่เป็นเรื่องภายใน รัฐสภาจะปล่อยให้ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดขึ้นเองในทางปฏิบัติ หรือจะอนุญาตไว้ในรัฐบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญออกข้อกำหนดขึ้นใช้บังคับได้ แต่ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญต้องไม่ขัดกับรัฐบัญญัติที่รัฐสภาดำเนิน และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่ปรากฏในระบบกฎหมายไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าในระบบกฎหมายไทยนั้นศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจจากรัฐธรรมนูญ

ในส่วน of หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนั้น โดยทั่วไปแล้วไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ระบบกฎหมายไทยเน้นหลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ การให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการให้โอกาสคู่ความแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี ในขณะที่ระบบกฎหมายเยอรมันเน้นการค้นหาคำความจริงโดยการไต่สวน การดำเนินคดีโดยเปิดเผย การมีอำนาจเหนือวัตถุแห่งคดีของคู่ความ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยวาจา ส่วนระบบกฎหมายฝรั่งเศสเน้นหลักการดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบไม่มีคู่ความพิพาทกัน การไม่ผูกพันกับเหตุผลทางกฎหมาย

ในคำร้อง การให้เหตุผลในคำวินิจฉัย เป็นต้น สำหรับการกำหนดตัวบุคคลผู้มีสิทธิเริ่มคดีนั้น ระบบกฎหมายต่างประเทศได้กำหนด ผู้มีสิทธิเริ่มคดีไว้ชัดเจนกว่าในระบบกฎหมายไทย ทั้งนี้โดยผู้มีสิทธิเริ่มคดีเป็นผู้ร้องในคดีรัฐธรรมนูญด้วย ระบบกฎหมายต่างประเทศจึงไม่มีปัญหาความขัดแย้งกันระหว่างผู้มีสิทธิเริ่มคดีกับผู้ยื่นคำร้อง (ผู้ร้อง) แต่ในกรณีของไทยนั้น รัฐธรรมนูญบัญญัติแยกผู้มีสิทธิเริ่มคดีออกจาก ผู้ร้อง และไม่ได้กำหนดสิทธิหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน กรณีจึงเกิดปัญหาขึ้น เช่น รัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งสามารถนำคดีไปสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้ก็แต่โดยการยื่นคำร้องผ่านประธานสภาผู้แทนราษฎร กรณีเช่นนี้ย่อมเกิดปัญหาตามมาว่าเมื่อประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับคำร้องแล้ว จะไม่ส่งคำร้องดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ หรือสามารถตรวจสอบความถูกต้องของคำร้องได้เพียงใด กรณีนี้ระบบกฎหมายเยอรมันหรือฝรั่งเศสต่างก็บัญญัติชัดเจนให้ผู้มีสิทธิเริ่มคดีสามารถนำคดีไปฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ไม่จำเป็นต้องยื่นเรื่องผ่านบุคคลอื่น ประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องแก้ไขต่อไป

สำหรับการเริ่มคดีนั้น ระบบกฎหมายทุกระบบใช้หลักการเดียวกัน คือ ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถเริ่มคดีหรือหยิบยกคดีขึ้นมาพิจารณาเองได้ ศาลจะเริ่มคดีได้ก็ต่อเมื่อมีคำร้อง และคำร้องนั้นจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรพร้อมทั้งระบุเหตุผลแห่งการฟ้องคดีด้วย ในระบบกฎหมายเยอรมันนอกจากจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการที่คำร้องต้องมีเหตุผลไว้เป็นการทั่วไปแล้ว ยังมีการบัญญัติเอาไว้เป็นพิเศษในกระบวนการเฉพาะคดีด้วย ส่วนระบบกฎหมายออสเตรเลียนั้น การยื่นคำร้องนอกจากจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วยังต้องอ้างอิงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นเหตุให้ต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนต้องแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นที่มาของคำร้องและความประสงค์แห่งคำร้องด้วย เมื่อยื่นคำร้องแล้ว ระบบกฎหมายต่างประเทศจะไม่อนุญาตให้ผู้ร้องถอนคำร้องได้ง่าย การอนุญาตให้ถอนคำร้องหรือไม่เป็นดุลพินิจของศาล ในขณะที่ระบบกฎหมายไทยนั้น เมื่อผู้ร้องขอถอนคำร้อง ศาลต้องอนุญาตให้ถอนคำร้องดังกล่าว

ในส่วนของการคัดค้านตุลาการนั้น ในระบบกฎหมายไทย หากตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ท่านใดมีเหตุที่อาจถูกคัดค้าน ตุลาการผู้นั้นจะแถลงต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้านและขอถอนตัวออกจากกรพิจารณาเรื่องนั้นก็ได้ เมื่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขอถอนตัวโดยอ้างเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้าน องค์คณะย่อมไม่มีสิทธิขัดขวางการถอนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้นั้น มีข้อสังเกตว่า ในระบบกฎหมายเยอรมันในกรณีที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้ใดคนหนึ่งจะไม่ร่วมอยู่ในองค์คณะเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดคดีเนื่องจากความกังวลในความ

ไม่เป็นกลางหรือเห็นว่าตนมีส่วนได้เสีย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้นั้นจะถอนตัวออกจากการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากองค์คณะไม่ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคนใดไม่ประสงค์จะวินิจฉัยชี้ขาดคดีในเรื่องใด ตุลาการผู้นั้นจะต้องแถลงต่อองค์คณะถึงเหตุที่ทำให้ตนไม่สมควรเป็นองค์คณะร่วมวินิจฉัยชี้ขาดคดีต่อไป และองค์คณะจะต้องมีมติในเรื่องดังกล่าว กรณีจึงต่างจากระบบกฎหมายไทยที่ตุลาการอาจถอนตัวได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากองค์คณะ

สำหรับลำดับขั้นตอนการพิจารณานั้น เมื่อมีการยื่นคำร้องและศาลรับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว ศาลจะนัดพิจารณาและออกนั่งพิจารณาคดีโดยเปิดเผยก็ได้ ในการออกนั่งพิจารณานั้นศาลมีอำนาจสืบพยาน และมีอำนาจเรียกพยานต่างๆ มาสืบได้เอง แม้คู่ความจะไม่ได้อ้างไว้ก็ตาม ในการพิจารณาคดี ศาลไม่จำเป็นต้องออกนั่งพิจารณาโดยเปิดเผยทุกครั้ง แต่สามารถประชุมปรึกษาคดีเป็นการภายในได้ด้วย โดยเหตุที่การประชุมปรึกษาคดีไม่ใช่การออกนั่งพิจารณา จึงไม่ตกอยู่ภายใต้หลักการพิจารณาโดยเปิดเผย การประชุมปรึกษาคดีอาจจะดำเนินไปหลายครั้งก็ได้จนกว่าจะได้ข้อยุติ เมื่อได้ข้อยุติแล้วองค์คณะจะต้องทำคำวินิจฉัยหากพิจารณาเปรียบเทียบการทำคำวินิจฉัยและคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญในระบบกฎหมายเยอรมัน ระบบกฎหมายออสเตรเลีย และระบบกฎหมายฝรั่งเศสแล้ว พบว่าในทางรูปแบบคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน จะกระทำในนามของประชาชน ส่วนศาลรัฐธรรมนูญออสเตรเลียจะทำคำวินิจฉัยในนามของสาธารณรัฐ ทั้งนี้ โดยจะต้องมีการประกาศคำวินิจฉัยในรัฐกิจจานุเบกษา อย่างไรก็ตามระบบกฎหมายเยอรมัน ระบบกฎหมายออสเตรเลีย และระบบกฎหมายฝรั่งเศสต่างก็ไม่มีกำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการรัฐธรรมนูญต้องทำคำวินิจฉัยส่วนตน ดังเช่นที่ปรากฏในระบบกฎหมายไทย ยิ่งไปกว่านั้นระบบกฎหมายของทั้งสามประเทศยังเน้นความเป็นเอกภาพของศาลรัฐธรรมนูญ โดยห้ามมิให้เปิดเผยว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละคนลงมติไปในทางใดด้วย

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับการลงมติที่ปรากฏอยู่ในทางปฏิบัติของศาลรัฐธรรมนูญไทย คือ ปัญหาที่ว่าในกรณีที่ตุลาการที่เป็นองค์คณะพิจารณาวินิจฉัยปฏิเสธไม่รับคำร้องไว้พิจารณาตั้งแต่แรก ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญผู้นั้นยังมีหน้าที่ที่จะต้องออกเสียงลงมติวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหลักของคดีหรือไม่ ปัญหานี้เป็นปัญหาสำคัญเพราะหากการลงมติในประเด็นหลักแห่งคดีขึ้นอยู่กับตุลาการว่าจะออกเสียงวินิจฉัยหรือไม่แล้ว อาจจะทำให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำวินิจฉัยที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากเสียงข้างมากได้ ทั้งนี้เพราะตุลาการศาลบางส่วนที่เป็นองค์คณะไม่ออกเสียงวินิจฉัย ในต่างประเทศการวินิจฉัยคดีจะกระทำไปตามลำดับที่ละประเด็น และตุลาการมีหน้าที่ต้องวินิจฉัยในทุกประเด็น กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการออกเสียงลงมติจึงควรจะต้องได้รับการบัญญัติให้ ชัดเจนในระบบกฎหมายไทยต่อไป

ในตอนท้ายของรายงานการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดทำร่างที่เป็นต้นแบบของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ร่างข้อกำหนดดังกล่าวมีทั้งสิ้น ๖๔ ข้อ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ บทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับวิธีพิจารณา มีทั้งสิ้น ๙ หมวด ได้แก่

๑. การยื่นคำร้องและการรับคำร้องไว้พิจารณา
๒. การคัดค้านตุลาการ
๓. การดำเนินกระบวนการพิจารณา
๔. การประชุมปรึกษา
๕. องค์คณะพิจารณาวินิจฉัยและการออกเสียงวินิจฉัย
๖. เอกสารและการขออุทธรณ์
๗. วิธีการชั่วคราวก่อนมีคำวินิจฉัย
๘. คำวินิจฉัยและคำสั่ง
๙. บทสุดท้าย

และส่วนที่ ๒ วิธีพิจารณาเฉพาะคดี มีทั้งสิ้น ๙ หมวด ได้แก่

๑. กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๖
๒. กระบวนการพิจารณาควบคุมตรวจสอบร่างกฎหมายและร่างข้อบังคับการประชุมมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๒ และมาตรา ๒๖๓
๓. กระบวนการพิจารณาควบคุมตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๔
๔. กระบวนการพิจารณาควบคุมตรวจสอบกฎหมายมิให้ขัดกับรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๙๘
๕. กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองซึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๗ พรรคสาม
๖. กระบวนการพิจารณาควบคุมตรวจสอบการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของบุคคลและพรรคการเมือง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๓
๗. กระบวนการพิจารณาควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานภายในวงงานของรัฐสภา ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๗๗ และมาตรา ๑๘๐

๘. กระบวนพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดความสมบูรณ์ในการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี และคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๖ มาตรา ๒๑๖ และมาตรา ๑๔๒

๙. กระบวนพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๙๕

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๖ (๒๕๕๔)

เรื่อง : หลักการใช้อำนาจขององค์กรที่ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

เนื่องจากแนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเป็นแนวความคิดที่มีได้เกิดขึ้นมาเองในประเทศไทย หากแต่เป็นสิ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศ เช่นเดียวกับแนวความคิดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญโดยรวม ดังนั้น ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องย้อนกลับไปศึกษาว่า แนวความคิดต่างๆ เหล่านี้มีที่มาอย่างไร โดยแยกพิจารณาในส่วนของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับสิทธิขั้นพื้นฐานอื่นๆ ที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ โดยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หมายถึงความมีค่าของมนุษย์แต่ละคน ทั้งในแง่ของความมีค่าในตัวเองและในสถานภาพของความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนด้วย ทั้งยังเป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญของมนุษย์แต่ละคนอันไม่อาจจะพรากเสียได้

แนวความคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นมีมาตั้งแต่สมัยกรีกและโรมันแล้ว โดยเริ่มจากการการเปิดกว้างทางความคิดยอมรับชาติพันธุ์อื่นๆ และการยอมรับในความเสมอภาคของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ตรงที่มนุษย์มีความสามารถในการใคร่ครวญเกี่ยวกับเหตุและผล ทำให้สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นมาได้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองขึ้นมาจนมีจิตสำนึกของตนเองและกำหนดความเป็นไปของตัวเองได้ท่ามกลางบริบทแห่งเสรีภาพและความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถเหล่านี้เองที่ก่อปรกັນขึ้นเป็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ความเป็นมนุษย์กับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นยังต้องใช้เวลาอีกนานกว่าจะรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ เพราะแม้แต่นักปรัชญาคนสำคัญของเยอรมัน ยังตั้งเป็นเงื่อนไขว่ามนุษย์จะมีศักดิ์ศรีได้ต้องมีความเป็นตัวของตัวเองเสียก่อน เงื่อนไขดังกล่าวนี้ จึงกลายเป็นตัวกำหนดความเป็นบุคคล รวมทั้งสิทธิทางการเมืองของแต่ละคนในช่วงเริ่มต้นของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ แต่ท้ายที่สุดแนวความคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติและอิทธิพลของยุคแห่งความรู้แจ้งก็สามารถผลักดันให้มีการยอมรับสถานะความเป็นบุคคลของมนุษย์ทุกคน โดยไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งกลายเป็นพื้นฐานสำคัญ สำหรับวิวัฒนาการทางรัฐธรรมนูญต่อไป

สำหรับในส่วนของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นยังต้องอาศัยเวลา ตลอดจนเหตุการณ์เป็นเครื่องช่วยผลักดัน กล่าวคือ การสังหารแบบล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวโดยพวกนาซีเยอรมันมีส่วนกระตุ้นให้ต้องมีการดำเนินการเกี่ยวกับประเด็นของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยการนำมาบัญญัติคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ และได้รับความเห็นชอบอย่างเป็นเอกฉันท์ ความเห็นแตกต่างจะมีเพียงประเด็นว่าจะอ้างอิงแนวความเชื่อทางศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญด้วยหรือไม่เท่านั้น นอกจากการตราเรื่องของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐธรรมนูญเยอรมันยังคุ้มครองบทบัญญัติดังกล่าวอีกชั้นหนึ่ง โดยกำหนดมิให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัตินี้ด้วย ทำให้บทบัญญัตินี้กลายเป็นบทบัญญัติที่มีความสำคัญมากที่สุดบทบัญญัติหนึ่งไปโดยปริยาย

การนำเอาการคุ้มครองเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น มิใช่เป็นเพียงการกำหนดให้เรื่องดังกล่าวเป็นกฎหมายที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถเรียกร้องสิทธิของตนตามนั้นได้เท่านั้น หากแต่ยังมีความหมายของการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนอีกด้วย โดยแสดงออกให้เห็นว่า รัฐมิได้มีอยู่เพื่อตัวรัฐเอง หากแต่การมีอยู่ของรัฐนั้นเป็นผลมาจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มนุษย์สามารถใช้ชีวิตอยู่ภายในรัฐนั้นๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรี และอย่างมั่นคงปลอดภัยนั่นเอง จากแนวความคิดดังกล่าว ทำให้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กลายเป็นตัวกำหนดแนวทางสำหรับกิจกรรมหรือการกระทำทั้งหลายของรัฐ และเป็นมาตรฐานสำหรับการจัดระเบียบเพื่อการอยู่ร่วมกันของคนในรัฐ ทั้งยังเป็นการยกระดับความทุ่มเทของรัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งการมีชีวิตอยู่ของสมาชิกในรัฐ ที่จะอยู่ได้อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ จากระดับความผูกพันทางศีลธรรมหรือทางจารีตประเพณี ขึ้นมาสู่ความผูกพันในระดับของความเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย

แม้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จะมีความสำคัญดังกล่าวแล้ว แต่ความเป็นมนุษย์ก็มีได้มีเพียงด้านเดียว หากแต่มีทั้งความเป็นปัจเจกบุคคลและความผูกพันที่มีต่อประชาคม อยู่ในตัวเอง การออกกฎหมายซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานของรัฐจึงต้องคำนึงถึงทั้งตัวมนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล และการที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคมควบคู่กันไปเสมอ และนอกจากการแสดงออกในลักษณะของการใช้อำนาจอรัฐตามที่ได้กล่าวมาแล้ว การผูกมัดอำนาจอรัฐต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมรวมไปถึงการแสดงออกในลักษณะอื่นๆ ที่มีใช่เป็นการใช้อำนาจอรัฐอีกด้วย เพียงแต่ต้องเป็นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงภารกิจหรือเป้าหมายของรัฐเท่านั้น เท่ากับว่า ไม่ว่าฝ่ายอำนาจอรัฐจะปรากฏตัวในรูปแบบใด ย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความเคารพและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยเสมอ

สำหรับการกำหนดเนื้อหาของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันได้วางแนวไว้ว่า แนวทางหนึ่งในการพิจารณาว่ามีการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ก็คือ เมื่อมีพฤติการณ์ที่

มนุษย์ถูกทำให้กลายเป็นวัตถุโดยฝ่ายอำนาจรัฐเท่ากับเป็นลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ลง ย่อมถือได้ว่ามีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เกิดขึ้นแล้ว แต่นอกเหนือจากนี้แล้ว การปฏิบัติต่อมนุษย์ที่ทำให้คุณสมบัติของการเป็นผู้กระทำของมนุษย์ผู้นั้นต้องเสียไป หรือเป็นการปฏิบัติที่แสดงออกถึงการเหยียดหยามต่อคุณค่า ซึ่งคู่ควรแก่มนุษย์ผู้นั้นในฐานะของความเป็นบุคคล ก็เข้าข่ายของการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้เช่นกัน ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาบุคคลที่ได้รับผลกระทบแต่ละรายนั้นประกอบด้วยเสมอ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นั้น มุ่งคุ้มครองมิให้มีการกระทำในลักษณะที่เป็นการทำลายชื่อเสียง การเลือกปฏิบัติ การกดคนลงให้รู้สึกต่ำต้อย การตีตราบาป การตามล่า การเหยียดหยาม การตัดสิทธิอันไม่สมควร และการลงโทษอาญาที่มีลักษณะทารุณโหดร้ายจนเกินไปนั่นเอง

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลายนั้น อาจกล่าวได้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีฐานะเป็นหลักการสูงสุดทางรัฐธรรมนูญ และเป็นหนึ่งในบรรดาพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสิทธิขั้นพื้นฐาน กล่าวคือเป็นที่มาของสิทธิมนุษยชน และสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลายนั่นเอง นอกจากนี้ยังเป็นที่ยังเข้าใจตรงกันในหมู่นักวิชาการกฎหมายมหาชนของเยอรมันแล้วว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่มาแต่ดั้งเดิม ผู้ร่างรัฐธรรมนูญทำได้แต่เพียงรับรองความมีอยู่ของสิทธิดังกล่าว พร้อมทั้งแสดงออกให้ชัดเจนด้วยว่า สิทธิเหล่านี้ล้วนชอบด้วยรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น การที่รัฐให้การรับรองสิทธิต่างๆ ดังที่ปรากฏในเอกสารทางรัฐธรรมนูญของประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรก แล้วขยายไปสู่สหรัฐอเมริกา ในรัฐธรรมนูญของประเทศอื่นๆ เท่ากับเป็นการทำให้สิทธิตามธรรมชาติต่างๆ (natural rights) ซึ่งเดิมเป็นเพียงสมมุติฐานที่ตั้งขึ้นมา หรือเป็นเพียงคำประกาศ หรือข้อเรียกร้องทางปรัชญา กลายมาเป็นสิทธิตามกฎหมาย (juristic rights) ที่มีนัยสำคัญทางนิติศาสตร์ ยิ่งเมื่อสิทธิเหล่านี้ได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญซึ่งอยู่ในตำแหน่งบนสุดของระบบกฎหมาย ทำให้สิทธิเหล่านี้มีฐานะเป็นกรอบสำหรับการใช้อำนาจรัฐครบทุกขั้นตอน

ที่กล่าวมานี้ อาจเรียกได้ว่า เป็นแนวความคิดแบบรัฐธรรมนูญนิยมที่เน้นสิทธิขั้นพื้นฐาน (basic - rights - constitutionalism) และเมื่อกำหนดให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิของตนได้โดยอ้างจากรัฐธรรมนูญโดยตรง ไม่ต้องรอให้มีการนำเอามาบัญญัติเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติก่อน ก็เท่ากับเป็นการทำให้สิทธิมนุษยชนกลายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีผลต่อประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องเคารพในสิทธิเหล่านี้ ในขณะที่ประชาชน ก็สามารถเรียกร้องให้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามสิทธิของตน ซึ่งหากจำเป็น ก็สามารถใช้สิทธิทางศาลได้ ทำให้สิทธิต่างๆ เหล่านี้ มีผลในทางปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ในส่วนของค่าบังคับไม่ว่าจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีที่มาจากสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีได้มีที่มาจากสิทธิมนุษยชน เมื่อได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วยกันแล้ว ต้องถือว่ามีค่าบังคับเท่ากัน เพราะต่างก็อยู่ในระบบรัฐธรรมนูญที่เป็นระบบเดียวกัน ซึ่งมีได้มีการแบ่งชั้นในระหว่างสิทธิขั้นพื้นฐานด้วยกันแต่อย่างใด

กว่าที่สิทธิขั้นพื้นฐานจะได้รับการยอมรับให้ได้รับการบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น อาจกล่าวได้ว่าต้องผ่านกระบวนการของการต่อสู้ทางความคิดที่ยืดเยื้อยาวนานพอสมควร แม้ว่าจะได้มีการลงพระปรมาภิไธยในเอกสารประวัติศาสตร์ คือ Magna Carta ในปี ค.ศ. ๑๒๑๕ รับรองสิทธิและเสรีภาพแก่ฝ่ายศาสนา ขุนนางและนครลอนดอน ซึ่งเป็นกลุ่มคนในแวดวงที่จำกัดแล้ว ยังต้องใช้เวลาพัฒนามาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ จึงได้มีการขยายผลออกไปสู่ชาวอังกฤษทุกคน การขยายผลดังกล่าวเป็นผลมาจากอิทธิพลทางความคิดที่เป็นกระแสหลัก ๓ กระแสด้วยกัน คือ

- ๑) กระแสการปฏิรูปศาสนาคริสต์
- ๒) กระแสแนวความคิดที่นำโดย Francisco de Vitoria
- ๓) กระแสความคิดที่เป็นการต่อต้านฝ่ายกษัตริย์

เท่ากับว่าจากรากฐานทางศาสนา กฎหมายธรรมชาติ ปรัชญา หลักแห่งเหตุผล แนวความคิดเกี่ยวกับกฎหมายพื้นฐาน รวมทั้งสิทธิของกลุ่มต่างๆ ที่มีการสืบทอดกันมา ได้หลอมรวมกันกลายเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับพัฒนาการทางด้านสิทธิขั้นพื้นฐานในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เมื่อพิจารณามาถึงจุดนี้แล้ว จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างในแง่ของพื้นฐานกับบริบททางสังคมและการเมืองของประเทศในแถบเอเชียเป็นอย่างมาก

เหตุการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์สำหรับการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานในอังกฤษ คือการต่อสู้แบบยืดเยื้อระหว่างเหล่าผู้พิพากษาอังกฤษกับฝ่ายกษัตริย์ ซึ่งนำไปสู่การปลดผู้พิพากษาจำนวนมาก ในการต่อสู้ครั้งนั้น ได้มีการถวายฎีกาขอพระราชทานสิทธิจากพระเจ้า Charles ที่ ๑ ในปี ค.ศ. ๑๖๒๗ และผู้ที่เป็นเจ้าของแนวความคิดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในฎีกาฉบับนั้นก็คือ Sir Edward Coke ผู้ดำรงตำแหน่ง Chief Justice เหตุการณ์ในครั้งนี้เป็นการสะท้อนในอีกแง่หนึ่ง ถึงความเป็นปีกแผ่นของเหล่านักกฎหมายอังกฤษในการต่อสู้กับผู้มีอำนาจ จนสามารถสถาปนาหลักนิติธรรมขึ้นมาในอังกฤษได้ เอกสารที่น่าจะถือได้ว่าเป็นที่มาที่เป็นแบบแผน (normative sources) ของสิทธิเสรีภาพ ก็คือ The Agreements of the People แห่งปี ค.ศ. ๑๖๔๗ ซึ่งมีลักษณะเป็นการนำเอาเนื้อหาของรัฐธรรมนูญที่ยอมรับเอาสิทธิขั้นพื้นฐานเข้ามาเป็นหลักการสำคัญของการปกครอง มาเรียบเรียงเป็นสายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรก โดยมีหลักการสำคัญ คือมีการวางแนวความคิดเกี่ยวกับการที่พลเมืองมอบอำนาจสูงสุดของตน ให้องค์กรของพลเมืองเข้าดำเนินการแทน โดยมีข้อยกเว้นเพียงไม่กี่เรื่องที่พลเมืองต้องดำเนินการเอง จะใช้วิธีการมอบอำนาจไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำบัญชีรวบรวมสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเข้ามาไว้ด้วยกัน และกำหนดให้สิทธิเสรีภาพเหล่านี้เป็นสิ่งที่กษัตริย์และรัฐสภาต้องให้ความเคารพอีกด้วยจากพื้นฐานนี้ จึงมีพัฒนาการต่อมาเป็น The Habeas Corpus Act แห่งปี ค.ศ. ๑๖๗๙ รวมทั้ง The Declaration of Rights แห่งปี ค.ศ. ๑๖๘๘ และ

The Bill of Rights แห่งปี ค.ศ. ๑๖๘๙ ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักการต่างๆ มีลักษณะกระจัดกระจายกันอยู่ตามเอกสารต่างๆ แต่โดยรวมแล้วก็เป็นกรวางพื้นฐานการปกครองของอังกฤษมาจนถึงทุกวันนี้

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่มีการนำเอาหลักการสำหรับการปกครองมารวบรวมไว้ในเอกสารฉบับเดียวกัน และมีการนำเอาสิทธิตามธรรมชาติหรือสิทธิโดยกำเนิดมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ทำให้สิทธิตามธรรมชาติหรือสิทธิโดยกำเนิดกลายเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันทางกฎหมาย (legal institutions) ที่ใช้บังคับได้จริง ดังที่ผู้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งมลรัฐแมสซาชูเซตส์ ได้เคยกล่าวว่า "เราเองตระหนักดีว่า รัฐธรรมนูญตามแนวความคิดที่เหมาะสม ย่อมหมายถึงระบบแห่งหลักการทั้งหลายที่มีการก่อตั้งกันขึ้นมา เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้อาณัติของรัฐธรรมนูญ ให้มีโอกาสได้ครอบครองและชื่นชมกับสิทธิและเอกสิทธิ์ของตน อีกทั้งยังยืนยันกับการละเมิดใดๆ จากฝ่ายอำนาจรัฐอีกด้วย" อาจกล่าวได้ว่า เป็นความจำเป็นสำหรับคนอเมริกันที่ประกาศเอกราชจากอังกฤษ ที่จะต้องแสวงหาพื้นฐานแห่งความชอบธรรมสำหรับตนเองขึ้นมาใหม่ จึงมีการเชื่อมโยงแนวความคิดเดิมเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ เข้ากับแนวความคิดใหม่เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคล ทำให้สิทธิตามธรรมชาติกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายของบ้านเมืองแบบฉบับพลัน โดยไม่ต้องรอให้มีวิวัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไปเช่น ในอังกฤษ

สำหรับกรณีของเยอรมันซึ่งมีวิวัฒนาการที่ค่อนข้างจะเชิงช้าในส่วนของ การคุ้มครองสิทธิของประชาชน แต่หลังจากที่ได้รับประสบการณ์อันเจ็บปวดภายใต้รัฐบาลเผด็จการนาซี ที่ย้ายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทำให้เยอรมันถูกกระตุ้นโดยปริยายที่จะต้องศึกษาบทเรียนจากอดีต เพื่อเป็นแนวทางของการสร้างอนาคตต่อไป หลังสงครามโลกครั้งที่สอง การได้สรุปบทเรียนดังกล่าว ทำให้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญของเยอรมันกล้าที่จะนำเสนอสิ่งใหม่ๆ นั่นคือ การนำการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกำหนดให้สิ่งที่บัญญัติไว้นั้น เป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่อาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงใดๆ ได้ และยังมีการกำหนดให้สิทธิขั้นพื้นฐานผูกมัดอำนาจรัฐ ซึ่งรวมถึงฝ่ายนิติบัญญัติด้วย โดยกฎหมายพื้นฐาน (รัฐธรรมนูญ) ของเยอรมันกำหนดกรอบสำหรับการตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานไว้ ๕ ประการด้วยกัน คือ

- ๑) กฎเกณฑ์ที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้จะต้องมีความชัดเจน
- ๒) ห้ามวางกฎเกณฑ์ที่เห็นได้ว่าประสงค์จะเข้ากับคติโคคิตหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง
- ๓) กฎเกณฑ์ที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้ จะต้องมีการอ้างอิงเลขมาตราของบทบัญญัติของกฎหมายพื้นฐาน (รัฐธรรมนูญ) ที่ให้อำนาจ
- ๔) ห้ามวางกฎเกณฑ์ที่เป็นการกระทบถึงส่วนที่เป็นสาระสำคัญของสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นๆ
- ๕) กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องสอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุอีกด้วย

การผูกมัดฝ่ายบริหารโดยสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ยอมรับกันมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับก่อนของเยอรมันแล้วนั้น มีการแยกแยะประเภทของการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร กล่าวคือหากเป็นการดำเนินงานที่มีลักษณะเข้าไปแทรกแซงในส่วนของความเป็นอยู่ของประชาชน การผูกมัดก็จะมีลักษณะเคร่งครัด แต่หากเป็นการดำเนินงานในลักษณะของการให้บริการแก่ประชาชนแล้ว ความเคร่งครัดของความผูกมัดดังกล่าวอาจผ่อนคลายลง นอกจากนี้แล้วยังมีประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์พิเศษระหว่างอำนาจรัฐกับกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ซึ่งทำให้ความผูกมัดของฝ่ายอำนาจรัฐที่มีต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของคนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ มีความแตกต่างกันไปจากกรณีของประชาชนทั่วไปได้

ความสัมพันธ์พิเศษที่อำนาจรัฐมีต่อคนกลุ่มต่างๆ อาจแยกออกได้เป็น ๕ กลุ่ม คือ

- ก) ความสัมพันธ์ในระบบโรงเรียน
- ข) ความสัมพันธ์ในระบบมหาวิทยาลัย ซึ่งเน้นเสรีภาพทางวิชาการ
- ค) ความสัมพันธ์ในระบบของข้าราชการ
- ง) ความสัมพันธ์ในระบบทหารเกณฑ์และการรับใช้ชาติในรูปแบบอื่น
- จ) ความสัมพันธ์ในระบบราชทัณฑ์

ในส่วนของข้อผูกมัดของสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีต่อตุลาการ ก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจ เพราะกฎหมายพื้นฐาน (รัฐธรรมนูญ) ของเยอรมันคุ้มครองสิทธิการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันสามารถตรวจสอบคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วของศาลเฉพาะทางทุกศาลได้ตามกลไกของการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันจึงเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับกระบวนการยุติธรรมได้

จะเห็นได้ว่า วิวัฒนาการของแต่ละประเทศที่น่าเสนอมารายงานผลการวิจัยฉบับนี้ล้วนมีสิ่งที่สอดคล้องกันอยู่ประการหนึ่งก็คือ การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งที่ผูกมัดฝ่ายอำนาจรัฐ เนื่องจากสิทธิขั้นพื้นฐานล้วนได้รับการรับรองอย่างเป็นหลักเป็นฐานเป็นเอกสารของทางการตั้งกรณีของประเทศอังกฤษ หรือปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญตั้งกรณีของประเทศอื่น ๆ สำหรับกรณีของประเทศเยอรมัน จะเห็นได้ว่าการวางเกณฑ์ที่ค่อนข้างจะละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และสามารถนำเอามาปรับใช้กับกรณีของไทยได้เป็นอย่างดี

สำหรับกรณีของประเทศไทยการรับเอาแนวความคิดในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกำหนดให้การใช้อำนาจโดยองค์กรรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ นับได้ว่าเป็นการก้าวกระโดดสำหรับระบบรัฐธรรมนูญของไทย แต่ในขณะที่เดียวกันระบบกฎหมายของไทยที่มีอยู่อาจกล่าวได้ว่าไม่มีความพร้อมนักในการที่จะรองรับภารกิจ

อันสำคัญนี้ เนื่องจากกฎหมายไทย ส่วนใหญ่มีลักษณะของการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยที่มีได้มีการกำหนดกรอบสำหรับการใช้อำนาจไว้อย่างชัดเจนเพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาในการใช้กฎหมายสำหรับฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง ดังกรณีที่มีการแจก สปก. ๔ - ๐๑ แก่ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นเศรษฐี โดยอ้างว่ากฎหมายปฏิรูปที่ดินมิได้กำหนดว่าเกษตรกรจะต้องยากจนด้วย เป็นต้น

ปัญหาเฉพาะหน้าสำหรับวงการนิติศาสตร์ไทยจึงอยู่ที่การปฏิรูปกฎหมายให้เกิดความโปร่งใสมากขึ้น กล่าวคือ กฎหมายต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะมีลักษณะเหมือนกับการออกเช็คเปล่าให้เจ้าหน้าที่ไปกรอกตัวเลขเอาเองไม่ได้ กฎหมายจะต้องกำหนดรายละเอียดในแง่ของเงื่อนไขในการใช้อำนาจไว้พอสมควร หรืออย่างน้อยจะต้องมีการกำหนดกรอบของการใช้อำนาจไว้ด้วย

ในส่วนของผู้ใช้กฎหมายเองก็ควรจะต้องมีการอบรมความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตลอดจนสิทธิขั้นพื้นฐาน เพราะการที่จะคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิขั้นพื้นฐานทั้งหลาย ผู้มีหน้าที่ใช้กฎหมายจะต้องมีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้เสียก่อน นอกจากนี้แล้วองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบในขั้นสุดท้าย คือศาลรัฐธรรมนูญเองก็ต้องเข้าใจบทบาทของตนอย่างถ่องแท้

งานวิจัยชิ้นนี้จึงนำเสนอแนวทางในการตรวจสอบว่าการใช้อำนาจขององค์กรรัฐค้ำนึ่งถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชนหรือไม่ เมื่อมีกรณีที่มีการกล่าวอ้างว่าการใช้อำนาจขององค์กรมิได้ค้ำนึ่งถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีแนวทางในการพิจารณาดังนี้

(๑) พิจารณาว่าการใช้อำนาจดังกล่าวมีกฎหมายรองรับหรือไม่

หากการใช้อำนาจดังกล่าวไม่มีกฎหมายรองรับหรือเป็นการใช้อำนาจที่นอกเหนือไปจากขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ก็ต้องถือว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย กล่าวคือเป็นการกระทำที่มีขอบ ซึ่งศาลปกครองก็สามารถพิจารณาได้ แต่หากการใช้อำนาจนั้น ๆ มีกฎหมายรองรับและเป็นการใช้อำนาจภายในกรอบที่กฎหมายกำหนด อาจมีปัญหาคือต่อไปได้ว่า กฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และการที่กฎหมายจะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ส่วนหนึ่งมาจากการที่กฎหมายนั้น ๆ ขัดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ จึงมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาต่อไปว่า กฎหมายดังกล่าวน่าจะกระทบสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสิทธิใด

(๒) พิจารณาว่ากฎหมายดังกล่าวน่าจะกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสิทธิใด

ในการพิจารณาว่ากฎหมายดังกล่าวน่าจะกระทบสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสิทธิใดจะต้องพิจารณาจากสิทธิที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง (lex specialis) เสียก่อน โดยพิจารณา

ขอบเขตของแต่ละสิทธิ ว่าครอบคลุมถึงกรณีที่กำลังพิจารณานี้หรือไม่ หากไม่มีจึงพิจารณาสหสิทธิที่มีลักษณะทั่วไป (lex generalis) เช่น มาตรา ๔ ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งบัญญัติไว้อย่างกว้างๆ ว่า " ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง "

(๓) พิจารณาหลักที่ว่า " กฎหมายคือเงื่อนไขในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ "

ถึงแม้ว่าการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่อาจไปกระทบสิทธิขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ก็มีได้หมายความว่า จะเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไปโดยอัตโนมัติ ทั้งนี้เพราะว่าสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ เป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญเปิดช่องไว้ให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตราเป็นกฎหมายออกมาจำกัดได้ ทั้งนี้ย่อมต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ หรือเป็นไปตามหลักที่ว่า "กฎหมายคือเงื่อนไขในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่" การที่รัฐธรรมนูญเปิดช่องให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตราเป็นกฎหมายออกมาจำกัดสิทธิต่างๆ ได้นี้ อาจเป็นการเปิดช่องแบบทั่วไป หรืออาจมีลักษณะเจาะจงในส่วนของเนื้อหาหรือภายใต้เงื่อนไขพิเศษอื่นๆ ก็ได้ นอกจากนี้แล้วคำว่ากฎหมายที่จะมาจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นี้ หมายถึงกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาเท่านั้น และกฎหมายที่จะจำกัดสิทธิของประชาชนยังจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขต่อไปนี้ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ

(ก) กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นั้น โดยหลักแล้วจะต้องเป็นกฎหมายที่ขบด้วยรัฐธรรมนูญในแง่ของรูปแบบ กล่าวคือ ผู้ตราจะต้องมีอำนาจที่จะตรากฎหมายได้ และมีการดำเนินการถูกต้องตามขั้นตอนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้สำหรับการตรากฎหมาย

(ข) กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นั้น จะต้องมีความชัดเจน เพียงพอ ที่ประชาชนจะทราบได้ว่ากฎหมายดังกล่าวต้องการจำกัดสิทธิใด และต้องการจำกัดสิทธิดังกล่าวเพียงใด

(ค) กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นั้น จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙ ซึ่งวางกรอบไว้ดังนี้

๑) ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

๒) ต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตราภาษานั้น

๓) ต้องจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน เท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

(ง) กฎหมายที่จะจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานได้นั้น จะต้องสอดคล้องกับหลักความพอสมควรแก่เหตุ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้คือ

(๑) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

(๒) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความเหมาะสม กล่าวคือสามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

(๓) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความจำเป็น กล่าวคือ ไม่มีการจำกัดใดที่อ่อน กว่านั้น ให้เลือกอีกแล้ว

(๔) การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจะต้องมีความพอสมควรแก่เหตุตามความหมายอย่างแคบ หรือพอจะคาดหมายล่วงหน้าได้ว่าผู้ถูกจำกัดสิทธินั้นสามารถรับสภาพได้ และหากดำเนินการแล้วก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี ก็อาจกล่าวได้เลยว่าการดำเนินการนั้น ๆ ขัดต่อ หลักนี้

ขั้นตอนการพิจารณาที่กล่าวมาเป็นลำดับนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นลำดับขั้นตอนสำหรับการตรวจสอบที่ทำให้การตรวจสอบมีความเป็นระบบมากขึ้น และเป็นกร่ง่ายสำหรับผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบนั่นเองด้วยว่า ได้ดำเนินการพิจารณาครบถ้วนตามประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องตรวจสอบแล้ว หรือไม่

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะกำหนดไว้ในมาตรา ๒๖๔ ว่าในการที่ศาลยุติธรรมจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ศาลยุติธรรมอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้เป็นการชั่วคราวและส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย แต่หากศาลยุติธรรมไม่ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ก็มีได้มีบทบัญญัติใดกำหนดไว้เป็นการชัดเจนว่า ผลจะเป็นเช่นไร จึงเห็นได้ว่า คดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญของประชาชนอาจไม่ถึงศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ ฉะนั้น หากศาลรัฐธรรมนูญของไทย ประสงค์จะทำหน้าที่เป็นหลักประกันทางด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของชนชาวไทยอย่างแท้จริง ศาลฯ ก็คงจะต้องพิจารณาบทบาทในส่วนนี้ให้เพิ่มเติมเสริมขึ้นจากอำนาจหน้าที่ที่ศาล ฯ มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้สามารถพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญทำนองเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมัน ซึ่งในที่สุดอาจต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในส่วนนี้ การที่สังคมไทยได้มีประสบการณ์ทำนองลองผิดลองถูก ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยผ่านเหตุการณ์ที่นับได้ว่า เป็นการสังฆประสพการณ์อันหาค่ามิได้ ทั้งเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ รวมทั้ง เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. ๒๕๓๕ นับได้ว่าเป็นการให้บทเรียนที่นำไปสู่การพัฒนาเชิงคุณภาพแก่สังคม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประสพการณ์เหล่านี้ได้กลายมาเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำมาสู่การปฏิรูปการเมืองในที่สุดและจากประสพการณ์ต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมานั้น สังคมไทยก็นับได้ว่ามีการพัฒนาการแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลมาเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ก็ได้ยกระดับ

มาตรฐานของกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนของการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน ให้เข้าสู่ระดับมาตรฐานสากลได้ในที่สุด การได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนี้ นับได้ว่าเป็นก้าวหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตย แต่ก้าวถัดไปจากนี้จะยิ่งมีความสำคัญมากกว่า คือการที่จะต้องทำความเข้าใจในสิ่งที่ได้มาแล้ว และนำมาใช้ให้ได้ผลเต็มตามศักยภาพของรัฐธรรมนูญต่อไป เพื่อให้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชนนี้ เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงนั่นเอง

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๓ (๒๕๕๕)

เรื่อง : การออกเสียงประชามติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐)

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

การออกเสียงประชามติเป็นกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งที่ถูกนำเข้ามาเป็นส่วนเสริมทฤษฎีตัวแทนของประชาชน กล่าวคือ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนนั้น ประชาชนจะไปเลือกผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจแทนตนเอง แต่เพื่อให้ประชาชนยังคงเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอยู่ในหลายๆ ประเทศ จึงกำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรงได้ด้วยตนเองในเรื่องที่เป็นกิจการสำคัญของประเทศซึ่งก็คือการให้ประชาชนออกเสียงประชามตินั้นเอง สำหรับประเทศไทยนั้น นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ประเทศไทยก็เข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนและมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการปกครองประเทศ โดยการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนของไทยก็เคยนำเอาระบบประชาธิปไตยทางตรงมาใช้เป็นส่วนเสริมอยู่บ้างโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยในบางกรณีด้วยวิธีการออกเสียงประชามติ

จากรัฐธรรมนูญฉบับถาวรจำนวนทั้งหมด ๑๖ ฉบับ ปรากฏว่ามีรัฐธรรมนูญจำนวน ๕ ฉบับ ที่กำหนดให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตยได้ด้วยวิธีการออกเสียงประชามติ นั่นคือรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๔ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๙) และฉบับปัจจุบันคือฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ บทบัญญัติเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญทั้ง ๕ ฉบับสามารถแยกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑. รัฐธรรมนูญ ๓ ฉบับแรก คือ ฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๑ และฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๗ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ว่า หากพระมหากษัตริย์ทรงเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญที่จัดทำโดยรัฐสภาและนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยฯ กระทั่งถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศหรือประชาชนและทรงพระราชดำริเห็นสมควรให้ประชาชนได้วินิจฉัยพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชนทั่วประเทศออกเสียงเป็นประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้น

ในทางปฏิบัติ ไม่ปรากฏว่ามีกรให้ประชาชนออกเสียงประชามติตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญทั้ง ๓ ฉบับ

๒. รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๔ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๙) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมาทำการกรร่างรัฐธรรมนูญใหม่ทั้งฉบับ โดยได้มีการกำหนดไว้ให้ประชาชนสามารถออกเสียงประชามติในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้หากรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญนั้น แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญกระบวนการออกเสียงประชามติจึงไม่เกิดขึ้น

๓. รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้นำเรื่องระบบการออกเสียงประชามติ มาบัญญัติไว้อีกครั้งหนึ่งในมาตรา ๒๑๔ โดยกำหนดเหตุที่จะต้องมีการออกเสียงประชามติไว้ว่า จะต้องเป็นกิจการในเรื่องที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน โดยให้เป็นดุลพินิจของคณะรัฐมนตรีที่จะจัดให้มีการออกเสียงประชามติได้ และนอกจากนี้ผลของการออกเสียงประชามติก็ไม่ผูกพันรัฐบาลที่จะต้องปฏิบัติตามเพราะรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้ผลของการออกเสียงประชามติเป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีเท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติในรัฐธรรมนูญทั้ง ๕ ฉบับ จะพบว่ามีข้อแตกต่างระหว่างรัฐธรรมนูญในอดีตทั้ง ๔ ฉบับ กับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันอยู่ ๓ ประการด้วยกัน คือ ประเด็นในการออกเสียงประชามติที่รัฐธรรมนูญในอดีตทั้ง ๔ ฉบับได้กำหนดให้การออกเสียงประชามติเกิดขึ้นได้ในกรณีเกี่ยวกับการออกเสียงประชามติในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ในขณะที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้ประเด็นในการออกเสียงประชามติได้แก่กิจการในเรื่องที่กระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชนผู้เริ่มให้มีการออกเสียงประชามติที่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๔๙๒ พ.ศ. ๒๕๑๑ และ พ.ศ. ๒๕๑๗ กำหนดให้มีการออกเสียงประชามติเกิดขึ้นต่อเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชดำริเห็นว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายกระทบถึงประโยชน์ได้เสียสำคัญของประเทศชาติหรือประชาชนและทรงเห็นสมควรให้ประชาชนได้ตัดสินใจ ส่วนรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๓๔ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๙) ก็ได้กำหนดกลไกในการออกเสียงประชามติไว้ว่า หากรัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบในร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้จัดทำมาให้ดำเนินการจัดให้มีการออกเสียงประชามติเพื่อให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเสนอ สำหรับการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ผู้เริ่มจะได้แก่คณะรัฐมนตรีที่เห็นว่าสมควรให้ประชาชนออกเสียงประชามติในเรื่องที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน ผลของการออกเสียง

ประชามติตามรัฐธรรมนูญในอดีตทั้ง ๔ ฉบับผูกพันให้ต้องปฏิบัติตาม ในขณะที่ผลของการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีเท่านั้น

จากการศึกษาพบว่า ประเด็นในการออกเสียงประชามติเป็นเรื่องสำคัญที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในวันข้างหน้า กล่าวคือ เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๔ วรรคแรก ได้บัญญัติถึงเรื่องที่ว่าฝ่ายบริหารจะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติไว้ว่าต้องเป็น "กิจการในเรื่องใดที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน" แต่รัฐธรรมนูญก็ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เอาไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับรัฐธรรมนูญเองก็บัญญัติให้ฝ่ายบริหารเป็นผู้เดียวที่มีอำนาจในการกำหนดเรื่องให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ดังนั้นจึงเป็น "ดุลพินิจ" ของฝ่ายบริหารที่จะพิจารณาว่ากิจการในเรื่องใดเป็นกิจการที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้เอง ความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจึงอาจเกิดขึ้นได้จากการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวเพื่อพิจารณาตัดสินว่ากิจการในเรื่องใดที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชนโดยไม่มีองค์กรใดถูกกำหนดให้เข้าไป "ตรวจสอบ" การใช้ดุลพินิจของฝ่ายบริหาร

จากการศึกษาถึงระบบการออกเสียงประชามติในต่างประเทศ คือ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศส พบว่า การออกเสียงประชามติเกิดขึ้นในประเทศทั้งสองกว่า ๒๐๐ ปีแล้ว และเป็นระบบที่อยู่ตัวและใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ การออกเสียงประชามติในทั้งสองประเทศ ส่วนใหญ่แล้วจะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญถึง "ประเด็น" ที่จะนำมาออกเสียงประชามติที่เป็นประเด็นที่ "ชัดเจน" โดยในประเทศฝรั่งเศสได้มอบให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (le Conseil Constitutionnel) ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลตรวจสอบความถูกต้องของวิธีการออกเสียงประชามติและเป็นผู้ประกาศผลการออกเสียงประชามติ ส่วนผลของการออกเสียงประชามติของทั้ง ๒ ประเทศนั้น เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการออกเสียงประชามติในร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมายผลของการออกเสียงประชามติจึงส่งผลต่อร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมายนั้นโดยตรง คือ ต้องเป็นไปตามความเห็นชอบของประชาชน หากประชาชนเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมายนั้นก็ใช้บังคับได้ ในขณะที่ร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างกฎหมายไม่สามารถใช้บังคับได้ หากประชาชนไม่เห็นชอบด้วย

การศึกษากระบวนการออกเสียงประชามติในต่างประเทศทำให้ต้องย้อนกลับมามองถึงระบบการออกเสียงประชามติในประเทศไทย ระบบการออกเสียงประชามติในประเทศไทยที่เคยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยทั้ง ๔ ฉบับในอดีต นับได้ว่าเป็นระบบการออกเสียงประชามติเดียวกับระบบการออกเสียงประชามติที่ใช้กันอยู่ในทุกประเทศ ซึ่งแตกต่างจากระบบการออกเสียงประชามติตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับการขอคำปรึกษาจากประชาชนด้วยวิธีการออกเสียงประชามติ (le referendum consultatif) ที่ใช้

กันอยู่ในบางประเทศ ข้อแตกต่างที่สำคัญที่สุดเพียงประการเดียวก็คือ ผลของการออกเสียงประชามติของประชาชน โดยหากเป็นการออกเสียงประชามติ ผลักจะผูกพันให้ต้องดำเนินการตามความเห็นชอบของประชาชน แต่ถ้าเป็นการขอคำปรึกษาจากประชาชนด้วยวิธีการออกเสียงประชามติ ผลของการออกเสียงของประชาชนไม่ผูกพันให้ต้องดำเนินการตาม เพราะถือว่าเป็นเพียงการขอคำปรึกษาหารือเท่านั้น ซึ่งรัฐธรรมนูญไทยฉบับปัจจุบันก็นำระบบการขอคำปรึกษาจากประชาชนด้วยวิธีการออกเสียงประชามติมาบัญญัติไว้

ส่วนเรื่องสำคัญที่เป็นสมมติฐานของงานวิจัยนี้ คือ การออกเสียงประชามติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนั้น เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมิได้กำหนด "ประเด็น" ที่จะนำมาให้ ประชาชนออกเสียงประชามติ ดังเช่นที่เป็นอยู่ในสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส รวมทั้งที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญไทยในอดีตทั้ง ๔ ฉบับดังกล่าวไปแล้ว ดังนั้น การขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอาจเกิดขึ้นได้จากการกำหนดประเด็นในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนก่อนที่จะมีการดำเนินการออกเสียงประชามติซึ่งเป็นขั้นตอนที่คณะรัฐมนตรีได้กำหนดประเด็นในการออกเสียงประชามติไปแล้ว โดยอาจมีผู้โต้แย้งว่าเรื่องที่คณะรัฐมนตรีนำมาให้ ประชาชนออกเสียงประชามตินั้นไม่ได้เป็นเรื่องที่อาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน กรณีดังกล่าวนี้รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดให้ "องค์กร" ใดทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของรัฐบาลที่จะ "เลือก" ประเด็นที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติเอาไว้

เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดแล้วจะเห็นได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจหน้าที่ใดเลยที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงประชามติ แต่ถ้าหากมีการกำหนดประเด็นในการออกเสียงประชามติที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่มาตรา ๒๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญได้วางไว้ ศาลรัฐธรรมนูญก็อาจเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาชี้ขาดได้โดยอาศัยอำนาจใกล้เคียง หากประเด็นในการให้ประชาชนออกเสียงประชามติเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องในกรณีดังต่อไปนี้ คือ อำนาจในการวินิจฉัยการกระทำของบุคคลหรือพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๓ แห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยว่าการกระทำของบุคคลหรือพรรคการเมืองมีลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการที่มีได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และอำนาจในการวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งอำนาจใกล้เคียงทั้ง ๒ กรณีนี้เป็นอำนาจอย่าง "จำกัด" ของศาล รัฐธรรมนูญที่ไม่อาจใช้ได้เต็มที่

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเปรียบเทียบระบบการออกเสียงประชามติของต่างประเทศจัดทำเป็นข้อเสนอแนะของงานวิจัยโดยมุ่งแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากการออกเสียงประชามติที่อาจขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยมีสาระดังนี้ คือ

๑. การสร้างระบบการตรวจสอบ เนื่องจากมาตรา ๒๑๔ แห่งรัฐธรรมนูญมิได้วางกลไก การตรวจสอบ การกำหนด "ประเด็น" ที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติเอาไว้ แต่ได้มอบให้เป็นดุลพินิจของรัฐบาล ที่จะกำหนดประเด็นที่จะนำมาขอความเห็นจากประชาชนโดยไม่มี การตรวจสอบหรือมีต้องผ่านความเห็นชอบ จากองค์กรใด ดังนั้น การออกเสียงประชามติที่เกิดขึ้นอาจเป็นการออกเสียงประชามติที่ขัดหรือแย้งกับ รัฐธรรมนูญได้หากเรื่องที่คณะรัฐมนตรี นำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามตินั้นเป็นเรื่องที่ขัดหรือแย้งกับ ประเด็นวัตถุประสงค์และข้อห้ามที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้แล้วในมาตรา ๒๑๔ และนอกจากนี้ เนื่องจาก ประเด็นที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๔ เองก็ไม่ชัดเจนเพราะกำหนดแต่เพียง "กิจการในเรื่องที่อาจกระทบถึง ประโยชน์ได้เสียของประเทศชาติหรือประชาชน" ที่เป็นถ้อยคำที่มีรัฐธรรมนูญ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างกลไก ในการตรวจสอบประเด็นที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติก่อนที่จะเกิดการออกเสียงประชามติ ทั้งนี้ เพื่อมิให้เกิดการออกเสียงประชามติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพราะเนื่องจากในปัจจุบันหากจะใช้ กลไกในการตรวจสอบรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ก็อาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้นมาได้หากผู้มีอำนาจ "ส่งเรื่อง" ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย "ไม่ส่งเรื่อง" ดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่สามารถที่จะหยิบยกขึ้นมาวินิจฉัยเองได้ กลไกที่มีความสมควรนำมาปรับใช้ที่สุดได้แก่กลไกของการออกเสียง ประชามติในประเทศฝรั่งเศสที่ให้บทบาทในการ "ดูแลตรวจสอบความถูกต้องของวิธีการออกเสียงประชามติ" ให้แก่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยการกำหนดให้รัฐบาลต้องปรึกษาหารือกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญใน การออกเสียงประชามติก่อนที่จะประกาศให้มีการออกเสียงประชามติอย่างเป็นทางการ ซึ่งในทางปฏิบัติจะ มีการส่งเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงประชามติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ตรวจสอบก่อน ว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ข้อเสนอแนะในประการแรกนี้เป็นการเสนอเพื่อให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ ปัจจุบันในมาตรา ๒๑๔ วรรคแรก โดยการเพิ่มบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญเข้าไป "ตรวจสอบ" ประเด็น ที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติก่อนที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติว่าขัดหรือแย้งต่อ รัฐธรรมนูญหรือไม่ และนอกจากการแก้ไขมาตรา ๒๑๔ วรรคแรกแล้ว จะต้องทำการเพิ่มบทบัญญัติใน รัฐธรรมนูญใหม่อีกหนึ่งมาตราให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น โดยบทบัญญัติใหม่ควรมีข้อความกำหนด ระยะเวลาในการพิจารณาให้ความเห็นชอบประเด็นที่จะนำมาให้ประชาชนออกเสียงประชามติเอาไว้ให้ชัดเจน เหตุผลที่จะต้องกำหนดระยะเวลาเอาไว้ก็เพื่อมิให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารกับศาลรัฐธรรมนูญ หาก ฝ่ายบริหารต้องการให้การออกเสียงประชามติดำเนินการเป็นการเร่งด่วนเพราะเกี่ยวข้องกับความได้เสียของ ประเทศชาติหรือประชาชน

ข้อเสนอประการแรกนี้จะทำให้การกำหนดประเด็นในการออกเสียงประชามติเป็นไปโดยรอบคอบกว่าเดิม และยังปิดโอกาสที่จะทำให้การออกเสียงประชามติขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญอีกด้วย

๒. ทบทวนอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดให้มีการออกเสียงประชามติไปจนถึงการคัดค้านผลการออกเสียงประชามติที่มอบอำนาจให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด เรื่องดังกล่าวแม้จะเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้โดยตรงและไม่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องที่ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศที่สมควรทำการศึกษาวินิจฉัยอย่างละเอียดต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ โดยอำนาจนั้นมีอยู่ "ครบวงจร" ตั้งแต่ออกประกาศกำหนดเกณฑ์ในการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเรื่องที่ "ไม่ปกติ" ที่มีการกำหนดให้องค์กรใดองค์กรหนึ่งทำหน้าที่เสมือนเป็นฝ่าย "นิติบัญญัติ" "บริหาร" และ "ตุลาการ" ในองค์กรเดียวกัน สมควรที่จะทำการศึกษาวินิจฉัยอย่างละเอียดเพื่อแยก "หน้าที่" ของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยต่อไป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า องค์กรที่สมควรจะเข้าไปมีบทบาทในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นจากการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ คือ ศาลรัฐธรรมนูญ

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๘ (๒๕๕๖)

เรื่อง : การให้สิทธิประชาชนฟ้องศาลรัฐธรรมนูญ กรณีละเมิดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้สร้างกลไกในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อป้องกันมิให้การดำเนินงานขององค์กรของรัฐหรือการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครองไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่มีอยู่ในปัจจุบันได้แก่การคุ้มครองโดยผ่านกระบวนการศาล อันได้แก่ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนทางอ้อมกับองค์กรพิเศษที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสององค์กร คือ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แต่องค์กรเหล่านี้ต่างก็มีข้อจำกัดในตัวของตัวเองที่ทำให้ไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเต็มที่ กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญมีข้อจำกัดสองประการคือ

ข้อจำกัดด้านขอบอำนาจ เพราะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายก่อนที่จะประกาศใช้บังคับ และตรวจพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับไปแล้ว ดังนั้น บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจึงมีอยู่เฉพาะในการตรวจพิจารณากฎหมายหรือร่างกฎหมายไม่ให้ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้เท่านั้น ศาลรัฐธรรมนูญไม่สามารถดำเนินการอื่นใดนอกขอบอำนาจของตนเองได้แม้จะเป็นการดำเนินการเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนก็ตาม

และข้อจำกัดในด้านวิธีการตรวจสอบ โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้บุคคลจำนวนหนึ่งเป็นผู้มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายหรือกฎหมาย บุคคลเหล่านั้น ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนดและนายกรัฐมนตรี สำหรับการตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย ศาลและผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสำหรับการตรวจพิจารณา

กฎหมายที่ประกาศใช้บังคับไปแล้ว ส่วนกรณีอื่นๆ ที่มีผลเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทางอ้อม เป็นการตรวจพิจารณาการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ แห่งรัฐธรรมนูญหรือการตรวจพิจารณาเกี่ยวกับความชอบด้วยหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๓ และมาตรา ๔๘ แห่งรัฐธรรมนูญ ก็เป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวคือองค์กรนั่นเอง ประธานรัฐสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะเป็นผู้เสนอเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนศาลยุติธรรม นั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้จำกัดขอบอำนาจของศาลยุติธรรมลงไปน้อยกว่าเดิม เนื่องจากได้จัดตั้งศาลปกครองขึ้นมาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาททางปกครอง โดยมาตรา ๒๗๑ แห่งรัฐธรรมนูญได้จำกัดขอบอำนาจของศาลยุติธรรมให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ถึงปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่นก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญก็มีบทบัญญัติมาตราอื่นให้อำนาจศาลยุติธรรม (ศาลอาญา) ไว้เป็นการเฉพาะบทบัญญัติเหล่านั้นมีผลเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรงในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการทางอาญาตามมาตรา ๒๓๖ ถึงมาตรา ๒๔๗ เช่น การจับและคุมขังบุคคล การค้น การขอประกัน เป็นต้น และนอกจากนี้ ศาลยุติธรรมจะสามารถคุ้มครองและป้องกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ก็ต่อเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นและเป็นคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลหรือเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาลเท่านั้น โดยมีการวางกฎเกณฑ์ไว้อย่างเคร่งครัดว่าเฉพาะผู้เสียหายเท่านั้นที่จะฟ้องคดีได้

สำหรับศาลปกครอง ก็เช่นเดียวกับศาลยุติธรรม คือ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้จำกัด ขอบอำนาจของศาลปกครองไว้เป็นการเฉพาะแยกต่างหากจากอำนาจของศาลยุติธรรม โดยให้ศาลปกครองมีหน้าที่ในควบคุมการกระทำทางปกครองของฝ่ายปกครองมิให้ไปกระทบต่อสิทธิของประชาชนดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๖ แห่งรัฐธรรมนูญ และนอกจากนี้แล้ว ศาลปกครองจะเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ก็ต่อเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นหรือมีการฟ้องคดีสู่การพิจารณาของศาลปกครอง ส่วนองค์กรอิสระสององค์กรนั้น สำหรับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นองค์กรสำคัญขององค์กรหนึ่งที่มีส่วนในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้ โดยรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้ในกรณีที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ซึ่งผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจในการเสนอเรื่องพร้อมความ

เห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อวินิจฉัยในกรณีที่เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ขัดแย้งกับหรือการกระทำโดยของบุคคลผู้เป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญอีกด้วย แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่ได้กำหนดให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อร้องเรียนและบังคับการกับองค์กรของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐโดยตรง ข้อจำกัดในด้านวิธีการตรวจสอบของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงมีอยู่มาก เพราะผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถทำได้เพียงเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่ตรวจสอบพบจากการร้องเรียนส่งให้หน่วยงานของรัฐนั้น ๆ ดำเนินการหรือเสนอแนะให้ปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่มีอำนาจบังคับโดยตรงต่อหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น แต่จะต้องส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปพิจารณาว่าจะสั่งการอย่างไร ส่วนคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นั้น แม้ว่าจะเป็นองค์กรอีกองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญดังที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไว้ว่า มีอำนาจในการตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติก็ไม่มีสภาพบังคับ เพราะสามารถทำได้แต่เพียงให้ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำต่อองค์กรต่างๆ เท่านั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า กลไกปัจจุบันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญยังมี "ช่องว่าง" อยู่บ้าง เพราะไม่มีองค์กรใดเลยที่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

สำหรับในต่างประเทศบางประเทศนั้น การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ ประเทศเหล่านั้นได้แก่ เบลเยียม เยอรมนี โปรตุเกสและสเปน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประเทศที่อยู่ในภาคพื้นทวีปยุโรปที่มีการจัดตั้งองค์กรพิเศษขึ้นมาเพื่อควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น องค์กรเหล่านี้มีรูปแบบและวิธีการทำงานที่คล้ายคลึงกัน คือ

ก. รูปแบบขององค์กร แม้ในประเทศเบลเยียมจะเรียกองค์กรนี้ว่า ศาลชี้ขาดข้อพิพาท (la Cour d'arbitrage) ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมัน โปรตุเกส และสเปนแล้ว จะพบว่าองค์กรของทั้งสี่ประเทศมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาเป็นพิเศษโดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญ

ข. อำนาจหน้าที่องค์กร "ศาลรัฐธรรมนูญ" ของทั้งสองประเทศมีอำนาจที่คล้ายคลึงกันในบางเรื่องและในบางเรื่องก็แตกต่างกัน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น ศาลชี้ขาดข้อพิพาทของเบลเยียมมีอำนาจในการชี้ขาดข้อพิพาทอันเกิดจากกฎหมาย กฎฎีกาหรือกฎเกณฑ์ของฝ่ายบริหารต่างๆ ไปกระทบกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญของเยอรมันให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบการกระทำของฝ่ายนิติบัญญัติคือกฎหมาย การกระทำต่างๆ ที่ฝ่ายปกครองดำเนินการตามกฎหมายและไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รวมไปถึงการกระทำของฝ่ายตุลาการคือ คำพิพากษาที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ สำหรับศาลรัฐธรรมนูญของโปรตุเกสก็มีอำนาจในการพิจารณาคำพิพากษาที่มีปัญหาด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ส่วนในประเทศสเปนนั้น ศาลรัฐธรรมนูญของสเปนก็มีอำนาจที่จะพิจารณาการกระทำทางปกครองและการกระทำทางตุลาการที่ไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ค. ผู้มีสิทธิฟ้องคดี ทั้งสี่ประเทศต่างก็เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถฟ้องคดี โดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยกำหนดเกณฑ์ไว้แตกต่างกันในบางประเทศ แต่ส่วนใหญ่แล้วสามารถสรุปได้ว่า ประชาชนทุกคนที่มีส่วนได้เสียสามารถฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายใต้กฎเกณฑ์บางประการ เช่น ต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ความเสียหายต้องมีอยู่ขณะฟ้องคดี เป็นต้น

ง. การตรวจสอบ ประเทศเบลเยียม เยอรมัน และสเปน เป็นประเทศที่สร้างกลไกในการ "ตรวจสอบ" ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ "กลั่นกรอง" คำฟ้องของประชาชนก่อนที่จะเสนอคำฟ้องนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา วินิจฉัยต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงแล้ว ก็มีเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงมีการกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญจัดแบ่งองค์คณะของตนออกเป็นองค์คณะตรวจสอบทำหน้าที่พิจารณาในเบื้องต้นว่าคำฟ้องนั้นมีมูลและอยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาหรือไม่ หากเห็นด้วยก็จะเสนอคำฟ้องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาต่อไป

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการให้สิทธิแก่ประชาชนฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงในกรณีที่มีการกระทำใดๆ ที่ไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ จะเห็นได้ว่า บทบาทดังกล่าวเป็นบทบาทที่น่าสนใจยิ่งเพราะ

เป็นบทบาทที่ใกล้ชิดกับประชาชนและยังสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนเป็นรายบุคคลได้อีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยก็ได้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศดังกล่าวอยู่ ๒ ประการด้วยกัน คือ จำนวนเรื่อง que เข้าสู่การพิจารณามีจำนวนมาก ซึ่งก็จะตกเป็นภาระของศาลรัฐธรรมนูญที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปโดยไม่สามารถทำอย่างอื่นได้ ซึ่งในหลายๆ ประเทศก็ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการตั้งคณะทำงานขึ้นมากลั่นกรองเรื่องที่จะเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญก่อน เพื่อมิให้คำร้องทั้งหลายที่ประชาชนต้องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมดทั้ง ๆ ที่บางเรื่องเป็นเรื่องที่มีได้อยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ วิธีดังกล่าวใช้ได้ผลกับประเทศที่มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนหลายคนที่สามารถแบ่งเป็นองค์คณะได้และก็สามารถตั้งเป็นคณะทำงานได้ แต่สำหรับประเทศที่มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนน้อย การตั้งคณะทำงานจะทำให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างล่าช้ายิ่งขึ้น ดังนั้นการให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรงจึงเป็นเรื่องที่สร้างภาระงานให้กับศาลรัฐธรรมนูญเป็นอย่างมาก ส่วนเรื่องสถานะของศาลรัฐธรรมนูญนั้น การให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเรื่องที่ผ่านมาจากการพิจารณาจากองค์กรอื่นมาแล้ว เช่น ผ่านการพิจารณาของฝ่ายปกครองมาแล้วทุกชั้นตอนหรือเป็นคำพิพากษาที่ผ่านการพิจารณาจนถึงชั้นศาลฎีกาแล้วเป็นต้น จะทำให้สถานะของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับที่สูงจนเป็นที่น่าวิตกว่าจะมีประชาชนที่ไม่ยอมยุติปัญหาของตนเองในชั้นศาลฎีกาพากันมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ทบทวนคำพิพากษาของศาลฎีกาอีกชั้นหนึ่งได้ ดังนั้น ในหลายๆ ประเทศจึงมีการวางกลไกในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวไว้อย่างเข้มงวดโดยกำหนดให้การกระทำหรือคำพิพากษาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่จะนำมาร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้นั้นจะต้องเป็นการกระทำหรือคำพิพากษาที่เกิดจากกฎหมายที่นำมาใช้ในการสั่งการหรือในคำพิพากษาไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเท่านั้น การกำหนดไว้ดังกล่าวก็เพื่อวางกรอบให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้เฉพาะประเด็นกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้น ซึ่งก็จะส่งผลทำให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้เป็นศาลที่มีอำนาจในการทบทวนคำพิพากษาศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุด

ผู้วิจัยจึงได้เสนอไว้ในงานวิจัยให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามาเป็นองค์กรที่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้ โดยผู้วิจัยได้ยกร่างแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญรวม ๕ มาตราด้วยกันดังมีรายละเอียดดังนี้คือ

(ก) ให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

(ข) ประชาชนสามารถฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้ในกรณีที่มีการกระทำใด ๆ ของฝ่ายปกครองหรือคำพิพากษาของฝ่ายตุลาการไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและประชาชนได้ดำเนินการเยียวยาปัญหาดังกล่าวอย่างถูกต้องครบถ้วนและไม่สามารถเยียวยาได้โดยวิธีการอื่นใดอีกแล้ว เช่น หากเป็นคำพิพากษาก็จะต้องเป็นคำพิพากษาศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุด เป็นต้น

(ค) ประชาชนจะสามารถฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้ก็เฉพาะแต่การแก้ไขปัญหา หรือคำพิพากษาที่มีปัญหาเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญเท่านั้น ไม่สามารถฟ้องประเด็นอื่นได้เพราะจะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่สูงกว่าศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดและสามารถทบทวนคำพิพากษาของศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุดได้ ควรจำกัดขอบเขตของอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญไว้เฉพาะตรวจสอบการกระทำหรือคำพิพากษาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญและได้รับการเยียวยาอย่างถูกต้องครบถ้วนทุกชั้นตอนแล้วแต่ไม่สามารถแก้ปัญหานั้นได้เท่านั้น

(ง) เพื่อมิให้มีเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไป สมควรให้มีองค์คณะตรวจสอบทำหน้าที่กลั่นกรองคำร้องของประชาชนว่าเป็นคำร้องที่เข้าเกณฑ์ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรือไม่ โดยให้องค์คณะตรวจสอบมาจากตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีจำนวน ๓ คน และมีวาระการดำรงตำแหน่ง ๓ ปี องค์คณะตรวจสอบเป็นองค์กรที่มีอำนาจเด็ดขาด หากเห็นว่าคำร้องใดไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ คำร้องนั้นก็จะต้องตกไปและไม่สามารถดำเนินการใดๆ ในประเด็นเดิมได้อีก และหากองค์คณะตรวจสอบเห็นว่าคำร้องใดอยู่ในเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย ก็ให้ดำเนินการส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป การตรวจสอบคำร้องขององค์คณะตรวจสอบต้องทำให้แล้วเสร็จภายใน ๘ วันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเยียวยาทุกข์ให้กับประชาชนโดยเร็วและเพื่อมิให้เรื่องค้างอยู่ที่องค์คณะตรวจสอบเป็นเวลานาน

(จ) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าการกระทำหรือคำพิพากษาดำเนินการตามคำร้องมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญเสนอเรื่องดังกล่าวไปยังฝ่ายบริหารที่เป็นต้นเหตุของการกระทำหรือศาลที่เป็นผู้พิพากษาเพื่อดำเนินการแก้ไขการกระทำหรือคำพิพากษาให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญต่อไป การที่ไม่กำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถสั่งยกเลิกเพิกถอนการกระทำของฝ่ายบริหารหรือคำพิพากษาของศาลอื่นได้โดยตรงก็เพราะต้องการให้สถานะของฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนต่อไป

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นผลอันเกิดมาจากการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการให้ประชาชนฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงในกรณีที่มีการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้ในต่างประเทศ คือ เบลเยียม เยอรมัน โปรตุเกส และสเปน โดยนำมาปรับเข้ากับระบบศาลรัฐธรรมนูญของไทย

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๙ (๒๕๕๐)

เรื่อง : หลักและวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ"

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภลักษณ์ พิณีจิวดล

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

การศึกษาเนื้อหาสาระได้แบ่งการศึกษาเป็น ๒ ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย ส่วนที่ ๑ เจตนารมณ์ หลักการ ขอบเขตของรัฐธรรมนูญในการที่กำหนดเงื่อนไขการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" และกฎหมายที่บัญญัติออกมา เพื่อการดังกล่าวในส่วนนี้ได้นำเสนอตามลำดับความสำคัญ โดยแบ่งเป็น บทที่ ๑ เหตุผล ความจำเป็นของการกำหนดเงื่อนไขของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" และเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของที่มา แนวความคิดและหลักการที่นำมาสู่การร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน จึงได้แบ่งการศึกษาออกเป็นส่วนย่อย ดังนี้ (๑.๑) ความหมายของรัฐธรรมนูญ : กฎหมายสูงสุดที่กำหนดหลักการทั่วไปในการบริหารประเทศ (๑.๒) หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (๑.๓) เหตุผลและความจำเป็นในด้านเนื้อหาสาระของบทบัญญัติที่มีอายุกำหนดไว้อย่างละเอียดในรัฐธรรมนูญ (๑.๔) หลักเกณฑ์และขอบเขตของบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" และ/หรือ "เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญอันประกอบด้วยหลักเกณฑ์สำคัญที่บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ การรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนกับการให้หลักประกันและคุ้มครองประชาชนจากการใช้อำนาจอรัฐ หลังจากนั้น จึงศึกษาถึงเป้าหมาย ขอบเขตลักษณะของบทบัญญัติตลอดจนความหมายของการกำหนดเนื้อความว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" ในบทที่ ๒ : วัตถุประสงค์และขอบเขตของการกำหนดเงื่อนไขของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" ได้จัดลำดับการนำเสนอเป็นรายหัวข้อ ดังนี้ (๒.๑) ความหมายและขอบเขตของบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" (๒.๒) หลักเกณฑ์และขอบเขตการบัญญัติหลักการเฉพาะที่รัฐธรรมนูญกำหนดเงื่อนไขไว้

ในส่วนที่ ๒: หลักการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีการกำหนดเงื่อนไขการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" การนำเสนอในส่วนนี้ให้ความสำคัญกับแนวความคิดและความเห็นทางวิชาการที่น่าสนใจของนักกฎหมายมหาชนไทย ในเรื่องเกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ภายใต้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต่อการกำหนดหลักเกณฑ์และ

ขอบเขตของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติเงื่อนไขไว้และมีได้บัญญัติเงื่อนไขไว้เป็นการเฉพาะ
ศึกษาบทบาทขององค์กรต่างๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการใช้และตีความบทบัญญัติรัฐธรรมนูญรวมทั้งกระบวนการ
วิธีพิจารณาในกรณีมีข้อพิพาทและไม่มีข้อพิพาท ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติขององค์กรต่างๆ
เกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่กำหนดเงื่อนไขของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่บัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตาม
ที่กฎหมายบัญญัติ" เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงได้แบ่งการศึกษาดังนี้ บทที่ ๓ แนวคิดและหลักเกณฑ์
การบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่กำหนดเงื่อนไขการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่
กฎหมายบัญญัติ" แบ่งออกเป็น (๓.๑) แนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการกำหนดหลักเกณฑ์การบังคับใช้
(๓.๒) หลักเกณฑ์และขอบเขตการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติเงื่อนไขไว้เป็นการเฉพาะ
(๓.๓) หลักเกณฑ์และขอบเขตการบังคับใช้รัฐธรรมนูญและในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติเงื่อนไขไว้เป็นการเฉพาะ
บทที่ ๔ บทบาทขององค์กรในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่กำหนดเงื่อนไขการบังคับใช้ที่มีบทบัญญัติว่า
"ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" แบ่งออกเป็น (๔.๑) หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ
(๔.๒) หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ บทที่ ๕ การพิจารณาวินิจฉัย การตีความและ
นิติวิธีของการพิจารณาคดีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญที่กำหนดเงื่อนไขของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ
ที่บัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" เมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญและ
แบ่งเป็นหัวข้อย่อยดังนี้ (๕.๑) ขอบอำนาจการพิจารณาตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ (๕.๒) ข้อจำกัดของอำนาจ
ในการพิจารณา

ผลการวิจัยพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติรับรองและคุ้มครอง
สิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างชัดแจ้งหรือโดยปริยาย โดยอาศัยหลักเกณฑ์แตกต่างกันตามประเภทของ
สิทธิเสรีภาพ ดังนั้น องค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ บริหารตุลาการต้องเคารพและให้ความคุ้มครองแก่บรรดา
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในฐานะเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่มีผลใช้บังคับโดยตรงจากหลักความเป็นกฎหมาย
สูงสุดของรัฐธรรมนูญทำให้รัฐธรรมนูญประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่เป็นกฎเกณฑ์สำคัญซึ่งใช้เป็นหลักใน
การปกครองประเทศจึงไม่อาจกำหนดรายละเอียดทุกประการไว้ในรัฐธรรมนูญ ทำให้ต้องมีการกำหนดรายละเอียดหรือขยายความไว้ในกฎหมายอื่นเป็นการเฉพาะในแต่ละเรื่อง ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติ หรือ
พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญภายใต้เนื้อความแห่งบทบัญญัติที่ว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ"
ซึ่งหมายถึง กฎหมายที่ได้ตราขึ้นโดยองค์กรนิติบัญญัตินั้นเอง ดังนั้นหลักและวิธีปฏิบัติในการบังคับใช้
รัฐธรรมนูญในกรณีที่มีบทบัญญัติว่า "ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ" นั้น โดยหลักการแล้ว หากเป็นบทบัญญัติที่

รัฐธรรมนูญได้รับรองและคุ้มครองมีลักษณะของ "การให้สิทธิ" แก่ประชาชน ย่อมผูกพันทุกองค์กรของรัฐที่ต้องบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญโดยหลักการใช้และการตีความกฎหมาย หากปรากฏว่าองค์กรนิติบัญญัติยังมิได้ตรากฎหมายลูกออกมาบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญกำหนด วิธีปฏิบัติเพื่อบังคับใช้รัฐธรรมนูญต้องให้ผู้มีสิทธิยื่นคำขอต่อหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ให้การช่วยเหลือ หากได้รับคำสั่งปฏิเสธ ผู้ยื่นคำขอสามารถยื่นเรื่องให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตรวจสอบคำสั่งปฏิเสธ ในกรณีที่เหตุผลการปฏิเสธเพราะไม่มีกฎหมายผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถเสนอเรื่องให้รัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย แต่หากการปฏิเสธนั้นเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย แต่ถ้าเป็นเรื่องกฎหรือข้อบังคับก็สามารถเสนอเรื่องให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญย่อมสามารถใช้หลักการตีความและนิติวิธีเฉพาะเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้ แต่ในทางตรงข้าม หากปรากฏว่ายังไม่ได้มีการตรากฎหมายลูกออกมารองรับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่มีลักษณะเป็นการ "จำกัดสิทธิ" ของประชาชน ดังนี้ ประชาชนจึงไม่อาจใช้สิทธิเสรีภาพนั้นได้จนกว่าจะมีการตรากฎหมายลูกออกมาใช้บังคับ อย่างไรก็ตาม การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองและคุ้มครองสิทธิดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันให้คณะรัฐมนตรีหรือองค์กรที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ มีอำนาจหน้าที่ต้องเสนอร่างพระราชบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการใช้สิทธิต่อรัฐสภา อันมีผลผูกพันรัฐสภาให้พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายนั้นในเวลาอันสมควร ขณะเดียวกันประชาชนก็สามารถเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการใช้สิทธิ พร้อมทั้งจัดทำและเสนอร่างกฎหมายภายใต้เงื่อนไขและ หลักเกณฑ์ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๐ (๒๕๕๗)

เรื่อง : การยกเลิกสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาล

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ประเด็นเกี่ยวกับการยกเลิกสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาล นับได้ว่าเป็นมิติใหม่ในระบบรัฐธรรมนูญของไทยที่ได้รับการนำเข้ามาโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๘ วรรคสอง แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากรัฐธรรมนูญกำหนดได้แต่หลักการสำคัญๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวยังมีประเด็นปลีกย่อยที่เป็นรายละเอียดอีกมาก ซึ่งในส่วนของรายละเอียดเหล่านี้ ยังอาจกล่าวได้ว่า เกี่ยวกับเรื่องนี้สังคมไทยยังไม่มีประสบการณ์มากนัก จึงจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ของต่างประเทศมาเป็นแนวทาง สำหรับการพัฒนาเพื่อค้นหาสิ่งที่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยต่อไป

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชิ้นแรกเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ แต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ปรากฏว่าประเทศเยอรมันได้มีพัฒนาการที่รุดหน้าในด้านการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน ในขณะที่ในประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสเพิ่งจะมีการปรับปรุงกันอย่างขนานใหญ่ หลังจากการรวมเป็นสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเด็นที่จะต้องมีการพิจารณาในรายละเอียดต่อไป

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยกระบวนการยุติธรรมนั้น มีวิวัฒนาการในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปมีหลักฐานชี้ว่ามีการใช้ในรูปแบบของการออกหมายศาลให้มีการตอบคำถามว่า มีร่างกายของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของผู้รับหมายหรือไม่ (Writ of habeas corpus ad respondendum) ซึ่งมีการใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการศาลตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๒๓๐ และมีการพัฒนามาเป็น Writ of habeas corpus cum causa ซึ่งเป็นหมายศาลเพื่อให้ผู้รับหมายอธิบายสาเหตุที่มีการควบคุมตัวบุคคล Writ of Habeas Corpus มีสถานะความเป็นคำสั่งศาลในพระปรมาภิไธย กล่าวคือ เป็นหมายศาลที่ออกโดยอาศัยพระราชอำนาจของกษัตริย์ (high prerogative writ) Sir Edward Coke นับได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนสถานะของหมายดังกล่าวมาเป็นหมายศาลที่มีความยิ่งใหญ่และทรงประสิทธิภาพ (great and efficacious writ) ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (writ of liberty) ซึ่งกลายมาเป็นเครื่องมือ อันทรงประสิทธิภาพ ในการต่อต้านการใช้อำนาจของฝ่ายกษัตริย์ที่เข้ามาก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของบุคคล หลังจากที่ได้มีการ

ขัดขวางมาหลายต่อหลายครั้ง ในที่สุด ในปี ค.ศ. ๑๖๗๙ สภานางกียอมให้ผ่านร่างพระราชบัญญัติ Habeas Corpus นับได้ว่าเป็นการปูทางครั้งสำคัญของอังกฤษ อันจะนำไปสู่การเรียกร้อง และการได้มาซึ่งเสรีภาพทางการเมืองและเสรีภาพทางด้านอื่นๆ ของพลเมืองต่อไป เพราะโดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ทำให้บทบัญญัติใน บทที่ ๔๐ แห่งมหาบัตร (Magna Carta) ปี ค.ศ. ๑๒๑๕ ซึ่งกษัตริย์อังกฤษทรงให้หลักประกันโดยกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรว่า "เราจะไม่ขาย ปฏิเสธ หรือถ่วงเวลาซึ่งสิทธิหรือความยุติธรรมต่อผู้ใด" ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมนั้น กลายมาเป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรม สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ปี ค.ศ. ๑๖๘๘ เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า "การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์" (The Glorious Revolution) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญ เหล่าขุนนางจึงได้อัญเชิญเจ้าชาย William of Orange ขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้า William III โดยทรงครองราชย์ร่วมกับพระนาง Mary ภายใต้เงื่อนไขว่า ทั้งสองพระองค์จะต้องทรงลงพระปรมาภิไธยใน the Bill of Rights ปี ค.ศ. ๑๖๘๙ ซึ่งแม้จะมีรูปแบบที่ไม่แตกต่างไปจากพระราชบัญญัติทั่วไป แต่บรรจุด้วยเนื้อหาที่เป็นการกำหนดสถานะภาพของสถาบันทางการเมือง และให้หลักประกันทางด้านสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน

ในส่วนของสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น the Bill of Rights ให้หลักประกันความเสมอภาคในรูปแบบของการห้ามมีการยกเว้นกฎหมายได้ตามอำเภอใจของฝ่ายกษัตริย์ ให้สิทธิในการร้องทุกข์โดยไม่มีข้อจำกัด สิทธิในการถือครองอาวุธเพื่อป้องกันตนเองของพลเมืองที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สำหรับการอภิปรายในสภา ซึ่งต่อมาขยายออกไปสู่ประชาชนทั่วไป ในรูปของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยทั่วไป นอกจากนี้แล้วยังได้มีการอุดช่องว่างของพระราชบัญญัติ Habeas Corpus โดยกำหนดสิทธิในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาล ค้ຸมครองประชาชนจากอำเภอใจของผู้พิพากษา มิให้ผู้พิพากษากำหนดหลักประกันสูงจนเกินสมควร หรือกำหนดค่าปรับสูงจนเกินเหตุ รวมทั้งกำหนดเป็นข้อห้าม มิให้มีการลงโทษที่มีลักษณะทารุณโหดร้ายและผิดธรรมดา และให้สิทธิแก่จำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีจากคณะลูกขุน ทั้งยังห้ามมิให้มีการปรับหรือริบทรัพย์บุคคลก่อนมีคำพิพากษาตลอดจนรับรองสิทธิทั้งหลายทุกรูปแบบที่พลเมืองได้มาตาม common law ("the ancient, true and indubitable rights of the people of the realm") แม้ว่าสิทธิดังกล่าวเหล่านั้นจะไม่มีพระราชบัญญัติใดๆ รับรองก็ตาม การมี the Bill of Rights ปี ค.ศ. ๑๖๘๙ นี้ เป็นการเพียงพอ สำหรับศาลทั้งหลายในระบบ common law ที่จะใช้ในการค้ຸมครองและขยายผลสำหรับเสรีภาพของคนอังกฤษต่อไป แต่อย่างไรก็ตามแม้อังกฤษจะให้หลักนิติธรรม หรือการปกครองโดยกฎหมาย (the rule of law) ในการปกครอง แต่ก็มี

ความหมายตรงตัวตามถ้อยคำ กล่าวคือ เมื่อปกครองโดยกฎหมาย ผู้ออกกฎหมายหรือฝ่ายนิติบัญญัติ จึงไม่อยู่ภายใต้กฎหมายใดๆ มีอำนาจอันไม่จำกัดที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้รัฐบาลนำไปเป็น พื้นฐานในการปกครอง ในระบบนี้กฎหมายจึงอยู่ภายใต้อำนาจทางการเมืองนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ การอ้าง ความชอบธรรมตามแนวความคิดเดิมที่ว่า รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อสภา จึงลดความน่าเชื่อถือลงไปและ เมื่อบทบาทของสภาในการทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิของประชาชนถูกละเลยไปภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ เสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ว่า อังกฤษกำลังพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นรัฐที่ผูกขาดอำนาจ (authoritarianism)

สำหรับประเทศฝรั่งเศสอาจจะมีแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษหรือประเทศ เยอรมัน เนื่องจากประชาชนมีความทรงจำที่กลายเป็นความฝังใจมาตั้งแต่สมัยที่อยู่ใต้การปกครองใน ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นช่วงที่ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม ความฝังใจดังกล่าวแยกพิจารณาได้เป็นสองประการ คือ ความไม่ไว้วางใจในระบบศาล และความเชื่อมั่นใน หลักความเป็นสถาบันสูงสุดของรัฐสภา ซึ่งได้กลายมาเป็นเครื่องกีดขวางการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมา พิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย จนกระทั่งถึงช่วงแรกของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน หลังจาก ที่ได้มีการต่อสู้กับความฝังใจดังกล่าวจนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง กล่าวคือมีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญ ขึ้นมาได้ ก็ยังปรากฏว่าอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสก็ยังมีข้อจำกัดที่ไม่อาจพิจารณาความชอบด้วย รัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วได้ ความคล้ายคลึงกันประการหนึ่งระหว่างศาลรัฐธรรมนูญของไทย กับศาลรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสก็คือการให้ศาลรัฐธรรมนูญตราข้อกำหนดเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาล เอง แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันในส่วนที่ของฝรั่งเศสเป็นการกำหนดโดยกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ในขณะที่ของไทยกำหนดโดยรัฐธรรมนูญ จึงมีความแตกต่างในแง่ของสถานะของข้อกำหนด

สำหรับสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายพื้นฐานของเยอรมันนั้น ได้รับการบัญญัติไว้รวมกับเนื้อหาอื่นๆ ของ รัฐธรรมนูญชนิดที่แยกออกจากกันไม่ได้ ในเมื่อรัฐธรรมนูญมีความเป็นกฎหมายสูงสุด สิทธิและเสรีภาพในฐานะ ที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ก็ย่อมมีความเป็นกฎหมายสูงสุดไปด้วย ภาพลักษณ์ของสิทธิขั้นพื้นฐานใน ฐานะที่เป็นกฎเกณฑ์ ที่มีผลผูกพันอย่างเคร่งครัดนั้น เมื่อพิจารณาตามมาตรา ๑ อนุมาตรา ๓ แห่งกฎหมาย พื้นฐานของเยอรมันแล้ว จะเห็นได้ว่าการเน้นประเด็นการให้มีผลผูกพันฝ่ายนิติบัญญัติเป็นกรณีพิเศษโดย รัฐธรรมนูญกำหนดให้สิทธิขั้นพื้นฐานมีผลผูกพันฝ่ายนิติบัญญัติ เช่นเดียวกับที่ผูกพันฝ่ายอื่นๆ ที่ถืออำนาจรัฐ "ในฐานะที่เป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับได้" ซึ่งเป็นข้อผูกมัดเชิงปฏิเสธ (negative binding) ในความหมาย ที่เท่ากับเป็นการห้ามการกระทำใดๆ ทางนิติบัญญัติ ที่เป็นการฝ่าฝืนต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งในความหมายนี้

ได้มีการปูพื้นฐานทางความคิดมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับก่อน คือรัฐธรรมนูญฉบับไวมาแล้ว แต่นอกเหนือไปจากความหมายเชิงปฏิเสธนี้แล้ว บทบัญญัติดังกล่าว ยังมีความหมายเชิงปฏิฐาน (positive meaning) อีกด้วย กล่าวคือ เป็นการก่อให้เกิดเป็นหน้าที่ในเชิงปฏิฐาน (ซึ่งในภาษาเยอรมันเรียกว่า positive Verpflichtung) แก่ฝ่ายนิติบัญญัติ ให้ต้องดำเนินการสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ ตามที่สิทธิขั้นพื้นฐานแต่ละสิทธิเรียกร้องอีกด้วย ซึ่งทั้งหมดนี้ เท่ากับเป็นการปิดฉากสำหรับการที่เคยมีการพิจารณาว่า สิทธิขั้นพื้นฐานเป็นแต่เพียงแนวนโยบายแห่งรัฐ ที่อยู่ภายใต้ดุลพินิจอันเสรีของฝ่ายนิติบัญญัติที่จะทำให้เป็นจริงขึ้นมาหรือไม่ทำให้เป็นจริงขึ้นมาได้ทั้งสิ้น

ภารกิจเชิงปฏิฐานของฝ่ายนิติบัญญัติ ในการดำเนินการสร้างสรรค์ในส่วนของรายละเอียดเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานภายใต้กรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนดหรือที่เรียกกันว่าเป็นสิทธิเชิงภาววิสัยนั้น โดยผลของมาตรา ๑ อนุมาตรา ๓ แห่งกฎหมายพื้นฐานของเยอรมันดังกล่าวแล้ว เป็นการผูกมัดสำหรับฝ่ายนิติบัญญัติที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของเยอรมันก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ปัญหาสำคัญที่เกี่ยวกับการใช้บังคับสิทธิขั้นพื้นฐานที่เกิดจากการไม่ดำเนินการของฝ่ายนิติบัญญัติ หากเป็นสิ่งที่แก้ไขไม่ได้แต่อย่างใดไม่ โดยมีคำวินิจฉัยว่า หากพ้นระยะเวลาพอสมควรที่ฝ่ายนิติบัญญัติควรจะดำเนินการแก้ไข บทบัญญัติของกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญไปแล้ว แต่ฝ่ายนิติบัญญัติกลับมิได้มีการดำเนินการใดๆ ย่อมมีผลเป็นการยกเลิกบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเหล่านั้น โดยการยกเลิกดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันไปถึงฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการอีกด้วย

ในส่วนของสิทธิตามอัตตวิสัยทางกฎหมายมหาชนนั้น เป็นสถานะตามกฎหมายของประชาชน ในความสัมพันธ์ที่มีต่อรัฐ โดยจากสถานะดังกล่าว เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเรียกร้องบางสิ่งบางอย่างจากรัฐหรือเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของตนได้ บนพื้นฐานของกฎหมายซึ่งมีลักษณะบังคับ และเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของปัจเจกชน

นอกจากนี้แล้ว ในระบบของเยอรมันและอีกหลายประเทศที่ใช้ระบบของเยอรมันเป็นต้นแบบยังเปิดโอกาสให้ประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิของตน สามารถร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้ เมื่อได้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมจนสิ้นสุดกระบวนการแล้ว ซึ่งรวมถึงกรณีการร้องทุกข์ต่อคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดแขนงต่างๆ ด้วย โดยศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาเฉพาะในประเด็นที่ว่าสิทธิของผู้ร้องทุกข์ดังกล่าวถูกละเมิดหรือไม่เท่านั้น

สำหรับกรณีของไทยนั้น การร้องทุกข์ของประชาชนโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญยังคงเป็นสิ่งที่กระทำมิได้ ซึ่งผลก็คือ ศาลสูงสุดแขนงต่างๆ อาจตัดสินหรือวินิจฉัยคดีโดยไม่สอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิ

ชั้นพื้นฐานของรัฐธรรมนุญ แต่ศาลรัฐธรรมนูญของไทยกลับไม่อาจดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ เพื่อเป็นการ
แก้ปัญหาดังกล่าวผู้ทำวิจัยจึงเสนอทางออกที่ไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ โดยการใช้อำนาจ
อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๙
วรรคแรก ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญสามารถกำหนดวิธีพิจารณาของศาลได้เอง อันจะเป็นหนทางที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถ
ทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญได้อย่างแท้จริง

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๑ (๒๕๔๗)

เรื่อง : กระบวนการกลั่นกรองคดีที่จะเข้าสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ตาม มาตรา ๒๖๔

ผู้วิจัย : ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

แม้ศาลรัฐธรรมนูญไทยจะยังไม่มีช่องทางให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิโต้แย้งในทางรัฐธรรมนูญได้โดยตรง เช่นเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ประชาชนสามารถใช้สิทธิต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ง่ายมาก หากมีคดีถูกฟ้องร้องอยู่ในศาลใดศาลหนึ่ง ได้แก่ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร ก็สามารถร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับแก่คดีของตนได้ โดยศาลที่เป็นผู้ส่งไม่มีอำนาจพิจารณา "เนื้อหา" ของคำร้องดังกล่าวได้เลยว่า เหตุผลของการเสนอคำร้องนั้นสมเหตุสมผล หรือมีเหตุเพียงพอที่จะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบหรือไม่ ศาลผู้ส่งนั้นมีอำนาจเพียงการตรวจสอบรูปแบบสองประการว่า เป็นการโต้แย้งว่า ข้อต่อสู้เป็นข้อต่อสู้ว่า "บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี" ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และกรณีนี้มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแล้วหรือไม่ หากเข้าเงื่อนไขทั้งสองประการ คือเป็นการโต้แย้งว่ากฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลต้องรอการพิจารณาคดีนั้น เพื่อส่งกรณีให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยไม่สามารถใช้ดุลยพินิจพิจารณาเนื้อหาของคำร้องได้เลย เนื่องจากรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๔ มิได้เปิดช่องไว้

ช่องทางดังกล่าวนี้เองทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากปรากฏว่ามีการใช้ช่องทางดังกล่าวส่งคำร้องว่ากฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดรัฐธรรมนูญเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากคู่ความบางฝ่ายอาจมีความได้เปรียบในเชิงคดีขึ้นมาได้ นอกจากนี้ ระบบการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญเองก็มีปัญหา เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญจะใช้องค์คณะเต็มในการพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญแต่ละคดี ดังนั้นแม้ว่าคดีรัฐธรรมนูญใดๆ ก็จะต้องพิจารณาโดยองค์คณะเต็มองค์คณะเดียว การที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะต้องร่วมพิจารณาคดีทุกเรื่องที่ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ต้องแบ่งความสนใจในการพิจารณาคดีลงไปในทุกประเภทคดี ไม่สามารถเจาะลึกในคดีใดคดีหนึ่งเป็นพิเศษได้

รายงานวิจัยฉบับนี้จึงเสนอแนวทางเพื่อศาลรัฐธรรมนูญไทยได้พิจารณาแนวทางการกลั่นกรองคดีสามแนวทางด้วยกัน ได้แก่

ก. การแบ่งแยกองค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญตามความสำคัญของคดี โดยใช้จำนวน องค์คณะขั้นต่ำตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ประกอบด้วยตุลาการเก้าคน ในคดีรัฐธรรมนูญทั่วไป เพื่อให้คดีสามารถกระจายแบ่งไปในแต่ละองค์คณะได้เพื่อการพิจารณาวินิจฉัยอย่างรวดเร็ว และตุลาการแต่ละคนสามารถทุ่มเทความสนใจให้แก่คดีที่ตนรับผิดชอบได้เต็มที่ ส่วนคดีรัฐธรรมนูญที่มีความสำคัญ ก็ให้เป็นการพิจารณาวินิจฉัยขององค์คณะเต็มเท่าจำนวนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีในขณะนั้นต่อไป

คดีที่ควรใช้องค์คณะเต็ม ได้แก่ คดีที่มีความสำคัญ มีผลกระทบต่อการใช้อำนาจรัฐ หรือต่อองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐระดับสูง หรือประโยชน์สาธารณะในระดับชาติ คดีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ หรือคดีที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบจากตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคน

คดีที่ควรใช้องค์คณะขั้นต่ำ ได้แก่ คดีที่มีความสำคัญในระดับรองลงมา หรือเป็นการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายทั่วไป คดีเกี่ยวกับการดำเนินการในวงงานของรัฐสภาหรือในระดับพรรคการเมือง หรือคดีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับทั่วไปที่ไม่ได้มีส่วนในการใช้อำนาจรัฐโดยตรงหรือผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคดีเหล่านี้อาจจะใช้องค์คณะขั้นต่ำ ๙ คน ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ได้

การแบ่งองค์คณะ อาจจะแบ่งตามบัญชีรายชื่อแบบเรียงคนตามลำดับ หรืออาจจะแบ่งองค์คณะตามที่มาของตุลาการเพื่อให้สอดคล้องกับประเภทของคดีก็ได้

ข. การตั้งองค์คณะย่อยเพื่อช่วยกลั่นกรองคดีก่อนที่องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ทั้งนี้เพื่อลดภาระในการพิจารณาในส่วนเงื่อนไขและองค์ประกอบแห่งการร้องคดีรัฐธรรมนูญขององค์คณะ โดยให้องค์คณะย่อยที่ประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนสามคน เป็นผู้พิจารณาหลักเกณฑ์เบื้องต้นก่อนและนำเสนอความเห็นเช่นนั้นต่อองค์คณะ อย่างไรก็ตาม องค์คณะย่อยนี้จะไม่มีอำนาจในการพิจารณาว่าจะรับหรือไม่รับคดีไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ทันที เนื่องจากรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๗ กำหนดบังคับไว้ว่า องค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณาและในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่า ๙ คน ดังนั้นอำนาจขององค์คณะย่อยจึงอาจกำหนดให้เป็นเสมือน "องค์คณะให้คำแนะนำ" แก่องค์คณะปกติ ซึ่งองค์คณะปกตินี้เองจะเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยว่าจะรับหรือไม่รับคดีไว้พิจารณาวินิจฉัย อย่างไรก็ตาม ความเห็นขององค์คณะย่อยจะช่วยให้องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญสามารถพิจารณาว่าจะรับหรือไม่รับพิจารณาคดีได้ง่ายขึ้น

ค. การปรับแนวทางการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากกระบวนการกลั่นกรองคดีตามมาตรา ๒๖๔ ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้มากที่สุด กล่าวคือให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถพิจารณาจำหน่ายคำร้องที่ปรากฏว่าไม่ใช่คำร้องที่ได้แย้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี คำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยในเรื่องนั้นแล้ว และคำร้องที่ไม่เป็นสาระควรได้รับการพิจารณาวินิจฉัยโดยมีข้อเสนอเป็นสองแนวทาง คือ

แนวทางที่หนึ่ง เสนอให้ศาลอาจกำหนดแนวทางการพิจารณาโดยข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ หรือมติศาลรัฐธรรมนูญ กำหนดว่า หากพบว่ากรณีปรากฏว่าคำร้องไม่เป็นไปตามมาตรา ๒๖๔ เช่น คำร้องไม่ได้ต่อสู้เรื่องบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี คำร้องนั้นภายหลังมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนั้นแล้ว หรือคำร้องพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีสาระควรได้รับการวินิจฉัย ไม่ว่าจะคดีนั้นจะอยู่ในกระบวนการใดก็ตาม ให้ถือเป็นเหตุหนึ่งที่ศาลจำหน่ายคดีได้ทันที โดยการจำหน่ายคดีนี้กระทำเพียงเป็นคำสั่งกระบวนการก็เพียงพอแล้ว เนื่องจากถือได้ว่าคำร้องนั้นไม่อยู่ในสภาพที่จะพิจารณาวินิจฉัยให้ได้อยู่แล้วตามมาตรา ๒๖๔ มาตั้งแต่ต้น ในกรณีที่คำร้องไม่ได้ต่อสู้เรื่องบทบัญญัติของกฎหมายหรือกรณีไม่มีสาระควรได้รับการวินิจฉัย รวมถึงกรณีที่ภายหลังไม่มีเหตุอันควรพิจารณาคำร้องนั้นแล้ว ได้แก่กรณีที่มีคำวินิจฉัยในเรื่องนั้น ๆ แล้ว และคำวินิจฉัยนั้นก็ต้องผูกพันต่อคำร้องดังกล่าวด้วย

แนวทางที่สอง เสนอว่า เมื่อศาลรับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๒ วรรคหนึ่งแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๒ วรรคสอง ศาลจะต้องพิจารณาว่าคำร้องนั้นเป็นไปตามมาตรา ๒๖๔ หรือไม่เสียก่อน ซึ่งรวมไปถึงการพิจารณา "เหตุผล" ของคำร้องว่ามีสาระควรได้รับการวินิจฉัยหรือไม่ด้วย และหากเป็นกรณีที่คำร้องนั้นยื่นเข้ามาในระหว่างที่มีคำร้องอื่น ที่เป็นการต่อสู้ว่ากฎหมายเดียวกัน มาตราเดียวกัน ในเรื่องเดียวกัน มีปัญหาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ได้รับการพิจารณาอยู่ในกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้รอจนกระทั่งคดีที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาก่อนนั้นมีคำวินิจฉัยประการใด แล้วจึงพิจารณาคำร้องนั้น ข้อเสนอเป็นการมุ่งที่จะให้คดีตามมาตรา ๒๖๔ "พัก" ไว้ที่กระบวนการรับไว้ดำเนินการ จนกว่าจะแน่ใจว่าคำร้องนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่จะพิจารณาวินิจฉัยให้ได้ตามมาตรา ๒๖๔ หรือไม่ กล่าวคือคดีที่ศาลจะรับไว้พิจารณาวินิจฉัยได้นั้นจะต้องเป็นกรณีที่ผ่านมาการพิจารณาแล้วว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของมาตรา ๒๖๔ แล้วเท่านั้น คือเมื่อมีการพิจารณาคำร้องตามมาตรา ๒๖๔ นี้ว่าจะรับคำร้องไว้ในกระบวนการใดตามข้อกำหนดฯ ข้อ ๑๒ ควรจะรับไว้เฉพาะการรับไว้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งก่อน ไม่ควรรับไว้ดำเนินการและรับไว้พิจารณาพร้อมกันตามวรรคสอง ซึ่งข้อเสนอให้ "พัก" คดีไว้ในขั้นตอนการรับไว้ดำเนินการก่อนจะรับไว้พิจารณานี้ จะไม่มีผลประการใดต่อศาลผู้ส่งคดีและคู่ความในคดีที่ร้องขอให้ส่งมา

นั้น เนื่องจากเมื่อศาลรอกการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งคดีเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณา วินิจฉัย เมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ไม่ว่าจะศาลจะรับไว้พิจารณาหรือไม่อย่างไร คดีใน ศาลที่ส่งมานั้นก็ต้องรอกการพิจารณาตามรัฐธรรมนูญอยู่นั่นเอง

การแก้ไขข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เป็นไปตามข้อเสนอ กระทำดังต่อไปนี้

(๑) การเพิ่ม "หมวดสองทวิ "การแบ่งองค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ" เข้าไประหว่างหมวดสอง "การคัดค้านและการถอนตัวของตุลาการ" และ หมวดสาม "การพิจารณา" เพื่อวางข้อกำหนดสำหรับการจัด รูปแบบการแบ่งองค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) การแก้ไขข้อกำหนดฯ หมวดหนึ่ง ข้อ ๗ ให้ศาลมีอำนาจจำหน่ายคดีได้ทันทีหากพบว่าคำร้องนั้น ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของมาตรา ๒๖๔ ไม่ว่าจะคดีนั้นจะอยู่ในขั้นตอนใดก็ตาม

(๓) การแก้ไขข้อกำหนดฯ หมวด สาม ข้อ ๑๒ ให้กระบวนการรับคำร้องไว้พิจารณานั้นมีความเคร่งครัด ขึ้นได้ โดยให้ศาลพิจารณาว่าคำร้องดังกล่าวเข้าองค์ประกอบตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายกำหนดไว้สำหรับ คำร้องประเภทดังกล่าวหรือไม่เสียก่อนจึงรับคดีไว้พิจารณาวินิจฉัย และเมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณา วินิจฉัยแล้ว ต่อมาภายหลังมีคำร้องในภายหลังที่เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายเดียวกัน มาตราเดียวกัน และประเด็นเดียวกันกับเรื่องนั้น ศาลจะมีคำสั่งรับคำร้องที่เข้ามาภายหลังดังกล่าวนั้นไว้พิจารณาวินิจฉัยมิได้ จนกว่าจะได้มีคำวินิจฉัยคำร้องที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นที่ได้พิจารณาวินิจฉัยไว้แล้ว

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๒ (๒๕๕๘)

เรื่อง : การคุ้มครองชั่วคราวและการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บรรเจิด สิงคะเนติ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

การคุ้มครองชั่วคราวและการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล กล่าวคือ การคุ้มครองชั่วคราวย่อมมีความมุ่งหมายที่สำคัญในอันที่จะคุ้มครองสิทธิของคู่ความในคดี ตามหลักการคุ้มครองสิทธิอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพิจารณาแก้ไขเยียวยาของศาลสามารถมีผลเป็นการแก้ไขเยียวยาความเสียหายของคู่ความในคดีได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ คำสั่งคุ้มครองชั่วคราวยังมีความสำคัญในแง่ของการมุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่เกี่ยวกับคดีในทางมหาชน เช่น คดีปกครองคดี หรือคดีข้อพิพาทในทางรัฐธรรมนูญคดี ดังนั้น เรื่องการคุ้มครองชั่วคราวในคดีจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จำเป็นจะต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีของศาลทั้งหลาย โดยที่ในรัฐธรรมนูญคดี หรือในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีคดี ต่างก็มีได้กล่าวถึงคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวไว้แต่อย่างใด ดังนั้น เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญได้มีเครื่องมือเพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้องในคดีคดี หรือเพื่อมุ่งคุ้มครองประโยชน์สาธารณะคดี จึงจำเป็นที่จะต้องมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองชั่วคราวในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับกรณีของการบังคับการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น โดยทั่วไปแล้ววิธีพิจารณาคดีของศาลทั้งหลายย่อมจะต้องบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการบังคับการให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล เพราะการบังคับการให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลแสดงถึงความมีอำนาจรัฐที่จะดำเนินการโดยวิธีการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาล อันจะทำให้เกิดความเชื่อถือและเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลของประเทศนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้เอง "การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล" จึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญสำหรับวิธีพิจารณาคดีของศาลทุกศาล กล่าวเฉพาะกรณีของศาลรัฐธรรมนูญเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือ เมื่อมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและเป็นกรณีที่จะต้องดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ บุคคลใดจะเป็นผู้รับผิดชอบเพื่อให้มีการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างเช่น ในกรณีของประเทศออสเตรเลียกำหนดให้การบังคับตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่เป็นการบังคับกับสิทธิในทางทรัพย์สินให้เป็นหน้าที่ของศาลยุติธรรมที่จะดำเนินการบังคับ และหากเป็นกรณีอื่นให้เป็นอำนาจหน้าที่ของประธานาธิบดีที่จะดำเนินการสั่งการให้

องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ประเทศเยอรมันกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ให้เป็นหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ที่จะกำหนดว่าจะให้หน่วยงานของรัฐหน่วยใดเป็นผู้มีหน้าที่ในการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังอาจกำหนดมาตรการในการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้องค์กรที่มีหน้าที่นั้นดำเนินการตามที่ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์กำหนด ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสมิได้กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นประธานาธิบดีเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้มีการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยที่บทบัญญัติกฎหมายของไทยไม่ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญก็ดี หรือข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมิได้มีบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในแง่ของความรับผิดชอบในทางกฎหมาย และเพื่อความชัดเจนในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดเรื่องการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าควรให้เป็นอำนาจหน้าที่ของบุคคลใดหรือองค์กรใด

ผู้วิจัยเห็นว่า ควรกำหนดเพิ่มเติมไว้ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ เกี่ยวกับการออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่จะออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวได้ โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องดังต่อไปนี้

ก. ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว

ข. เงื่อนไขการที่ศาลจะอนุญาตให้ออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวได้ มีเงื่อนไขในทางเนื้อหาอย่างไร เช่น เป็นกรณีที่มีความจำเป็นรีบด่วนเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างรุนแรง จนไม่อาจแก้ไขเยียวยาสิทธิของคู่ความในคดีได้ หรือมีเหตุผลจำเป็นอื่น ๆ เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เป็นต้น

ค. ระยะเวลาที่คู่ความอาจยื่นคำร้องขอให้คุ้มครองชั่วคราว

ง. การโต้แย้งคำสั่งปฏิเสธคำร้องที่จะออกคำสั่งให้คุ้มครองชั่วคราว หรือการโต้แย้งคำสั่งอนุญาตให้ออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว รวมทั้งองค์คณะหรือวิธีการที่จะพิจารณาคำอุทธรณ์โต้แย้งดังกล่าว รวมถึงผลของการอุทธรณ์เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวหรือไม่

จ. การมีผลของคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว ตลอดจนการขอให้ออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวได้ใหม่หรือไม่เพียงใด

ผู้วิจัยเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยแนวทางในการกำหนดให้มีวิธีการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นกำหนด

เพียงหลักการกว้างๆ ว่า ให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้กำหนดในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนั้น ๆ จะให้องค์กรใดเป็นผู้มีหน้าที่ในการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งในบางกรณี ศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดมาตรการในการบังคับอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้องค์กรที่มีหน้าที่ในการบังคับได้ดำเนินการตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับมาตรการในการบังคับไว้แต่อย่างใด การบัญญัติเพิ่มเติมดังกล่าว ย่อมทำให้เกิดความชัดเจนว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้มีหน้าที่ในการกำหนดผู้ที่มีหน้าที่บังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และทำให้เกิดความอิสระแก่ศาลรัฐธรรมนูญในการที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับองค์กรหรือมาตรการที่จะใช้ในกรณีนั้นๆ

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๓ (๒๕๕๙)

เรื่อง : การขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจตามองค์การตามรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัย : ศาสตราจารย์ ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วทั้งสิ้น ๑๖ ฉบับ โดยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญในลำดับที่ ๑๖ มีการกำหนดหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนและการมีส่วนร่วมของพลเมือง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และการกำหนดเรื่องสถาบันการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมือง

การที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ หลายประการภายในสังคมประชาธิปไตยของไทย ผลของความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ รัฐธรรมนูญได้ก่อตั้งสถาบัน หรือองค์กรที่สำคัญต่างๆ ในการทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นต้น

องค์กรหรือสถาบันที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้นมีจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ตามที่ปรากฏในมาตรา ๕๐, องค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้บริโภคตามที่ปรากฏในมาตรา ๕๗, สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามที่ปรากฏในมาตรา ๘๙, ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตามที่ปรากฏในมาตรา ๑๙๖ ถึงมาตรา ๑๙๘, คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามที่ปรากฏในมาตรา ๑๙๙ ถึงมาตรา ๒๐๐ เป็นต้น องค์กรที่ปรากฏชื่อในรัฐธรรมนูญเหล่านี้เป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน แม้ว่า องค์กรเหล่านี้จะได้รับการกล่าวถึงในรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ใช่ทุกองค์กรที่ถือเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ มีเพียงองค์กรบางองค์กรเท่านั้นที่อยู่ในสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาว่าองค์กรใดเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นมีความสำคัญอันจะนำไปสู่การพิจารณาถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ภายใต้อำนาจการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ตามที่ปรากฏในมาตรา ๒๖๖ ของรัฐธรรมนูญ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เป็นประเทศที่

ได้วางหลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจน โดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ การพิจารณาในทางรูปแบบ และการพิจารณาในทางเนื้อหา การพิจารณาในทางรูปแบบนั้น เป็นการพิจารณาถึงการก่อตั้งและการบัญญัติรับรองอำนาจหน้าที่ องค์กรที่จะถือเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้นั้น จะต้องเป็นองค์กรที่ได้รับการก่อตั้งขึ้นโดยตรงจากรัฐธรรมนูญ และได้รับการบัญญัติรับรองอำนาจหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย สำหรับการพิจารณาในทางเนื้อหานั้น เป็นการพิจารณาถึงบทบัญญัติหน้าที่ซึ่งองค์กรดังกล่าวต้องเป็นองค์กรสูงสุดของรัฐ พิจารณาในแง่ความเป็นอิสระ องค์กรนั้นจะต้องมีความเป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับขององค์กรใด และพิจารณาในแง่สถานะและความสัมพันธ์กับองค์กรอื่น องค์กรนั้นจะต้องเป็นองค์กรที่มีสถานะเท่าเทียมกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญอื่นๆ การพิจารณาหลักเกณฑ์ความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นทำให้มีหลายองค์กรที่ถือเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎร, สภาสูงแห่งสหพันธ์, ประธานาธิบดีสหพันธ์, รัฐบาลแห่งสหพันธ์, ศาลรัฐธรรมนูญ, คณะกรรมาธิการร่วม, ประธานสภาสูงแห่งสหพันธ์, คณะกรรมาธิการร่วมระหว่างสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์, คณะกรรมาธิการและกลุ่มการเมือง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, พรรคการเมือง และที่ประชุมร่วมแห่งสหพันธ์ระหว่างสภาผู้แทนราษฎรแห่งสหพันธ์กับผู้แทนของสภาที่ปรึกษาแห่งสหพันธ์

ในขณะที่การพิจารณาความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศสนั้น ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ชัดเจน แต่ได้มีการกล่าวถึงสถาบันแห่งอำนาจมหาชนตามรัฐธรรมนูญ (Pouvoirs publics constitutionnels) หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญไว้ หมายถึงองค์กรทั้งหลายที่รัฐธรรมนูญเอ่ยถึง ซึ่งได้แก่ประธานาธิบดี, รัฐบาล, ตุลาการรัฐธรรมนูญ, ศาลยุติธรรม และศาลอาญาชั้นสูง สำหรับประเทศโปรตุเกสได้กำหนดให้มีองค์กรตามรัฐธรรมนูญหลายองค์กร ได้แก่ ประธานาธิบดี, สภาที่ปรึกษาแห่งรัฐ, สภาแห่งสาธารณรัฐ, รัฐบาล, ศาลรัฐธรรมนูญ, ศาลอื่นๆ และผู้ตรวจการแผ่นดินแห่งรัฐสภา

สำหรับประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้กล่าวถึงองค์กรต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก โดยองค์กรเหล่านี้มีคำเรียกที่แตกต่างกันออกไป อันได้แก่ องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ปราบกฏตามมาตรา ๔๐, องค์กรอิสระ ปราบกฏตามมาตรา ๕๗ วรรค ๒ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ปราบกฏตาม มาตรา ๒๖๖ และองค์กรที่มีการบริหารงานโดยอิสระ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ปราบกฏตามมาตรา ๗๕ วรรค ๒ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กล่าวถึงองค์กรดังกล่าวข้างต้นในคำที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาถึงสถานะทางกฎหมายขององค์กรข้างต้นแล้ว มิใช่ทุกองค์กรที่มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญของประเทศไทยนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวคำวินิจฉัยว่า องค์กรตามรัฐธรรมนูญหมายถึงองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญและกำหนดหน้าที่ไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจึงเห็นได้ว่าองค์กรที่ได้รับการกล่าวถึงไว้ในรัฐธรรมนูญจะมีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญได้ จะต้องมีการบัญญัติอำนาจหน้าที่ขององค์กรดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญโดยชัดแจ้ง โดยอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นต้องเป็นอำนาจหน้าที่ในระดับเดียวกับอำนาจอธิปไตย คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ นอกจากนี้องค์กรตามรัฐธรรมนูญต้องมีความเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือการกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่นใด และมีสถานะเท่าเทียมกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรอื่นด้วย

จากการศึกษาพบว่าองค์กรดังต่อไปนี้ มีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา คณะรัฐมนตรี ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลทหาร ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์กรเหล่านี้เป็นองค์กรที่ได้รับการบัญญัติทั้งชื่อและอำนาจหน้าที่ไว้โดยชัดแจ้งในรัฐธรรมนูญ มีความเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือการกำกับดูแลของหน่วยงานใด ในขณะที่องค์กรบางองค์กรปรากฏชื่อในรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ได้มีการบัญญัติอำนาจหน้าที่ขององค์กรไว้โดยชัดแจ้ง เช่น พรรคการเมือง เป็นต้น หรือองค์กรบางองค์กรได้รับการบัญญัติชื่อและอำนาจหน้าที่ไว้โดยชัดแจ้ง แต่อำนาจหน้าที่ดังกล่าวไม่ใช่อำนาจหน้าที่ในระดับเดียวกับอำนาจอธิปไตย เป็นเพียงอำนาจในการให้คำปรึกษาเท่านั้น เช่น สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นจึงถือว่ามิใช่สถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๖๖ ของรัฐธรรมนูญ บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภา เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย" ในมาตราดังกล่าวเป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้น จะต้องเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีที่ยังไม่มีปัญหาเกิดขึ้นจริง เช่น การให้ตีความอำนาจหน้าที่ขององค์กร หรือเป็นข้อหารือเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นจึงไม่มีปัญหาเกิดขึ้นจริง ไม่ถือเป็นกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ความขัดแย้งขององค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จะถือเป็นปัญหาตามมาตรา ๒๖๖ และอยู่ภายใต้การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้ จะต้องเป็นปัญหา

เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ โดยอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่จะถือเป็นความขัดแย้งตามมาตรา ๒๖๖ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญอันเนื่องมาจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย กฎหมายลำดับรอง ซึ่งไม่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญไม่ถึงว่าเป็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามที่ปรากฏในมาตรา ๒๖๖ แต่อย่างใด

เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว มาตรา ๒๖๖ กำหนดให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญนั่นเอง หรือประธานรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ถ้อยคำของมาตรา ๒๖๖ ไม่ได้ชี้ชัดว่าปัญหาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นกรณีปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรสององค์กร ทำให้แนวทางคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น เป็นไปในแนวทางที่ว่า ปัญหาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญอาจเป็นลักษณะของการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญขององค์กรใดองค์กรหนึ่งมีอำนาจกระทำการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือไม่ หรือเป็นลักษณะขององค์กรตามรัฐธรรมนูญสององค์กรมีความขัดแย้งกันในเรื่องอำนาจหน้าที่ก็ได้ จากการศึกษาผู้ทำวิจัยเห็นว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่นั้น ควรจะต้องเป็นความขัดแย้งระหว่างเขตอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญสององค์กร ซึ่งองค์กรหนึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ล่วงล้ำ หรือกระทบกระเทือนอำนาจหน้าที่ของอีกองค์กรหนึ่งจึงจะเข้าหลักเกณฑ์การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๖ ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญขององค์กรใด องค์กรหนึ่งมีปัญหาว่าตนมีอำนาจหน้าที่กระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือไม่ เพียงใด ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญในมาตรา ๒๖๖

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๒๖๖ ใน ๒ ประการ คือ

๑. ผู้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖๖ เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญตามที่ปรากฏในมาตรา ๒๖๖ จะเห็นได้ว่า มาตรา ๒๖๖ ได้เปิดโอกาสให้องค์กรตาม รัฐธรรมนูญนั่นเอง หรือประธานรัฐสภาสามารถเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยในปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ การกำหนดให้มีผู้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ๒ องค์กรพบว่ายังมีความไม่เหมาะสม ผู้วิจัยเห็นว่าควรให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญนั่นเองที่เกิดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่เท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิในการเสนอเรื่องตามมาตรา ๒๖๖ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพราะองค์กรตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวอยู่ในสถานะเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และย่อมทราบถึงสภาพปัญหาหรือความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

ที่สุด ประกอบกับการกำหนดให้องค์กรตามรัฐธรรมนูญนั้นเองที่เกิดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่
เท่านั้นเป็นผู้เสนอเรื่อง ย่อมเป็นการลดภาระหน้าที่ของประธานรัฐสภาที่มีภาระหน้าที่เป็นอย่างมากให้
น้อยลง การเสนอเรื่องดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยองค์กรตามรัฐธรรมนูญย่อมทำให้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น
เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญมีความชัดเจน เพราะเสนอโดยองค์กรที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
โดยตรงในคดี

๒. ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญควรเป็นปัญหาขององค์กรตาม
รัฐธรรมนูญสององค์กร เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของมาตรา ๒๖๖ จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญใช้คำว่า ใน
กรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งถ้อยคำดังกล่าวนี้ ไม่ชี้ชัดว่าปัญหา
ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความขัดแย้งในเรื่องอำนาจหน้าที่เป็นปัญหาขององค์กรสององค์กรหรือ
องค์กรเดียว แต่เมื่อพิจารณาจากแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัย
ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขององค์กรเดียว
หรือปัญหาของสององค์กรก็ตาม ผู้วินิจฉัยเห็นว่าปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตาม
รัฐธรรมนูญที่จะเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๖๖ นั้นควรจะเป็นปัญหาที่เกิดความขัดแย้งขึ้น
ระหว่างสององค์กร และองค์กรทั้งสองดังกล่าวจะต้องมีสถานะเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเท่านั้น เนื่องจากเมื่อ
พิจารณาถึงปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ล่วงล้ำ หรือกระทบกระเทือนอำนาจหน้าที่ระหว่าง
องค์กรตามรัฐธรรมนูญแล้ว ควรเป็นปัญหาที่เกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญสององค์กร
ที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ การที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจ
หน้าที่ของตนว่ามีอำนาจกระทำการอย่างไรหรือไม่ เพียงใด มิใช่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งเกี่ยวกับ
อำนาจหน้าที่ระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญสององค์กร เป็นเพียงความสงสัยหรือไม่แน่ใจในการใช้อำนาจ
หน้าที่ของตนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งไม่น่าจะถูกตั้งตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของรัฐธรรมนูญ และใน
ขณะเดียวกันการที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญองค์กรใดองค์กรหนึ่งมีความสงสัยหรือไม่แน่ใจในอำนาจหน้าที่ของ
ตนแล้วเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยอำนาจหน้าที่ของตนย่อมทำให้คดีหรือเรื่องต่างๆ ขึ้น
สู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมากเกินไป

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๔ (๒๕๕๐)

เรื่อง : สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน นับศึกษาสิทธิของบุคคลชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา ๘๖, ๕๖ และ ๒๘๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ ปรัตติ

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้รับรองไว้อย่างแจ่มชัด แต่เนื่องจากยังขาดความเข้าใจ และยังมีได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนอย่างจริงจัง ทำให้การเผยแพร่ความรู้ และการนำความรู้ไปปรับใช้ในการวินิจฉัยคดีข้อพิพาทที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับสิทธิชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปด้วยความยากลำบาก และขาดความชัดเจน เป็นเหตุให้การยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการยอมรับ หรือไม่เกิดความมั่นใจที่จะนำข้อพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาของศาล เป็นเหตุให้ความขัดแย้งในสังคมยืดเยื้อ และลุกลามต่อไปโดยไม่ได้รับการแก้ไข จนอาจกลายเป็นการบั่นทอนความมั่นคงทางสังคมได้

รากเหง้าของปัญหาข้างต้นอยู่ที่ความเชื่อว่า สิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนก็ดี สิทธิของชุมชนก็ดี จะมีขึ้นได้ก็แต่โดยกฎหมายบัญญัติ มองไม่เห็นว่าเป็นชุมชน และความมีสิทธิของชุมชนอาจมีขึ้นได้โดยสภาพ และโดยจารีตประเพณีซึ่งดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของคนซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เคยดำรงอยู่ในอดีตและยังคงดำรงอยู่แม้ในปัจจุบันทั้งในประเทศไทยและในระดับนานาชาติ ความเข้าใจเช่นนี้เกิดจากการขยายตัวของอดีตที่เกิดจากความนิยมรัฐชาติสมัยใหม่ (Nation-State) จนเกินควร และการปลุกฝังความเชื่อในอำนาจรัฐ ส่วนกลาง และอำนาจนิติบัญญัติ ยกย่องการปกครองโดยกฎหมาย และโดยเสียงข้างมากอย่างคับแคบ โดยยึดถือในกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ตราขึ้นโดยอำนาจนิติบัญญัติเหนือสิ่งอื่นใด ยึดถือเอกชนแต่ละคนเป็นแกนกลางของสังคม นิยมชมชอบความทันสมัย ปฏิเสธความชอบธรรมและความมีอยู่โดยสภาพของชุมชนท้องถิ่น มองเห็นแต่สิทธิของเอกชนโดยมองข้ามสิทธิส่วนรวม เชื่อถือในกฎเกณฑ์ที่ตราขึ้นอย่างจงใจ (Artificial Order) มองไม่เห็นคุณค่าของกฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้น และดำรงอยู่ใน

สังคมอย่างหลากหลายแบบเป็นไปเอง (Spontaneous Order) มองข้ามหลักการคุ้มครองเสียงส่วนน้อย กตบทยาของจารีตประเพณีที่อาจมาตัดทอนค่าบังคับของกฎหมายส่วนบัญญัติ รังเกียจความล้าหลัง จนมองไม่เห็นความสมดุลและยั่งยืนตามธรรมชาติ

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาปัญหาว่า "ชุมชน" คืออะไร โดยได้ทำการศึกษาข้อโต้แย้งทางความคิดทฤษฎี ว่าด้วยความสามารถมีสิทธิของหน่วยสังคม ที่เกิดจากการที่บุคคลมารวมกันเพื่อดำเนินวิถีชีวิตหรือทำกิจการ อย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน ซึ่งในทางกฎหมายก็คือปัญหาทางทฤษฎีว่าด้วยสภาพบุคคลของนิติบุคคล ว่าหน่วยสังคมเช่นชุมชน วัด สมาคม สหกรณ์ ฯลฯ สามารถมีสิทธิและหน้าที่ หรือที่เรียกว่ามีสภาพ บุคคลได้เพราะเหตุใด เป็นเพราะสังคมยอมรับให้มีความสามารถมีสิทธิได้โดยสภาพ (Real Corporation Theory) หรือเพราะมีกฎหมายหรืออำนาจรัฐมารับรองให้มีสภาพบุคคลโดยสมมติขึ้นเท่านั้น (Fiction Theory) และพบว่า นับแต่โบราณกาลมา ชุมชน (Community) เป็นหน่วยสังคมที่เกิดจากหมู่คณะที่ดำรงอยู่โดย มีสายสัมพันธ์ระหว่างกันตามธรรมชาติและย่อมมีสภาพบุคคลคือมีสิทธิและอำนาจหน้าที่ได้ตามสภาพความ เป็นจริง เกิดจากการที่คณะบุคคลมาดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันตามขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี และ โดยปกติย่อมถือเอาท้องที่ใดท้องที่หนึ่งเป็นหลักแหล่งในการดำเนินวิถีชีวิต โดยมีได้มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจง แต่มีความผูกพันระหว่างกัน และมีองค์กรหรือกลไกในการตัดสินใจร่วมกันอย่างมีแบบแผนเป็นกิจจะลักษณะ และความสัมพันธ์แบบชุมชนนี้เองที่เป็นต้นแบบของรัฐในสมัยใหม่ ต่อมาเมื่อมีการตระหนักถึงความสำคัญ ของเอกชน และยอมรับความผูกพันตามความสมัครใจตามที่ตกลงกันอย่างเจาะจง จึงได้เกิดรูปแบบความ สัมพันธ์ขั้นพื้นฐานแบบใหม่ที่เกิดจากการรวมกันเป็นหมู่คณะอย่างจงใจเพื่อทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง ร่วมกัน ซึ่งเรียกกันว่าสมาคม (Association) ชุมชนจึงต่างจากหมู่คณะอื่นเช่นสมาคมตรงที่ชุมชนเป็นการ ดำเนินวิถีชีวิตร่วมกันแบบเป็นไปเอง (Spontaneous Order) แต่สมาคมเป็นการรวมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ ตามที่ตกลงกันหรือจัดตั้งกันขึ้นอย่างจงใจ (Artificial Order) และต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) ซึ่งโดยทั่วไปมักมีขึ้นจากการกำหนดเขตปกครองท้องที่เพื่อประโยชน์ในการปกครอง หรือการบริหารราชการของรัฐ

การยอมรับความมีอยู่ของชุมชนในฐานะผู้ทรงสิทธิส่วนรวม (Collective Rights) นั้น อันที่จริงมีมา ในระบบกฎหมายต่างๆ แต่ดั้งเดิม แต่เมื่อเกิดรัฐชาติสมัยใหม่ (Modern Nation - State) และความเชื่อ ถือในกรรมสิทธิ์เอกชน (Private Ownership) ลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) และเสรีนิยม

(Liberalism) ซึ่งเน้นสิทธิและเสรีภาพของเอกชน จนขยายตัวเป็นกระแสหลักมีบทบาทครอบงำความคิดทางสังคมอย่างอื่น จนได้บดบังและทำให้สถานะของชุมชน (Community) และสิทธิส่วนรวม (Collective Rights) และการดำเนินวิถีชีวิตตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิมตกต่ำลงอย่างมากในสมัยใหม่ จนมีการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ ในรูปของทฤษฎีนิติบุคคลโดยสภาพ และเมื่อเกิดแนวคิดเรื่องสิทธิปกครองตนเอง (Self - Government) สิทธิของชนชาติส่วนน้อย (Minorities) สิทธิของชนชาวพื้นเมือง (Indigenous Peoples) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมขึ้นในศตวรรษที่ ๒๐ การรับรองสถานะและสิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนจึงได้รับการยอมรับ และมีความเข้มแข็งขึ้นในระดับนานาชาติอีกครั้งหนึ่ง

การคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กล่าวถึงชุมชนไว้อย่างน้อย ๓ ประเภท คือ ชุมชน (มาตรา ๕๖) ชุมชนท้องถิ่น (มาตรา ๕๙ วรรคแรก) และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (มาตรา ๕๖) ทั้งนี้โดยชุมชนทั่วไปจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๕ ประการดังนี้

(๑) ต้องมีลักษณะเป็นการอยู่ร่วมกันของบุคคลหลายคนเป็นคณะบุคคลโดยมีจำนวนมากพอที่จะดำเนินวิถีชีวิตเป็นหมู่คณะตามปกติและพึ่งตัวเองได้อย่างมีอัตตลักษณ์ (Identity) ในทางสังคมหรือวัฒนธรรมของตนเอง แยกต่างหากจากชุมชนหรือกลุ่มอื่นได้ โดยอาศัยความสมดุลและยั่งยืนในสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรตามธรรมชาติหรือรากเหง้าทางวัฒนธรรมเป็นฐานแห่งการดำรงชีพ

(๒) การอยู่ร่วมกันของบุคคลเหล่านั้นต้องมีลักษณะเป็นการดำเนินวิถีชีวิตร่วมกันโดยมีความสำนึกในความสัมพันธ์เป็นกลุ่มก้อนระหว่างกันอย่างต่อเนื่องและมีการสืบสายชุมชนต่อไปโดยไม่จำกัดระยะเวลา

(๓) ลักษณะของการดำเนินชีวิตหรือกิจวัตรร่วมกันดังกล่าวต้องเป็นไปโดยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ

(๔) การดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนต้องมีรูปแบบหรือข้อบังคับที่แน่นอนเป็นกิจจะลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอย่างน้อยต้องมีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือมีแบบแผนในการติดต่อสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์ได้ต่อบริเวณกัน

(๕) ชุมชนจะต้องมีการจัดองค์กร มีผู้ทำหน้าที่จัดการหรือมีวิธีการจัดการร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่งในนามของชุมชนซึ่งสามารถแสดงออกให้เป็นที่รับรู้แก่สาธารณชนได้ ทั้งนี้ไม่จำกัดว่าจะต้องมีรูปแบบการจัดองค์กรหรือการจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

โดยชุมชนท้องถิ่นนั้นรัฐธรรมนูญมุ่งหมายถึงชุมชนที่ตั้งหลักแหล่งและดำเนินวิถีชีวิตอยู่ในเขตพื้นที่หรือท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปย่อมมีส่วนร่วมได้เสียสำคัญในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่อาจกระทบ

ถึงความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ยิ่งไปกว่านั้น สำหรับชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเป็นพิเศษยิ่งกว่าชุมชนท้องถิ่นทั้งในทางวัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ยังต้องมีลักษณะพิเศษเพิ่มเติมอีก ๒ ประการ คือ ประการแรก ต้องมีวิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน และประการต่อมา ต้องคงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ซึ่งอาศัยความสมดุลและยั่งยืนของแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นรากฐานของแบบแผนทางวัฒนธรรม และในการดำรงชีพ โดยมีได้หันมาดำเนินวิถีชีวิตแบบคนส่วนใหญ่ในชาติหรือในพื้นที่ปกครองที่ตนสังกัดอยู่

โดยที่รัฐธรรมนูญที่คุ้มครองชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมนั้นมุ่งคุ้มครองความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม และคุ้มครองความสมดุลยั่งยืนในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพด้วยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ประกอบกับการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ มีผลบังคับแก่ประเทศไทยเมื่อ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๐ และเข้าเป็นภาคีในกติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. ๑๙๖๖ โดยมีผลบังคับแก่ประเทศไทยเมื่อ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ และต่อมาได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการกำจัดเลือกปฏิบัติต่อเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ค.ศ. ๑๙๖๕ มีผลบังคับแก่ประเทศไทยเมื่อ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๖ ผลของข้อผูกพันระหว่างประเทศเหล่านี้ ทำให้ความหมายของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมเกินความกว้างครอบคลุมไปถึงชนชาวไทยที่รวมกันเป็นชุมชนของชนชาติส่วนน้อยด้วย และย่อมครอบคลุมไปถึงชุมชนท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ไม่ว่าก่อนหรือหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ชุมชนเหล่านี้ย่อมนับว่าเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมได้หากปรากฏว่าได้ดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในความหมายแบบวิถีชีวิตพื้นบ้านที่อยู่ร่วมกันภายใต้ความเชื่อในความรากเหง้าทางจารีตประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นมา หรือเทือกเถาเหล่ากอร่วมกัน หรืออาศัยแหล่งทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมเป็นฐานสำคัญในการดำเนินวิถีชีวิตและดำรงชีพร่วมกัน และยังคงดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่ตกทอดมาแต่เดิม โดยมีได้หันมาดำเนินวิถีชีวิตแบบคนส่วนใหญ่ในสังคมใหม่ที่ตนสังกัดอยู่

ในแง่ของผู้ทรงสิทธินั้น สิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนย่อมเป็นสิทธิของเอกชนแต่ละคน (Individual Rights) แต่ขณะเดียวกันการคุ้มครองสิทธิของบุคคลเอกชนย่อมครอบคลุมไปถึงการคุ้มครองสิทธิของคณะบุคคลที่เกิดจากการที่เอกชนแต่ละคนมารวมกันเพื่อทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันด้วย และในกิจการบางอย่างซึ่งเอกชนแต่ละคนไม่อาจจะทำได้ลำพังตัว หรือต้องอาศัยคณะบุคคลเป็นผู้ดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่บุคคลรวมกันเป็นชุมชนก็เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตตามแบบแผน จารีตประเพณี

และวัฒนธรรมที่ตนเชื่อถือหรือเห็นคุณค่าร่วมกัน หรืออาศัยทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมเป็นฐานในการดำรงชีพหรือเป็นฐานแห่งคุณภาพชีวิตร่วมกัน อันเป็นกิจการที่บุคคลแต่ละคนต้องทำร่วมกัน ไม่อาจบรรลุผลได้ลำพังตน ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิของเอกชนแต่ละคนในกรณีที่รวมกันเป็นชุมชนจะสำเร็จประโยชน์แก่เอกชนแต่ละคนได้ก็ต่อเมื่อการคุ้มครองนั้นครอบคลุมไปถึงสิทธิของหมู่คณะหรือชุมชนในรูปสิทธิส่วนรวม หรือสิทธิรวมหมู่ (Collective Rights) ด้วย ดังนั้นสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนจึงมีได้ทั้งที่เป็นสิทธิของเอกชนแต่ละคน และสิทธิของชุมชนเป็นส่วนรวม

อย่างไรก็ดี สิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนที่รัฐธรรมนูญรับรองให้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานนี้ ต่างจากการวางหลักประกันอำนาจหน้าที่ในการปกครองตนเองแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่มุ่งให้มีแก่บุคคลธรรมดา หรือคณะบุคคล แต่อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักประกันความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง หน่วยงานของรัฐโดยมิได้คำนึงถึงข้อเท็จจริงว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเกิดจากบุคคลรวมกันเป็นชุมชนหรือไม่ ดังนั้นจึงไม่อาจถือได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นชุมชน และแม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็ไม่อาจนับว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ทรงสิทธิชุมชน

ลักษณะสำคัญของสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมก็คือสิทธิที่จะ "รักษาเอกลักษณ์ทางจารีตประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอันดีของตน" ไว้ หรือสิทธิที่จะ "ดำรงความแตกต่างทางจารีตประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนของตน" ซึ่งต่างจากชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นหรือในภูมิภาคที่ตนอาศัยอยู่นั้น ทั้งนี้โดยวัฒนธรรมอันดีหมายถึงแบบแผนทางวัฒนธรรมซึ่งบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนนั้นมีสำนึกร่วมกันว่าเป็นรากฐานแห่งการดำเนินวิถีชีวิตร่วมกัน แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่ไม่เป็นการจำกัดตัดสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยปราศจากความยินยอม และต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี และบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมนั้นมีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีออกเป็นสองแบบ คือสิทธิที่เกี่ยวกับจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นโดยแท้ กับสิทธิเกี่ยวกับจารีตประเพณีและวัฒนธรรมโดยปริยาย

ในแง่ของการคุ้มครองสิทธิในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นนั้น รัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะต้องดเว้นไม่ทำการใดๆ ต่อบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในทางที่เป็นการละเลย หรือมองข้ามหรือไม่ยอมรับในความมีอยู่หรือไม่เคารพต่อการดำรงอยู่ของบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนนั้นๆ หรือต่อการดำเนินชีวิตตามจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ

วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น หรือใช้คุณค่าอย่างอื่นนอกเหนือจากจารีตประเพณี หรือวัฒนธรรมของชุมชนมาเป็นเครื่องประเมินคุณค่าของบุคคลนั้น นอกจากนั้นรัฐและหน่วยงานของรัฐจะต้องละเว้นจากการจำกัดล่วงละเมิด หรือพยายามกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นเกิดขัดข้อง ระวังหรือสลายไปโดยปราศจากเหตุอันควร

ในทางกลับกันบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนย่อมมีสิทธิขัดขวางหรือปลดเปลื้องการที่รัฐหรือผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นโดยมิชอบอันเป็นสิทธิตามหลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั่วไปตามรัฐธรรมนูญ ส่วนการที่กฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองให้มีสิทธิต่าง ๆ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัตินั้นหมายถึงเพียงแค่ว่า บุคคลย่อมไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้รัฐกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เว้นแต่จะเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิเช่นนั้นไว้เท่านั้น

สิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือสิทธิมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแบ่งออกเป็นสิทธิร่วมจัดการและใช้หรือได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะที่เป็นสิทธิที่เสริมขึ้นมาจากสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินอย่างหนึ่งกับสิทธิที่จะเรียกให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามกฎหมายอีกอย่างหนึ่ง

สำหรับสิทธิร่วมจัดการและใช้หรือได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในฐานะที่เป็นสิทธิที่เสริมขึ้นมาจากสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินนั้น เราอาจแยกแยะต่อไปอีกได้ว่า บุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิร่วมจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (มาตรา ๕๖) ส่วนบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนมีสิทธิมีส่วนร่วมบำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ไม่ว่าจะอย่างไร บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมก็ดี หรือบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนทั่วไปก็ดี ย่อมมีสิทธิในการขัดขวางทวงห้ามการรบกวนการใช้สิทธิจัดการและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของตนโดยมิชอบ โดยเทียบเคียงมาจากสิทธิในทรัพย์สินมาตรา ๑๓๓๖ และ ๑๓๓๔ ป.พ.พ.

ส่วนสิทธิเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามกฎหมายเป็นสิทธิที่เกิดจากผลของมาตรา ๕๖ วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญ เป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐในการควบคุมให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อแก้ปัญหาคือที่ถือกันว่า ในกรณีเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับสาธารณสุขสมบัตินั้น หากมีการละเมิดกฎหมาย หรือก่อความเสียหายแก่ส่วนรวมขึ้น ผู้เสียหายคือรัฐ ไม่ใช่ประชาชน ดังนั้นบุคคล

ทั่วไปจึงไม่อาจฟ้องเป็นคดีในศาลได้ แต่โดยนัยแห่งมาตรา ๕๖ วรรคสามนี้ รัฐธรรมนูญได้รับรองให้บุคคลมีฐานะเป็นผู้เสียหายในเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดการ หรือได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของบุคคล และมาตรานี้จึงเป็นฐานให้บุคคลและชุมชนอาจอ้างขึ้นเพื่อเรียกร้องหรือฟ้องให้หน่วยราชการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

งานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ความมุ่งหมายสำคัญของรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนแล้ว ยังมุ่งคุ้มครองและฟื้นฟูคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เคารพความหลากหลาย และคุ้มครองคุณค่าในการธำรงรักษารากฐานแห่งการดำรงชีพตามปกติของประชาชนซึ่งอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลและยั่งยืน มีความปลอดภัย และมีคุณภาพ โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการกำกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีความสมดุลและยั่งยืนอีกด้วย

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๕ (๒๕๕๐)

เรื่อง : การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนดและ
ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติจากรัฐสภา

ผู้วิจัย : ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการตรวจสอบพระราชกำหนดใน ๒ กรณีด้วยกัน คือ การตรวจสอบพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบกับการตรวจสอบพระราชกำหนดที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้ว ในกรณีแรก การตรวจสอบพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบนั้นศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจแต่เพียงตรวจสอบกระบวนการในการตราพระราชกำหนดว่าสอดคล้องกับเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้หรือไม่ส่วนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้นรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเอาไว้ซึ่งในประเด็นนี้อาจถือว่าเป็นข้อบกพร่องที่สำคัญประการหนึ่งของระบบพระราชกำหนดในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ได้ส่วนในกรณีที่สองการตรวจสอบพระราชกำหนดที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้วนั้น เมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบพระราชกำหนดใดแล้ว รัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติ ซึ่งรัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติไว้ต่อไปว่าเป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะ "ตรวจสอบ" เนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบแล้วไว้ใน ๒ กรณีด้วยกันโดยผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและผ่านทางองค์กรศาล

การศึกษาเปรียบเทียบระบบรัฐกำหนดของฝรั่งเศสให้ข้อคิดที่สำคัญกับระบบพระราชกำหนดของไทย ในหลายกรณีด้วยกัน ระบบรัฐกำหนดของฝรั่งเศสนั้นมีความแตกต่างจากระบบพระราชกำหนดของไทยมากแต่ในระบบรัฐกำหนดของฝรั่งเศสก็มีหลายเรื่องที่สามารถเป็นประโยชน์สำหรับการนำมาปรับใช้กับระบบพระราชกำหนดของไทยได้ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นสำคัญ ๕ ประเด็น คือ

๑. วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการตราพระราชกำหนด กระบวนการตราพระราชกำหนดของไทยเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๘ และมาตรา ๒๒๐ แห่งรัฐธรรมนูญ โดยฝ่ายบริหารมีอำนาจที่จะตราพระราชกำหนดได้ด้วยตัวเองตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสองมาตราดังกล่าว กระบวนการตราพระราชกำหนดของไทยจึงเป็นอำนาจหน้าที่แท้ๆ ของฝ่ายบริหารที่จะ "เลือก" ใช้กระบวนการดังกล่าวแทนการตราพระราชบัญญัติ กระบวนการตราพระราชกำหนดของไทยนั้นจึงมีความแตกต่างจากกระบวนการตรารัฐกำหนด

ของประเทศฝรั่งเศสเป็นอย่างมากเพราะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของฝรั่งเศสได้บัญญัติถึงกระบวนการตรารัฐกำหนดไว้ว่าฝ่ายบริหารจะต้อง“ขออนุญาต” ฝ่ายนิติบัญญัติที่จะเข้าไปใช้อำนาจนิติบัญญัติในส่วนที่เป็นของฝ่ายนิติบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญก่อน เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติอนุญาต ฝ่ายบริหารจึงจะไปออกรัฐกำหนดได้และเมื่อฝ่ายบริหารออกรัฐกำหนดก็จะออกได้เฉพาะในเรื่องและในประเด็นที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้อนุญาตไปแล้วเท่านั้น ฝ่ายบริหารจะไปออกรัฐกำหนดนอกเหนือจากเรื่องที่ได้รับอนุญาตจากฝ่ายนิติบัญญัติไม่ได้

เมื่อพิเคราะห์กระบวนการตราพระราชกำหนดของไทยกับกระบวนการออกรัฐกำหนดของฝรั่งเศสแล้วจะเห็นความแตกต่างกันอย่างมากและไม่อาจเปรียบเทียบกันได้ เหตุผลสำคัญที่ทำให้กระบวนการออกรัฐกำหนดของฝรั่งเศสเป็นเช่นนี้ก็เพราะความเป็นมาและสภาพการณ์ทางการเมืองของประเทศที่ทำให้ผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้ออกแบบรัฐธรรมนูญให้ฝ่ายบริหาร“แข็ง” กว่าฝ่ายนิติบัญญัติ จึงกำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจน้อยไม่สามารถออกกฎหมายได้ทุกเรื่องดังเช่นฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศอื่น ๆ และนอกจากนี้แล้ว ฝ่ายนิติบัญญัติเองก็ยังสามารถ “แย่ง” อำนาจในการออกกฎหมายที่มีน้อยอยู่แล้วไปได้อีกเพราะผู้ร่างรัฐธรรมนูญเห็นความจำเป็นของการออกกฎหมายประเภท “เร่งด่วน” ของฝ่ายบริหารเพื่อแก้ปัญหาสำคัญของประเทศ จึงได้บัญญัติให้มีระบบรัฐกำหนดในรัฐธรรมนูญ แต่อย่างไรก็ดีเพื่อไม่ให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจของตนได้อย่างง่ายดายและพร่ำเพรื่อ รัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้การออกรัฐกำหนดของฝ่ายบริหารสามารถทำได้หากฝ่ายนิติบัญญัติอนุมัติเมื่อฝ่ายนิติบัญญัติอนุมัติด้วยการออกรัฐบัญญัติอนุมัติให้ฝ่ายบริหารออกรัฐกำหนดได้แล้ว ฝ่ายบริหารจึงค่อยไปออกรัฐกำหนดโดยกระบวนการออกรัฐกำหนดของฝรั่งเศสจะทำขึ้นในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีหลังจากที่ได้รับความเห็นจากสภาแห่งรัฐและจะต้องได้รับการลงนามประกาศใช้บังคับโดยประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเมื่อประกาศใช้บังคับในรัฐกิจจานุเบกษา รัฐกำหนดก็จะมีผลใช้บังคับ

๒. วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการตรวจสอบเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนด ในประเทศไทยนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดกระบวนการตรวจสอบเงื่อนไขในการตรา พระราชกำหนดไว้ในมาตรา ๒๑๙ ส่วนพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรานั้นมิได้มีบทบัญญัติใดๆ ที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดดังกล่าวก่อนที่จะได้มีการให้ความเห็นชอบโดยรัฐสภา

ส่วนในประเทศฝรั่งเศสนั้นเนื่องจากการออกรัฐกำหนดโดยฝ่ายบริหารจะต้องผ่านขั้นตอนสำคัญ คือ รัฐสภาต้องออกรัฐบัญญัติมอบอำนาจในการออกกฎหมายของรัฐสภาให้แก่รัฐบาลตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๘ แห่งรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การตรวจสอบเงื่อนไขในการตรารัฐกำหนดจึงอาจเกิดขึ้นได้เช่นกันโดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยในการตรวจสอบเงื่อนไขในการตรารัฐกำหนดของรัฐบาลนั้นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส

ได้วางแนวทางปฏิบัติไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๗๖-๗๑ ลงวันที่ ๑๑-๑๒ มกราคม ค.ศ.๑๙๙๗ ถึงเหตุผลของฝ่ายบริหารที่เสนอร่างกฎหมายมอบอำนาจโดยจะดูว่าเป็นกรณีเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของประเทศด้วย นอกจากการตรวจสอบเหตุผลของการมอบอำนาจให้ฝ่ายบริหารออกรัฐกำหนดได้แล้ว คณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็จะพิจารณาถึง "รูปแบบ" ของการจัดทำร่างกฎหมายมอบอำนาจด้วยว่าเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ รวมถึงการตรวจสอบเนื้อหาของร่างกฎหมายมอบอำนาจว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๓๔ แห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่เช่นกัน

เมื่อพิจารณาที่กระบวนการตรวจสอบเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดของไทยเปรียบเทียบกับกระบวนการตรารัฐกำหนดของฝรั่งเศสแล้วจะพบว่าอยู่ในอำนาจขององค์กรประเภทเดียวกันคือ ศาลรัฐธรรมนูญของไทยและคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส ข้อแตกต่างคงมีเพียงประการเดียวคือ มาตรา ๓๔ แห่งรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสไม่ได้บัญญัติถึง "เหตุผล" ของการออกรัฐกำหนดไว้อย่างชัดเจนซึ่งต่อมา คณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ได้วางหลักเอาไว้ว่าควรจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนของประเทศ ในขณะที่ของประเทศไทยนั้น มาตรา ๒๑๔ วรรคแรก แห่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงเหตุแห่งการออกพระราชกำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นแนวทางให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๓. วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบ มาตรา ๒๑๙ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นมาตราเดียวในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติถึงอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบเอาไว้โดยบทบัญญัติมาตราดังกล่าวได้กำหนดถึงอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญไว้ในเรื่องการตรวจสอบกระบวนการในการตราพระราชกำหนดว่าเป็นไปตามมาตรา ๒๑๔ วรรคหนึ่ง แห่งรัฐธรรมนูญเท่านั้น จึงทำให้การตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบไม่สามารถทำได้ และนอกจากนี้ หากจะถือว่าพระราชกำหนดเป็น "นิติกรรมทางปกครอง" ที่ออกโดยฝ่ายบริหารจึงอาจอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้นั้นเมื่อได้ตรวจสอบเขตอำนาจของศาลปกครองสูงสุดและเขตอำนาจของศาลปกครองชั้นต้นจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ แล้ว ไม่พบว่ากฎหมายดังกล่าวมีการให้อำนาจศาลปกครองที่จะตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดได้ ดังนั้น ในปัจจุบันจึงยังไม่มีองค์กรใดมีอำนาจในการเข้าไปตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบไว้โดยตรง

กรณีดังกล่าวจะแตกต่างจากระบบของประเทศฝรั่งเศสในการตรวจสอบเนื้อหาของรัฐกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบ โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้วางแนวทางไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๘๕-๑๙๖ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ค.ศ.๑๙๕๕ ว่า รัฐกำหนดที่รัฐสภายังไม่ให้สัตยาบันอยู่ภายใต้การตรวจสอบของศาลปกครองสูงสุดโดยเป็นไปตามหลักองค์กรผู้ทำคำสั่งคือ รัฐกำหนดมาจากฝ่ายปกครองจึงเป็นสิ่งที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองสูงสุดที่จะตรวจสอบรัฐกำหนด การตรวจสอบเนื้อหาของรัฐกำหนดโดยศาลปกครองสูงสุดนั้น ผู้ฟ้องศาลปกครองสูงสุดจะต้องฟ้องเพื่อขอให้เพิกถอนด้วยเหตุว่ารัฐกำหนดนั้นเป็นนิติกรรมทางปกครองที่ทําเกินขอบอำนาจที่ผู้ฟ้องคดีจะต้องเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากรัฐกำหนดดังกล่าวและจะต้องฟ้องคดีภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่รัฐกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับ โดยผลของการฟ้องคดีต้องเป็นไปเพื่อเพิกถอนรัฐกำหนดเท่านั้น การตรวจสอบของศาลปกครองสูงสุดจะเป็นไปเพื่อพิจารณาว่ารัฐกำหนดที่ออกมานั้นชอบด้วยรัฐบัญญัติมอบอำนาจหรือไม่ มีการออกรัฐกำหนดสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ๆ หรือไม่

จากข้อแตกต่างนี้เองที่ทำให้ต้องทบทวนว่าในประเทศไทยนั้น สมควรที่จะทำการบัญญัติกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภาไม่ได้ให้ความเห็นชอบหรือไม่ อย่างไร

๔. วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว เมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบในรัฐกำหนดแล้ว รัฐกำหนดก็จะมีผลบังคับใช้เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติถึงอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วได้ในสองกรณีด้วยกัน คือ การตรวจสอบตามมาตรา ๑๙๘ ที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเป็นผู้เสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย และการตรวจสอบตามมาตรา ๒๖๔ ที่ศาลสามารถขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ในกรณีที่หากศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดี และต่อมาศาลได้เห็นหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญและยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ศาลสามารถรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งความเห็นไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้

ในขณะที่ในประเทศฝรั่งเศสนั้น รัฐกำหนดที่รัฐสภาให้สัตยาบันแล้วจะมีผลย้อนหลังไปทำให้รัฐกำหนดนั้นมีสถานะทางนิติบัญญัตินับแต่วันที่ประกาศใช้บังคับรัฐกำหนด ดังนั้น รัฐกำหนดนั้นจึง "หลุดพ้น" จากเขตอำนาจการตรวจสอบของศาลปกครองสูงสุด และในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถถูกตรวจสอบได้โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสได้กำหนดให้การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายสามารถทำได้ก่อนที่จะมีการประกาศใช้บังคับกฎหมายเท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วของทั้งสองประเทศ จะพบว่า ระบบของไทยเป็นระบบที่ดีกว่าและให้ความคุ้มครองประชาชนได้มากกว่า เนื่องจากแม้จะเป็นเวลาใดก็ตามหากมีความจำเป็นที่จะต้อง "ใช้" กฎหมาย ก็มีกระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนั้นได้ตลอดเวลา ซึ่งต่างกับในประเทศฝรั่งเศสที่ภายหลังจากกฎหมายมีผลใช้บังคับก็ไม่มีองค์กรใดที่จะมีอำนาจในการตรวจสอบได้

๕. วิเคราะห์เปรียบเทียบการสิ้นผลของพระราชกำหนด รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติถึงการสิ้นผลของพระราชกำหนดไว้สองกรณีด้วยกัน กรณีแรก ตามมาตรา ๒๑๘ วรรคสามและวรรคสี่แห่งรัฐธรรมนูญที่บัญญัติถึงการสิ้นผลของพระราชกำหนดเนื่องจากไม่ได้รับอนุมัติจากรัฐสภา ส่วนในกรณีที่สอง ตามมาตรา ๒๑๙ วรรคสาม ที่บัญญัติถึงการสิ้นผลของพระราชกำหนดเนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

ในประเทศฝรั่งเศส รัฐกำหนดสิ้นผลได้สองกรณี กรณีแรกเป็นการสิ้นผลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่มาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ให้รัฐกำหนดสิ้นผลใช้บังคับหากรัฐบาลมิได้เสนอร่างรัฐบัญญัติให้สภานิติบัญญัติต่อรัฐสภาภายในระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ในรัฐบัญญัติมอบอำนาจให้ฝ่ายบริหารตรารัฐกำหนดกับกรณีที่สองคือ การเพิกถอนรัฐกำหนดที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยศาลปกครองสูงสุด

การสิ้นผลของพระราชกำหนดของทั้งสองประเทศต่างก็มี "เอกลักษณ์" เฉพาะตัวที่แตกต่างกันโดยเฉพาะในประเด็นสำคัญคือการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเนื้อหาของพระราชกำหนดที่ในประเทศไทยไม่มีการบัญญัติไว้ชัดเจน ในขณะที่ในประเทศฝรั่งเศสนั้นบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของศาลปกครองสูงสุด ซึ่งเมื่อศาลปกครองสูงสุดได้ตรวจพิจารณาแล้วพบว่าเนื้อหาของรัฐกำหนดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญศาลปกครองสูงสุดก็สามารถสั่งเพิกถอนรัฐกำหนดนั้นได้

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบพระราชกำหนดของไทยและระบบรัฐกำหนดของฝรั่งเศสใน ๕ ประเด็นที่ผ่านมา พบว่ามีข้อแตกต่างกันมากและไม่มีระบบใดที่สมบูรณ์ในตัวของตัวเอง โดยในระบบของไทยนั้น รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติถึงกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบเอาไว้ ในขณะที่ของประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้ศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบส่วนในประเทศฝรั่งเศสนั้นเมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบรัฐกำหนดแล้วก็หลุดพ้นจากกระบวนการตรวจสอบทุกกระบวนการเนื่องจากรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสบัญญัติให้การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายสามารถทำได้เฉพาะก่อนที่จะประกาศใช้บังคับเท่านั้น เมื่อประกาศใช้บังคับแล้วไม่มีองค์กรใดมีอำนาจตรวจสอบ ข้อแตกต่างดังกล่าวทำให้เราพอมอง

เห็น "ข้อบกพร่อง" ของทั้งสองประเทศและมองเห็น "ข้อดี" ของประเทศฝรั่งเศสที่อาจนำมาปรับใช้กับกรณีของประเทศไทยได้

ในส่วนข้อบกพร่องของประเทศไทยที่ได้กล่าวไว้แล้วนั้น แม้ในประเทศไทยจะยังไม่เคยเกิดปัญหาว่าเนื้อหาพระราชกำหนดชั่วคราวที่ตราขึ้นโดยคณะรัฐมนตรี แต่โอกาสที่จะเกิดขึ้นก็เป็นไปได้ไม่ยากนักเพราะแม้กระบวนการตรากฎหมายปกติจะผ่านการตรวจพิจารณาจากทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติอย่างละเอียดรอบคอบเช่นไรก็ตาม ก็ยังเกิดปัญหากฎหมายชั่วคราวที่ตราขึ้นได้ จึงเป็นเรื่องไม่ยากที่พระราชกำหนดที่ตราขึ้นโดยรัฐบาลจากฝ่ายบริหารอาจมีบทบัญญัติส่วนใดส่วนหนึ่งที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นในอนาคต ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้เพิ่มกระบวนการตรวจสอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ให้ความเห็นชอบไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยผู้วิจัยเห็นว่า องค์การที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวคือศาลรัฐธรรมนูญ

จริงอยู่ที่ในทางทฤษฎีนั้นระบบกฎหมายมหาชนของประเทศฝรั่งเศสถือว่ารัฐกำหนดเป็นนิติกรรมทางปกครอง (acte administratif) ประเภทหนึ่งซึ่งโดยทั่วไปแล้วการกระทำของฝ่ายบริหารที่ไม่ใช่การกระทำทางรัฐบาล (acte de gouvernement) จะอยู่ภายใต้การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของศาลปกครอง ซึ่งพระราชกำหนดก็เป็นนิติกรรมหรือการกระทำของฝ่ายปกครองประเภทหนึ่งดังนั้น ในฝรั่งเศสจึงกำหนดให้ศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐกำหนดก่อนที่จะมีการให้สัตยาบันโดยรัฐสภา แต่การที่ผู้วิจัยเห็นควรให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชกำหนดก่อนที่รัฐสภาจะให้ความเห็นชอบก็เนื่องมาจากมาตรา ๒๑๙ วรรคสามแห่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติถึงกระบวนการตรวจสอบการตราพระราชกำหนดว่าสอดคล้องกับเงื่อนไขในการตราพระราชกำหนดหรือไม่เอาไว้แล้วหากจะมอบหน้าที่ดังกล่าวให้กับศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มเข้าไปอีกก็คงจะไม่มีปัญหาเท่าใดเพราะเมื่อรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบพระราชกำหนดไปแล้วและต่อมามีผู้พบว่าเนื้อหาของกฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ ก็คงต้องเป็นหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติที่เกิดจากการให้ความเห็นชอบพระราชกำหนดอยู่ดี และนอกจากนี้ ข้อเสนอของผู้วิจัยคงไม่ทำให้เกิดความยุ่งยากเท่าไรนักเนื่องจากสามารถดำเนินการได้โดยแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพียงมาตราเดียวโดยแทรกไว้ในระหว่างมาตรา ๒๑๘ และมาตรา ๒๑๙ โดยมีข้อความดังนี้คือ

"มาตรา ๒๑๘/๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภามีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นมีบทบัญญัติที่ขัดด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็น

ดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญ
แจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๖ ให้พระราชกำหนด
นั้นไม่มีผลบังคับมาตั้งแต่ต้น

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๖ ต้องมีคะแนนเสียง
ไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งหมด"

บทบัญญัติที่ผู้วิจัยเสนอจะมีผลเป็นการ "อุดช่องว่าง" ของรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจ
สอบเนื้อหาของพระราชกำหนดที่รัฐสภายังไม่ได้ให้ความเห็นชอบอันจะส่งผลทำให้ระบบตรวจสอบความชอบ
ด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของไทยพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๖ (๒๕๕๐)

เรื่อง : สภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร. อุดม รัฐอมฤต

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

โดยทั่วไปแล้วสภาพบังคับและผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะประเภทของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมี ๓ ประเภท คือ

- ๑) การจำแนกโดยพิจารณาว่าเป็นคำวินิจฉัยในทางเนื้อหาแห่งคดีหรือเป็นคำวินิจฉัยในส่วนวิธีพิจารณาคดี
- ๒) การจำแนกโดยพิจารณาว่าเป็นคำวินิจฉัยระหว่างคดีกับคำวินิจฉัยที่ทำให้เสร็จสิ้นคดี
- ๓) การจำแนกโดยพิจารณาเนื้อหาของคำวินิจฉัยนั้น ๆ ว่าเป็นคำวินิจฉัยที่พิสูจน์สิทธิหรือเป็นคำวินิจฉัย

ให้กระทำการ หรือเป็นคำวินิจฉัยที่เป็นการก่อตั้งสิทธิ

ทั้งนี้สภาพบังคับทั่วไปของคำวินิจฉัยของศาล ก็มีอยู่ในสามลักษณะ คือ สภาพบังคับทางแพ่ง ได้แก่ การบังคับชำระหนี้กับการชดเชยหรือทดแทน สภาพบังคับทางอาญา ได้แก่ การลงโทษทางอาญา และสภาพบังคับทางมหาชน คือการบังคับให้เป็นไปตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ซึ่งการพิจารณาผลบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอาจแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๒ กรณีที่สำคัญ คือ

- (๑) ผลบังคับทางกฎหมายพิจารณาในแง่รูปแบบ (formelle Rechtskraft)

ผลบังคับทางกฎหมายพิจารณาในแง่รูปแบบ หมายถึง กรณีที่มีคำวินิจฉัยของศาลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งไม่อาจถูกโต้แย้งด้วยกระบวนการในทางกฎหมายได้อีกต่อไป เนื่องจากไม่มีศาลใดที่จะอยู่เหนือกว่าศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลทางกฎหมายในแง่รูปแบบ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงมีประเด็นแต่เพียงว่าเมื่อใดผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในแง่รูปแบบจะเริ่มมีขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีผลผูกพันทางกฎหมายในแง่รูปแบบต่อเมื่อได้มีการอ่านคำวินิจฉัยหรือเมื่อได้มีการส่งคำวินิจฉัยนั้นให้คู่กรณีทราบ ผลผูกพันทางกฎหมายในแง่รูปแบบนั้นมีได้เป็นเพียงพื้นฐานของผลผูกพันทางกฎหมายในแง่เนื้อหาเท่านั้น แต่อาจมีผลต่อกฎหมายในทางสารบัญญัติด้วยในกรณีที่คำวินิจฉัยดังกล่าวได้กำหนดสาระสำคัญขององค์ประกอบทางกฎหมายเชื่อมโยงกับกฎเกณฑ์ในทางกฎหมายอันหนึ่งอันใด อย่างไรก็ตามการไม่อาจถูกโต้แย้งได้อีกต่อไปของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมิได้หมายความว่าคำวินิจฉัยนั้นไม่อาจถูกยกเลิกหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้

(๒) ผลบังคับทางกฎหมายพิจารณาในแง่เนื้อหา (materielle Rechtskraft)

ผลบังคับทางกฎหมายพิจารณาในแง่เนื้อหา มีความมุ่งหมายเพื่อจัดการปัญหาในเรื่องความมีเสถียรภาพ และความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งมีผลทำให้คู่ความในคดีต่อๆ มาไม่สามารถยกประเด็นปัญหาเรื่องดังกล่าว ขึ้นเป็นปัญหาได้อีก ผลผูกพันทางกฎหมายในแง่เนื้อหา มีผลผูกพันคู่ความในคดีและผู้สืบสิทธิของคู่ความ ในคดีตามกำหนดระยะเวลาที่คำวินิจฉัยนั้นมีผลบังคับในทางรูปแบบ และในกรณีนี้ย่อมไม่อาจอนุญาตให้ศาล ทำการวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวได้ใหม่ ดังนั้นผลผูกพันในทางเนื้อหาจึงเป็นเงื่อนไขในการวินิจฉัยในทางปฏิเสธ

ผลผูกพันของผลบังคับทางกฎหมายในแง่เนื้อหาของคำวินิจฉัยของศาลนั้น มีข้อพิจารณาอยู่ ๓ ประการ คือ ผู้ที่ผูกพันตามคำวินิจฉัยของศาล ผลบังคับทางกฎหมายในแง่เนื้อหาของคำวินิจฉัยของศาล และเนื้อหาของ คำวินิจฉัยที่มีผลบังคับในทางกฎหมาย

(๒.๑) ผู้ที่ผูกพันตามคำวินิจฉัยของศาล

โดยทั่วไปแล้ว บุคคลที่ได้รับผลผูกพันจากคำวินิจฉัยของศาล คือบุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีและ บุคคลที่เป็นผู้สืบสิทธิของคู่ความในคดีดังกล่าว นอกจากนี้ผู้พิพากษาก็ต้องผูกพันตามคำวินิจฉัยด้วย เช่นกัน กล่าวคือ ผู้พิพากษาไม่อาจวินิจฉัยวัตถุแห่งข้อพิพาทในเรื่องที่ได้มีการวินิจฉัยไว้แล้วอีกได้ ผู้พิพากษา ไม่อาจจะวินิจฉัยคดีอื่นให้มีผลในทางตรงกันข้ามกับที่ได้วินิจฉัยไว้แล้วในกรณีแรก ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลเสีย หายหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อกำวินิจฉัยที่มีผลบังคับในทางกฎหมายแล้ว และผู้พิพากษาต้องถูกผูกพันจาก การที่ได้วินิจฉัยไว้ในคดีแรก ซึ่งไม่อาจวินิจฉัยให้เกิดผลร้ายในคดีที่สองได้

สำหรับปัญหาว่าคำวินิจฉัยของศาลผูกพัน "บุคคลที่สาม" หรือไม่นั้น เนื่องจากโดยหลัก ทั่วไปคำวินิจฉัยของศาลผูกพันเฉพาะกับคู่ความในคดีหรือผู้สืบสิทธิของเขาเท่านั้น การมีผลต่อบุคคลที่สาม เป็นการทั่วไปจึงยังไม่เป็นที่ยอมรับ

(๒.๒) ผลบังคับทางกฎหมายในแง่เนื้อหาของคำวินิจฉัยของศาล

บุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีย่อมถูกผูกพันตามคำวินิจฉัยของศาล ผู้พิพากษาที่วินิจฉัยวัตถุแห่ง ข้อพิพาทในเรื่องเดียวกันไม่อาจจะวินิจฉัยคดีให้แตกต่างไปจากคดีแรกได้ ซึ่งผลของผลบังคับในทางกฎหมาย มีผลต่อคู่ความในคดีไม่อาจนำคดีในเรื่องดังกล่าวมาฟ้องศาลได้อีก

(๒.๓) เนื้อหาของคำวินิจฉัยที่มีผลบังคับในทางกฎหมาย

เนื้อหาของคำวินิจฉัยที่มีผลบังคับในทางกฎหมาย คือ คำวินิจฉัยของศาลที่ได้วินิจฉัย เกี่ยวกับวัตถุแห่งข้อพิพาท การวินิจฉัยเกี่ยวกับวัตถุแห่งข้อพิพาทดังกล่าวย่อมเป็นการวินิจฉัยเกี่ยวกับ สภาพการณ์ในทางข้อกฎหมาย จึงจะถือเป็นคำวินิจฉัยที่มีผลบังคับในทางกฎหมาย

คำวินิจฉัยของศาลมักจะต้องวินิจฉัยเกี่ยวกับสภาพการณ์ในทางข้อเท็จจริงและสภาพการณ์ในทางข้อกฎหมาย ผลบังคับในทางกฎหมายของคำวินิจฉัยของศาลทำให้คำวินิจฉัยของศาลมั่นคงอยู่ตราบนานเท่าที่สภาพการณ์ในคดีนั้นไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง หรือที่เรียกว่า "ขอบเขตในแง่ของเวลาของผลบังคับในทางกฎหมาย"

จากการศึกษาเรื่องสภาพบังคับของคำวินิจฉัยและผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศทำให้เห็นว่า เรื่องดังกล่าวในต่างประเทศก็ยังไม่มีความชัดเจนแน่นอนมากนักในประเด็นเรื่องผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญไทยคณะผู้วิจัยพบว่า มีปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับบทบัญญัติในเรื่องสภาพบังคับของคำวินิจฉัย ซึ่งอาจมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๑) ปัญหาสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทย มีประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณาสามประการด้วยกัน คือ ประการแรก ปัญหาว่าบุคคลใดบ้างที่ถูกผูกพันต่อสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ประการที่สอง ปัญหาเรื่องผลของสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และประการที่สาม ปัญหาการทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งในแต่ละประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังนี้

ประเด็นแรก บุคคลที่ถูกผูกพันต่อสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นองค์กรตุลาการองค์กรหนึ่ง คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีผลเป็นที่สุดเด็ดขาดเฉพาะต่อบุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีเท่านั้น ไม่รวมถึงบุคคลที่สามซึ่งมิได้เป็นผู้เข้าร่วมเป็นคู่ความในคดีด้วย ดังนั้นบุคคลที่สามจึงสามารถเสนอประเด็นปัญหาที่มีลักษณะอย่างเดียวกันกับประเด็นปัญหาที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วขึ้นเป็นประเด็นปัญหาต่อศาลรัฐธรรมนูญในคดีอื่นได้อีก

ประเด็นต่อมาคือ เรื่องผลของสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในการพิจารณาปัญหาดังกล่าว เมื่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลบังคับและผลผูกพันในทางกฎหมายแล้ว บุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ หากบุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ กรณีจะต้องมีการดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต่อไปก็แต่เฉพาะคำวินิจฉัยเพื่อให้กระทำการเท่านั้น ส่วนคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีอื่น เช่น การวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแล้ว กฎหมายนั้นย่อมใช้บังคับมิได้ตามความในมาตรา ๖ แห่งรัฐธรรมนูญ กรณีไม่จำเป็นต้องดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยแต่อย่างใด เนื่องจากคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นคำวินิจฉัยที่เป็นการพิสูจน์สิทธิ

ประเด็นสุดท้ายคือ เรื่องปัญหาการทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อพิจารณาจาก บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ จะเห็นว่า ในการ ทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจในการกำหนดค่าบังคับลงไป คำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญให้บุคคลผู้เป็นคู่ความในคดีหรือบุคคลผู้ต้องผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต้องปฏิบัติ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกำหนดผลในทางกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป คำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อเปลี่ยนแปลงสิทธิหน้าที่ของบุคคลได้ อันเป็นการสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของ การจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือการกระทำ บางประการ ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่เพียงชี้ว่ากฎหมายหรือการกระทำใดชอบหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเท่านั้น ส่วนผลของการวินิจฉัยว่าชอบหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจะเป็นอย่างไร เป็นเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จะต้องบัญญัติรับรองไว้ ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจไปกำหนดหรือรับรองผลของการวินิจฉัยของตนเองได้

๒) ปัญหาผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทย มีประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณา ๔ ประการด้วยกัน คือ ประการแรก ปัญหาเรื่องระยะเวลาเริ่มต้นของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญ ประการที่สอง ปัญหาเรื่องขอบเขตของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ประการที่สาม ปัญหาเรื่องบุคคลที่ต้องผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และประการที่สี่ ปัญหาเรื่อง ผลของความผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งในแต่ละประเด็นปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังนี้

ประเด็นเรื่องระยะเวลาเริ่มต้นของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดหลักทั่วไปเกี่ยวกับระยะเวลาเริ่มต้นของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญไว้ ในการพิจารณาปัญหาเรื่องระยะเวลาเริ่มต้นของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญ จึงต้องพิจารณาตามหลักทั่วไปของการเริ่มมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาของศาลคือ ถือว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีผลผูกพันนับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัย ทั้งนี้เนื่องจาก ศาลรัฐธรรมนูญมีฐานะเป็นองค์กรตุลาการองค์กรหนึ่ง และวันที่ถือว่าศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยจะต้อง ถือเอาวันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ทำคำวินิจฉัยกลางเสร็จเรียบร้อยแล้ว และพร้อมที่จะอ่านคำวินิจฉัยหรือพร้อม ที่จะเผยแพร่คำวินิจฉัยนั้นต่อสาธารณชน อย่างไรก็ตาม หากรัฐธรรมนูญกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น คำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญก็ย่อมมีผลตามระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ

ประเด็นเรื่องขอบเขตของการมีผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีส่วนประกอบหลายประการด้วยกันทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายตลอด

จนเหตุผลประกอบการทำคำวินิจฉัย ปัญหาว่าคำวินิจฉัยส่วนใหญ่ของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลผูกพันบุคคลหรือองค์กรของรัฐในการพิจารณาปัญหาดังกล่าว นอกจากตัวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญผูกพันแล้ว เหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้เพื่อตีความบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญยังผูกพันด้วย แต่เหตุผลที่ผูกพันดังกล่าวหมายความว่าเฉพาะเหตุผลที่เป็นสาระสำคัญในการวินิจฉัยคดีนั้นเท่านั้น ไม่รวมถึงเหตุผลแวดล้อมหรือเหตุผลประกอบที่ศาลรัฐธรรมนูญหยิบยกเพื่อสนับสนุนคำวินิจฉัยของตนเท่านั้น และแม้การวินิจฉัยดังกล่าวจะเป็นการวินิจฉัยในประเด็นปัญหาเบื้องต้นก่อนที่จะไปวินิจฉัยในประเด็นปัญหาหลักของเรื่อง ถ้าเหตุผลที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้ในการวินิจฉัยเป็นเหตุผลที่เป็นสาระสำคัญอันจะขาดเสียมิได้ในกรณีวินิจฉัยคดี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยในประเด็นปัญหาเบื้องต้นย่อมมีผลผูกพันบุคคลหรือองค์กรของรัฐเช่นเดียวกันกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยในประเด็นปัญหาหลักของเรื่อง

ประเด็นต่อมาคือ เรื่องบุคคลที่ต้องผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในการพิจารณาว่าบุคคลใดบ้างที่ถูกผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือ การพิจารณาว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำวินิจฉัยประเภทใด ถ้าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำวินิจฉัยที่มีผลเป็นการชี้ขาดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เช่นกรณีตามมาตรา ๑๙๘ และมาตรา ๒๖๔ บุคคลที่ถูกผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ คือ บุคคลผู้เป็นคู่ความในคดี (ซึ่งอาจเป็นองค์กรของรัฐ) องค์กรของรัฐ และบุคคลโดยทั่วไป เพราะคำวินิจฉัยดังกล่าวมีผลบังคับเป็นการทั่วไปเช่นเดียวกับกฎหมาย แต่ถ้าคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยกรณีอื่นที่มีไม่เป็นการชี้ขาดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เช่น กรณีตามมาตรา ๒๖๖ บุคคลที่ถูกผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญคือ คู่ความในคดีและองค์กรของรัฐ

ประเด็นสุดท้ายเรื่องผลของความผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลบังคับและผลผูกพันในทางกฎหมายแล้ว หากบุคคลหรือองค์กรของรัฐไม่เคารพหรือไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ถ้าบุคคลหรือองค์กรของรัฐดังกล่าวเป็นคู่ความในคดีและคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นคำวินิจฉัยเพื่อให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง กรณีจะต้องมีการบังคับเพื่อให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ถ้าบุคคลหรือองค์กรของรัฐนั้นมิได้เป็นคู่ความในคดีแต่ต้องผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ การไม่เคารพหรือไม่ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยดังกล่าว จึงอาจเป็นเพียงการกระทำที่เป็นการขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญเท่านั้น

สำหรับประเด็นปัญหาว่า เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยในเรื่องใดแล้ว บุคคลหรือองค์กรของรัฐจะสามารถเสนอเรื่องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้อีกหรือไม่ เช่นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเคย

วินิจฉัยว่ากฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ต่อมาจะมีการเสนอปัญหาว่ากฎหมายฉบับนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญได้อีกหรือไม่ ปัญหาดังกล่าวหากปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และมีผลอย่างสำคัญต่อการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ความผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมเป็นอันสิ้นสุดลง ซึ่งก็หมายความว่าบุคคลหรือองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องมีอำนาจในการเสนอกฎหมายดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายฉบับดังกล่าวนั้นได้อีกครั้ง อันทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีโอกาสในการทบทวนคำวินิจฉัยของตนเองได้ ส่วนประเด็นปัญหาว่าศาลรัฐธรรมนูญต้องผูกพันต่อคำวินิจฉัยของตนเองหรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาความในมาตรา ๒๖๘ ของรัฐธรรมนูญ คำว่า "ศาล" ในที่นี้ย่อมมิได้หมายความว่ารวมถึงศาลรัฐธรรมนูญด้วยคือ ศาลรัฐธรรมนูญไม่ถูกผูกพันต่อคำวินิจฉัยเดิมของตน หากต่อมากายหลังมีการเสนอเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไปแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอีกครั้ง ศาลรัฐธรรมนูญสามารถรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้อีก หากปรากฏว่าข้อเท็จจริงที่มีผลสำคัญต่อการวินิจฉัยชี้ขาดคดีได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่การให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการวินิจฉัยเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไปแล้วดังกล่าวจะต้องเป็นไปอย่างจำกัด มิเช่นนั้นแล้วจะมีผลเป็นการลบล้างหลักการเรื่องการมีผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

กล่าวโดยสรุป ปัญหาเรื่องสภาพบังคับของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นผลมาจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเรื่องดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายอย่างชัดเจน เช่น กำหนดเป็นหลักการทั่วไปว่าด้วยการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ

โครงการ ศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญลำดับที่ ๑๗ (๒๕๕๐)

เรื่อง : การเปลี่ยนแปลงแนวคิดวินิจฉัยและผลผูกพันของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ :
ศึกษาระบบศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาและศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์
สาธารณรัฐเยอรมัน

ผู้วิจัย : รองศาสตราจารย์ ดร. วรเจตน์ ภาคีรัตน์

สาระสำคัญของรายงานการวิจัย :

๑. ลักษณะของคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๑ ข้อพิจารณาทั่วไป

ระบบกฎหมายไทยเรียกคำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญว่าคำวินิจฉัย แต่ไม่ได้บัญญัติถึงลักษณะของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม โดยเหตุที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นคำพิพากษาเช่นเดียวกัน จึงต้องนำเอาลักษณะทั่วไปของคำพิพากษามาอธิบายลักษณะของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญด้วย

สำหรับระบบกฎหมายต่างประเทศ เช่น ระบบกฎหมายเยอรมันไม่ได้เรียกคำวินิจฉัยชี้ขาดหรือคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างไปจากศาลอื่น ๆ โดยคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันมีอยู่ ๒ ประเภท คือ คำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย (Urteil) ประเภทหนึ่ง และคำสั่งชี้ขาดคดี (Beschluss) อีกประเภทหนึ่ง กระบวนพิจารณาใดเป็นกระบวนพิจารณาที่ศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งพิจารณาโดยวาจา คดีนั้นจะยุติลงโดยการที่ศาลรัฐธรรมนูญทำคำตัดสินในรูปของคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัย ส่วนกระบวนพิจารณาใดที่ไม่มีการพิจารณาโดยวาจา คดีนั้นจะยุติลงโดยการที่ศาลรัฐธรรมนูญทำคำตัดสินในรูปของคำสั่งชี้ขาดคดี (Beschluss) โดยทั้งคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยและคำสั่งชี้ขาดคดีจะต้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร

สำหรับระบบกฎหมายไทยนั้น เมื่อสำรวจตรวจสอบบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแล้ว จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยตัดสินคดีจะกระทำในรูปของคำพิพากษาและคำสั่งชี้ขาดคดี โดยคดีใดที่มาสู่ศาลโดย "คำฟ้อง" ศาลจะทำคำวินิจฉัยตัดสินคดีในรูปของคำพิพากษา แต่ถ้าคดีใดมาสู่ศาลโดยทำเป็น "คำร้องขอ" ศาลจะวินิจฉัยตัดสินคดีโดยทำเป็น "คำสั่งชี้ขาดคดี" โดยในการทำคำพิพากษานั้นศาลอาจจะพิพากษาวินิจฉัยประเด็นแห่งหรือพิพากษาชี้ขาดให้ยกข้อหาของโจทก์โดยไม่วินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทแห่งคดีก็ได้ แล้วแต่สภาพของคดี คำพิพากษาจะต้องเป็นไปตามแบบพิธีที่กำหนดไว้ กล่าวคือ จะต้องประกอบด้วยการชี้เขต

* รัฐบาลบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ มาตรา ๒๕ วรรคสอง (§ ๒๕ Abs. ๒ BVerfGG)

อำนาจศาลและอำนาจของผู้พิพากษา และจะต้องเป็นไปตามรูปแบบที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๐ และมาตรา ๑๔๑ ส่วนคำสั่งชี้ขาดคดีก็ต้องกระทำในลักษณะเดียวกัน เพียงแต่ใช้กับกรณีที่มีการเริ่มคดีเริ่มโดยคำร้องขอ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อพิจารณากรณีของศาลรัฐธรรมนูญไทยแล้ว จะพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ไม่ได้แยกคำวินิจฉัยตัดสินคดีรัฐธรรมนูญออกเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อนึ่ง ไม่ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญได้แยกกรณีของการตัดสินคดีโดยคำนึงถึงการออกนั่งพิจารณาคดีด้วยวาจาหรือการไม่ออกนั่งพิจารณาคดีด้วยวาจาแบบเดียวกับที่ปรากฏในระบบกฎหมายเยอรมันแต่อย่างใด ในคดีรัฐธรรมนูญไทย คำตัดสินคดีรัฐธรรมนูญที่เป็นการชี้ขาดคดีจึงมีประเภทเดียว คือ คำวินิจฉัย อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ ศาลรัฐธรรมนูญยังสามารถที่จะปฏิเสธไม่รับคำร้องไว้ดำเนินการได้ โดยทำเป็นคำสั่ง การปฏิเสธไม่รับคำร้องไว้ดำเนินการในกรณีนี้มักจะเป็นกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าผู้ร้องไม่ใช่ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้

๑.๒ รูปแบบและประเภทของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

โดยเหตุที่ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตุลาการ ในการทำคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องปฏิบัติตามหลักทั่วไปเหมือนกับศาลอื่นในระบบกฎหมายไทย กล่าวคือ การทำคำวินิจฉัยนั้นจะต้องกระทำในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ สำหรับประเทศที่ไม่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ศาลรัฐธรรมนูญย่อมทำคำวินิจฉัยในนามประชาชน หรือในนามสาธารณรัฐ เกี่ยวกับเรื่องนี้ระบบกฎหมายเยอรมันอธิบายว่าประชาชนถือว่าเป็นผู้ทรงอำนาจในทางตุลาการ การประกาศคำวินิจฉัยจึงต้องกระทำในนามประชาชน

เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่มีอยู่เพียงศาลเดียว คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคำพิพากษาของศาลอื่น กล่าวคือ เมื่อได้มีการชี้ขาดคดีแล้ว คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญย่อมเป็นที่สุด คู่ความในคดีไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งต่อศาลใดได้อีก

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเกิดขึ้นจากการประชุมปรึกษาและการลงมติในองค์คณะ เท่าที่สำรวจตรวจสอบในหลายระบบกฎหมาย ยังไม่พบว่าผู้พิพากษาหรือตุลาการนายเดียวสามารถที่จะทำคำวินิจฉัยได้ เมื่อได้มีการประชุมปรึกษาคดีและลงมติแล้ว โดยหลักทั่วไป ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องประกาศคำวินิจฉัยต่อสาธารณะโดยการอ่านให้คู่ความในคดีฟัง โดยจะต้องกำหนดเวลาในการประกาศคำวินิจฉัยไว้ล่วงหน้า เป็นที่น่าสังเกตว่าในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญไทย ศาลรัฐธรรมนูญจะประกาศผลของคดีทันทีหลัง

จากที่ได้มีการลงมติ โดยหลังจากลงมติแล้วจะมีการสรุปมติให้สื่อมวลชนได้ทราบ และหลังจากนั้นจึงจะทำคำวินิจฉัยเป็นลายลักษณ์อักษร แนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้ของศาลรัฐธรรมนูญไทยไม่ได้เป็นไปตามแบบอย่างของสากล จึงมีปัญหาอย่างยิ่งในเรื่องของการเริ่มต้นนับวันที่คำวินิจฉัยมีผลบังคับในระบบกฎหมาย

โดยเหตุที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีลักษณะเป็นการทำให้ข้อพิพาททางรัฐธรรมนูญยุติลง ดังนั้น แม้จะได้มีการลงมติในประเด็นแห่งคดีแล้ว ตามหลักสากลก็ยังไม่ได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยในเรื่องนั้น เพราะมติดังกล่าวเป็นเพียงขั้นตอนภายในก่อนการประกาศคำวินิจฉัยออกไปสู่ภายนอก ด้วยเหตุนี้ หลังจากการลงมติในประเด็นของคดีแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญอาจจัดให้มีการประชุมเพื่อทบทวนการลงมติได้ แต่หากกระบวนการได้ดำเนินไปจนถึงขั้นการประกาศคำวินิจฉัยแล้ว กรณีย่อมถือว่าอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่มีอยู่เหนือกระบวนการพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญย่อมสิ้นสุดลง และศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยได้

ปัญหาว่าในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีรัฐธรรมนูญ ผู้พิพากษาหรือตุลาการจะทำความเห็นแย้งไว้ในคำวินิจฉัยได้หรือไม่ นั้น มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปแต่ละประเทศ ในประเทศออสเตรเลีย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่อาจทำความเห็นแย้งได้ ในกรณีของประเทศไทยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยไม่อาจทำความเห็นแย้งแนบไว้กับคำวินิจฉัยได้เช่นกัน แต่โดยเหตุที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติให้ตุลาการต้องทำคำวินิจฉัยส่วนตน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัย ย่อมสามารถเขียนความเห็นต่างของตนไว้ในคำวินิจฉัยส่วนตนได้ ในประเทศเยอรมัน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัย (หรือคำสั่งชี้ขาด) ขององค์คณะสามารถทำความเห็นแย้งแนบไว้กับคำวินิจฉัยได้^๑ ความเห็นแย้งของตุลาการเสียงข้างน้อยอาจเกิดขึ้นได้สองกรณี คือ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อยไม่เห็นด้วยในผลของคำวินิจฉัย (dissenting opinion) หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อยเห็นด้วยในผล แต่ไม่เห็นด้วยในเหตุผลของคำวินิจฉัย (concurring opinion) นอกจากนี้องค์คณะอาจจะกำหนดให้มีการแจ้งสัดส่วนของคะแนนเสียงที่ลงมติไว้ในคำวินิจฉัยก็ได้ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทุกคนที่เป็นองค์คณะรวมทั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างน้อยย่อมมีหน้าที่ต้องลงนามในคำวินิจฉัยด้วยความเห็นแย้งที่แนบไปกับคำวินิจฉัยขององค์คณะนั้นเฉพาะตุลาการเสียงข้างน้อยซึ่งทำความเห็นแย้งเท่านั้นที่จะต้องลงนาม^๒ ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงแนวคำพิพากษานั้น การยอมให้มีการทำความเห็นแย้งไว้ในคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญได้ ย่อมจะเป็นประโยชน์ เพราะในอนาคตศาลในคดีหลังอาจนำเอาเหตุผลของฝ่ายข้างน้อยหรือฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยมาเป็นฐานในการอภิปรายโต้แย้งเพื่อให้ศาลเปลี่ยนแปลงแนวคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยได้

^๑ รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ มาตรา ๓๐ วรรคสอง (§ ๓๐ Abs. ๒ BVerfGG)

^๒ ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ข้อ ๕๖

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอาจเป็นการวินิจฉัยให้คดีเสร็จสิ้นไปในทางแบบพิธีหรือในทางเนื้อหา ก็ได้ การวินิจฉัยให้คดีเสร็จสิ้นไปในทางแบบพิธี ก็ได้แก่ การวินิจฉัยว่าคดีนั้นไม่อยู่ในเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ฟ้องหรือผู้ร้องไม่ใช่เป็นผู้มีสิทธิคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ เป็นต้น ในกรณีที่คำฟ้องหรือคำร้องครบถ้วน ตามเงื่อนไขของการฟ้องคดี ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยชี้ขาดในทางเนื้อหา

ในการพิจารณาชนิดหรือประเภทของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น เราอาจนำหลักทั่วไปของ ประเภทของคำพิพากษามาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา อย่างไรก็ตามทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความของ แต่ละประเทศอาจแบ่งแยกประเภทของคำพิพากษาแตกต่างกัน แม้กระนั้นหากพิเคราะห์ถึงประเภท ของคำพิพากษาโดยคำนึงถึงผลแล้ว เราอาจแยกประเภทของคำพิพากษาออกเป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ^๕ คือ คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิ (Gestaltungsurteil) คำพิพากษาให้ดำเนินการ (Leistungsurteil) และคำพิพากษา ยืนยันสิทธิ (Feststellungsurteil)

คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิ เป็นคำพิพากษาที่ศาลพิพากษากำหนดสภาพการณ์ในทางกฎหมาย เช่น พิพากษาให้ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างสามีภรรยาสิ้นสุด พิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฯลฯ คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิเป็นคำพิพากษาที่ไม่จำเป็นต้องมีการบังคับคดี เพราะผลใน ทางกฎหมายจะเกิดขึ้นทันทีเมื่อศาลมีคำพิพากษา

คำพิพากษาให้ดำเนินการเป็นคำพิพากษาที่ศาลพิพากษาให้คู่ความดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ให้กระทำการ ให้งดเว้นกระทำการ หรือให้ยอมให้บุคคลอื่นกระทำการโดยผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้แพ้ คดีจะไม่ขัดขวาง เช่น พิพากษาให้ลูกหนี้กระทำการชำระหนี้เป็นเงิน พิพากษาให้ส่งมอบทรัพย์สิน พิพากษา ให้ต้องแสดงเจตนา เป็นต้น คำพิพากษาประเภทนี้เป็นคำพิพากษาที่หากผู้แพ้คดีไม่ปฏิบัติ จะต้องมีการบังคับ ตามคำพิพากษา

คำพิพากษายืนยันสิทธิ เป็นคำพิพากษาที่ศาลพิพากษายืนยันการดำรงอยู่หรือไม่ดำรงอยู่ของ สิทธิหน้าที่ หรือนิติสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง รวมทั้งการยืนยันความถูกต้องแท้จริงหรือไม่ถูกต้องแท้จริงของ เอกสารด้วย โดยทั่วไปการฟ้องคดีเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาประเภทนี้จะต้องเป็นกรณีที่ผู้ฟ้องคดีจำเป็นที่จะต้อง ได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ มิฉะนั้นผู้ฟ้องคดีจะต้องฟ้องคดีเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาก่อตั้งสิทธิหรือ คำพิพากษาให้ดำเนินการ คำพิพากษายืนยันสิทธิเป็นคำพิพากษาที่ไม่จำเป็นต้องมีการบังคับคดี ตัวอย่าง ของคำพิพากษายืนยันสิทธิก็เช่น คำพิพากษาแสดงความเป็นโมฆะของคำสั่งทางปกครอง คำพิพากษาแสดง ว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นคนสัญชาติไทย เป็นต้น

^๕รายละเอียดเกี่ยวกับคำสอนว่าคำพิพากษาซึ่งอธิบายไว้ในทางทฤษฎีเป็นอย่างดี ดู Rosenberg/Schwab/Gottwald, Zivilprozessrecht, München : Beck, ๑๖ Aufl., ๒๐๐๔.

ในคดีรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยส่วนใหญ่ของศาลรัฐธรรมนูญมักจะเข้าลักษณะเป็นคำพิพากษายืนยันสิทธิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำพิพากษาในคดีที่เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่าอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรมีอยู่อย่างไร องค์กรตามรัฐธรรมนูญขององค์กรหนึ่งก้าวล่วงเข้าไปยังปริมณฑลของอำนาจขององค์กรตามรัฐธรรมนูญอีกองค์กรหนึ่งหรือไม่ อย่างไร^๕ อย่างไรก็ตามศาลรัฐธรรมนูญก็อาจมีคำวินิจฉัยก่อตั้งสิทธิหรือคำวินิจฉัยให้ดำเนินการได้เช่นกัน เช่น ศาลรัฐธรรมนูญประเทศสเปนมีอำนาจในการวินิจฉัยเพิกถอนการกระทำที่องค์กรตามรัฐธรรมนูญกระทำไปโดยไม่มีอำนาจ^๖ เป็นต้น ในส่วนของการวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายนั้น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นคำวินิจฉัยยืนยันสิทธิ หรือคำวินิจฉัยก่อตั้งสิทธิ ย่อมจะต้องพิจารณาจากบทบัญญัติในทางรัฐธรรมนูญตลอดจนทฤษฎีทางกฎหมายรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ เพราะบางประเทศถือว่าการที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมีผลเป็นการยืนยันความเสียหายหรือการใช้บังคับไม่ได้ของกฎหมายฉบับนั้นมาตั้งแต่วันที่กฎหมายฉบับนั้นมีผลใช้บังคับ ในขณะที่บางประเทศถือว่าการที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ย่อมมีผลเป็นการเลิกการใช้บังคับกฎหมายฉบับนั้น

๒. ผลผูกพันของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในการพิจารณาผลในทางกฎหมายของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้น ในเบื้องต้นต้องพิจารณาจากลักษณะของคดีรัฐธรรมนูญแต่ละประเภทก่อน

๒.๑ คดีรัฐธรรมนูญประเภทต่าง ๆ

๒.๑.๑ คดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับความขัดแย้งในเรื่องอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

ความขัดแย้งในระดับรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในทางรัฐธรรมนูญนั้นอาจเป็นความขัดแย้งของสหพันธ์กับมลรัฐหรือระหว่างมลรัฐด้วยกันเองประการหนึ่ง และความขัดแย้งระหว่างองค์กรของรัฐด้วยกันอีกประการหนึ่ง ความขัดแย้งในกรณีแรกย่อมเกิดขึ้นเฉพาะในรัฐที่จัดรูปการปกครองแบบสหพันธ์เท่านั้น ในขณะที่ความขัดแย้งกรณีหลังเกิดขึ้นได้ทั้งในรัฐที่จัดรูปการปกครองแบบสหพันธ์และในรัฐที่จัดรูปการปกครองแบบรัฐเดี่ยว คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้จะเป็นคำวินิจฉัยยืนยันสิทธิ นั่นก็คือ ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยว่าการกระทำหรือการงดเว้นกระทำของสหพันธ์หรือมลรัฐหรือองค์กรของรัฐองค์กรใดชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือขัดกับรัฐธรรมนูญ (กล่าวคือ การกระทำหรือ

^๕ มาตรา ๖๗ ประโยคที่หนึ่ง รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ (เยอรมัน)

^๖ รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (สเปน) มาตรา ๖๖ อ้างจาก Albrecht Weber, Gernalbericht : Verfassungsgerichtsbarkeit in Westeuropa, in Starch / Weber, Verfassungsgerichtsbarkeit in Westeuropa Teilband I, Baden-Baden : Nomos, ๑๙๘๖, at ๑๐๘.

การงดเว้นกระทำเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งและกระทบต่ออำนาจหน้าที่ขององค์กรของรัฐองค์กรอื่น) ในบางประเทศ เช่น สเปน ศาลรัฐธรรมนูญอาจมีคำวินิจฉัยก่อตั้งสิทธิ กล่าวคือ วินิจฉัยเพิกถอนการกระทำดังกล่าว หรือวินิจฉัยยืนยันสิทธิ โดยวินิจฉัยแสดงความเสียหายของการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำนั้น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ไม่ได้มีผลเฉพาะแต่คู่ความในคดีเท่านั้น (inter partes) แต่ยังมีผลไปถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในคดีอื่นๆ ด้วย หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ปรากฏในประเทศเยอรมัน โปรตุเกส และกรีซ ในขณะที่ในบางประเทศ เช่น สเปน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้มีผลผูกพันองค์กรที่ใช้อำนาจมหาชนของรัฐทุกองค์กร อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาอยู่เช่นกันในประเทศสเปนว่าคำวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวนี้มีผลผูกพันบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจมหาชนหรือไม่

๒.๑.๒ คดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ

คดีรัฐธรรมนูญประเภทนี้เป็นคดีรัฐธรรมนูญที่ปัจเจกบุคคลยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่าตนถูกองค์กรที่ใช้อำนาจมหาชนกระทำการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของตนและหมัดหนทางที่จะใช้วิถีทางทางกฎหมายอื่นในการเยียวยาสิทธิของตนได้ เช่น ถูกองค์กรฝ่ายปกครองออกคำสั่งทางปกครองหรือกฎที่กระทบสิทธิของตนอย่างรุนแรง หรือถูกศาลพิพากษาคดีโดยศาลใช้อำนาจตุลาการไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยในคดีรัฐธรรมนูญประเภทนี้จะเป็นคำวินิจฉัยก่อตั้งสิทธิ กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยให้มีการเพิกถอนการกระทำที่เป็นเหตุแห่งการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ ถ้าปรากฏว่าการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญนั้นดำเนินไปโดยถูกต้องตามเงื่อนไขแห่งการร้องทุกข์ และองค์กรที่ใช้อำนาจมหาชนของรัฐกระทำการอันก้าวล่วงสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคลโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจริง

ปัญหาที่ยุ่ยากในกรณีนี้เกี่ยวกับผลของคำวินิจฉัยก็คือ หากการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญผู้ร้องทุกข์กล่าวอ้างเป็นประเด็นเบื้องต้นในคดีว่าการกระทำขององค์กรที่ใช้อำนาจมหาชน เช่น องค์กรฝ่ายปกครองหรือศาล เป็นการกระทำบนฐานของพระราชบัญญัติหรือรัฐบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงส่งผลให้การกระทำขององค์กรดังกล่าวไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญไปด้วย หากศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าพระราชบัญญัติหรือรัฐบัญญัติดังกล่าวไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และพิพากษาให้เพิกถอนการกระทำขององค์กรฝ่ายปกครอง หรือเพิกถอนคำพิพากษาของศาล ปัญหาก็คือ การยืนยันในประเด็นเบื้องต้นแห่งคดีว่าพระราชบัญญัติหรือรัฐบัญญัติไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญจะมีผลอย่างไร

เกี่ยวกับเรื่องนี้ระบบกฎหมายเยอรมันวางเกณฑ์ไว้ว่าในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้เพิกถอนการกระทำขององค์กรฝ่ายปกครอง หรือเพิกถอนคำพิพากษาของศาล และให้ศาลดำเนินการพิจารณาเรื่องดังกล่าวใหม่ เพราะเหตุว่ารัฐธรรมนูญที่องค์กรฝ่ายปกครองใช้เป็นฐานในการออกคำสั่งทางปกครอง หรือที่ศาลใช้เป็นฐานในการทำคำพิพากษาคัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็ให้ประกาศความเปล่านั้นไปพร้อมกัน ซึ่งหมายความว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดีเกี่ยวกับการร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยว่ารัฐธรรมนูญขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ ย่อมมีผลเป็นการทั่วไป กล่าวคือ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาแล้ว องค์กรของรัฐอื่นใดจะไม่สามารถนำรัฐธรรมนูญนั้นไปใช้บังคับได้อีก^{๑๖} ส่วนในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในทางตรงกันข้าม คือ วินิจฉัยว่ารัฐธรรมนูญไม่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยนั้นก็ย่อมมีผลผูกพันเป็นการทั่วไปเช่นกัน

สำหรับประเทศออสเตรียนั้น หลักการในเรื่องนี้ต่างกับประเทศเยอรมัน กล่าวคือ การวินิจฉัยว่าการกระทำขององค์กรฝ่ายปกครองหรือศาลไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเพราะเหตุว่าองค์กรดังกล่าวใช้รัฐธรรมนูญที่ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญนั้น ย่อมมีผลเป็นเพียงการเพิกถอนการกระทำขององค์กรฝ่ายปกครองหรือศาลเท่านั้น กล่าวคือ ถือว่าคำสั่งทางปกครองหรือคำพิพากษาของศาลถูกเพิกถอนเท่านั้น ไม่ได้มีผลเป็นการประกาศความเป็นโมฆะหรือการสิ้นผลของรัฐธรรมนูญฉบับนั้นไปพร้อมกันด้วย อย่างไรก็ตามการที่ศาลรัฐธรรมนูญออสเตรียยืนยันในคำวินิจฉัยในส่วนที่เป็นประเด็นเบื้องต้นแห่งคดีว่ารัฐธรรมนูญฉบับนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญก็ย่อมถือว่าก่อให้เกิดผลผูกพันกับองค์กรฝ่ายปกครองและศาลที่จะต้องไม่นำรัฐธรรมนูญดังกล่าวมาใช้บังคับอีก^{๑๗}

๒.๑.๓ คดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายก่อนที่จะประกาศใช้

ในภาคพื้นยุโรป การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายก่อนที่จะมีการประกาศใช้นั้น ปรากฏอยู่ในประเทศฝรั่งเศสเป็นสำคัญ ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างรัฐธรรมนูญประกอบรัฐธรรมนูญฉบับใดขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยนั้นไม่ได้มีผลเพราะคู่ความในคดีเท่านั้น แต่มีผลผูกพันองค์กรของรัฐที่ใช้อำนาจมหาชนทั้งหลายทั้งปวงด้วย

๒.๑.๔ คดีรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหลังจากที่ประกาศใช้แล้วโดยการส่งเรื่องมาจากผู้พิพากษา

ในกรณีที่ผู้พิพากษาที่กำลังพิจารณาพิพากษาคดีเห็นว่ากฎหมายที่ตนต้องใช้ในคดีขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หลายประเทศกำหนดให้ผู้พิพากษาต้องส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย คำวินิจฉัย

^{๑๖} มาตรา ๙๕ รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (§ ๙๕ BverfGG)

^{๑๗} Weber, at ๑๑๑.

ของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ไม่ได้มีผลผูกพันเฉพาะศาลที่ส่งเรื่องมา หรือไม่ได้ผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีที่กำลังต่อสู้คดีกันอยู่ในศาลที่ส่งเรื่องมาเท่านั้น แต่ผูกพันบรรดาองค์กรของรัฐทั้งหลายทั้งปวง ตลอดจนผูกพันบุคคลทั่วไปด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้มีผลทั่วไป (erga omnes) รัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ของประเทศเยอรมันกำหนดให้คำวินิจฉัยในเรื่องนี้มีผลเสมือนเป็นกฎหมาย (Gesetzeskraft) อย่างไรก็ตามในบางประเทศ เช่น ประเทศอิตาลี หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นปัญหาให้ศาลส่งเรื่องมานั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยนั้นจะมีผลผูกพันเฉพาะคดีนั้นเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันเป็นการทั่วไป ตรงกันข้ามกับในกรณีของประเทศเบลเยียมที่บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญผูกพันศาลทุกศาลในกรณีทั่วทุกแห่งคดีเป็นอย่างเดียวกันกับที่ได้เคยวินิจฉัยไปแล้ว

๒.๑.๕ คติรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายภายหลังการประกาศใช้ซึ่งเป็นการตรวจสอบแบบนามธรรม

คติรัฐธรรมนูญประเภทนี้ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่ได้มีผลผูกพันเฉพาะแต่คู่ความในคดีเท่านั้น แต่จะมีผลผูกพันองค์กรของรัฐที่ใช้อำนาจมหาชนทั้งหลายทั้งปวง ตลอดจนผูกพันบุคคลเป็นการทั่วไปอย่างเด็ดขาดด้วย ปัญหาก็คือ กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้วินิจฉัยว่ากฎหมายที่เป็นวัตถุประสงค์หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญจะถือได้หรือไม่ว่าผลแห่งคติรัฐธรรมนูญดังกล่าวผูกพันคู่ความในคดี องค์กรของรัฐทั้งหลายทั้งปวง ตลอดจนบุคคลทั่วไปว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว เกี่ยวกับเรื่องนี้มีการอธิบายกันว่า ผลผูกพันเป็นการทั่วไปว่ากฎหมายนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยเอาไว้อย่างชัดเจนว่ากฎหมายนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญ^๙

๒.๒ ข้อสังเกตเพิ่มเติม

โดยทั่วไปแล้วคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีผลผูกพันในทางกฎหมายเหมือนกับคำพิพากษาของศาลอื่น ผลผูกพันในทางกฎหมายของคำพิพากษามีความหมายประการแรก คือ ศาลที่พิพากษาคดีนั้นไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาที่ตนได้ตัดสินไปแล้วได้ (Unwiderruflichkeit) กล่าวอีกนัยหนึ่งเมื่อศาลได้พิพากษาแล้ว คำพิพากษานั้นย่อมเป็นอิสระจากศาล ศาลที่พิพากษาคดีนั้นเป็นอันหมดอำนาจเหนือคำพิพากษานั้นอีกต่อไป ประการที่สองผลผูกพันในทางกฎหมายของคำพิพากษา หมายความว่า คู่ความไม่อาจโต้แย้งคำพิพากษานั้นได้อีกต่อไป กล่าวเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญ โดยเหตุที่ไม่มีศาลใดเป็นศาลที่อยู่ในลำดับที่เหนือกว่าศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อศาลรัฐธรรมนูญตัดสินแล้ว คู่ความย่อมไม่อาจอุทธรณ์โต้แย้งคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญไปยังศาลอื่นได้อีก (Unanfechtbarkeit) ในกรณีของประเทศฝรั่งเศสนั้นมีการบัญญัติ

^๙Weber, at ๑๑๔.

เกี่ยวกับผลผูกพันของคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ในรัฐธรรมนูญโดยตรงในมาตรา ๖๒ วรรคสองว่าคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญผูกพันอำนาจมหาชนทั้งหลาย ผูกพันเจ้าหน้าที่ฝ่าย ปกครองตลอดจนศาล และไม่ให้มีการอุทธรณ์โต้แย้งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายความว่า หากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติใด ๆ ขอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือ วินิจฉัยยืนยันความชอบด้วยกฎหมายของการเลือกตั้ง หรือวินิจฉัยว่าการเลือกตั้งไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำวินิจฉัยต่าง ๆ ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่กล่าวมานี้ไม่ได้ผูกพันเฉพาะกับผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณา เท่านั้น แต่ยังผูกพันอำนาจมหาชนอื่น ๆ ด้วย ความผูกพันต่อคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ เป็นทั้งความผูกพันต่อผลของคำวินิจฉัยและเหตุผลในคำวินิจฉัยซึ่งเป็นฐานของคำวินิจฉัยด้วย^{๑๑๑}

มีประเด็นที่พึงพิจารณาเกี่ยวกับผลผูกพันของคำวินิจฉัย (หรือคำสั่งชี้ขาด) ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ ว่าในกระบวนการพิจารณาที่ศาลอื่นส่งเรื่องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐธรรมนูญ ที่ศาลต้องใช้ในคดี และศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ารัฐธรรมนูญดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ ต่อมาภายหลังศาล อื่นจะส่งเรื่องมาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้อีกหรือไม่ ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ระบบกฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติไว้ไม่เหมือนกัน อันที่จริงแล้วปัญหานี้เป็นปัญหา เกี่ยวกับขอบเขตในแง่เวลาของความผูกพันของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ กรณีเช่นนี้มีความเห็นในทางวิชาการ ในประเทศที่ไม่ได้มีการบัญญัติกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างชัดเจน เช่น ประเทศเยอรมันว่าความผูกพันทาง เนื้อหาของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญย่อมสิ้นสุดลง หากข้อเท็จจริงที่มีผลอย่างสำคัญต่อกรณีวินิจฉัยชี้ขาด คดีได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งหมายความว่าศาลอื่นอาจขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ของรัฐธรรมนูญที่ได้เคยวินิจฉัยไปแล้วอีกครั้งหนึ่งก็ได้ และศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์มีความเห็นทำนองเดียว กันนี้^{๑๑๒} ทั้งนี้เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวก็คือ การยอมให้ศาลอื่นส่งปัญหาเกี่ยวกับ ความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของรัฐธรรมนูญที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไปแล้วว่าไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยอีกครั้งจะช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญมีโอกาสทบทวนคำวินิจฉัยของตน การเปิดโอกาส ดังกล่าวเมื่อชั่งน้ำหนักกับความมั่นคงและความเชื่อถือของสาธารณชนต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว เห็นกันว่ามี น้ำหนักมากกว่า ดีกว่าที่จะให้ความผูกพันต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดำรงอยู่อย่างแข็งกระด้าง ไม่อาจถูกทบทวนตรวจสอบใหม่ได้ถึงแม้ว่าข้อเท็จจริงจะได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากแล้วก็ตาม

^{๑๑๑} คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ Nr. ๖๒-๑๘ L ลงวันที่ ๑๖ มกราคม ค.ศ. ๑๙๖๒ อ้างจาก Fromont, Der franz?sische Verfassungsrat, in : Starck / Weber, Verfassungsgerichtsbarkeit in Westeuropa ๑๙๘๖, S. ๓๓๕.

^{๑๑๒} BVerfGE ๓๓, ๑๙๙ (๒๐๓ f.)

สำนักงำนศาลรัฐธรรมนุญ

๓๒๖ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐ - ๒๖๒๓ - ๙๖๐๐ www.concourt.or.th

ผู้บริหารสำนักงำนศาลรัฐธรรมนุญ	โทรศัพท์	โทรสาร	หมายเลขภายใน
เลขาธิการสำนักงำนรัฐธรรมนุญ (นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๘	๑๑๑๙
รองเลขาธิการสำนักงำนศาลรัฐธรรมนุญ (นายสนธิ จรอนันต์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๗	๑๑๐๕
รองเลขาธิการสำนักงำนศาลรัฐธรรมนุญ (นายนภดล ข. สรพงษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๐๐
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายเชาวนะ ไตรมาศ)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	๓๑๐๘
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๐๗
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นางชนิษฐา โตโพธิ์ไทย)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๑๗
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายสาโรช โชติพันธ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๑๕
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายปัญญา อุดชาชน)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๑๐
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๐๐๐
ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลรัฐธรรมนุญ (นางวิภาวรรณ หะวานนท์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๗	๑๑๐๐
ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและกฎหมาย (นางสาวราภรณ์ อมราพิทักษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๗	๕๑๔๖
ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการศาลรัฐธรรมนุญ (นายสุทธิรักษ์ ทรงศิริไล)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๓๑๑๒

ผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	โทรศัพท์	โทรสาร	หมายเลขภายใน
ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาบุคลากรและระเบียบ (นายธีรพงษ์ ธิติธำกูร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๑๑๐๔
ผู้อำนวยการส่วนบริหารและพัฒนาบุคคล (นายเดชาภัทร โพธิ์เดช)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๓๑๖๐
ผู้อำนวยการส่วนการคลังและพัสดุ (นางอัจฉริยา อนันต์พงศ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๒	๒๑๑๕
ผู้อำนวยการส่วนประชาสัมพันธ์ (นายขวลิต ศรีโถมงาม)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๓๑๓๒
ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ (นางจริยา อัครรักษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๒๑๑๐
รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ และข้อมูลสารสนเทศ (นางสาวกฤติยา อัดถากร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	-
ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน (นายชัยวิทย์ เดชมโนไพบูลย์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๓๑๓๐
ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบและข้อมูลสารสนเทศ (นายชาญจักรจจ์ วีระขจร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๒๑๐๙
ผู้อำนวยการส่วนสารนิเทศ (นางนันท์นภัส ปัญญวานันท์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๕๒๐๕
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๑ (นายสมฤทธิ์ ไชยวงศ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๕๘
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๒ (นางฉัตรแก้ว เลิศไพฑูรย์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๕๑
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๓ (พันโท ภาคภูมิ ศิลารัตน์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๓๗
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๔ (นายกมล โสติโกคา)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๓๖
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๕	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	-

ผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	โทรศัพท์	โทรสาร	หมายเลขภายใน
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๖ (นายสิทธิพร เสาภายน)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๔๗
รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๗ (พันโท ณิตพันธ์ สุขยั้ง)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๑๑
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๘ (นายกาญจน์ วรรณกุล)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๕๙
รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถาบัน รัฐธรรมนูญศึกษา (นายเขาวนะ ไตรมาศ)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	๓๑๐๘
ผู้อำนวยการกลุ่มงานสัมมนา และเผยแพร่กฎหมายรัฐธรรมนูญ	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	-
รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัย และพัฒนารัฐธรรมนูญ (นายบุญเสริม นาคสาร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	๓๑๔๘
ผู้อำนวยการกลุ่มงานประสานงานศาล รัฐธรรมนูญระหว่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์ (นายมนตรี กนกวารี)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	๓๑๕๗
เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน (นางจินตนาพร คงธเนศ)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๒	๒๑๒๘

ที่ปรึกษา.

นายไพบุลย์ วราหะไพฑูรย์ .

เลขานุการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คณะทำงาน

- นายสนธิ จรอนันต์
- นายณดล ข. สรพงษ์
- นายเขาวนะ ไตรมาศ
- นายพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์
- นางชนิษฐา โตโพธิ์ไทย
- นายสาโรช โชติพันธ์
- นายปัญญา อุดชาชน
- นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์
- นายสุทธิรักษ์ ทรงศิริไล
- นางจริยา อัครรักษ์
- นางวิภาวรรณ ทะวานนท์
- นายสมฤทธิ์ ไชยวงศ์
- นางอัจฉริยา อนันตพงศ์
- นายชัยวิทย์ เดชมโนไพบุลย์
- นายขวลิต ศรีโถมงาม
- นายบุญเสริม นาคสาร
- นางสาวณัฐชนก ลิกชะไชย

- รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
- ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
- ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการศาลรัฐธรรมนูญ
- ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ
- ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ
- ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๑
- ผู้อำนวยการส่วนการคลังและพัสดุ
- ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน
- ผู้อำนวยการส่วนประชาสัมพันธ์
- รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ
- เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๕

ส 03742

สร   สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
01   รายงานประจำปี 2550
1.1   ศาลรัฐธรรมนูญ.
2550

ห้องโถง

ชโย
ประชาชน

ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญแห่งใหม่ ณ ศูนย์ราชการกรุงเทพมหานคร

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๓๒๖ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐-๒๖๒๓๓-๙๖๐๐ โทรสาร ๐-๒๖๒๓๓-๙๖๔๔

www.concourt.or.th